5951 GVLIELMI

BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

EPIDEMIORVM ET EPHEMERIDVM LIBRI DVO,

Studio & operâ M. IACOBI THEVART Medici Parisiensis, digesti, Scholiis aliquot illustrati, & in lucem primùm editi.

Ἀφόβως βιώσειν, καὶ μὴ λανθάνειν,
Φθεγξόμενα περαίτερόν τι πεπαίνειν.

PARISIIS,
Apud IACOBVM QVESNEL, viâ Iacobæa, sub signo Cochleæ, & Columbarum.
M. DC. XL.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Boullanger doctor medicus Ambianus.

NOBILISSIMO AC SPECTATISSIMO VIRO DOMINO CAROLO BVVARDO

In vtroque Regis Consistorio Secretiori Consiliario, & Archiatrorum Comiti dignissimo,

IACOBVS THEVART, Medicus Parisiensis, S. P. D.

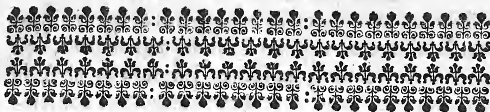

VLTIS gentibus eum morem fuisse legimus (Vir amplissime BVVARDE) *vt molâ salsâ & lacte Diis supplicarent, si deficerent thura, quibus Deos patrios ritè venerarentur : neque vnquam culpæ aut vitio datum fuit Deos summâ religione*

colere, aut heroas aliquo officij & obsequij genere prosequi. Maximo sic quondam Regi à tenuis census opifice oblatum fuit ὑδάτιον, *quod is benignissimè excepit, plurisque dantis animum & religionem, quam muneris pretium & dignitatem æstimauit. Dabis, si placet, pariter veniam,* Archiatrorum Comes dignissime, *si hos Epidemiorum & Ephemeridum libros à Clarissimo BALLONIO, plurimùm olim tibi commendato, studiosè lucubratos, amplissimi muneris instar tuæ dignitati & authoritati voueo atque offero; cùm non suppetat magnificentius aliud, quod ad tuos tholos appendam. Leuidense fateor, vt par est, hoc munusculum æstimabis, si ex tuâ dignitate, aut eruditionis absolutæ gloria spectetur: Verùm si nouitas rebus omnibus aliquid pretij & dignitatis adferre solet, non est quod diffidam quin aliquam apud te gratiam ineat. Nullus enim, ex clarissimis nostri ordinis proceribus in hunc vsque diem, de Constitutionibus aëris imperij nostri Gallici, & anniuersariis temporum vicißitudinibus, quicquam scriptis aut literis mandauit. Quæ tamen temporum tempestatúmque vices & aëris* καταστάσεις, *in Medicina facienda tanti momenti existunt, vt in iis* τὸ θεῖον *reperiri; paríque ratione, à temporum mutationibus potißimùm oriri morbos scripserit Hippo-*

crates. Quamobrem apud ſuos, hanc Medicinæ partem diuinus Senex diligenter excoluit, ſexque aureis planè libris comprehendit. Nemini igitur mirum videri debet, ſi præ cæteris BALLONII operibus, hoſce de Morbis, qui apud nos populariter ſuperioribus annis graſſati ſunt, libros, tibi tuóque nomini nuncupandos ſelegi. Nam cùm in Hippocratis & Galeni lectione ſis verſatiſſimus, nihilominùs tamen diuinis Hippocratis Epidemiorum libris potiſſimùm te delectari fama prædicat. Vnde mihi ſperare licet, quòd animi relaxandi gratia, anniuerſarias haſce cœli noſtri conſtitutiones curioſiùs legere non aſpernaberis, in quibus nonnulla fortè comperies, quæ præſtans tuum ingenium recreabunt, & graue tuum iudicium expectant: nam ſi hæ lucubrationes à te probatæ fuerint, non eſt quod cuiuſuis cenſuram, aut maligni liuoris dentem poſtmodùm reformident. Is enim es vnus pulcherrimo illo Madaurenſis philoſophi dignus elogio, inter doctos nobiliſſimus, inter nobiles doctiſſimus, inter vtroſque optimus; Is, inquam, qui poſt ſummam in viſendis ægris curam & ſedulitatem, poſt tot deuictos & ſuperatos populares morbos, tot præſtantes viros orci faucibus ereptos, ad ſupremum medicæ dignitatis faſtigium euectus fueris. His præclaris titulis & nominibus artis ſcilicet peritiâ,

probitate, prudentiâ, fide, integritate, vigilantiâ, εὐτυχίᾳ denique, Regis inuictiſſimi & iuſtiſſimi vitam tueris ſanitatemque moderaris; Hanc ſæpiùs nutantem, & propè labantem (ſed maximè dum potentiſſimæ morborum cauſæ regione feruidâ, æſtuoſo cœlo, ſæuientibus paſſim popularibus morbis iiſque periculoſiſſimis, Principis generoſiſſimi, immò totius regni incolumitati inſidiarentur) ſingulari tu, & propè diuinâ ἀγχινοίᾳ & mirabili πρόνοίᾳ ſtabiluiſti, atque confirmaſti. Quid plura? ad tam laudabilem εὐεξίας & εὐκρασίας, gradum beatiſſimis tuis conſiliis Regem potentiſſimum perduxiſti, vt ille Auguſtiſſimæ Borboniorum *ſtirpi, imperio Gallico, totique orbi tandiù deſideratam & exoptatam prolem magnâ omnium admiratione ac lætitia fortunauerit. Quos iſtos tuos honores ac fauſtos rerum exitus, Deum Optimum Maximum oro, atque obteſtor, vt benè ac feliciter prouehat, téque nobis incolumem quàm diutiſſimè ſeruet. Vale. Lutetiæ Pariſiorum Kal. Aprilis. Ann. à ſalutifero partu M. DC. XL.*

BENEVOLO LECTORI
IACOBVS THEVART
MEDICVS PARISIENSIS,
S. D.

VETVS est, sapientûmque omnium calculo comprobata sententia (BENEVOLE LECTOR) non nobis solùm natos nos esse, sed & Patriæ: quam qui pro sua virili nullâ vnquam ratione adiuuerint, indigni profectò sunt, qui aliquod inter ciues nomen obtineant, adeò vt, vel ipso referente Senecâ, turpius nihil sit, quàm grandis natu senex, qui nullum habet aliud argumentum, quo se probet diu vixisse, præter ætatem. Quod cùm altâ mente repostum gereret Clarissimus BALLONIVS, dignissimus quondam facultatis nostræ Decanus, & antiquior Magister, ita dùm viueret semper se domi forísque gessit, vt posthabitâ ac fermè neglectâ rei domesticæ curâ, totus is vtilitati publicæ deditus atque consecratus videretur. Testes eius rei sunt hac in vrbe superstites adhuc plusquam sexcenti, cùm

Lib. 1. de tranq. vitæ.

nobiles ac locupletes, tùm pauperes & egeni, quos pari sedulitate ac vigilantiâ inuisit ægrotantes, & à morbis vindicauit grauissimis. Idipsum & abundè testantur præclara eius monumenta, quibus conscribendis & elaborandis, totum id quod ex ægrorum curatione succidere tempus poterat, insumpsit, quæque fatis ipse concedens apud me Nepotem, tanquam charissima pignora, deposuit, eo consilio, vt captatâ per me εὐχωρείᾳ ederentur aliquando: sicque is ipse non præsens tantùm coætaneis suis, sed & vitâ functus posteritati prodesset. Nec sua illum hactenus fefellit expectatio; quippe ex eius Consiliis iam ante annos aliquot euulgatis, Philiatρων plerique fatentur palam ac ingenuè plurimùm se adeptos, & ad peritè, ornatéque de rebus medicis disserendum, & ad medendum periculosis non paucis affectibus. Verum longè maioris apud me ponderis semper fuit Nobilissimi & meritissimi Archiatρων Comitis BVVARDI de Consilijs ipsis, deque Authore iudicium, quem ipse non semel pronuntiauit, talem olim se nouisse, vt nihil ab eo nisi doctum, curiosum, & ad vnguem elaboratum prodire posset. Quo certè elogio (cùm laudari à laudatissimis viris singularis virtutis sit argumentum) quasi stimulo quodam vehementer me incitatū sensi ad alia quædam BALLONII Opera ex musęi nostri latebris in publicum emittenda, ac præ cæteris Epidemiων & Ephemeridum libros duos: Definitionum medicarum vnum: Commentarium in Theophrasti libellum de vertigine, ac tan-

ac tandem famosum illud Problema; Cur sauciatis dextrâ capitis parte conuulsio sanæ partis contingat. Quę opuscula quatuor diuersis etsi de rebus tractent, vno volumine visum æquum est comprehendere, quòd singula mole exigua sint, rerum tamen ac sententiarum pondere amplissima, ex quibus si legere vacat, vtilem iuxtà ac suauem fructum percepturus es. In prioribus enim duobus libris non modò morborū passim grassantiū, vt ipsa pollicetur Ἐπιδημιῶν ἐπιγραφὴ, ideam & morem licebit obseruare, sed & anniuersarias temporum constitutiones ac mutationes accuratè descriptas illic inuenies (quare & Ἐφημερίδες id operis nuncupatur.) Immò & memorabiles historias quasdam, rarásque authoris obseruationes, nec non quæstiones scitu dignissimas passim offendes, quę hisce titulis, Τετηρημένα καὶ Ἐρωτήματα ἀξιόλογα intelligi debent: Omnia denique tantâ doctrinę varietate vbique conspersa animaduertes, vt non immeritò Πάρεργα quoque, καὶ Σύμμικτα idem hoc opus Author inscripserit. Quos ad libros scholia etiam nonnulla addidimus, quò faciliùs & promptiùs ad præcipuos & selectiores locos oculorum & mentis aciem intenderes. Ad librum autem Definitionum Medicarum quod spectat, parum abfuit quin æternis illum tenebris addixerim, quòd nempe id argumentum iam olim à IOANNE GORRÆO Medico Parisiensi doctissimo eleganter excultum, nuper verò ab eius Nepote, auiti vt nominis sic & doctrinæ & virtutis hærede, tanta accessione locuple-

tatum sit, vt vel ipse Aristarchus ad eius perfectionem nihil desideret. Vnde sic apud me reputabam, si post amplissimũ hoc absolutissimumque GORRÆORVM opus pauculas BALLONII Definitiones in lucẽ profero, perinde exceptum me iri, ac si Noctuas Athenas, vt est in prouerbio, comportarem: ideóque ab eius eruditissimi libelli editione decreueram abstinere. Verùm qui hasce BALLONII Definitiones perlustrauerant docti quidam viri, meum id consilium neutiquam probauerunt, iis me verbis affati, quibus apud Homerum Automedontem affatur Alcimedon, Τίς τοίνυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν,
Ἐν στήθεσι ἔθηκε.

An nõ liquet, aiebãt, aliud omninò scriptionis genus sequutos esse GORRÆOS, aliud BALLONIVM? qui nimirũ spinosas dictionum & distinctionũ ἀκριβολογίας vix attingens, totus in explicandis rebus obscurisq; Hippocratis & Galeni locis, Sholiastis instar, enucleandis occupatur. Ne inuideas, iterabant, eam vtilitatem Philiatris, quam aliundè consequi non possint. Quibus dictis ipse persuasus, non potui non manum admouere operi, hoc est, nullo certo ordine dispositas voces iuxta literarum Grecarum seriem describere, typisque excudendas tradere, cum Epistola quadã ad L. DVRETVM, ex authoris Epistolis excerpta, quâ constat se, si vixisset, opus hoc ipsi DVRETO, quo vsus erat Preceptore, dicaturũ fuisse. At verò de Theophrasti libello περὶ ἰλίγγων, deprauato quondam ac mutilo, nunc vero pristino

suo nitori atq; integritati restituto, prima quidé habenda venit gratia BONAVENTVRÆ GRANGERIO, Medico Parisiési eruditissimo, à quo & Latinus olim factus, & scholijs aliquot illustratus est; sed ijs ita breuibus, vt dictionis dumtaxat curá habuisse videatur. At BALLONIVS rebus ipsis quá nominibus magis addictus, nihil obscurum non abundè explicatum, nihil dubium non discussum ac solutum relinquit, omniáque ad vertiginis generationem, dignotionem & curationem pertinentia, quantumuis abdita sint, ita patefacit, vt tenebricosus ille affectus σκοτόδινος, iam pellucidus ac perspicuus haberi debeat. Huic autem de vertigine tractatui ob affectuum affinitatem attexuimus celebrem illam, quæ multorum ingenia hactenus exercuit, quæstionem de Conuulsione, quá aduersus neotericú quendam BALLONIVS ipse conscripsit, non vllo quemquam reprehendendi studio, vt ex eo liquet quod eius nomini parcere voluerit, sed tantùm veritatis indagandæ gratia. Pro quibus operibus ingenuo liberalique animo communicatis grande præmium reportauero, si intellexero aliquem ex ijs ad te ægrosque tibi commissos fructum peruenisse: Immò ad elegantissimum eiusdem authoris Librum de Virginum & Mulierum morbis ad mentem Hippocratis, cis paucos menses σὺν Θέῳ edendum alacriùs me accingam, quasque perferre oportet eum qui cum Typographis rem habet difficultates ac curas, tui gratiâ lubens ipse subibo humeris, nec me labor iste grauabit. Vale.

BENEVOLO LECTORI

GVLIELMVS
DE BAILLOV
DOCTOR MEDICVS PARISIENSIS, S. D.

VM quisque nostrûm ita viuit, vt se ad voluptatum illecebras natum non existimet: & brutorum more non negligit quid ante pedes sit, quid à tergo, quid denique sequens dies sit allatura. Sed prudenter temporum antecessiones animaduertit, & futuris quoad potest præsentia annectit. Frustrà alioqui communi hoc cœlo frueremur, frustrà alius ante alium nasceretur: sed melius natura ex communi quodam Chaô, aut Democriti fortuito atomorum adhæsu concursúque homines produxisset, vt nil antè, nil post, nil molle & iuuenile, nil senile foret & vietum. At cùm illa sapienter nil vniuersum profuderit, sed ætates constituerit, quibus homines inter se, tanquam in Comœdiæ actibus personę distinguerentur: eam singulorum consensionem esse voluit, vt qui antè nati fuerint, tanquam vsu rerum & temporis cursu triti calluerint, aliquid

à se cognitum, visum, cultum, animaduersumque ad posteros manu transfundant. Vt in id vnum intenta posteritas augeat, minuat, melius faciat, limet, aut nouum cudat. Quod si homini desit, deesse quoque illam vim oportet quâ Deum propè attingit, nec quicquam est quo pecudes, quas ventri obedientes natura effinxit, ab homine vincantur ac superentur. Quæ causa fuit, vt anniuersarias temporum vices, status eorum ratos, inconstantesque in memoriæ subsidium scripserimus, vt id ad vsum eius artis quam colimus, accommodetur. Siquidem qui spretis temporum obseruationibus, quorum par est & ad morborum cognitionem & curationem momentum & ratio, ad faciendam medicinam se accingit, idem is agit ac qui aliquò peruenturum se confidit, cùm ne constet quidem quà sit ingrediendum. Contrà, pręclarè in obeundo sui officij munere versantur, quorum animo impressa est notitia antecedentium temporum, & consequentium progressus, vt cùm morbi huius aut illius indolis inciderint, aliquid nouum contigisse non dicant, & nouorum morborum, tanquam incogniti cuiusdam monstri accessu ac fronte non terreantur. Quod ijs accidit qui in diem viuunt, paulùm admodum sentientes quid olim aduentarit, atque ita ad admirationem sciolorum & plebeïorum asylum confugiunt: Et dum rei admirationi incumbunt, multa sinunt elabi ac effluere, quorum facta copia immortalem gloriam ijs acquireret. Si verò temporum quæ adsunt, sola ratio habenda, posthabitâ præteritorum curâ, quò pertinet memoria, cui tanquam reconditiori thesauro rerum anteactarum obseruatarumque imago concreditur, ex quo tanquam penu cùm vsus erit, aliquid tandem eliciamus: Vnde historiam celebrarunt veteres, quod in ea omnium sæculorum, rerúmque

progressarum imago contineretur. Immò historiæ nomen deduxerunt ἀπὸ τοῦ ἱστάναι τὸν τῆς μνήμης ῥοῦν: *Quod illa cursum fluxumque memoriç compescat ac retardet. At intereà omnes rogatos velim quibus industriæ futurus est fructus aliquis, vt eum hebescere non sinentes aduersaria conscribant, Diuinum interea senem, cuius laus omnem memoriam est superatura, imitati: vt nos vnà incumbentes operi, vnum aliquid moliamur, cuius fructus & vtilitas ad posteros permaneat. Vale.* 4. Cal. *Nouembr.* 1574.

APPROBATIO.

GO CAROLVS GVILLEMEAV in saluberrima Medicinæ facultate Parisiensi Decanus, Consiliarius, & Medicus Regis Ordinarius, fidem facio me Libros, qui inscribuntur: M. GVILLELMI DE BAILLOV Doctoris Medici Parisiensis Ἐπιδήμια, Ἐφημερίδες, Πάρεργα, Τετηρημένα, Ἐρωτήματα ἀξιόλογα, Σύμμικτα, seu *Epidemiorum & Ephemeridum Libri duo*, perlegisse; omniáque in illis iuxtà veram & legitimam Hippocratis & Galeni doctrinam summâ cum eruditione exponi. Lutetiæ Parisiorum, octaua Octob. Ann. Dom. 1636.

GVILLEMEAV Decanus.

IOANNES DE BOVRGES,
Doctor Medicus Parisiensis.

IACOBVS CORNVTY,
Doctor Medicus Parisiensis.

EXTRAICT DV PRIVILEGE.

PAR Grace & Priuilege du Roy, il est permis à M. IACQVES THEVART Docteur Regent en la faculté de Medecine en l'Vniuersité de Paris, de faire imprimer deux Liures intitulez Επιδήμια, Εφημερίδες, Πάρεργα, Τετηρημένα, Ερωτήματα ἀξιόλογα, Σύμμικτα, Composez par M. GVILLAVME DE BAILLOV, iadis tres celebre Docteur Regent, Doyen & Antien Maistre de ladite faculté de Medecine son oncle, par luy reueus, corrigez, & mis en bon ordre, auec defenses à tous Libraires & Imprimeurs, & autres personnes de quelque qualité, & condition qu'ils soient, d'imprimer ou faire imprimer, vendre ny debiter lesdits Liures dudit sieur DE BAILLOV, sans le congé & permission dudit sieur THEVART, durant le temps & espace de sept ans, à compter du iour que lesdits Liures seront acheuez d'imprimer, à peine de confiscation des exemplaires, & de mil liures d'amende enuers luy, & de tous dépens, dommages & interests, ainsi qu'il est plus au long contenu en l'Original. Donné à Paris, le dixneufiesme Ianuier, 1636. Signé, Par le Roy en son Conseil,

TARTERON.

Et scellé du grand sceau de cire iaune.

LEdit sieur THEVART *a consenty & consent, que* IACQVES QVESNEL *Marchand Libraire à Paris puisse imprimer & vendre lesdits Liures aux conditions, & pour le temps porté par ledit Priuilege, & ainsi qu'ils en sont demeurez d'accord.*

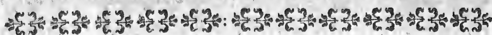
Acheué d'imprimer le 13. Auril, 1640.

Ad Clarissimum THEVARTVM Parisiensem Medicum doctissimum, excudi curantem typis Auunculi BALLONII Opus de Morbis popularibus.

EPIGRAMMA.

ALLONIVS sparsos in vulgi corpora morbos
Dum fugat, egregia profuit arte sibi.
Illius æternos dum nostra ætate labores
Æternis mandas, Clare Theuarte, *typis*:
Ballonio *famam Medico, populóque salutem*
Concilias, laudem sed magis ipse tibi.

IOANNES BERAVLT
Medicus Parisiensis.

In Opuſcula BALLONII

CAROLO BVVARDO,

Archiatrorum Comiti nunquam ſatis laudato
inſcripta à IACOBO THEVARTIO
Medico Pariſienſi.

EPIGRAMMA.

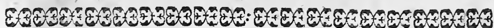
NON meliùs poteras inſcribere opuſcula noſtri
BALLONII, fatum quæ populare fugant,
Et mille ingenij, doctrinæque artibus, orco
Eripiunt prędam nocte diéque ſuam.
BVVARDO totum debetur namque, THEVARTE,
Quod ſeruat populum Principis atque caput.
Ille vnus populum ſimili quondam arte, ferinâ
Tactum, curauit reſtituitque, lue.
Jlle vnus Regem ſummo è diſcrimine vitæ,
Eque metu Francos arte ſuâ eripuit.
Prodeat ergo ſub hoc BALLONIVS, alterius cùm
Viuere non poſsit mortuus auſpiciis.

IACOBVS CORNVTY,
Doctor Medicus Pariſienſis.

Epidemiorum Elogium.

CONSILIIS Medicę robur concluſerat artis,
Humano forſan dogmate BALLONIVS.
HOC, morbis quod ΘΕΙΟΝ *ineſt, molimine ſummo,*
Nec ſine diuino lumine, pandit OPVS.

GVILLELMVS SAVVAGEON,
Collegio Medic. Lugdun. Aggregatus.

In Commendationem Epidemiorum

M. G. DE BAILLOV,

CLARISSIMI MEDICI PARISIENSIS,
olim Decani & Antiquioris Scholæ Magiſtri.

EPIGRAMMA.

PLurima BALLONIVS *præclara volumina ſcripſit,*
Bellum cum morbis mente, manúque gerens.
In quibus excellunt ſcriptis Epidemica *tantùm,*
Chironi *quantùm preſtitit* Hippocrates.
Siue docent Quintę *ſuperare pericula tuſsis,*
Sanguinis aut torrens ſiſtere profluuium.
Seu ſparſas latè in populos reſtinguere febres,
Vulgatiſque volunt pauca licere malis.
Hęc abſtruſa priùs nihil vtilitatis habebant,
Auctoris mortem pænè ſecuta ſui.
Quę nunc vt THEVARTE *queant* Epidemica *dici,*
Hac, quam maturas, editione facis.

H. VALESIVS.

BENEVOLO LECTORI
IACOBVS THEVART Medicus Pariſienſis

ERuta de cæcis Epidemica ſcripta tenebris,
Quæ iuris fiunt, editione, tui;
Omnibus iſta licet non ſint placitura, quid obſtat,
Iuppiter haud cunctis ipſe placere poteſt.
Attamen effugient ſtolidæ conuitia linguæ,
Cùm populi morbis adferat Auctor opem.
Nam vitium linguæ populares inter habetur
Morbos; quos docet hic arte fugare liber.

GVLIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI.

Επιδήμια	{ id est }	*Morbi populares.*
Εφημερίδες		*Diaria.*
Πάρεργα,		*Appendices.*
Τετηρημένα		*Obseruata.*
Ερωτήματα ἀξιόλογα		*Quæstiones memorabiles.*
Σύμμικτα		*Miscellanea.*

VEMADMODVM rebus omnibus, quæ materiâ constant nascendi conditio data est, ita & intereundi necessitatis lege aut naturâ potiùs conceditur. Quod cùm aut primordiis ipsis, quæ æternitatis nescia vicissitudines varias sortiuntur acceptum ferant, aut potius diuiniori cuidam causæ, quæ ex se omnis concretionis coagmentationísque expers, & suo ipsa nutu se se mouens ac sustentans, illud in confesso esse debet corporum cœlestium vim aliquam in hæc inferiora defluere, ac conferri. Vnde placuit Aristoteli *Cap. 2. lib. 1. Met.*

mundum hunc inferiorem à superiore regi, ac administrari. Et grauissimus Author ac omnium philosophorum princeps Plato occulto adumbrat artificio principatum istum manifestum corporum cœlestium in hæc inferiora, dum fingit quosdam esse Deos maiores qui minoribus diis curam administrationémque rerum harum sublunarium & caducarum demandent. Quòd ipsum primum mouens Cœlum aut Natura, imò ipsius naturæ author & Architectus ab omni corporum mixtione secretus nullum commercium cum his inferioribus habere videatur: Itaque agendi ac mutuò patiendi ratio omnis à quodam corporum Cœlestium influxu est, abundéque constat quantùm hæc infima corpora vim superiorum experiantur, Quâcumque ratione id fiat: Maximè verò quod qualitates quædam sunt, ac interiacent quibus is sit consensus ac conglutinatio vt sese inuicem excipiant, aliáque in alia conuertantur: Quæ causa est cur corpora nostra aëris qualitatem facilè experiantur siue eius alienam mutationem. Nec abs re dictum est vnà cum temporibus mutari corporum conditionem, itaut qualis est aër tales & spiritus & humores existant. Quinetiam cum statuuntur ab Hippocrate morborum principia, plenitudo, vis seu violentum, & cœlum, nomine cœli omnis rerum Cœlestium vis audienda, imò contrà multorum opinionem Galenus non aliò refert τὸ θεῖον, quàm ad varias aëris affectiones & alterationes, quas pro corporum cœlestium accessu, discessúque, positione, aut interiectu suscipit, adeo magna est vis à superis causis in hæc inferiora influens, magnáque adeò aëris nos circumfluentis, spirituum impetum facere natorum & humorum, imò & partium solidarum consensus & conspiratio. Quod autem partes ipsas solidas attingat præterquam quòd sensus fidem facit, dictum etiam est ab antiquo præceptore cerebro aërem ipsum vim, vigorem, ac prudentiam elargiri, quod euolutum plus habet virium & momenti, quàm implicatum. Quoniam autem morem & ingenium morborum, vnde aut εὐήθεις, aut κακοήθεις ἢ εὐςαλεῖς, passim ab Hippocrate dicuntur ex obseruatione tum antegressorum tum præsentium temporum facilè repetimus, & ad normam istam dignoscendi, præsentiendi, imò & medendi momenta

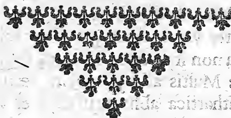
In Timæo.

Hipp. lib. de aere, loc. & aquis.

Lib. de morbo sacro.

captamus; ideò Medicus inglorius suâque functione parùm dignus videatur, qui horum rationem animo complexus non fuerit; si ideò morborum κακοήθεια æstimatur quòd ij superent nostra remedia tametsi ex arte ac legitimè quæsita ac administrata sint, nostrarum est partium ex temporum obseruatione diligenter ac pensiculatim attendere an ista κακοήθεια corpori an cœlo tribuenda sit, vt si præ vi, ac ingenio prauo morbi ægro contingat obire, omnes animaduertant non industriam defuisse, sed aduersum euentum mori morbi tribuendum esse: Itaque antiqui in hac parte laborarunt maximè, & quoad eius fieri potuit eam præclarè coluerunt.

Hoc veluti præludio & leuioris armaturæ excursione via munienda est ad popularium morborum explicationem quam nostro marte comparauimus, vt nobis in memoriæ subsidium sufficeret, in quo aliàs nudè temporum vices ac vires explicamus, aliàs rem exemplis illustramus, aliàs nostro marte aliquid agimus, & velut amentatis hastis digitum inserimus, & veterum scriptorum monimentis, exemplísque tanquam probatis ac subsidiariis vtimur, vt indè ad Dei immortalis gloriam & Reipub. salutem id totum referatur.

CONSTITVTIO AVTVMNALIS,

Anni Domini 1570.

NNVS Septuagesimus suprà sesquimillesimum nebulosus ac pluuius fuit πολὺς πλάδος, excessit toto decursu in calido humidóque cœlo ac suffocante. Quæ vt longior fuit temporis constitutio ita alia fuit natura, conditióque morborum, qui in hanc tempestatem inciderunt quàm cùm natiuam suam temperiem conseruat. Quamquam siccitas ipsa morbis vacua non est vt Hippocrates demonstrauit. Mediam in Æstatem febrium putridarum ilias incidit, magnam partem duplices tertianæ, continuæ, putres: Vesperi exacerbationes, nox molestiæ plena, dolor capitis implacabilis omnes adoriebatur, lumborum dolor, iactatio, inquietudo: serosorum humorum ac pituitosorum maximè prouentus per æstum incaluerant, & nothas tertianas intulerant. Eos inuadebant potissimum, qui melonibus, & similibus immodicè vterentur, & quibus præterea familiaris vomitus, & diarrhœa adesset. Paucis pepercerunt qui similiter vescerentur, quibus solennia remedia maturè adhibita non ita diû tentati sunt; Qui secùs fecerant diû laborarunt: Multis ad hydropem versus est morbus, præsertim si cathartica abhorruissent, & aquam egregiè potauissent.

1. *Siccitas licet imbribus salubrior, morbis tamen nō vacat.*

Autumno ineunte postliminio redeunt morbi, qui paulò antè inducias fecerant reuiuiscunt, ac repullulant, imò periculosiores. Nam Galenus videtur asserere Vere & Æstate morbos oriri potius ob plenitudinem quandam quàm ob κακοχυμίαν. Sed Autumni tempore magis viget

qualitas quam quantitas & malo ingenio præditus humor. Multis ſudores primis diebus parùm leuantes nec morbum vllatenùs ſoluentes, qui decubuêre de ſolo capite conquerebantur, cæteris partibus illęſis. Virgines viſæ ſunt febre, quam τριλαιοφυέα vocat Galenus præhendi, quas inappetentia potus in ſummo æſtu præmeret. Quandam ſimilis febris infeſtabat, & meridie exacerbationes, ſeptimâ veſpertinâ frigidi ſudores, circa ſextum diem κάρος per protopathiam genitus, nam & remiſſionis tempore perſeuerabat carus, ſeptimo ſudor erupit calidus ſatis, aluus aſtricta, nec niſi πρὸς ἀνάγκην deiiciens, ſi fluxiſſet ſpes aliqua ſuperfuiſſet: Die decimo quarto conuulſa interiit: Omnes corporis partes conuellebantur, incuriâ matris aluus nihil de humore morbifico reddidit, de vermibus erat ſuſpicio: Aperto cadauere cerebrum erat humidius, quàm è naturâ foret: Illa quamdiû vixit doloribus capitis erat obnoxia, perpetuò incumbebat operi, quod ad capitis imbecillitatem faciebat, auſtrina conſtitutio facilè caput repleuerat.

Autumno greſſantur ſapè malè morati morbi ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι.

An in huiuſmodi acerbis capitis doloribus & conuulſionibus gallos exenteratos applicabis capiti? cùm humores adhuc mouentur ac ſursùm rapiuntur vt curetur grauitas capitis pleriſq; adhibiti ſunt ad ſomnum conciliandum, nocuit plurimũ, tamen ſub Phrenitidis finem valent ad digerendum.

Sub finem phrenitidis Galli exenterati capiti adhibiti proſunt.

An proprium febrium tertianarum vt nocte exacerbentur? & tamen duplices tertianæ erant, quarum exacerbatio in noctem incideret. Imò dubitari poteſt an nocturnæ febres deteriores diutiúſque vexent, quàm diurnæ, an contrà. Hippocrates nocturnas minùs malas eſſe diurnis docet in Epid. Tamen experientia contrà niti videtur.

Nocturnæ febres diurnis deteriores.

Quibus eâ tempeſtate detractus ſanguis is planè vitioſus ne ſi quidem crebriùs detraheretur. Febres erant populares, ſed nil cacoëthes. Multis dolores lateris; ſi ſanguis ſtatim detraheretur laudabilis erat, non ita longè poſt quieſcebant, in febribus erat planè putris & magno commodo detrahebatur.

An Neotericorum ſtandum opinione, qui in febribus, quas humor putreſcens accendit à venæ ſectione temperant, quòd in meſenterio humores concludantur? Contra ſtat experientia nam ſtatim à ſectione morborum leuatio:

Febrium putridarum ἡγεμονικὸν venæ ſectio.

Ratione empyreumatis & caloris qui post paroxysmos in imo concipitur, & cuius impressio noui paroxysmi occasio est, phlebotomia ex vsu est.

Tumenti puerorum ventri confert vena sectio.

2. In tumore ventris puerorum cum præsertim sitis, symptoma ferè intolerabile adest, ea maximè methodus sequenda est vt latentis incendij ratio habeatur. Caloris enim alieni dominatu tenentur interna, putredo est ἀιάδοσις impedita, orificiorum venarum mesaraïcarum lactiumque ipsorum phlogosis: Itaque debet sanguis mitti nec dehortari debet ætatula. Deinde purgandum corpus senna & rheo frequenter vel syrupo regis saboris cum senna. Nec fortè omitti debet agaricum, & qui parcunt his medicamentis parcunt & vitæ.

Austrina constitutio destillationum parens.

Pluuioso cœlo plerisque efferi in pulmones catarrhi cum vetus est in pulmone infirmitas in vicinas partes facilè vitium irrepit: nullis ferè pulmonicis (quod pluribus Medicis placuit) laudabilis sanguis detrahitur. Sed hoc Diorismo vtendum; Si intemperiem calidam pulmo concepit illud verum non est, si putredo magna sit, contrà.

Lienosis περίρροια confert.

Quibus lien laborat iis vrinæ cineritiam hypostasim habere solent; at hypostasis non est, tamen iuuat tales excerni vrinas, alioqui res deteriore loco sunt, & id fit ob congestionem & exonerationem partium vicinarum. Quibus color subuiridis est eos talis vrinæ excretio initio iuuat, testatur id Galenus, & scribit: Iecore, aut liene malè affectis deiectiones serosæ & tales vrinæ excernuntur, idque commodè: Quod non ab affectâ parte defluere sine ratiocinatione rudis tantùm experientia significat, alioqui foret magnæ cruditatis argumentum, cacochymiæ, & humoris superflui.

Sub finem 5. de loc. aff.

Alui fluor aliàs hydropem sanat aliàs non.

Multis dysenteriæ implacabiles, hydropes. Qui detinebatur diuturnâ tertianâ erraticâ largiore vtens potu sitibundus permanebat, περίρροια nil iuuat; imò videbatur magis intumescere abdomen. An hydropem alui fluor tollit? Si Diarrhœa aut hydrops à συναθροισμῷ verum; aliàs apud Hippocratem fluor alui necat, aliàs iuuat.

Nonnullis præsertim vino deditis Apoplexiæ. Quidam in Apoplexiam cadit, omnibus modis agitatur, puluis hieræ iniicitur in nares. An ita agendum? Obserua-

runt Apoplecticum iniecto simili puluere Epilepticum extitisse. Quæ calidiora in os & nares ad sternutamentum excitandum iniiciuntur, quia cruda omninò materia est, amouenda sunt. Cui Coryza derepentè incidit potius nares omninò adimas, quàm elicias quippiam. E pulmonibus & partibus inferis rapitur quid frequenti vsu rerum in os iniectarum. Præterea an agitatio corporis iuuat? Qui Plethorici sunt & verno tempore exercentur Apoplectici fiunt: An plenitudo hoc facit?

Apoplecticis sternutatoria nocent cruda existente materia morbifica.

Comm. in 5. Aph.

Anno isto parotides etiam fluente aluo non cessarunt, vnde copia materiæ significatur, quæ & ad alendas parotidas sufficiebat, & ad alui profusionem: Sed hominem aluo repressâ necauisse quendam Empiricum obseruauimus.

Fluor alui parotidibus superueniẽs salutaris.

Grauidæ mulieri sanguinis ex vtero fluor erat continuus, quærebatur an accelerandus esset partus, quòd in eo salutis spes posita esse videretur, & ad id medicamentum abortionem facturum daretur: Consentaneum erat consilium hoc sequi, contra in ancipiti omnia erant; hoc tutum negabant alij; alij verò danda suadebant oxypora, ita augeretur sanguinis ferocientis impetus, nam vsu τῶν ὀξυπόρων, auctum iri sanguinis fluorem asseuerabant, nulla ratione ægram adiuuando: Præstat quiescere cum certiores simus quod partus actio sit fœtæ & fœtus, si effœtæ vires grauidæ matris quid confert medicamentum? hoc controuersum maximè est.

Pleuritides prædicto Autumno grassatæ sunt, potius dolores erant laterum ob διάχυσιν (id est diffusionem) seri à capite. Non erat magna δύσπνοια, non tam in tumore & phlegmone consistebant, quàm in affusione quâdam Erysipelatode: Iuuabat venæ sectio.

Pleuritidi orta ob diffusionem seri à capite confert phlebotomia.

Nobili viro dolor erat perpetuus lateris circum mammam sinistram, nullis cessit remediis: perseuerat quatuor menses, inopinato rumpitur abscessus in pleurâ conceptus, liuens, vermiculatum sputum educitur, euasit: tamen febricula manet & vestigium aliquod doloris remanet, fortè tandem tabidus interibit: Metus ne pulmo huic lateri adhæreat: Ἀνακάθαρσις perpetuò procuranda.

Vidimus dolores lateris perpetuos; sed qui de nocte

vrgerent, nullis cessêre remediis. Cùm remedij inopes essemus de lue Venereâ suspicio fuit: Tandem diæta & situ curatio procurata est. Quoties consuetis remediis morbi non profligantur ad κακοήθειαν Galeni Consilio est recurrendum.

Qui consuetis remediis non cedunt morbi κακοήθεις.

Alios & dolores laterum obseruauimus à flatu: flatum autem excitabat διάθεσις ὑποχονδριακή, & præsertim cùm chyli fit ἀνάδοσις, aut quibus solennis est frigidæ haustus dum cubitum disceditur, aut crudorum fructuum vsus.

De ablactandis pueris quæsitum est, dictum quoque est operæ esse pretium vt lactêre sinamus puellos annos duos integros cum dimidio; Quod enim alimentum partibus solidis fouendis conuenientius?

Lac conuenientiss. partium solidarum alimentum.

An illud verum mollitiem ginginarum causam esse cur non ità citò nascantur dentes? Puellarum exemplo docent quibus mollities dentes tardare solet.

In malignis temporum constitutionibus præsertim cùm febres ἀσώδεες vexant & ægri vruntur sæpissimè detrahitur laudabilis sanguis magno ægrorum & virium detrimento, serum nullum aut paucum, floridus sanguis. Serum calor absumit, truces oculi, iactationes, καρδιωγμοί. An venæ sectio tunc vtilis? Nequaquam aut parcè detrahatur; imò alexipharmaca & cardiaca dentur, aluus blandè & sæpè eluenda, nam deiectionibus instar pultis croceæ morbus soluetur: hoc Hippocr. & Gal. consilium est: Vomitiones sistere, & sanguinem pleniùs detrahere nocet.

In malignis temporum constitutionibus & febribus parcè detrahendus sanguis.

3. In plerisque tertianis sunt Cardiogmi vomitiones subuirides: An ideò κακοήθεια est: & scobs vnicornis præsens Alexitherium? Id faciunt Medici qui id vulgò persuadent, vt aliquid agere videantur, vix enim febris intermittens κακοήθειαν habet, cum & κακοήθεια, & partium κακοπραγία secum ducant febres assiduas. Tales Cardiogmi, ἀλυή, ἀλυσμοί, iactationes oriuntur à refluente bile & os ventriculi feriente, talibus euacuationibus plurimùm vires deiectæ videntur (sed id fit ob morsum bilis) & purgatione restaurantur.

Vomitiones in febribus tertianis κακοήθειας sunt expertes.

Quid hoc vult apud Aulum Gellium, *Vna Nouerca duæ Matres*, de quartanâ febre audiendum in quâ duo quietis dies blandæ matri comparantur, paroxysmi dies diræ Nouercæ:

Vna Nouerca dua matres de febre

uercæ; Nunquid paroxyſmi dies melior, quòd vis naturæ ſignificetur? Ideò Arabes eo etiam die catharticum præſcribebant, imò ſunt qui febrem quartanam, aut aliam intermittentem inoffenſum ſuum curſum tenentem volunt intercipi amuletis, ſed ſatius eſt cum causâ ægrotare, quàm ſine cauſa iuuari.

Quendam diuturnæ quartanæ tædebat: nil opis à Medicis experiebatur, qui ſuorum Theorematum fiduciâ mitiùs cum quartana agerent: Præſtigio medicinali humores quieuerunt, naturę curſu impedito & conatibus fruſtraneis nihil promouebatur quod paroxyſmos reuocaret, viſus alleuari, & tum dicteriis artem Medicam petiuit: ſed hanc contumeliam non impunè tulit, ſequenti die non ita conflictatur, non repetit febris, leuior obtrectatoris pœna, quæque videbatur hiſce præſtigiis repreſſa, furibunda tandem effecta eſt funeſtáque euaſit. Hoc obſeruandum vt idiotarum & quorundam primatum animus maleficiis plus æquo tribuens reſipiſcat & componatur; & interim notandum non parùm referre, ſi quoquo modo, & ſine cauſa manifeſta morbo abſolui videatur æger.

Febre Quartanâ quis laborabat deinde in febrem erraticam incidit, quærebat cur ſiniſtro pede calorem perpetuò ſentiret non item in alio: Reſponſum quod ab Hippocrate ſcribitur, quibus lien decliuis iis pedes calidiores, nam ἀναῤῥοπίη ſignificatur & metus abſceſſus in eas partes, ſic aliis facies rubore ſuffunditur, vt hepaticis, aliis pedes incaleſcunt & tibiæ varicoſæ fiunt vt lienoſis, nam hepar quid habet ἀνάῤῥοπον, lien quid κατάῤῥοπον. *Varia ſunt ſanguinis ῥοπαί.*

Cerebro affecto aliæ actiones læduntur, aliæ incolumes manent; aliud enim eſt cerebrum lædi penes actiones quæ ſunt animales, & quæ temperamentum cerebri reſpiciunt; aliud in actionibus lædi, quę ſunt mentis & eius partis quæ conſilij eſt: vnâ ratione cerebrum & facultates eius nobiſcum ſunt communes cum cæteris animantibus, alterâ hominibus diuiniore donatis particulâ propriæ. *Cerebri actiones aliæ hominibus ſunt communes cum belluis, aliæ propriæ.*

Polemarcho Briſſiaco motus erat, impotẽtia, deliria, nullus potandi appetitus in ſummo æſtu, magna raráque ſpiratio, obliuio, quæ omnia læſionẽ cerebri ſignificabant, tamen de rebus diuinis altius philoſophabatur, de domeſticis diſputa-

bat, in cæteris delirus omninò: Spiritus tardus imbecillitatis cerebri index, tarus facultatis eius infirmitatis quâ intelligere debuerat se magnâ egere respiratione vt vsui satisfiat. Sic vis intelligendi nobis cum brutis communis in cerebri temperamento sita elanguit, vis hominis propria erat vegeta & erecta; itaque aliàs mentem ægrotare putat Hippocr. aliàs mentem naturámque occultam neque mutationi vlli obnoxiam, idque diuiniore quodam afflatus numine censuit quasi vis illa nec diætâ nec aëre alterari possit. In Consule Regio idem obseruaui, qui cum summè deliraret nullâ ratione adducebatur nisi cum de Deo disserentes audiret, cætera erat phreniticus imò quod vocat Hippocrates νεανικῶς ἐξιστάμενος.

Iulepi & Apoz. hydropicis non conferunt.

Ad Hydropicos nunquid vt vulgò fit Iulepi & apozemata conferunt? Annon suâ vi diureticâ id quod tenuius est per renes deducunt, crassiorem partem relinquunt? At hoc morbum auget: nunquid radicum vis coctione exolescit, & plus humiditate aqueâ decoctionis officitur quàm vi qualicúmque hydragogâ inclusâ prosit? vt conualescas omninò potu temperandum, & liquor apozematum conferet?

Vinum albũ lienosis confert.

Sunt qui negant conferre vinum album lienosis & melancholicis, quod id subigat instar fermenti succum melancholicum illic restagnantem. An illud verum? Contrà substantiæ tenuitate vrinas & sudores mouet.

Catarrhosis nocet inedia.

Quô plus nutritur impurum corpus, eô lęditur magis, cur tamen biliosis imò catarrhosis (in quibus & impuritas est & excessus humoris) inediæ malum potius augent, nam inanis ventriculus & exhaustus satiat se impuris humoribus, bilis feruentior redditur: Contrà acer, acutúsque humor benignitate alimenti mitigatur. Sic in pestilenti statu accidisse narrat Galenus omnes ferè peste perculsos minimè cibos fastidientes euasisse, ἀποσίτους autem omnes fato functos fuisse.

Nobili cuidam ἰσχουρία fuit. Suppresso vrinæ profluuio
4. lethargus, de funere cogitatur, largissimè profluit vrina, breui tamen moritur. Vnde hoc? quia suppressio omnis excrementi serosi potissimum partes nobiles inquinat: Et tametsi eius cursus redierit non perinde meliore loco sunt res ægrotantium.

Grauidas mulieres tormina, dolores, nephriticique vexant: An clysmata fotus & litus conueniunt? Cauendum ne dum id fit effœminatio partium vterinarum consequatur vnde aborsus fiat. *Enemata grauidis interdum nocent.*

Phthisicorum alij summè extenuantur, quibus scilicet partium solidarum alimentum corrumpitur: aliis tument aut pedes, aut facies, aliquando totus habitus: Ab eâdem corruptione id fit, sed diuersâ ratione. Nobili viro tabido & phthisicâ stirpe nato paucis antequàm moreretur diebus totus ferè habitus intumuit ac si hyposarcidio laboraret. Sed quod mirum fuit tumor erat fugax, vnde hoc? loco sanguinis hepar tabescens halitus malignos generabat: Hippocrates hoc suis temporibus animaduertit ἰσῦχοι μὲν ἐκ τῶν θαναπεδεστάτων οἷον καὶ ἡ νόσος ἡ φθισικὴ καλεομένη.

Dum regalia celebrantur & vino Hippocratico aromatiti indulgetur, multis tonsillarum inflammationes contingunt. Cuidam iuueni, qui illud vinum biberat de nocte augina oborta, cum strangularetur iugulum gladio aperuit, saniei plurimum emanat, conualuit: hîc fortuna plurimùm potest: An vrgente necessitate idem fieri potest? *Fortuita iuguli apertio augina profuit.*

5. Sub dio mulier nunquam articulares dolores experta dum in multam noctem sermonem produceret influxu Lunæ caput grauissimè doluit, ab eo tempore omnes arthritidis species experitur, nullis malum cessit remediis. *Arthritis ob influxum Lunæ.*

6. An tutus hydrargyri vsus? Quibusdam non placet recentioribus, nam non oppugnat venenum, imò cùm sit frigidum intrò pellit venenum & difflatu prohibet: tamen vsu hydrargyri proliciuntur sudores, tenuitas huius id facit attenuatâ materiâ sibi quâquauersum exitum quærente. Et quòd ita superiora petat hydrargyros cor fugiens, (nec enim hoc lædit) est quia inimica igni, imò hunc maximè fugit. Cor autem ferè igneum est. Cuidam in arte Chymicâ versato placet hydrargyron frigidam esse, si partes extimas spectes, in imo enim calorem esse summum & tenuitatem partium quo vtroque tantam habet ἐνέργειαν. Quòd autem semini corrupto bellum indicat hydrargyros tanquam alexipharmacum hanc reddunt rationem, id fieri quidem, quòd magna sit analogia inter semen & hydrar- *Hydrargyr. cor igneum fugit nec lædit.* *Semen metall. hydrar. seminique corrupto bellum indixit.*

gyron (hęc enim hydrargyrus semen quoddam est omnium metallorum) & quatenùs semen eius author corruptum quid est, eatenùs quâdam ἀντιπαθείᾳ argentum viuum illud persequitur.

ANNOTATIONES.

1. H*ippocr. lib. de diebus decretoriis iubens obseruare temporum conditiones , ait ;* Videndum num tempus cum morbo pugnet: Nam hominis Natura , sæpè vniuersi potestatem non superat.

2. *Cum pueri & adultiores Cachectici vocantur , quod vulgò dicitur* estre en chartre , *id est* , ἐν τῇ καχεξίῃ , *vel* τῷ καχεκτικῷ, *supple* σχήματι , *vel* τῇ ἕξει καχεκτικῇ , *vel* τὴν ἀτροφίαν *pati , ferè pro conclamatis relinquuntur ; & quod ad summum maciei ventum sit , ne medicamentulo quidem locum relictum putant , sed soli* προγνωστικῷ : *At longè secùs res habet. Nec fraudari laude debita debet Fernelius qui meo quidem iudicio , de atrophia aliquid literis commemorabile consignauit.* Bilis flauæ & atræ circa iecur perfusio atrophiæ causa sæpiùs est. Vix enim vera ἀτροφία obseruatur , in qua viscera præter intemperiem non multorum biliosorum humorum colluuie scaterent , & earum copia distenderentur : *& cum hæc causa naturalem spiritum & calorem proterat , vix laudabilis sanguis gigni potest , ac in Cachexia quidem medicamento locum relictum putant, quod vitiosa sit nutritio, in atrophia autem ad solam* ἀνάληψιν *confugiunt: At si circum viscera colluuies est istius bilis quæ fouet intemperiem frustrà alimentis eam tollere nitaris.*

In eum finem , laudari potest decoctum hordei omnium intybaceorum , radicis anchusæ , florum nenupharis , violarum , portulacæ seminum frigidorum maiorum & minorum , in quo dissoluere poteris caßiam , & infusum Rhei ad robur partis αἱματοποιητικῆς ; *colaturâ clarificatâ quotidie vtatur æger. Item Iulepo rosato qui licet siccandi vim quandam habeat , refrigerando tamen vtilis esse potest. Sic moueri non oportet macie ista & quasi tabe quadam , quin bilem concauo iecoris clausam sensim eliciamus. Quidam pueris cachecticis , in quibus & sitis incre-*

dibilis & ἀποσιτία, vsum aquarum naturalium potu sumptarum consulunt, quæ opinio suis destituta non est patrociniis.

Cæterùm in eo statu constituti pueri laborant sæpè fluxu alui chyloso, vt & ij quibus venæ mesaraïcæ sunt obstructæ, vel hepat imbecillum. Non fit enim suctio, nec exugitur, elicitúrque pars purior chyli deuehi solita ad hepar hæmatoseos officinam. Et dum Medici albicantes & chylosas deiectiones obseruant, intrepidè purgant & cunctanter, cum tamen hîc audendum sit, & diligenter purgandum. Donec enim obstructio sublata fuerit, non est spes ægrum conualiturum. Procuranda enim omni studio est ἀνάδωσις, ipsius chyli non subeuntis anfractus viarum mesaraïcarum, & eas tantum salutantis.

Cæterùm in Cœliaca excretione duo sæpè adsunt notanda, vnum, febris adest cum pulsus frequentia; alterum, deliquia animi elato ad os vicinum ventriculi tetro vapore. Quibus ergo remediis Chylosa Cœliacáque excretio curari debet? febris quæ adest ob contumacem fit obstructionem venarum mesaraïcarum, & ea symptomatica est, si Galeno credi debet, ideò oppugnanda est iis quæ contumaciam obstructionis tollant. In eum finem valent decocta radicum enulæ campanæ, symphiti, vtriusque erythrodani, gentianæ, imò etiam aristolochiæ per horas 6. in aceto forti maceratarum, herbarum praßij albi, chamæd. chamæp. lichenis capill. cicerum rubrorum, pentaphylli & intybi vtriusque addito semine seseleos, pæoniæ, citrij, genistæ, incoctis foliis sennæ, agarico, & rheo addito. Nec te moueat quòd aluus fluidior fit; Chylus enim non suctus, nec elicitur, nec reiectatur ob vias interceptas, quarum libertas causam morbi tollet, vt corpori supersit libertas sui reficiundi attracto benigno alimento.

3. *Galen. Commen. in particul. 9. section. 1. lib. 1. Epid. ait in febribus continuis humorem contineri in simis hepatis & circum os ventriculi; nota, quod dicit circum os ventriculi, vnde si vomitus adest, si defectiones animi, non propterea de maligno verebere, hoc enim de essentia morbi est; & quod notandum magis Hippocrat. libr. de Diebus iudic. scribit in morborum principiis hepar intumescere & expandi, eleuarique ad diaphragma, quod rationem reddit*

omnium quæ horrificè fiunt initio morborum & paroxyſmorum, nam tumultuatur humor, facultas partis inſurgit aduerſus id quod moleſtat, pars quoque ipſa enititur, vt in ſternutamento cerebrum, & ſic potius valet vomitorium in eiuſmodi ſymptomatis quam cardiacum.

4. *Aphoriſmus is eſt in Coacis.* Quibus partes infernæ affliguntur pruritibus antea fortibus obortis, his arenoſa vrina fit & ſupprimitur. Qui ex his perniciosè habent his mens obtorpeſcit. *Hippocr. 4. Epid. in hiſtoria de puero. Talem affectum* τῶν οὔρων ἐπίσχεσιν *vocat talem affectum.*

5. *Quæri ſolet in ineunte paroxyſmo Arthritico tutum ſit dare medicamentum, & quale, An ſanguis mittendus, & vnde, an etiam manu arthriticâ, dolore ferociente tutò mittitur ſanguis, an verò ſinendum elabi tempus paroxyſmi; deinde ſub finem purgandum. Quæſtio hæc multos torquet, & magno ægrotantium & mærore & damno indefinita adhuc remanſit. Boni medendi Magiſtri præferunt phlebotomiam vt quæ euacuato ſanguine putri (qualis ferè ſemper in arthriticis trahi ſolet) impetum humorum inhibeat, & dolorem demulceat inflammationem minuendo; & hæc opinio plauſibilior. Immò, aiunt, ſi ineunte paroxyſmo medicamentum datur, humor concitatior maiores moleſtias exhibebit, motus quidem & non promotus, & vis medicamenti ad partes longinquas prouecta infirma tamen, in habitu corporis humorem excitat, ferocioremque reddit: Eſt enim quaſi in habitu morbus vt fit in laſſitudinum generibus. Fernelius tamen malè ratus à capite humorem arthritidis authorem manare totum ſtudium dirigit ad Capitis euacuationem: Initio paroxyſmi arthritici purgat vehementer ad educendum putre ſerum dolorum authorem non expectata coctione vlla, ne verbum quidem de venæ ſectione. At in paroxyſmo arthritico fit vt colliquatio, fuſio in genere muſculoſo, exoneratio à vaſis ſeri & ſanguinis putris, quid tam frænat impetum humorum quàm phlebotomia? Item articuli ferè fiunt imbecilli, at prima cautio eſſe debet vt non fiat exoneratio partium principum vt ditiorum in imbecilliores vt pauperiores contrà quàm fit in Rebus publicis. Purgatio quidem valet ſi corpus ſit cacochymum, ſi hepar ſanguinem*

Plura videre licebit in libro BALLONII *de Arthritide contra* FERNELIVM *ſcripto, in quo veterum authoritas defenditur.*

feruidiorem generat, & multa bile scatet, vt purior minúsque maleficus sit sanguis. De ea quæstione velim ratum & constitutum sit ne rebus his ambiguis magno ægrotantium malo & clade dubitabundi & disputabundi Medici tam malè de ægris mereantur.

Obseruatione autem dignum est Fernelium existimare sanguinis albedinem esse testem redundantis pituitæ. Nos initium putredinis putamus per moram enim sanguis corrumpitur & exalbescit, præsertim cum sanguis crassior & copiosior, & quem natura respuit, reses in venis manet. Alij non omninò contrà naturam esse dicunt albedinem hanc sanguinis. Fierique aiunt vi & robore partium spermaticarum sanguinem dealbare conantium.

6. Luis Venereæ alexitherium censetur hydrargyrosis. Benigniora tamen remedia primùm sunt inuocanda. Lues struma & elephas aliquid habent cognatum & συγγενὲς, Tres has hydras vnus Alexicacos Hercules hydrargyrosis vincit & opprimit.

CONSTITVTIO HYEMALIS,

Anni Domini 1570.

EODEM anno Hyeme ineunte humorum congeries, quæ radices altas aliquas fecerat, atque latuerat se se prodit & deserens intimas corporis partes foras erupit: hinc alui fluores pigro euntes gressu, deiectiones apparebant subrubræ, fœtentes, hepaticæ, mesaraïcæ maximè: dysenteriæ multis contigerunt, etiam blandis è lacte iniectis clysmatis profundebatur aluus, adeò copiosa suberat materia: Multi periere, vires languebant ob fluores eiusmodi: Sectio

1\. venæ multis profuit, fortè conandum erat vt quam citissimè sisterentur, nam fluores erant symptomatici: At dices populares, omnis autem suppressio excrementi in morbis populariter vagantibus mala est, tamen multis commodè statim initio suppressimus, quibus non suppressi sunt diù perseuerarunt, imò semestres fuerunt.

Omnis suppressio excrementi in morb. popul. mala.

Nobili viro suppressa rhei vsu aluus tumorem phlegmonodem totius abdominis attulit, iterata phlebotomiâ tumenti aluo occursum est, sanguis erat Ικτερώδης.

An in prædictis fluoribus dysentericis assiduus clysmatum anodynorum vsus tutus? Nequaquam: & in hoc valdè Medici decipiuntur cum intestina abluendi lacte finem non faciunt, dum enim intestina sic proluuntur, & diluuntur effœminatio & mollitudo adfertur ipsis intestinis, vnde fit διάθεσις, quàm Galenus ῥευματικὴν vocat.

Frequens enematum vsus effœminationem adfert vlceratis intestinis.

Equitis vxori dolores atroces circùm dorsum ventriculum, scoptula operta; intercipiebatur aliquando respiratio: à maligno flatu id erat, febris successione alleuatum iri putabamus, quòd dixerit Hippocrates quibus ad Hypochon-

chondrium dolor absque inflammatione febris succedens morbum soluit: Item in aphorismis. Qui ex dorso ad cubitum dolores descendunt hos venæ sectio soluit: fluxit sanguis spirituosus abundè, repurgata conualuit.

Cum longa alui suppressio, an ideò ad acerrima clysmata recurrendum? Nequaquam, imò blandiora sæpiùs repetita magis conferunt, vehementiora sæpè voluulos intulerunt, efficiunt enim vt puncta acrimoniâ medicamenti intestina motum πεϱιςαλτικὸν suum infernè sursùm immutent.

2. In longa alui suppressione acriora enemata Ileũ accersunt.

In magnis vomitionibus clysterum vsus frequens & boli ex rheo valent, nam potiones facilè excluduntur. Cum autem vomitiones frequentes sunt nec vllâ ferè arte compescuntur, & aluus adstricta est valdè à voluulo metuendum.

3. In assiduis vomitionibus cum aluis adstrictione ab Ileo metuendum.

Ioannis Platearij vidua hydrope pulmonis laborabat quo interiit: Difficultatem spirandi per annos triginta habuerat de oppressione stomachi querebatur. Sed id tantùm per consensum fiebat, omnes membranæ putruerant, cor aquâ natabat nec facilè mouebatur. E capacitate thoracis aquæ libræ sex putrentis educuntur: In latus dextrum facilè declinabat, in sinistrum non poterat citrà syncopem: Aruerant pulmones, pulsus magnus, elatus, tardus, intercisus, & intercalarem habens in pulsatione vnâ atque alterâ intermissionem: sæuis cum doloribus & magnâ oppressione interiit.

Hydropis pulmonis signa.

In fractis iam morbo longo sæpè hæmorrhagiæ symptomaticæ paruêrunt: putant hâc vnâ exclusione alleuari ægros: Contrà fit, maximè verò istæ hæmorrhagiæ contingunt pulmonicis & hepaticis, quòd maximè est notandum de pulmonicis, & has hæmorrhagias bonum est sistere.

Hæmorrhagia symptomatica hepat. & pulmonicorum. sistenda debili existente agro.

Nobilis mulier multis scatens excrementis propinata medicamenta quinque euomit. Concinnant illi syrupum solutiuum, de eo vno die cochlear vnum dant, sequenti duo, deinde tria: tandem natura retinet medicamenta nunquid hoc tenendum est?

Vt reiectis vomitu medicament. occursum fuerit.

Si ventriculus hominis arthritici imbecillus & facilè colligit excrementa an dolores artuum vinum circumcidet? Nequaquam, nam noua materia morbo suppeditatur, id experientiâ verum deprehendimus.

Vinum arthriticis nocet.

Puero annorum duodecim exanthemata: extinctis his dolores cutanei oborti sunt implacabiles, ad solum manuum appulsum irritati: ab eo tempore statis temporibus articularibus doloribus est conflictatus. Id euertit dogma Hippocratis pueri podagrâ non laborant: Fortè Gentilitium hoc malum, nam nouimus patrem arthriticum; quamquam morbillorum materia suppressa id genus doloris potest inuehere, quod in multis obseruauimus.

Arthritis à variolis.

Multis pulmonicis leui de causâ dolores lateris excitantur pleuritidem mentientes: an his ad sedationem dolorum frequens venæ sectio? Minimè cùm tantùm aut flatus sit aut febris exigua, sic sectio non confert, nam si cum dolor oritur secueris lædes plurimùm, nam latera tandem debilitantur & hoc nocet: si inflammationis sit suspicio id quidem agendum & protinùs ad anodyna concurrendum.

Cum dolores laterũ à flatu fiũt nocet phlebot.

Cæterùm notandum plerisque hyeme præsertim rigente dolores eiusmodi laterum excitari à congestione ob ambientem frigidum: An his sectio venæ imperanda? (ad orgasmum impediendum) faciendum, aut omninò, nam purgationi tunc nullus locus. In hoc à plerisque peccatur, & ideò Hippocrates purgationi præfert celebrationem phlebotomiæ.

Lateris doloribus à congestione cõfert phleb.

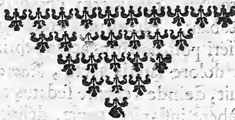
In phlebotomiis si pigro lapsu fluit sanguis etiam amplo vulnere facto, debilitas: sin fluit riuulosè facultatis excreticis vis & robur cernitur.

ANNOTATIONES.

1. *Galenus Comm. ad Aphor. 21. lib. 4. docet in pestilentibus morbis excreta pessima iuuisse, addit id non in principio apparere debere, sed morbo consistente; nam si initio appareant prauam corporis diathesim significant, aut insignem humorum corruptelam, si morbo progresso vi caloris & morbi fiunt conatumque naturæ designant. Et nos in malignis morbis & temporum constitutionibus vidimus excretiones ferè ab initio morborum factas ad bonum apparuisse. Et vt aiunt optimi medendi magistri. Qualis sit excretio & quouis tempore iuuat tamen, quod notari debet ne temerè de morbis iudicium sententiamque feramus.*

2. *Id innititur authoritate Hippoc. lib. de Aëre locis & aquis:* Quorum (*inquit*) ventres duri sunt & ad hoc idonei vt amburantur, his dulcissimæ lenissimæ ac splendidissimæ aquæ ex vsu sunt. *Non Nitro aut Alumine imbutas & medicatas aquas præscribit, quæ tamen aluum magis solicitare viderentur, contra molles, dulces, liquidas laudat. Par quoque esse debet ratio medicamentorum cùm assumptorum tum clysteribus iniectorum. Nam vt ad ventres ardentes ciendos aquæ molles & dulces, sic & medicamenta lenientia mitigantia leniendo soluentia & eccoprotica conferunt. Contra verò obsunt calidiora & validiora medicamenta vt scammoniata metu Ilei & incrementi caliditatis, siccitatis, & firmitatis intestinorum retentricis, quæ causæ sunt præcipuæ adstrictioris alui, siue quod ægriùs, nec nisi πρὸς αἰάγκην aluus egerat reddatque. Itaque corporibus duritie alui præditis aut siccis & squallidis lenientia potius quam valdè attrahentia conferunt medicamenta.*

3. *Hippoc. sect. 1. lib. 2. Epid. de Voluulo loquens, sic ait:* Abdominis ruptiones quæ circa pubem fiunt vt plurimum statim sunt innoxiæ, quæ verò paululùm suprà vmbilicum in dextra parte hæ dolorosæ sunt & anxiosæ & stercoris vomitum inducunt, vt Pittaco accidit. Fiunt autem hæ aut à plaga, aut vulsura, aut alterius insultu.

CONSTITVTIO VERNA

Anni Domini 1571.

CVM Hyems præcessisset asperrima, ac exciperetur ab austrino pluuióque tempore necnon magnæ aquarum inundationes essent ineunte vere magna morborum ilias fuit; sed maximè sub finem Hyemis: & ῥεύματα innumera in pulmones, vnde tusses & dolores laterum: In fauces, vnde Anginæ & tonsillarum dolores. Et cùm tempus vernaret & tepidiusculum foret repentini laterum dolores oriebantur, in doloribus huiusmodi sectio venæ non profuit, ac quærebant num aliud esset remedium præter istud solenne quod primum ducitur in pleuritide; nam innume-
1. ri fato eripiebantur quibus secta foret vena, sic colligebant à fero potius cacoëthe & maligno eos oriri dolores, quàm ab inflammatione; ille humor pepasmum non admittebat: promptè oriebatur dolor & inopinatò, tussiculæ siccæ erant, deinde dolor fugiebat, facile aluus irritabatur, cessabat dolor post venæ sectionem, sed subinde renascebatur: Multis ad pulmones μετάςασις, deinde ad caput, quæ omnia orgasmum, ferociam, tenuitatem humoris cum πεπασμοῦ ἀδυναμία significabant. Pleuritides erant ἐρυσιπελατώδεες.

Nobili mulieri post horrores acuta febris orta est cum linguâ asperâ, dolore lateris acuto, δυσπνοία: Sectâ ter venâ non quieuit, deinde repentè sedatus est, euanuit potiùs: quarto rubent insigniter genæ, deliria, mentis alienationes, frequentes surrectiones ἀλυσμοί, nullus lateris dolor, caput dolebat, febris duplo maior; medicamentum datum quod vomitu reiectum mouit humores & non exegit, quod pessimum: Vermes semipedem longi excernuntur per aluum, caloris & frigoris vices: An id à vermibus esset dubium erat: lingua torrefacta apparebat & mucore

plena: Peripneumonica facta est per translationem: aluus liquidis ducitur excrementis, vicesimo interiit: Debueramus illam pluribus sectionibus venæ exercere, presertim cùm peripneumoniæ adessent argumenta: Nam morbus iste maximè phlebotomiam postulat. Et notandum diligenter quos scribit Galenus in libro 2. Acut. dum comparat phlebotomiam cum purgatione, In pleuritide omninò antefert phlebotomiam purgationi. etiamsi dolor ad ilia fuerit, atque argumento vtitur à minori ad maius, cùm dolor occupat Hypochondriũ indicatio potiùs est purgandi, quàm secandæ venæ; tamen, ait, licet minùs auxilij allatura sit phlebotomia in pleuritide nothas occupante costas, multò securiùs est reserare venam, tum quia ignores sæpè qualis sit natura eius qui purgatur, tum quòd sæpè humores medicamento agitentur, & non excludantur, quod pessimè fit: Accedit quod si sit inflammatio potiùs partem liquefacias quàm purges: Denique cum inflammationis sunt signa, ingénsque febris est omninò melius est & tutius venam secare (ait Galenus eo loco.)

Vena sectio in pleurit. præferenda purgationi.

Peripneumonici sæpè imbecilli sunt & delinquunt animo ob incendium, & obsidionem partis principis, & tamen non oportet esse valdè timidos in secandâ venâ, imò audacter mittendus sanguis.

Audacter peripneumonicis detrahendus sanguis.

¶ Puero dolor erat circùm latera, detrahebatur audacter sanguis, dolores non concedebant, inopinatò vermes exclusi sunt, dolores quieuerunt, an vermes id facere potuerunt? Ita prorsùs, imò & innumeras doloris species excitare possunt in omnibus partibus, ac præsertim si ad ventriculum repant. Mulierem vidimus cui stomachus & ventriculus intumuerat cum suffocationis periculo exclusis vermibus leuata est. An huic sectio contulisset? Nequaquam. Itaque nos admodum esse sagaces oportet.

Dolores laterum à vermibus.

2\. *Parotides febre non cessante perniciosa.*

Equiti febris continua, vrina cum hypostasi multâ, diuulsâ, cineritiâ. Tales in iis apparent quibus laborat lien aut sinistrum hypochondrium: auris sinistræ dolores, ingens erat incendium: septimò ad inferiorem maxillam tumor. Missus fuit sanguis, omnia pacantur, serò recrudescunt, nocte sequenti ingentes parotides apparent, quæ ad aspectum increscebant, oppressio summa, febris minor,

Musculorum κροταφιτῶν tensio & dolor, omnia in peius abiêre: vigesimo primo interiit.

3. *Manuum cōtractiones in febribus cur malæ.*

In febribus tertianis & continuis paruas manuum contractiones vidimus: hoc à venoso genere translationem indicat: Interdum his venæ sectio confert, sæpè periculum creat.

Diuturni partuum dolores abscessum accersunt.

Puellæ nobili de Paleseau febre tertianâ iam mensem laboranti ante paroxysmos dextri hypochondrij & cruris dolores: calore accenso quiescebant, Quid hoc rei? nisi purgationibus anteuertas hoc minatur abscessum vt ex aphorismis discere licet.

Acria enemata medentur hypochond. dol.

In febre quæ tertio repeteret dié cuidam nobili mulieri dolor incredibilis in hypogastrio oriebatur, idque ineuntibus paroxysmis, necnon simul è regione illius partis dolor in syncipite excitabatur, hoc medicis negotium facessit, duabus horis antè paroxysmum indebantur clysmata acria cum folliculis sennæ parata: Dolores in vtráque parte cessarunt.

Syrupus ex aquâ vitæ paratus cum saccharo in crudis humoribus tormina excitantibus mirificè contulit.

In longis febribus seruanda vires ἐπαφαιρέσει.

In longis febribus quoniam initio vires multùm frangere non oportet tanquam satisfacturas longitudini, iuuat sectiones venæ iterare, sed parcissimâ manu, nam frequenter misso sanguine parcâ manu natura irritatur ad aliquid moliendum, imò sub finem earum febrium secare venam conuenit.

3. *Insufflatis nocent enemata.*

Insufflatis, turgidulis, vt iis qui à morbis conualescunt, & iis quibus flatibus hypochondria distenduntur, an missos facere oportet clysteres, & frequentem iusculorum vsum? Videntur nocere plurimùm illa, quia intrudunt flatus. Hæc autem ἑφθότητα quandam & dissolutionem adferunt.

Pleuritidis in peripneumoniã facilis transitus.

Cuidam pleuritico sectâ venâ dolor disparuit, an ideò securos de morbo esse oportet? Nequaquam, nam multos statim peripneumonicos euasisse vidimus: Ingens erat sitis, incendij in pulmone nota, tussis non aderat nisi aliquando: Fallacia sæpè sunt signa inflammationis pulmonis, quia exquisita raró vrget. Si inflammatio ἀκριβὴς, ingens tussis, sitis, lingua cum virore pallida, pulsus duriusculus cum mollitudine, vomitiones, circà aluum dolores: Aluus facilè irritatur, sic cautos & restrictos esse oportet in vsu

medicamentorum catharticorum. Animus videtur sæpè deficere tum ob phlegma contentum quod fatuitatem quandam inducit, tum ob vaporem, tum maximè quod cordis regiâ accensâ animus præ incendio videatur deficere: Accedit reuocatio caloris & spiritus ex omnibus partibus, excitatio ῥευμάτων capite accenso, euocatio humorum, ichorúmque à partibus inferis, quod Hippocrates obseruauit.

An cum animus linquere videtur, à sectione venæ (quæ hîc præsentius & vnicum remedium) temperandum? Nequaquam, imò eâ sæpè repetitâ sanguis copiosè detrahendus, nec terreri oportet istis deliquiis, non sunt enim συγκοπτικά, nec madoribus & τῇ ἐφιδρώσει, quæ sæpè adest ob cordis incendium. Et experientia & ratio, & iudicium Medicorum si quando aliàs hîc maximè elucet. *Ob animi deliquia non temperandum à venæ sectione.*

Multi incauti eripiuntur ob inflammationem pulmonis, quorum in pulmonibus nihil reperitur aperto cadauere nisi quòd vestigium aliquod flammæ apparet: sed hoc idiotæ non animaduertunt.

An in colicis doloribus sectio venæ? Imò præsens remedium si à bile esse videtur. Cauendum à medicamentis validis & vsu linteorum impensè calidorum. Tepore iuuantur & thermasmate. Syrupus violatus confert, imò & vsus lactis recens mulcti aut calidi. *Colicis doloribus cōfert phleb.*

Cum grauida mulier morbo tenetur qui maximè sectionem venæ postulet an grauiditas à crebrâ sectione & largâ profusione sanguinis auocabit? cùm enixæ sunt ingentem euacuationem sanguinis habent & impunè sustinent, imò mulieres crebriores & largiores venæ sectiones ferunt quàm viri, hic-ne restrictiores esse oportet? 4. *Grauiditas non dehortatur phleb.*

Procurandum omni studio ne parotides suppurent, nam & longitudine opus habent & sæpè in chœradas abeunt cum suppurant, & tunc nec clysteribus nec catharticis peperceris. *Parotidum suppuratio formidanda.*

Cum quis Iliacâ passione cum crebris vomitionibus torquetur prolapsum ilei intestini vereri oportet (nam non sæpè iliaca passio aliundè oritur) cum autem prolapsum est intestinum, tametsi vires admodum debiles videantur ob infectos spiritus oportet blandis medicamentis aluum soluere: Qui reuocati erant humores à partibus inferis ad su-

Crebra vomitiones cum alui adstrictione sæpiùs volnulosæ.

periores. Nobilis mulier id declarauit, quam repurgauimus postquàm repositum intestinum fuit, tametsi omnes extimæ partes frigescerent, frustrà enim ad cardiaca confugitur: id quod foras eminebat in hac nobili muliere adeò erat exiguum vt id omnes negligerent, imò Chirurgus negabat esse intestinum, alioqui (inquiebat) alius foret tumor & maior: Quidam tamen Medicus rei Anatomicæ peritissimus obseruauit Enterocelem mulierum esse periculosiorem quàm virorum licet sit multò minor, & ab eâ sæpiùs interire, & sanè hoc vidimus, nam in mulieribus id quod tumet sæpè non superat medietatem annularis digiti: at in viris sæpissimè Capitis magnitudinem refert, & non ita periculosè laborant: An quòd in mulieribus verè cœcum intestinum obstruitur & descendit, in viris autem alia intestina & præsertim Ileos.

ANNOTATIONES.

1. *Credo quod tales pleuritides pestilentiales erant, multi sub eadem specie morbi interibant. Nil omnino proficiebat venæ sectio. De pleuritide pestilenti, & an secanda in ea vena: Vide Manardum Epist. 5. lib. 12.*

2. *Galen. Comm. ad part. 84. sect. 2. lib. 1. Epid. Ait parotidas citra suppurationem curatas fuisse solis ad inferiores partes factis excretionibus. Deinde subdit Cratistonactem & pictoris ancillam periisse ad suppurationem ductis parotidibus, Cruda scilicet existente materia in venis contenta. Neque enim impossibile est particularem in parte aliqua fieri concoctionem remanente totius corporis cruditate. Et Hippocr. part. 81. sect. 2. lib. 1.* Tumores, *inquit*, circum aures qui in febribus cum dolore exurgunt quibusdam cessante iudicatoriè febre neque sedati sunt, neque suppurarunt. Factum his biliosarum profluuium vel dysenteria, vel crassarum vrinarum sedimentum soluit vt Clazomeno contigit. *Expurgatis scilicet per hæc vacuationum loca morbum parientibus causis.*

3. *Has contractiones ex 3. Prorrh. vocabis potius* συνολκὰς σπασμώδεας, *quam* σπασμοὺς. *At longè differunt vt post explicabimus.*

4. *Tutiùs*

4. Tutiùs grauidis tunditur vena, quam purgatio instituitur. Et multas obseruare licet mulieres plethoricas, quibus nisi circiter quartum mensem reseretur vena, abortiunt, fætúsque copia obruitur. Et citra hanc cum febris aut inflammatio aliqua vehementius vrget, grauidis tutò detrahitur sanguis; sequendúmque ea in re Celsi consilium. Qui magnitudinis morbi & virium dumtaxat rationem habet. Firmus puer (inquit) robustus senex & grauida mulier valens tutò curantur hoc præsidij genere. Sicque vteri gestatio inter quantitatis dumtaxat obseruationes habenda. Non enim perpetuum est quod ab Hippocr. scribitur in Aphorism. Mulierem vtero gerentem sectâ venâ abortire, idque magis si auctior est fætus. Id dumtaxat temperandum suadet à magnis vacuationibus, tempore Hippocr. fieri solitis, ne scilicet fætus vteri latebris conclusus in lucem prodire, idonei alimenti defectu, cogatur.

5. Prolapso in scortum intestino, iliaca contingit paßio & miseranda fæcum per os motu intestinorum peruerso reiectio. Restituto intestino æger nondum omnino periculo liberatus est. Ideo danda opera est, vt saluti falsò creditæ non acquiescat. Aluus non est supprimenda. Nam per aliquot dies multa colluuies debet per inferiorem aluum excerni, & os superius ventriculi confirmari irritatum & symptomaticæ excretioni malè assuefactum. Rheum aut pilularum formâ aut potu datum confert. Sed & aliud aliquando deterius contingit. Nam in lactibus & circum glandulas mesenterij inflammatio contingit, hinc chylosa excretio, hepate non attrahente nec exugente ob inflammatas Mesarai & Mesenterij venas. Et tum aluus quidem fluit, & tamen venter intumescit; ideo danda quæ inflammationem compescunt, id quod in multis à nobis est obseruatum: Vt doctè explicat Galen. Comm. in part. 2. lib. 2. Progn. Celsus cap. 20. lib. 7. præ cæteris in prolapsu intestini laudat inediam & phlebotomiam.

CONSTITVTIO SECVNDA.

ANNO millesimo quingëntesimo septuagesimo primo circà mensem Augustum cùm immodicus foret fugacium fructuum vsus vagata sunt tormina, fluores alui, dysenteriæ: Nil proficiebatur remediis solennibus, ventriculi tortiones, Cœliacæ passiones. Inclinante Lunâ multi perierunt. Febres funestissimæ, acutæ, mali moris: Omnes vesperi exacerbabantur, vomitiones æruginosę, paraphrenides, ἀγρυπνίαι, ἀλυσμοὶ, omnia ferè qualia in pestilentibus Constitutionibus: Magna Cerebri & neruosi generis imbecillitas. Etsi aluus flueret non concedebat febris: Morbi erant κακοήθεες, & nobis incautis multos è medio tollebant. Multis fuerunt faucium exulcerationes, stomachi ipsius squalor, deglutiendi difficultas nisi erectâ ceruice, vox clangosa; De iis videtur dixisse Hippocrates. Fauces exulcerari cum febre, malum: & si malum aliquod signum affuerit, periculum.

Circùm mensem Septembrem multis mulieribus laboriosus partus, mors denique: ingens erat humorum corruptela. Vidi mulierem recens enixam, cui ad inguen dextrum dolor erat incredibilis, sine eiulatu non mouebatur, aluus adstricta, inappetentia, sitis ingens putabant obstetricem malè suo functam officio. Aluus multa viridia eiecit, decimoquinto die multa purulenta materia è sinu pudoris excreta est: Abscessus illic fuerat, conualuit.

Alteri idem penè contigit à partu, hypochondrium tumet, difficultas spirandi, à coxis ad humerum sinistrum dolor ingens, nec moueri loco, nec extussire, nec spiritum ducere poterat. Febris conquiescebat, dolor repetebat, vomitiones variorum humorum; An illis dolori-

bus opus ſectione? Si id fit, lochia ſiſtentur. Fortè illuc pertinebat Aph. Dolores iuxtà latus in febribus tenuiter conſiſtentes citrà notas venæ ſectio lædit, ſiue cibum auerſetur æger, ſiue hypochondrium ſublime habuerit, nec enim in eâ muliere notæ erant pleuritidis. *In Concis.*

Vi febris continuæ quinto menſe mulier abortit: purgationes à partu multæ; magna peripneumoniæ ſuſpicio: 1. Quaſi exulceratis faucibus magna copia puris ore excernitur ſine conatu, tuſſi, ſed primo quoque ſcreatu: Ad radicem linguæ erat abſceſſus, aut pulmonum prima bronchia erant purulenta: Interiit. Nil vnquam tale obſeruatum. Credibile partem ſuperiorem Thoracis in pus verſam, & fortè vetus erat malum quod ſe ſe nobis poſteà aperuit.

Tabeſcentibus dentes liueſcunt: an occaſione catarrhi? 2. An non potiùs ob tetrum halitum? ſi artè exalbeſcant color iſte fœdus repetit. *Tabidis dentes liueſcunt.*

In iſta conſtitutione multi quartanarij decubuerunt, qui 3. ſine remediis derelicti ſunt, omnes penè conualuerunt: quibus curioſè adhibita remedia, ij ferè interiêre, præſertim ſi macilenti biliofique forent, vt febres iſtæ potiùs à bile eſſent vſtâ, quàm à fæce ſanguinis. Sic cum quartanis agendum mitiſſimè, ne officioſa ſedulitas plus obſit quàm proſit. *Cum quartana febre mitiſſimè agendum.*

Quibus caput furfuraceum ij magis ſani degunt: quibus contrà dolore capitis facilè tenentur: Nam ſpiracula & ſuturæ conniuent, at in illis aperiuntur. *Cephalæa torquentur quibus eſt calua ἄῤῥαφος.*

Cùm morbillis vagantibus febres ingraueſcunt, vnum animaduertendum; an febris vrgeat ob morbillorum ſuppurationem: An aliundè proueniat: ſi primum; à medicamento abſtineto: ſecùs medicamentum iuuat, nam in exanthematis locus eſt carthartico.

Hippocrates vult infantulorum nutrices ſæpiùs ſumere medicamentum. Quale puello conſcriberetur, nocent namque plurimùm ſcammoniata nutricibus lactique admixta aliquando exhibita puerum conuulſerunt. *Nutricibus nocet ſcammoniata.*

Conſulis filio ſub axillis tumor diſparuit. Vomitiones aſſiduæ, dolor lateris, ſecta vena compeſcuntur vomitiones. Repetit dolor lateris, & circùm ventriculum: Negligunt vſum medicamenti à Medico præſcripti, vide- 4. *Indicatoria non indicantia δέχεται.*

tur conualescere, statim dolor ad ventriculum repetit, hic fit abscessus, extima algent. Mors. κακόηθες. Spes in purgatione erat.

Vespertina vena sectiones melancholicis conferunt.

Melancholicis si ex vsu esse videtur phlebotomia, vesperi potiùs est celebranda, quòd eo tempore humor moueatur. Quamquam nocturnæ & vespertinæ sectiones venarum, ob recessum solis & dominatum pituitæ, & quia minimè tum illustrantur spiritus, potiùs animi defectionem afferunt: & pauci sanguinis detractio magis debilitat, quàm multi, si alio tempore fiat.

Abscessus in testiculos & femora ab Epilepsia & hydrope liberauit.

Piscator hydrope laborans translatâ sursum materiâ Epilepticus fit, sæpiùs conuellitur: abscessu in testiculos & femora facto liberatus est & hydrope, & epilepsiâ. Tamen Hippocrates scripsit, *Ex Hydropicis comitiales perniciosum.*

In Concis.

Error Pharmacopœorū in instituenda dosi medicamentorum.

Quî fit, inquirunt multi, vt sesqui-drachma foliorum sennæ à mulierculis poculo data plus efficiat quàm duplum à Pharmacopœo præscriptum? Respondent fieri, quia ius maiore multò quantitate à mulieribus præscribitur, ac propinatur, vt ad vncias octo: Pharmacopœi minore dant vt ad vncias tres. At dices virtus contracta maior est se ipsa diffusa.

Dum indicationes contrariæ vrgent, vrgentioris affectus habe rationem.

In longis febribus sæpè ὑποσαρκίδιος, & tumor aut totius corporis, aut quarundam partium nascitur manente febre, an hîc tutus vini vsus? Non herclè ob febrem? An tutus iusculorum vsus? Non, quia serum augescit. In ista ἀντενδείξει quid agendum? Difficillimum hoc & Medicos varias in partes trahit, tamen vrgentioris Affectus habenda ratio secundum Gal.

Multis putria viscera attamen sanguis demitur laudabilis & contrà.

Quî fit vt multis detrahatur sanguis laudabilis, quibus viscera sunt ferè putria? Multis illaudabilis, quibus sana sunt viscera? Multis facies decolor, pallida, subuiridis, habitus corporis veluti cachecticus, & tamen laudabilis detrahitur? Multis color floridus, habitus εὐεκτικός, quibus lutosus putrisque adimitur? Difficilè hæc quæstio dirimetur: sic pituitosis decoloribúsque sanguis detrahitur laudabilis quòd pituita elaboratur in sanguinem.

ANNOTATIONES.

1. HVnc Morbum Hippocr. depinxit lib. 2. de Morbis, & vocat fistulam pulmonum Aphthoicam.

2. Hûc alludit Plinius. Dentes (inquit) ignibus indomiti, cauantur tabæ pituitæ.

3. Ambigunt, an in quartana febre purgandum. Si piget & tædet diuturnitatis, purgandum, vt febris aut transmutetur, aut deficiat. Et Hippocr. in accessione dandum Pharmacum solutiuum iubet. Celsus cap. 16. lib. 3. docet mouendam esse febrem quartanam ex eo statu, in quo detinetur. Et quod mirum, contra id quod in hac constitutione à nobis fuit obseruatum sæpius, vi excessu aliquo febris quartana cessat. Sic Fabius in cruento contra Allobroges prælio febre quartana liberatus est, & febrili ardore per bellicum ardorem est absolutus, referente Plinio cap. 50. lib. 7. Sic narrat Celsus quosdam medicos, maximè verò Petronem, hac ratione temeraria quidem (quia quos ratio non restituit, temeritas adiuuat) ægros expediuisse ac explicuisse. Lib. de Aff.

4. Hippocr. sect. 1. lib. 2. Epid. Ait; Abscessus aut per venas, aut per ossa, aut neruos, aut cutem, aut alias ἐκτροπὰς fieri. Bonos autem esse, qui infra morbum fiunt, velut varices, lumborum grauitates ex supernis. Optimos vero inferiores, & longissimè infrà ventrem, & remotissimos à morbo, & κατ᾽ ἔκρουν, seu per effluxionem factos.

5. Hîc mirari quis possit, qui fiat vt in multis cadaueribus multus adeps reperiatur in ventre & toto corporis habitu, qui à puriore sanguine est: item εὐχροία bonitásque coloris adsit, cum tamen viscera ipsa, id est, hepar & lien putria appareant. Si enim tertia coctio non corrigat secundam, quî fit vt habitus exterior laudabilis in colore, charactere & mole videatur, imò multo adipe carnes perfundantur, cum tamen interna sit viscerum labes, quæ viscera sunt officina & penu, sanguinis & cæterorum humorum? Id in hominibus sæpè deprehendimus, in ouibus sæpè visitur quarum pinguia sunt corpora: Hepar autem siccum hydatidibus & calculis refertum. Quæ quidem quæstio multos torsit, & indiscussa manet. Non pigebit tamen nostram super ea re in medium proferre sententiam, saluo meliore aliorum iudicio.

In habitu est sua vis, sua natura regens & moderans. Et partes externæ habent quandam vim actionis suæ, quam non mendicant ab hepate, vt cæteræ partes motum & sensum à cerebro: & cum multiplex fiat elaboratio, ros quidam fit & extrahitur, quasi arte chymica qui carnes, & adipem generat. Accedit quod hæ partes externo aëri exponantur qui repurgat elicita fuligineas partes quæ faciunt τ̀ ἕξιν corporis, & τὸν ὄγκον, id est, molem. Tertiò labor, quem hæ partes suscipiunt, & exercitatio & frictio vegetans calorem & excitans, efficit vt fiat quædam depuratio & repurgatio: vnde licet sanguis origine nonnihil vitij & labis contraxerit, mutatione loci, labore, elaboratione multiplici, secretione facta fæculentioris & crassioris materiæ tenuior, purior, synceriórque fieri potest. Itaque vt habitus ipse peculiarem quandam naturam habet, suásque peculiares & vernaculas vires: ita videtur habere quoque suos morbos non repetita origine à partibus internis. Partes enim extimæ corporis dicuntur à Galeno naturâ imbecillæ, vtpotè in quas partes internæ, vt primariæ & principes, in quas (inquam) vt depositarias suum virus amandent & ablegent. Quin & habere suarum actionum vim non ab hepate, aut aliundè mendicatam Galenus author est. Lib. de loc. aff. *Sic suam quandam naturam habent, suum ministerium, suas vires & genium, suam sanitatem, suos morbos. Vnde Theophrastus Paracelsus, monstrum hominis & portentum, ridet Medicos qui semper recurrunt ad partes internas, quas miris & crebris euacuationibus & eccoproticis exagitant, & exhauriunt, cum ipsi habitui sit prouidendum, prætermissis visceribus. Fortè non desunt isti Monstro sua patrocinia. Sunt enim habitus sui morbi. Tamen vt non est omninò iurandum in verba Galeni, summi licet viri: Ita iste Paracelsus, iuratus Medicæ Artis hostis, nec omninò audiendus, nec explodendus; Videndum enim non quis dicat, sed quid dicatur, vt ad normam rationis omnia dirigantur.*

CONSTITVTIO TERTIA.

NNO Domini 1573. cum tota Æſtas inæqualis fuiſſet, ſi vnquam aliàs morborum inæqualium & maximè febrium quartanarum maxima fuit ſeges, quod mirum, ſtatim & primo inſultu febres erant quartanæ. Obſeruarunt primates Medici viceſimo ante anno talem conſtitutionem temporis viguiſſe, in qua innumeri penè à quartanis perierunt; quibus mortuis lien planè flaccidus tabuerat, necnon exhauſta erat bilis in cyſti, & illius loco concreuerat lapis. Qui duplices quartanas habuerunt aut febrem complicatam, aut qui vi & arte febrem depellere voluerunt, omnes ferè interierunt. Ineunte Ianuario Quartana ſpeciem mutauit, & in aliis duplices tertianas, in aliis continuas mites effecit; Deinde pruritus, puſtulæ ardentes, rubores & dolores articulorum innumeris, præſertim qui macilenti & febre ſiccati forent. Sudores proruperunt omnibus febribus, an quòd ſiccitas hepatis, & habitus corporis cauſa fuerit?

CONSTITVTIO QVARTA.

TATIM initio menſis Nouembris Hyems incepit algidiſſima, quæ ad menſem Martium ſæuiit, & poſt hominum memoriam nunquam obſeruata fuit tam diuturna. Aquilonia quidem erat Conſtitutio, ſed & ſæuior & diuturnior, ſic morborum ferax neceſſariò fuit, in omnibus intolerabiles dolores capitis fuerunt: ἀγρυπνία, quod tamen non conuenit Hyemi; nam cum ſani, tum ægri de vacuitate ſomni & occurſu variorum ſomniorum dor-

miendo querebantur, cùm Hyeme longi & profundi somni esse debeant, & nullæ, aut paucæ apoplexiæ. Cur non? Cùm & Aquilo cerebro noceat, vnde non mirum si de capite conquererentur, imò Medici talia hypnotica præscripserunt, qualia æstiuis feruoribus. Grassabantur faucium inflammationes exquisitæ, difficultates deglutiendi, (συναγχικαὶ) non tamen in linguâ ariditas summa erat. Febres lentæ, continuæ, cum colli & dorsalium musculorum dolore superficie tenùs, necnon cum conuulsiuo tremore si diû decumberent sine manifesto auxilio. Languebant vires, erat in multis præ frigore veluti σφακελισμὸς (crudorem Gaza vertit) & squalor quidam, Virgil. in Georg. adustionem vocat, *penetrabile frigus adurit*. Pleuritides multæ grassatæ sunt, multos interemêre: Grauissimi dentium dolores, ophthalmiæ aliàs siccæ, aliàs humidæ & ψωροφθαλμίαι: vertigines, otalgiæ, tinnitus aurium, à suppressis excrementis dolores ad Hypochondria, tusses implacabiles. Exacta Hyeme mense Martio omnes penè pleuritides funestæ nullis cedebant remediis, Epidemię erant, & χακοήθεες, sine vllo violento motu prehendebant: Dolor erat fugax, & cùm ægri benè habere putarentur & immunes à dolore lateris, interibant: Erant à sero acri, indomito, cuniculos, & viam sibi parante, erysipelatodes, non phlegmonodes: Non erat magna difficultas spirandi, sed dolor tantum mediocris, & hinc decepti Medici, ingens erat sitis, leipothymiæ erant, & præter rationem vires vacillabant: nil commemorabile expectorabant. Vagabantur innumeri herpetes, aphthæ pueris: pauci ab aphthis immunes fuerunt: pustulæ in extremâ linguâ sero plenæ: Mulieres istas aphthas contempserunt tanquam leue malum & inauditum, sed in cancros abiere: testantur innumeros ab istis cancris sublatos. Cùm talis viget constitutio, frequentibus purgationibus & ptyalismis morbos anteuertere oportet.

Arist. in Probl.

Occupatus pleuritide generis commemorati vir nobilis cùm periculosè ægrotaret sexto die sudauit, nil septimo natura excreuit. Naturam irritaueramus nostris remediis ad crisim accelerandam: Reuerâ ferè in ista crisi interiit, nisi ætas iuuenilis impediuisset, mors obuenisset. Galen. in Epid. multùm ætati tribuit. Mirùm quomodo eualerit, cum

dies

dies ſextus Tyrannus ſit: Galenus in hiſt. de virgine Lariſſæa negat omninò ſextum diem malum eſſe, præſertim ſi inflammatio non adſit aut κακοήθεια, aut ſi diebus ſequentibus abſoluatur criſis, vt morbus ſit potiùs à quadam plethorâ: ſed hîc erat inflammatio, at illam ſedaueramus tentatis ſæpè phlebotomiis. *Die ſexto ſalutares criſes vt fiunt.*

Nobilis iuuenis initio febricitans, nec vſum vini reliquit, nec à Sole & validâ exercitatione abſtinuit: putabat ſe ſuo robore morbum ſine remediis, & decubitu victurum, tandem fractus morbo ſexto decubuit, ſecta vena, catharticum datum, alleuatur: Decimo pacantur omnia, vndecimo exacerbantur, iactatur, delirat, furit, ἐμάνη, lingua arida, ἄδιψος: partes extimæ ſatis temperatæ, interiora ardent, oculi flagrantes, ἐφίδρωσις, tremores membrorum: Mors. Sic morbi initio moderati & curabiles ex euentu funeſti fiunt per incuriam & errores commiſſos in victus ratione. Quò pertinet admodum notanda hiſtoria de eo, qui leuiter febricitans quod intempeſtiuè cœnatus eſſet, interiit.

Menſe Iunio omnes morbi ingentem corruptionem in corporibus ſubeſſe ſignificabant: nam vomitiones aſſiduæ cum inquietudine & omnibus ferè ægris vermium excretio per os & aluum: idque non modo in iuuenibus, ſed & in ſenibus: ſanguis quicunque detrahebatur erat planè ſeroſus & putris, ichores erant & ſeroſi humores, qui phrenitides faciunt, deliria, conuulſiones, non quatenùs illi ſanguineam retinent naturam, ſed cum corruptione totius ſubſtantiæ aut malignâ qualitate infeſti ſunt, & bilioſi aut atrabilarij: Multis pruritus intolerabiles, febres leui de causâ orientes, multæ ad Lipyriarum naturam accedebant, latens intùs incendium, extima moderata, horrores ex interuallis, ac ſi propter humores ἑτερογενεῖς, ad naturam febrium horrificarum accederent, arida linguâ, φρικώδης, dolores ad aluum, aliis deiectiones bilioſæ nihil iuuantes, aliis aluus impensè arida, & vomitiones rerum ingeſtarum, modò alienarum: omnes propter indolentiam horum ſymptomatum ægros toxico infectos credebant, intùs conceptum incendiũ maximè erat. Chirurgo Guenino bilis in æſtu ſummo torrefacta ſexto die partium extimarum refrigeratio. In *Comm. in part. 38. ſect. 2. lib. 3. Epid.*

aliis idem alio tempore contingebat. Ita arescebant & squalebant morbum funestum patientes ægroti.

Toto mense Iunio, Iulio, Augusto, febres vagabantur mali moris: Medici decipiebantur, tanquam quotidianas intermittentes putantes, quod singulis noctibus repeteret febris. Verùm assiduæ erant, & tamen hoc fugiebat Medicos; nam interdiù benè omninò habere videbantur. Initio quidem erat febris vacuitas, sed post vnum atque alterum paroxysmum assidua erat febris. Noctes omnibus implacidissimæ, interdiû mens erat integra, doloris quædam vacuitas, sed erat summa linguæ ariditas, amaror, auersatio ciborum, sitis, iactationes, vesperi inopinatò sine sensu caloris & frigoris aut inæqualitatis sensim reaccendebatur febris, summas inferens molestias, dolores capitis atrocissimos, alienationes mentis, sitim ingentem, vacuitatem somni: Febris tamen non adeò manifesta. Cùm sic noctem exegissent quasi spiritibus infectis, tanta matutino tempore erat imbecillitas vt animam agere viderentur, imò, multi exoluti frigidis sudoribus scatentes, ἀσφυξία aut exilitas & inæqualitas in pulsu, calor admodùm aridus. Adeò tempus matutinum terrificis erat symptomatis plenum etiam primo quaternario, vt multi sacro oleo peruncti fuerint. Qui vnâ horâ post primæ restituti sanitati videbantur. Et tale morborum ingenium nunquam se obseruasse Medici dicebant: sic obseruato hoc more morbi nullis ægris datum est medicamentum manè, sed circùm vndecimam aut post meridiem, & antè medicamentum ingerebatur cibus: Nullis item secta vena, nisi iam die affecto. Causam tantorum symptomatum in matutinum tempus incurrentium esse credebamus, quod maligno vapore morbi infecti de nocte spiritus adeò imbecilli essent, vt appetente die, quo tempore humores qui intrò confluxerant à centro ad habitum corporis reuocantur, vix illustrare possent corpus: Quòd si sudor manè aliquis vnà erupisset, prærepta occasio fuisset tantis symptomatis, at nullus erupit nisi symptomaticus, frigidi enim erant ob summam imbecillitatem corde occupato. Imò in plerisque, vt dixi, obseruata quædam pulsus exilitas & veluti carentia, in aliis formicans pulsus, & hæc præsertim diebus criticis contingebant, ac si natura

frustrà aggrederetur crisin: Qui crisim subiêre nono aut vndecimo die cum magno vitæ discrimine fuerunt, aliis febris protracta & sine crisibus ferè soluta, quasi infractâ & domitâ successu temporis ferociâ morbi. Multis parotides apparuerunt, aliis funestæ, aliis non. Morbillis illo tempore prehendebantur pueri. Nos autem obseruauimus febres omnes eas quæ iam grandiores natu prehendunt, morbillis vulgò pueros exercentibus, omnes (inquam) eas mali esse moris & funestas, ac si aliquid resipiscerent de febre eâ quæ morbillis comes est. Et quoniam ob cutis mollitiem exanthemata pueris erumpunt, ideò funestam vim morborum istorum depellunt, alioqui deperirent. Satis autem manifestum erat eas febres quæ in grandiores inciderent, eiusdem esse moris cum febribus pueros exanthematis obsitos exercentibus, quod cum summâ inquietudinis & doloris sensione vt ægri ne minimum quidem contrectari possent, vidimus multis obortas esse maculas rubentes, mox liuescentes cum summâ membrorum confractione, eas Græci ἐκθύματα vocant, Celsus papulas vertit, quod in Epidemiis multis contigisse vidimus magno ægrorum periculo, & Galenus ideò ait eas papulas malas vt signum & vt causam. Vt causam quia & phlogosin significabant partium internarum & humorum κακοήθειαν: vt signum, quia sunt iudicatoriæ non iudicantes, nec enim tanto morbo soluendo satis sunt & pares. Quod (si quando aliàs) in eâ temporis constitutione innumeris contigit, vt mirum non sit, si translatione facta ad cerebrum multis parotides obortæ fuerint, quæ duabus de causis sunt perniciosæ, tum quòd morbo impares sint, tum quòd omnis translatio ab infimis partibus ad superas fit perniciosa, & quod mirum fuit, pulsus non erat incendio interno analogus.

Comm. in 3. Prorrh.

1. *Parotides cur perniciosæ.*

2. Si quis quærat cuiusmodi illæ febres viderentur, quarum essentiæ in phlogosi viscerum contineri videbantur, cum seri biliosi & ichoris putredine non cordis & cerebri partium in corpore momentanearum. Harum causa humor videbatur esse duplex aut vnus confusus bile & pituitâ mixtus, qui malignus effectus non poterat hæc dira symptomata non inuehere: Febres ad hemitritæos & τελμοφυεῖς acce-

2. *Bilis & pituita hemitritæi causæ. In Coacis.*

debant, quæ inflammationis sunt soboles, & cacoëthiam sequuntur.

Vidimus multos, quibus fluxerat aluus excrementis biliosis, vt ait Hippocrates cum borborygmis. Sed isti fluores parùm proderant. Tamen præstabilius erat aluum quomodocumque fluere quàm subsistere, nam materia morbifica excernebatur: Tamen si quæ excernerentur substitissent, deterius actum esset cum ægris, adeò quæ iniiciebantur alimenta in corpus, statim corrumpebantur. Aliis fluente etiam aluo cardiogmi remanebant. Aliis ἀπεριαιρέτως fluxit aluus cum mentis læsione & comatosâ dispositione atq; euaserunt, adeò natura iuuabatur istâ excretione, licet symptomatica foret: Nam in pestilentibus & malè moratis morbis qualescumque excretiones iuuant: Vrinæ nullis erant flammeæ, sed saltem boni erant coloris. Quod boni signi rationem habet, & saltem ad longitudinem apparet, vt in Epidemiis Galenus obseruauit.

In Coacis.

In pestilentibus morbis qualiscumq; excretio iuuat.

3.

Nonnullis tametsi febres essent continuæ per vnum diem aut duos vacuitas febris adesse visa est, quod nouum non est: Nam in Epidemiis quidam febre continuâ laborabat, & octauo die à febre immunem fuisse ait Hippocrates; & eodem loco prægnans mulier assiduâ febre occupabatur, per tres dies febre vacauisse scribit Hippocrates, vndecimo die febris repetiit & iudicata est: Quod notandum est, ne eos euasisse existimes, quòd febre vacare videantur.

Histor. 12. sub fin. 1. Epid.

Ἐξανθήματα Epidemia fuisse in pueris diximus: Vnum notauimus, insolentia symptomata eorum eruptionem præcedebant. Nam puellæ Domini Mommoræi intolerabilis erat dolor dextri brachij, adhibita frustrà remedia, rara fuerunt exanthemata, si plura & si citò paruissent, non ita doluisset: Per tres menses iste dolor brachij mansit, & nullis vel validissimis remediis cessit. Beasaldæ filio annos sexdecim nato dolor implacabilis ad spinam dorsi: purgationes, litus, phlebotomiæ: Quarto die erumpunt morbilli adeò copiosi, vt nihil copiosius: Diù latebant antequàm erumperent. Duabus filiabus Domini Amoræi febres lentæ, dolores implacabiles capitis, purgationes, clysmata, & tamen erumpunt abundè exanthemata. An commodè

4.

Vena sectio & catharsis non impediunt variolarū aut morbillorum eruptionem.

præſcribi poſſunt medicamenta antequàm morbilli ſeſe prodant? An illa impediunt motum naturæ? Imò inopinatò venam ſecuimus & medicamentum purgans dedimus, quibus die ſequenti aut poſtridie apparerent variolæ, & meliùs multò habuerunt, quàm quibus non auſi fuerimus idem exhibere: ſic parùm probabile quod dicitur minùs affatim erumpere papulas ſi corpus antè purgaueris.

Dominus ab inſulâ de ſummâ difficultate deglutiendi (quæ erat tantùm morbillorum latentium ſoboles, nos autem nil tale ſuſpicabamur) conquerebatur, inſignis febris: Eluimus aluum clyſmate, venam metu ſynanches ſecuimus: ſequenti die exanthemata apparent, & breui tamen conualuit.

Eodem anno cùm dies per aliquot ſatis rigida hyems viguiſſet circa æquinoctium hyemale innumerę fluxiones vagantur, in oculos, pulmones, & ſubiectas partes: pleriſque collum riguit ac ſi tetanus eſſet: ſtupores brachiorum, lancinationes cum ſtupore quodam, multi apoplectici interiêre, multi repentè interierunt exudantes & exoluti, ac ſi Anglici ſudoris ſpecies aliqua foret: Febres cum ſudoribus manantibus toto tempore: & menſe Decembri dicebant ſolem nouum iam curſum inſtituere, Lunam & Solem ita affici vt eclipſis contingeret: Incredibiles, ingentes, & vix auditæ in ægris mutationes apparuerunt: Corpora ſana penè languebant iamiam repentè & ſine cauſâ manifeſtâ quaſi quodam agente dæmonio agere videbantur animam, & nos qui nihil tale in Cœlo fieri auguraremur, tantæ támq; ſubitæ mutationis cauſam mirabamur. Nunquam credidiſſem tantas turbas & mutationes excitari in iſtis Solis & Lunæ, & Cœli affectionibus. Conuulſiones repentè incidentes, deliria & præter rationem nouę & ſubitò incidentes in morbis mutationes eâ nocte ſatis fidem fecerunt: Vnde non abs re Hippocrates magnas aëris mutationes valdè obſeruandas putauit.

In Solis & Lunæ Eclipſibus maximam patiuntur corpora noſtra alterationē.

Nobili mulieri cachecticæ poſt horariorum fructuum vſum immodicum vomitiones biliosæ, ęruginoſę, dolor ad ſtomachi regionem: Cautum erat à Medico ne vomitus ſiſteretur, tamen pręter conſilium repreſſus eſt: virulenta materia repreſſa atrociſſimum dolorem cum tumore accer-

Vomitiones & diarrhœas ſiſtere interdum pernicioſiſſimum.

ſiuit in primâ corporis regione. Superuenit recurrente humore ad partem affectam febris ἀσώδης, algent extima, vruntur interna, poſt duodecim horas à lipyriâ interiit : ſic nocet plurimum diarrhœas & vomitiones ſiſtere, pręſertim ſi quæ excernuntur excerni debent.

αἱματόπτυοις non ſemper formidanda.

Cum è pulmone ſanguis reiicitur tuſſi, ille omni arte reprimi debet & ſolet : An hoc verum ? Si febris adeſt, conſtat & eſt extrà controuerſiam omnem non debere ſiſti, niſi cùm ſufficienter & imminutus, & aliò reuulſus fuerit neceſſariâ venæ ſectione : Hoc Galeno videtur Com. in Aphor. quòd inflammationis magna ſit ſuſpicio : An tum malum eſt è pulmone ſanguinem educi ? Quidam nomine Reueſche ſatis declarauit ſæpè innocuè è pulmone ſanguinē reiici: nam vidimus eum ſæpè febribus detentum, cum quibus aliàs cruentū expuit, aliàs ſanguinem è pulmone ſpumantem expectorauit : ſed hoc putamus ob mollitiem pulmonis fieri, vt id eſſet illi inſtar euacuationis ſolennis, aut per nares, aut per hæmorrhagiam : Quod cùm ſit & ſuſpicio inflammationis non eſt, & quæ adeſt febris non ob vitium in pulmone oboritur, ſed propter corruptos in meſenterio humores, tum minus formidandus eſt ille impetus ſanguinis per os : niſi enim magna vaſorum pulmonis eſſet mollities, impetum ſanguinis non facilè ſuſtinens, ad nares ſanguis viam affectaret : Vidimus qui minùs ſæpè minore quantitate ſanguinem è pulmone reiectarent, quos proximè tabes ſit conſecuta ; Quamquam magno opus eſt iudicio, vt diſtinguas an excretio illa ſanguinis ſit formidanda, an non, cum parui non referat ſcire quomodo ſe eâ in re gerere oporteat.

ἰδιοσυγκρασία in medicina facienda magni momenti eſt.

Illuſtris eſt Lutetię familia, in quâ multi ſunt liberi, quorum alij aliquid retinent natiuum à patre, alij à matre: Pater minimo medicamentulo repurgatur, idem liberis paternum quid habentibus contigit : Matrem nonniſi valida medicamenta commouent : Qui maternum quid habent, nonniſi validis medicamentis commouentur ; adeò magni refert ad prudenter medendum non Ciuitatis tantum, non vrbis, non domus peculiarem habere notitiam, ſed cuiuſque ἰδιοσυγκρασίαν animo impreſſam tenere.

Cum die decimoquarto morbi natura aliquid decernit,

& forâs aut alio excernit, aut per ἀπόθεσιν, aut per ἔκρουν, nunquid quæ abſcedit materia alba, læuis, & æqualis; cuiuſmodi eſt vera hypoſtaſis, mitificata eſt, & characterem naturæ recepit? ſi hoc verum, cur parotis critica, aut alius quiuis abſceſſus criticus eo ipſo die quo erumpit non ſuppurat? Æquum id videtur & nunquid parotidon materia calida eſt?

Cuidam pleuritico ter atque quater ſecta vena mediana, cùm tamen Medici cenſerent tundendam baſilicam, ſed quia & erat parùm conſpicua, & ramuſculus tantùm cernebatur, ideóque parùm profutura videretur ea ſectio, contrà ea adiutura, ex quâ riuulosè & affatim ſanguis flueret, cùm alioqui parùm differre putarent cùm ab eodem deriuentur ramo: tamen, cùm parùm profuiſſe ſectiones viderentur & educeretur laudabilis ſanguis, viſum eſt meliùs fore ſi ramuſculus ille feriretur, quòd rectà ad partem affectam pertineret: tunditur, ſanguis fluit illaudabilis, ſtatim alleuatur, adeò in ſectionibus venæ magnifacienda eſt τῆς φλεβῶν εὐθυωρία. rectitudo

In ſectionibus venarũ conſiderãda ἰυθυωρία.

rectus processus εὐθὺς rectus

Epilepſia à Comitiis morbus Comitialis vulgò nuncupatur. Propterea autem Comitialem morbum dici decernunt quod Comitia dirimerentur ac dimitterentur, ſi quis fortè cùm hæc haberentur paroxyſmo epileptico prehenderetur. Sed iſtud etymon, etſi à Comitiis deducitur, non tamen à dimittendis comitiis ortum habet: Quin potiùs comitialis nomen morbus inuenit, quòd vis illius morbi latentis, & ad tempus ſuppreſſi maximè in comitiis & hominum coïtione celebri emicat ac eluceſcit, nam cum morborum ſtatâ periodo circuitionéque redeuntium alij hoc potiùs tempore vel hâc occaſione excitentur ac pullulent, quàm illo, illâue occaſione, ſi quis epilepſiæ eſt obnoxius maligni huius morbi ſemen facilè ſeſe profert ac profundit, tum cùm cogitatione cerebrum ac contentione aliquâ metúve mouetur ac percellitur: ſiquidem ſpirituum fit impetus & motus quidam inordinatus, quem cerebrum, aut delicatum, aut imbecillum facilè non fert. At qui in concionem prodeunt dicturi, aut de re graui deliberaturi contremiſcunt, metúque quatiuntur, ac huius perturbationis vim facilè cerebrum perſentiſcit; illud enim diuiditur,

Agitatio & perturbatio cerebri epilepſiam mouet.

nuncque huc, núncque illuc rapitur, contrahitur in se, dum mox se se explicat ac exprimit, vt mirum non sit si vetus infirmitas innotescat, facilèque detegatur. Quod Alcibiades satis patefecit, verba faciens apud populum, cuius tamen fronte minimè perturbari debuisset, & tamen totus solebat contremiscere. Ac Socrati istum muliebrẽ metum obiicienti & affirmanti dedecere maximè Alcibiadem, tantâ in populum potestate præditum, coràm populo & in concione hominum plebeiorum & proletariorum ita terreri, respondit putare se in hominum istâ frequentiâ non paucum hominum catorum, & res magnas aggredi solitorum numerum adesse. Imò nostrâ memoriâ obseruatum est clarissimum Budæum, cùm pauca haberet dicenda apud Regem Franciscum primum, obmutuisse ac sterilem paruisse adeò aspectus Regis maiestate regiâ plenus eum terruerat, cùm tamen omnes sciant quantæ animi dotes, diuitiæ, & ampla ingenij suppellex Budæo fuerit, sed in recessu erat, non in fronte. Et in Basilicâ Parisiensi dicturus Iodellus, acutissimi & solertissimi homo ingenij, fœlicísque memoriæ coràm Henrico Rege obmutuit, obstupuítque, ac posteà narrauit se illo tempore rerum omnium quas animo comprehenderat oblitum fuisse, vt nullâ penèratione ad se redierit, & si plus apud Reges ipsos concepta de istis luminibus Galliæ ignorantiæ opinio valuisset, quàm roboratum iam ac confirmatum, graue ac Regium de vtriusque vi & ingenio, & interioribus litteris iudicium, inanes ac inglorij discessissent. Ac non tam in eis suspecta fuit eorum inscitia quibus cum adsint verba res deficiant, quàm infantia eorum qui cum rebus abundent eas nequeant explicare. At prudentia indiserta loquaci stultitiæ est præferenda: Atque obseruauit Rondeletius, acutissimo solertissimóq; præditos homines ingenio cum cerebri præstantiâ, dum magnâ animi contentione aliquid moliuntur, epilepticos fieri. Ac viri graues sui ferè sunt diffidentes, nec audent quicquam aut proponere, aut eloqui, aut constituere nisi accuratè: Contrà impudentes, leues homines, ac ignari fiduciâ sui omnia audent, nec cuiusquam terrentur aut aspectu, aut auctoritate.

Lachrymas promouentia nocent ophthalmia.

Cùm dolor oculos occupauit, aut ophthalmia, aut epiphora post vnam aut alteram purgationem sequentes motum

tum naturæ excernentis, non dubitant dare quæ lachrymas proliciant: erumpente enim per oculos humiditate multâ eos sanatum iri putant: At hæc ratio medendi non placet: Doctissimus Syluius hanc retinebat. Et magna inde incommoda consecuta esse audiuimus. Aëtius medicamenta lachrymas promouentiâ præscribit. Hippocr. iubet aliquando humectari oculos, & lachrymas prohiberi vetat, immo omni ratione excitat: Sed loquitur de illapsu humoris cruenti in oculum: vt topicum remedium sit lachrymæ prouocatio. Sed cum à cerebro aut pericranio malum est, hoc ita tutum non est. Quanquam cur non fieri possit?

Dominum Sangermanum dolor ad gibbas hepatis vexabat. Irrita omnia fuerunt remedia ex arte comparata. Et cum naturæ totum negotium relinqueretur, rusticus aduocatus est, hic similem affectum se aliquando curasse asseuerauit. Æger confidenter ei sese credit. Accipit radicis hederæ puluerisatæ ʒj. aut ʒij. potui dat cum decocto capi aut pulli, non longè post iuuatur plurimum. Et eiusmodi remedia à veteribus sunt præscripta, à nobis neglecta. Et eadem magno nostro vituperio cum summa laude vsurpant rustici. Aëtius caput scripsit de iis quæ purgant cauas & gibbas partes iecoris. *Cap. 156. & 157. serm. 3. Tetrab. 1.*

In profliganda lue venerea decoctum ligni guajacini commendant, quod eo proliciantur sudores, maximum remedium illius venenati morbi: Sed ei decocto turpethum, colocynthidem, folia senæ, agaricum adiiciunt. An hoc conuenienter fit? Fortè eadem est ratio, quæ & de purgatione quæ sub cane instituitur. Contrarij enim motus sunt, vnus caloris externi foras euocantis, alter medicamenti intrò. Idem de decocto ligni sancti cum solutiuis medicamentis. *An decocto ligni sancti purgantia ritè adiiciantur.* *Comm. in Aphor. 5. lib. 4.*

Si in destillatione à capite & tussi tutò aliquando præscribitur opium, & ea quæ opium recipiunt, cum impensè frigidum sit, cur non idem aqua præstet quæ frigida est & sistendi vim habet? Aëtius scribit de aqua pluuia illam destillationes excitare si frigida bibatur, cur opium frigidum actu & potentia sistit easdem? *Cap. 165. Tetrab. 1. serm. 3.*

☞ Notandum quod scribit Rondeletius, sæpè terreri Medicos, cum vident ob dolores capitis vires admodum detri- *Cap. de dolore Capitis ex bile.*

tas: non audent enim aut insignes venæ sectiones, aut valida præscribere medicamenta. Et tamen in his tantorum dolorum sedatio consistit. Tamen isto infirmitatis metu non terreri debemus. Quid tantopere enim corpus frangit, & spiritus dissoluit? Dolor. Ergo eum amouere studeamus. Quoniam autem stupescit quodam modo sensus ob insignem dolorem, danda sunt medicamenta valida, quæ naturæ calcar addant, alioqui inanis erit opera. Et sic fecimus in seruo Episcopi Cisteronensis, cum adeo præ dolore capitis infirmum esset caput, vt animam agere videretur. Tutudimus venam frontis & satis copiose sanguinem detraximus. In illo verum comperimus, quod Hippocr. scribit; *Quibus capitis ac colli dolor adest*, & totius corporis

Virium infirmitas in vehementissimis doloribus non dehortatur venæ sectionem & purgationem.

In Coacis.

” tremula impotentia, sanguinis eruptio soluit. Quin &
” tempore hæc soluuntur, verum vesicæ in hoc supprimun-
” tur. Numquid arte sanguinem detrahere conueniet?

Maxima ratio habenda eorum qui purgari debent, ne videamur corpora accommodare medicamentis, non medicamenta corporibus per obseruationem peculiaris naturæ. In hoc plurimum aberratur. Plerosque vidimus, quibus medicamenta statim ab aluo præcipitantur, & nonnulla se cum educunt, sed non talia qualia purgari oporteat. Hoc autem fit in iis quibus ventriculus est admodum delicatus, & exquisiti sensus. Quod discernes ex eo: nam sunt vt plurimum decolores, vix sustinent inediam, aut si sustinent, magna virium infirmitas est. Acetariorum vsu, & aquæ frigidæ & rerum humidiuscularum & frigidiuscularum facilè offenduntur, læuorem habent alui facilem, quem nos Græcè vocabimus σπατίλην, non λειεντερίαν, torminibus cœliacis facilè tenentur, non valdè sitiunt, saliua in iis ob os recurrit, vsu rerum calid. & admotarum & assumptarum facilè iuuantur. His nec cassia, quia lubricat nimium & suo virore aluum istam subuertit, nec catholici confectio, nec scammoniata prosunt. Nam quæ scammonium receperunt, dum citò ad actum reducuntur, & citò pyloron aluíque fundum irritant ac pungunt, vna post medicamentum sumptum hora aluum solicitant perturbatè, & ταραχὴν, non κάθαρσιν faciunt: cùm vera κάθαρσις electiua esse debeat. Itaque cùm ob effœminationem & mollitiem,

Peculiaris natura cum corporum tum humorum purgandorum, cognitio necessaria est.

& humectationem ventriculi facultas retinens non ſit valida, & pars exquiſito ſit prædita ſenſu, non mirum eſt, ſi moram in ventriculo medicamentum non facit. Præterea quibus in ventriculum ipſum perenniter allabitur catarrhus, vt multa humiditate aluus natet, eadem medicamenta non ferunt. Et Caſſia in talibus ventriculis inflatur, & dolores infert magnos & λειποψυχίας. Nec his, nec illis tutus pilularum vſus, quia ab aluo ſtatim nullo effectu præſtito deuoluuntur. Si itaque velis quippiam effatu dignum facere, corpus aut præexſiccandum eſt, aut danda medicamenta quę vim habeant purgandi, & vnà fibras ventriculi roborandi. Alioqui ludes operam.

Sunt qui dum ſcammoniata præſcribere volunt, ipſi ſcammonio admiſcent ea quæ vim aſtringendi habent. An hoc eſt ὁμοιότροπον? nam vnius vis alterius actionem interturbat. Immò obſeruatum eſt ab iſtis dyſenterias facillimè inferri. Nam quæ aſtringunt dum in ſpiraculis fibríſq; ſcammonium retardant, dyſenteriæ quoque occaſionem dant. Siquidem non poteſt ſcammonium non erodere ſi moram trahat. At dicent. Quæ adſtringunt, impediunt quominus tam citò ſcammonium ſuam vim exerceat? Immò ſiſtunt potius ipſius ſcammonij corpus quàm actiones. Sed vt actionem actioníſque vim temperes, adhibenda ſunt quæ vim ſcammonij hebetent. Vt dactyli retundunt in confectione diaphœnicônis. Sed quibus aſtringendi vis conceſſa eſt eáque primaria, ea non poſſunt legitimè admiſceri.

Scammoniatis non miſcenda aſtringẽtia.

Numquid in vulgata hydropicorum curatione plurimùm vbique aberratur? Nam cum paſſim hepar hydropicorum vitiatum ſit, exuccum, & per quendam maraſmum περιφρυγέα arefactum, tamen ſæpè & confertim dantur ſcammoniata, antimonium, ſuccus ebulorum, ſambuci, thymeleæ, chamæleæ, tithymalorum: nunquid adaugetur hepatis intemperies? nunquid malum malo cumulatur? & augetur perpetua generatio? Vnde nullo profectu omnia hæc propinata vidimus. Immò ab his multos interiiſſe teſtamur, quod ſerum vtile traxiſſent, & maiorem ſitim, calorem, febrem, ſqualorem corpori attuliſſent, nil de materia morbifica dempſiſſent. An non alia medendi ratio, & num potius παραχένησις conferat, quam nullo profectu, & cum

Hydrops à maraſmo hepatis ſcãmoniatis, antimonio, &c. tutò non curatur.

auctione causæ ista medicamenta præscribantur?

Clysmatis acribus non vtendum in magna adastrictione alui.

Cum aluus admodum astricta cauendum ab enematis valde acribus. Nam dum eorum vis intruditur & transcendit rectum intestinum, dum alia iritat vellicátque intestina validè, & præ obturante fæce in recto intestino nequeunt sese exonerare, sæpè adiguntur ad contrarium motum & mutant suum motum περισταλτικὸν, vnde frequentes prouocantur ilei.

Com. in particul. 38. sect. 2. lib. 6. Epid.

Capitis dolores non ita surgunt ob humorem melancholicum aut frigidum quatenus eiusmodi remanet. Quæ enim humori melancholico inest siccitas, ea parum ad dolores excitandum idonea est. Frigiditas verò & humiditas; quæ tanquam qualitates propriæ pituitæ quadrant, parum quoque ad dolorum generationem valent. Nam opinione Galeni frigus torporem potius & stuporem inducit. Itaque cum in fluxionibus tam acerbi dolores excitantur, vel tales humores sunt pituita salsa aut acida (nam de fluxionibus biliosis sermo non est) vel flatulenta materia est. Ac credibile nullum penè dolorem excitari, quin aliquid sit de natura flatulenta & ichorosa, quod videbatur Medicis πνευματικοῖς, quorum dogma Hippocr. secutus videtur libro de flatibus. Istas ventositates, ἀνεμίας vocare possis; & flatus subuentaneos, vagabundos, leues, irritos, nam ἀνέμιος idem aliquando significat quod ὑπηνέμιος, id est, subuentaneus: In talibus autem phlebotomia soluit. Porrò si flatulenta natura est ex quadam pituitæ resolutione, nunquid pilularum tutus vsus, quarum tenuis & acer calor facilè pituitam in flatum resoluit, & ita causam auget?

Cucurbitulæ admotæ musculis abdominis respirationem impediunt.

In hystericis affectionibus & apoplexiis, in quibus aut aboletur omnino respiratio, aut exigua manet (quod ad sensum spectat) an vsus cucurbitularum tutus in musculis abdominis? Nequaquam. Nam dum illi intenduntur musculi, augetur difficultas respirationis. Et ita exaugetur malum.

Theriaca tuto non exhibetur lethargicis.

In lethargicis affectionibus & comatis & apoplexiis theriaca vulgò præscribitur. An id tutò fit? Nequaquam, idque duabus de causis. Nam & obruit vis opij quæ vix tempore retunditur: & etiam retusa, si aliqua supersit, maximè apparet in istis affectionibus: Præterea theriacam multa

ingrediuntur quæ vim astringendi habent, ideò duabus istis de causis impunè dari non potest.

Hippocrates ita scribit in aphorismis, Qui sanguinem euomuunt, si sine febre, salutare: si cum febre, malum. Curandum refrigerantibus & astringentibus. Hoc consulit sumpta indicatione ab ipsa excretione. An tutò ista astringentia præscribuntur? Nequaquam, nisi magna cum cautione. Nam nisi vsu rerum mellitarum aut oxycrati dilutissimi purgaueris pulmones eo sanguine qui moram in eis trahere posset, metus est ne corrumpatur, & ita phthoen accersat. Immò non bonum omninò sedare tussiculam, quia per eam pulmones ἀνακαθαίρονται. In his plurimum errant Medici.

Lib. 7. Aph. 37.

Astringentia pulmonicis non conferunt.

Illustris Domina de Charny implacabilibus capitis doloribus tenebatur. Suspicabantur humorem esse frigidum, rebellem, efferatum tamen & iam in flatulentam naturam versum. Sectæ venæ sunt brachiorum, purgatum corpus, vesicæ suillæ admotæ lacte plenæ. Nil proficitur. Tandem interbastantur sacculi semine lini pleni, vino & aq. incoquuntur, applicantur. Dolores cessant. Non longè post repetunt. Eadem vsurpantur. Tandem cum nil proficeretur, sæpè adhibentur galli exenterati: miraculo conualescit.

In acerbis doloribus ad scapulas & rachitidem, ob fluxionem serosæ materiei efferæ, post purgationem iuuit litus ex axungia gallinæ, suilla & succo saluiæ cum vino albo extracto.

Quæri potest, dum partus instat, nunquid antè eum per octo aut nouem dies mulier commodè vti queat vino Hippocratico, vt eius vsu sensim vasa aperiantur, sic partus facilior fit, & à partu purgationes καταμήνια μετὰ τόκου, dictæ meliùs eant? Fieri Herclè id potest. Tamen cauendum ne quid peccetur. Nam si vsus vini Hippocratici sit maior, cauendum ne sanguis calfiat, & ita febribus post partum occasio detur. Immò maius inde incommodum, quam commodum sequatur. Vnde in vxore Præsidis Parisiensis Dolu vidimus conuulsiones Epilepticas in partu. Antè satis liberaliter eo vino vsa fuerat. Hinc sanguinis & humorum incitatus est cursus.

Com. in Aphor. 24. lib. 3.

Causa Aphtharum.

Cap. 4. Tetrab. 1. sermo. 4.

Puellos dum lactent aphthæ maxima ex parte exercent; id est vlcuscula igneæ caliditatis in modum herpetis miliaris. Galenus in aphorismis harum generationem ad mollitiem partium internarum oris refert, quæ tanta est, vt si lac paulò amplius serum habeat, vix istam qualitatem ferre possint quin exulcerentur. Sed Aëtius, quod diligenter notari debet, ideò aphthas plerumque generari ait quod nutricibus mammarum papillæ breuiores sint iusto. Et ita puellus ore non potest apprehendere, ideóque affliguntur maxillæ: Nec non lac eiaculatum, non autem probè attractum ob papillarum breuitatem pelliculam toti ori & pharyngi obductam succingentémque ferit & aphthas vlcerando generat. Sic cauere oportet ne ora puellorum imprudenter lędamus medicamentis, cum curatio consistat potius in mutatione nutricis.

Cum in pleuritide vexant dolores venam secamus, cum adaugentur audentius secamus. An id benè? Nequaquam. Quia dum pus fit dolores surgunt, an propterea secanda tam sæpè vena? Naturam impedimus, vt mirum non sit si multi moriantur.

Incredibiles circum scoptula operta, & rhachitidem dolores oriuntur à delapsu crudi ac serosi humoris per partes posticas capitis: & ij mulieres maximè exercent. In Domina Du Plessis, per viginti menses perseuerarunt, nulli cedentes remedio. Ioanni Bellicanto eos dolores sæpè perpesso cum corpus mortuum secaretur, omnes nerui & ligamenta musculorum humeralium erant oppleta sero pingui: idem obseruatum in aliis similes dolores passis, quos nulla penè ars leuauerat. Quid hîc capias consilij? quæ medendi methodus?

Ad verrucas portulacæ succus confert.

Narrauit quidam, cum verrucâ occupatam manum haberet, satis altâ & profundâ, per dies aliquot assiduè locum affectum perfudisse & affricuisse succo vi affrictus extracto ex portulacæ thyrso iam grandiusculo & lanuginoso: Atque ita miraculo verrucam extabuisse.

Septimestris partus vitalis, & cur?

Sexto mense solari vitales partus esse, subducta dierum ratione, Hippocrates in suis libris docet. Quid ergo est, quod septem mensium tempus ad vitam desideratur? Hoc quęstione dignum est. Nam sæpè testamenta constituuntur

vitalibus partubus, sextò mense solari erumpunt, num legitimè decernitur hæreditas? An contra ius hæreditatis ad alios debet pertinere? Dicendum est, sexti mensis solaris extremum in quartum diem mensis Ciuilis & Lunaris qui iam septimus est, incidere, immo in septimum illuminationis & peragrationis diem, sic vt si eo tempore fœtus edantur, non iam sexti mensis esse, sed septimi & ciuilis & lunaris esse dicantur. Maximus autem lunaris ciuilis dicitur, & habet dies 29. & horas 13. & septem solares ciuiles efficiunt septem lunares tribus tantum diebus exceptis. Hoc autem parum differre videtur. Hippoc. lib. 2. Epid. ait, Quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitatibus perficitur: Ter autem septuaginta conficiunt ducentos & decem dies. Ducenti & decem dies complent septem menses integros. Quicquid in nonaginta diebus mouetur, in triplicitatibus perficitur, id est, in nouem mensibus. Nam ter nonaginta in se reducta conficiunt dies ducentos & septuaginta, & moueri septuagesimo die, est moueri secundo mense & dimidio; moueri autem nonagesimo die moueri est tertio mense. Quæstio autem maxima est: si Luna morbos acutos moderatur, Sol autem longos, ita vt quemadmodum prima mensis septimana, quæ septem diebus completur, morbus iudicatur acutus & mouetur, ita longus tertio mense: & si prima septimana morbus acutus non iudicatur, in extremum secundæ septimanæ iudicium differri solet, id est, in 14 diem: ita qui longus tertio mense non subit iudicium, is in sextum mensem aut nonum iudicandus venit. Atque id ad motum solis pertinet: iudicium autem acutorum morborum ad Lunam ipsam spectat. Et quod de mensibus dicitur, idem de annis audiendum est. Morbi enim septimo anno iudicantur, autore Hippocrate. Si Luna frigida humida cur spectat ad acutos morbos? Solis enim id proprium est.

Si mas est fœmina perfecta, & fœmina mas imperfectus, vt opinione Galeni in lib. 2. de semine, & in libris de vsu partium, quæ partes reconderentur, temporis successu & caloris vi promittantur, cur mas in die 30 aut 35 perficitur, fœmina 42. nam mas fœmina fuit, si ratio Galeni inconcussa manet?

Qui inueteratas habent hemicranias, præsertim si non tam per protopathiam, quam per sympathiam excitentur, sæpè aut aëris mutatione, aut diætæ, aut intempestiuo quodam rerum externarum occursu suos veteres dolores experiantur: an iuuat eodem die quo & dolores repetunt valida exhibere medicamenta? Ita enim ferunt dum humores sunt in orgasmo, bonum esse conari aliquid contra obstinatos, contumaces & inueteratos morbos. Et narrant se ab inueterata hemicrania liberatos.

Medicamēta danda dū humor est in orgasmo in obstinatis morbis.

Magna vis astrorum in hæc inferiora corpora: Et maximè eorum vis paret, cum morbo affecta magnam virium iacturam fecerunt. Ideò Hippocr. magnas temporum mutationes diligenter obseruandas putauit. Immò ne medicamentis tum agitanda esse corpora iudicauit. Narratum est à fide dignis Medicis & primariis huius vrbis, contigisse aliquando, vt in defectione solis in manibus curandam Dominam illustrem de Varades haberent. Cum paulò antè eclipsin istam nil tale de ægra cogitarent, in ipso defectionis momento, dum attenti in cœnaculo sublimiori aqua in peluim coniecta defectum ipsius solis intuentur, euocantur statim ad ægram decumbentem, quod ea animam agere videretur. Tantæ támque subitæ mutationis causa in eclipsin istam referebatur. Sed sole suum primarium cursum repetente, & prout vires acquirebat, seséque aperiebat, ægra vires corpúsque amissum resumebat. Immò obseruatum quoque est, non satis fœliciter mitti sanguinem silente deficientéque Luna. Quod Medicos latere non debet, ne plus apud nos valeat trita vulgarísque, factitandæ Medicinæ via, quam ratio & medendi cautio, legitimis fundata argumentis.

Hippocr. lib. de Aëre, & locis.

Astronomia Medico necessaria.

ANNOTATIONES.

I. *GAL. Comm. ad part. II. sect. 1. lib. 1. Epid. meminit parotidum, quæ exitiales minimè erant quod febrem comitem non haberent, & tumoris œdematosi naturam redolerent, qui propter spiritnosam substantiam facilè euanescerent: quæ autem fiunt propter copiam succorum multorum crassorum & crudorum, propter vehementiam acrimoniámque, & febrilis caliditatis abundantiam*

dantiam sursum ad caput delatorum quos natura in aurium glandulas deponit, propter allatas causas periculosæ existunt.

2. *Huc fortè pertinet Aphorism. Coacarum*, Febres tertianam referentes erroneæ, in pares dies translapsæ difficiles. *At verò Comm. ad part. 25. sect. 2. lib. 1. Epid. Gal. ait, Discrimen statui inter* πυρετοὺς τριταιοφυεῖς, *&* ἡμιτριταίους, *quod illæ febres nascantur à bilioso humore, sed lentiore; hæ autem à bilioso subtili & pituitoso. Hæ* κατ' ἐξοχὴν, *horrificæ dicuntur, & ferè sunt perniciosæ.*

3. *In morbis malignis qualiscumque sit excretio, tamen non semper damnanda est. Nam & bubo pestilens statim erumpens sæpè ad bonum apparet. Vnde Gal. lib. de atra bile narrat Nigras excretiones profuisse & impediuisse, quominus carbunculi apparerent.*

4. *Hîc quæstio moueri potest quæ maximam vtilitatem ægris est allatura, qua vna re Medicus naturæ minister impendio magis delectari debet. An non scilicet bonum sit sanguinem demere, & ante, & post eruptionem variolarum cum æger totus scaber & fœdus, Elephantico non dissimilis, & febricitat & fœtet, & cutim offartam obseratámque ista scabie, & totum corpus* δυσδιαφόρητον *habet; & denique carnes corrumpuntur, & quasi in virus istud putre dilabuntur ac colliquantur. Proprium autem est caloris maligni & pestilentis, vt & vrat, corrumpat & corpus liquefaciat; vrat quidem, quia calor pestilens in carnibus & membranis quasi sensum carbonis vrentis infert, & calorem naturalem depascitur & extinguit, corrumpit, inficit, & nescio quam vim humoribus imprimit, vt Ecthymata, Carbones & pustulæ appareant, & ex humore miti efferum & malignum reddat, liquefaciat. Id experientia didicimus his temporibus, in quibus sæuiit in vulgus febris purpurata. Nam qui euaserunt, ferè omnes tabuerunt, liquefacto toto corpore, & profluuio alui spontaneo, quasi minimè sentientibus ægris: Denique quemcumque humorem attigerat calor iste malignus & pestilens, is omnis excretus est, & non desiit febris, donec corpus quasi exhaustum, aridum & squallidum redditum fuerit, sicque remansit sola corporis* ἐπιγραφὴ, *solus* σκελετός. *Hippocr. duo obseruat in ea immani & communi peste, quæ secuta est constitutionem humidam calidam, ventis carentem, & vmbrosam, id est, nebulo-* Lib. 3. Epid.

ante et post variolaru eruptione vena sectio

sam prius, quòd ea putredo fuit alia, id est, non vulgaris & solita, sed insolens & symptomatum insolentium procreatrix. Posterius, quod multi tabidi interiêre, Galenus ad destillationem à capite refert. Ego verò ad colliquationem corporis, partim ob calorem pestilentem, partim ob collectionem praui humoris in pulmone, sicut & in cæteris partibus: Vnde in febribus pestilentibus ob humorum fusionem, facultatum læsionem & humorũ prauam qualitatem, item ob caloris naturalis affectionem est νωθρότης, *&* ἀκινησία *totius corporis, lentitudo, grauitas, eo modo quo in carbunculo partis obseruamus: Nam quæ pars effecta est carbunculo pestilenti, ea præter sensũ caloris quasi prunæ adurentis, grauis est & plumbea; id quod notandum est; sic in pestilenti febre in morbillis, & cæteris id genus morbis qui se affinitate quadam attingunt, est dolor* ὀστεοκόπος, *& sensus quasi ponderis & grauitatis, vt neutram in partem flecti possit corpus. Vulgus autem Medicorum corporis grauitatem istam ad humorum abundantiam refert, cum id potius ad malignitatem sit referendum. Hæc cum ita sint, videndum qua ratione prohiberi possit, ne iste calor pestilens increscat, & ita corrumpat, vrat, tabefaciat liquando, & liquet tabefaciendo, & denique multorum & grauiorum symptomatum fœtura tandem ad internecionem ducat ægrum. Id fiet subtrahendo materiem tanquam pabulum, & statim febrem ipsam iugulando. Sic phlebotomia primo quoque tempore facta id operæ pretium adferre potest. Prohibendus enim est iste calor omni arte: nam breui tempore multum propagatur & inaugescit. Sic si puellis detrahatur sanguis initio in suspicione morbillorum & variolarum, impedietur augmentum febris, cuius calor maleficus, est tabeficus. Et sic fusis liquatisque carnibus nõ ita intumescet corpus, nec fœda scabie maculabitur & inquinabitur: Immo, dum eruperunt, potest etiam detrahi sanguis, quod nos beato quodam successu fecimus & consecuti sumus. Sic enim vna sanguinis detractione plus educimus sanguinis, quam natura foras possit propellere. Interea successu temporis & febris augetur, & corpus quasi in putre serum resoluitur. Accedit quod in morbillis & variolis, immo in peste fiunt excretiones sanguinis* αὐτομάτως. *Excretiones per os, per vrinas, per acrimoniam & malignam qualitatem in sanguine vt materia fundatam, quæ à paruo incipiens in totam massam prorogata & propagata est. Sic subducen-*

do materiam vt pabulum, minuemus morbum, & faciemus quod morbus ipse facit, & natura ipsa, sed coacta. Nam profusiones vrinarum immensæ proueniunt, & alui profluuia eò vtraque progredientia, donec totum ferè corpus tabescat, relinquatúrque, vt antè dictum est sola corporis superficies & descriptio: Nec desinit natura eas excretiones moliri, licet sæpè symptomaticas (sed quia prosunt ab effectu commendantur) procurare ac promouere, quandiu aliquis humor restiterit. Remanent partes solidæ, in quarum vi natura ipsa residet ad reliquias naufragij, vel tanquam vltimæ naufragij tabulæ. Ergo habita semper virium ratione in morbillis variolis, immo & in peste possumus tutò detrahere sanguinem. Quod nos docuit longa experientia in popularibus morbis, in quibus exanthemata apparuerunt, sæpius iterata venæ sectio, & profusio alui, immo olida proluuies, tum arte, tum natura, tum vi morbi procurata, multos orco eripuit. Hæc paucis, quæ plenum commentarium requirerent.

5. *Hoc diligenter attendendum; nam in colicis doloribus seu veris, seu nothis grauiter peccatur à Medicis, dum occurrere volunt symptomati, nempe vomitui. Vtuntur enim stypticis foris admotis. Intereáque si est contumax, aut materia, aut obstructio, vnde stimulus iste ad vomendum, ea rerum talium vsu augetur: Et sic colici doloris causa fit rebellis magis. Id quod huic viro fortè contigit. Et in hoc grauiter peccatur.*

6. *Et tam celeris excretionis ab assumpto medicamento causa non est ad ea referenda de quibus hoc in loco dicimus, sed quia plerique aut primam regionem biliosam habent, aut cum inordinato victu vtantur cruditates habeant, perturbatur facilè iis aluus. Maximè verò si πικρόχολοι τὰ ἄνω. Bilis enim commota aluum ducit.*

7. *Hippocr. enim lib. de octimestri partu, septimestres dimidia anni parte nasci ait, id est, centesimo octuagesimo secundo die: & sic septem menses complentur, accipiendo dies 26. pro mense.*

CONSTITVTIO AVTVMNALIS

Anni Domini 1574.

NNO 1574. cum æſtas pluuia eſſet, auſtrina, & autumnus eam excepiſſet eodem temperamento, infinitos prehenderunt dentium dolores, coryzæ, ophthalmiæ, tuſſes, pulmonum affectiones, deſtillationes in partes ſubiectas; Immo & nonnullis apoplexiæ. Cerebrum ita oppletum erat, vt vel minima occaſione omnes iſtas calamitates excitauerit. Fugaces dolores omoplatarum, pectoris, & dolores pleuritin ementientes. Iuuit non valdè medicamentis corpus agitare: coquere, mitificare ſerum, quod & copia & qualitate moleſtum erat.

Quæſtio non contemnenda. Cum iſchias arthritidis ſpecies ſit, quî ſit vt cum aliqua ſpecie alia arthritidis quis laborat, vt gonagra, aut chiragra, de alia parte conqueratur? Immo ex Galeno, tum arthritis dicitur, cum multos articulos dolor occupat: Cum autem iſchiade tenetur, aliæ partes conſimiliter non afficiuntur. Quanquam in quibuſdam aliter à nobis obſeruatum eſt. Sed vt plurimum ita fit.

Comm. in Apho. 17. lib. 3. Apho.

Vulgò obſeruatur arthriticos valdè eſſe libidinoſos, & congreſſum appetere valdè: quanquam podagra cum ſuis germanis ſororibus libidinoſorum pœna vulgò ſtatuitur: & pueri ante vſum rerum venerearum podagra non laborant. Illius rei cauſas duas naturales conſtituunt. Vna eſt exercitatio in ludo palæſtráque venerea, quò fit vt vaſis dilatatis teſtibúſque ſemine turgentibus vix capiat obliuio tam iucundæ rei etiam in clamoſis doloribus. Secunda, quia arthritici coguntur cubare ſupini, & incalfacta ſpinali medulla turgeſcunt facilè teſtes. Tertia eſt, quod cum videant ar-

Arthritici libidinoſi, & cur? Ideo Arthritis fingitur filia Veneris & Bacchi à poëtis, vocatúrque μισοπτωχός.

thritici crapulam vino rurſum egregiè hauſto, tanquam legitimo remedio, in ebriis tolli, & ictos à ſcorpiis ab iiſdem ſolitos remedium petere, quæ venus arthritin attulit, eadem videtur poſſe tollere. Quartò illud Hippocr. Ad frigidos & increſcentes morbos μίξις, id eſt, veneris vſus. Quintò præ dolore pedum aut coxendicis eſt magna humorum καταῤῥοπίη. Sextò abundant arthritici ſero multo acri.

6. Epid:

Si inflammatio articulorum in arthritide non niſi intra diem quadrageſimum ſedatur, quod neruorum, chordarum, tendinum ea ſit natura, vt ægrè admittant humorem, & admiſſum dimittant, quî fit vt pleuritis morbus acutus, ſit cum ſit inflammatio partis neruoſæ, membranoſæ, frigidæ & ſpermaticæ? Nam Gal. Comm. ad Aphor. 40. lib. 5. dum loquitur de mammarum adenibus ait partes ſpermaticas crudiorem & frigidiorem ſanguinem facere. Immo & Galenus docet, cur peripneumonia à quouis humore fiat, non tam facilè pleuritis, quod membrana non facilè humorem admittat, vt pulmo.

Gal. com. in Aphor. 49. lib. 6.
Aëtius ca. 8 ſerm. 4. Tetrab. 3.

Pilulæ ex rheo, mazá pilulæ ſine quibus & caſtoreo veteres, & conſummatas ferè gonorrhœas, & fœdos colores, & muliebrem fluorem profligauerunt.

Nobilis mulier pudicitiam ſuam proſtituerat, vteróque conceperat. Conceptus ferè trimeſtris aut bimeſtris, cum de ea re nulli ſuboleret: Fortè cum ioco multa faceret pateretúrque, in vicinum lectum conijcitur. In eius ventrem incidit iuuenis, qui impetu lapſus, & ſua ipſe mole opprimens, tantam vtero vim intulit, vt eliſus fuerit fœtus. Ingens copia ſanguinis fluit. Qui aderant nil tale de conceptu cogitabant. aduocatus Medicus, de amiſſa pudicitia ne cogitare auſus, totum id ad preſſum iſtum referebat. Ideò rogatus vt omni ratione ſanguinem cohiberet, & ſupprimentia, & ſectionem venæ recens enixæ adhibuit. Sequenti die rhabarbarum præſcribit. Nihil inde alienum conſecutum. An vrgente neceſſitate recens enixas ad ſolennia remedia adigere audebis?

Cum curabis ægrotantes qui olim nephriticis doloribus obnoxij fuerint, aut iam etiam oppreſſos obſeſſóſque renes habeant, caue decipiaris in iudicandis vrinis. Sæpè enim hîc fallaces ſunt & Medicos decipiunt.

Nephriticorum vrinæ fallaces.

Dum sæuit hyems dolores pectoris & lateris sæpissimè grassantur. Immo & tertio aphorismorum inter hyemales morbos numerantur lateris dolores. Qui sæpè à flatu crudo & frigido in pulmonem thoracémque ducto oriuntur: & mendax est id quicquid est. Ad id festinanter Medici phlebotomiam præscribunt: & id temerè. Potiùs valet vsus lituum & thermasmaton. Hîc grauissimè aberratur vsu & experientia parum probanda.

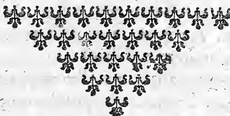
3. Aphor.

Doloribus pectoris à flatu nocet phleb.

Mirum illud est, hyemales febres, quoad sensum externum pertinet, mites esse & mansuetas: sed si sitis, linguæque ariditas spectetur, aliud multò nobis apparet. An non retruditur intrò calor, copiáque augetur & qualitate? Internæ partes æstuant. Non tantæ iactationes, quantæ æstate, sed quibus viscera sunt præcalida, in iis multus æstus intùs multus squalor. Et quod vulgò dicitur, verum non videtur, vt hyeme validissima medicamenta præscribantur. Nam si multùm calida sint, adaugebunt intestinum illud incendium, immò & leientericum quid efficient, non sine ægrorum damno. Sic expectanda ibi, si quando aliàs, concoctio est. Si habeatur humorum quidem ratio, validis vtique medicamentis locus esse debet. At quia superficies intestinorum æstuat ob reuocatum intrò calorem, verendum ne adaugeatur incendium calore medicamenti. Et si quando valet illud, πέπονα φαρμακεύειν, illud ad hyemales morbos referendum. Dum enim rationem reddit Galenus, cur morbi hyemales sint longi, ad contumaciam humorum id refert, & quia nil in corpore foras protruditur, sed abstrusum reconditúmque intus est. An igitur calidissima medicamenta hyeme vsurpanda? Nequaquam.

Hyeme non sunt vsurpanda valida medicamenta.

2. Aphor.

CONSTITVTIO HYEMALIS,

Anni Domini 1574.

VM Hyems anni 1574. cuius pars media incurrit in annum 1575. austrina fuisset & εὔδιος, nec ὡραίως ὡραῖα fuissent, morbillorum, variolarum, puncticularum, exanthematon, rubiolarum magna ilias fuit. Vulgò obseruantur maculæ rubræ, puncticulæ (vt vocant) cum tanquam pulicum morsus apparent, ecthymata, quæ putamus eas esse liuescentes maculas, quas purpureas vulgus vocat; variolæ, & rubiolæ. Maculas sæpè in morbis vidimus, in quibus ingens erat æstus partium interiorum, & illæ aliquando disparent citò, aliquando ad tempus aliquod, sed breue, consistunt. Ferè ad rubiolas accedunt. Sed rubiolæ diutius manent, & sua habent tempora, & pathognomica. Et ex his quædam sunt superficiariæ, aliæ non ita humiles: Item aliquando præcurrunt febrem manifestam, aliquando febris sunt comites, id est, quarto aut quinto, aut sexto, aut alio die apparent. Et hæ sunt deteriores, & pessimæ, nisi febris conquiescat. Consuli Seguierio cum dolorem pręsentiret, & quendam extraneum calorem, cùm è Senatu rediisset, statim totum corpus erubuit, & rubiolis est contaminatum: Et hoc non ita formidandum. Vxori Bodini & Lyssæi febris præcessit: illa septimestrem partum excussit vi morbi, eodem modo maculatum, quo & mater. Hæc nono die morbi, qui dies septimus erat ab exacerbatione, nonus ab inuasione. Nam febris videbatur intermittere, cum multa sanguinis copia falsum (vt vocant) germen exclusit, vi & morbi & naturæ, cum tamen maculæ ardorem amisissent. Hæc sunt rubiolarum argumenta, febris modò ad manum mitis, modò *Rubiolarum signa.*

acerrima, iactatio & inquies corporis, membrorum confractio, ἀλυσμὸς, modò ἀνέμετος modò ναυτιώδης, tum affecto ore ventriculi, tum ob malignam qualitatem. Oculi lachrymabundi, propensio in somnum,& tamen dormiendi impotentia : Et idcircò maximè vix in somnum impendent, quod is facilè interrumpatur ob tussim. Inter παθογνωμονικὰ enim tussis, oculorum ardor & flagrantia (vt sic dicam) raucedo cum iactatione, numerantur. Alia assidentia & communia. Appetit enim maximè partes superiores malum, & pulmones arteriáque aspera facilè patiuntur. Vnde vuulæ inflammatio multis, & deglutiendi difficultas, angina quędam sicca (vt vocat Hippocr.) per erysipelatoden phlogosin, suffocatio inde : multis & parotides comites sunt, & præcedunt, & sequuntur. Quæ non sunt ita metuendæ, si non oriantur per translationem à partibus inferis, sed tantum per exonerationem ipsius cerebri. Vnde vni ex istis mulierculis nuper numeratis, cum æstus esset maximus, oculorum erant lachrymæ perpetuæ, & dolores in oculo profundi, immo & coryza, & aurium dolor. Sed hæc à capite erant. Inter cætera siccitas in lingua maxima est,& implacabilis sitis cum ἀνορεξίᾳ. Lyssæi vxori quæ imprægnationem falsam habebat, præter morem rubiolarum in ventre & thorace, & inguinibus maculæ & ardentes notæ paruerunt, nullæ ferè in facie : vnde metus erat ne in vtero inflammatio conciperetur. Quod facilè potuit contingere, quia concursus fuerat multus sanguinis inanis in vterum. Et miror cur id non contigerit. Deiectiones albebant, & suppressam bilem indicabant. Quibuscumque grauidis rubiolæ oboriuntur, abortionis metus est. Id experientia docuit.

4. acutor.

Illud medendi magistri obseruauerunt, in falsa imprægnatione cum aperto vtero exclusio fit, consequitur quintuplo maior excretio sanguinis, quam in vero partu, aut vera fœtus abactione, sed abortiua. Vnde hoc ?

Visæ sunt mulieres molam excreuisse, & quarto post mense verum exclusisse fœtum : & quædam verum habuisse partum, deinde longo post tempore velut molam excreuisse : vt contigit Damisellæ de Bryaco, quæ cum ferè egisset à partu dies 20. molam quandam exclusit. Idem

vide penè apud Hippocr. 5. Epid. Cum falsum germen excussum est, ne quiescas, donec pro cõperto habeas num aliud restet, nam tria aliquando excluduntur. In hoc metu obstetrices ne astringentibus vtantur, sed aquam calidam supponant ex decoctione fœni Burgundiani, vt notum sit num aliquid reses sit & supersit.

In rubiolis, tametsi sitis vrgeat, cauendum ne potus sit frigidus. Quia cum corpus impurgatum est, & obstructum est, vsu frigidæ augetur obstructio, & sic motus venenatæ materiæ impeditur.

Rubiolæ accedunt ad erysipelatis naturam, morbilli seu variolæ ad herpetem miliarem.

Plerique diu superstites manent præsente partiũ putredine.

Quî fit vt plerique diu decumbant ægrotantes, quibus omnes partes internæ ferè putrent & διαφθορὰν patiuntur, alij quibus sanæ sunt partes oborto morbo facilè intereant. Declarauit Dominus de Hodeuille, & vxor Domini Merlæi, cui vtrique partes & earum parenchyma computruerunt. Idem vxori Putrini Notarij contigerat, & nesciebant quomodo tum valetudinaria foret, cum speciosa satis esset. Totum internum corpus putruerat: ac verè sepulchrum erat dealbatum. Quia in illis nutritio fit spiritualis, vt sic loquar, & per quandam διαπνοήν & halitum, vt tandiu maneant, quandiu spiritus recreantur. Quanquam si morbus validus esset, statim interirent. Sed non tam ægrotant quam languent. Vt eorum morbus non ægrotatio, sed languor appelletur, corruptis nimirum & resolutis partibus, & officium suum deserentibus. Et diu resistunt, pote morbo fatum non accelerante, sed sensim mole corporis, & partium compage dissoluta. Superstitibus, spiritibus minimè illustribus, qui euchymia alimenti supersunt & recreantur. Declarat facilis eorum ἔκλυσις. Nam si vel tantillum mouentur, animo linquuntur, & ἐκλύονται; verè autem syncopen non patiuntur, alioqui statim interirent.

Abbatissæ duæ visæ sunt cancro in mammis laborantes, quibus sanguis cancrosam naturam acquisiuerat, cum appetebat vterum, menstruus oriebatur fluxus, qui non facilè consistebat. Et mammæ detumebant, & videbatur cancer mitescere. Suppressis mensibus, mammæ intumescebant.

Visa est mulier cancrum in mamma habens: huic, cum

annosa foret, menses desierant. Tamen quadam periodo hiabat cancer mammæ, & tantus erat sanguinis effluxus, vt eo tota perfunderetur.

Corpora macra & ad tabem propensa hidrotica non ferunt.

Cuidam semen luis venereæ nondum erat extinctum. Macruerat planè. Tabis magna suspicio. Quæsitum an ad diætam & decoctum adigeretur. Non est visum vtile. Litus ex mercurio blandus & suffitus est institutus. Conualuit. Nam anima morbi non alio remedio erat tollenda. Alioqui vsu hidroticorum in mortis periculum coniectus fuisset.

Duos hos versus mandare memoriæ oportet, quibus explicatur temporum varietas & dierum, quibus Natura in concepto coniectóque in vterum semine vim suam prudentiámque exercet, atque explicat,

„ *Sex in lacte dies, tres sunt in sanguine terni,*
„ *Bis seni carnem, ter seni membra figurant.*

Id est, sexto à conceptu satúque die id quod in vterum coniectum est, totum lacteum apparet. Ad decimum quintum verò diem, si fortè effluxio fit, iam affuso sanguine semen perfusum est, ita tamen vt carnis species non referatur. Sed satis apertum est ipsius carnis argumentum die vicesimo septimo, sanguinis ipsius affusione, morâ ac coalitu. Quadragesimo autem ductis iam lineis partium omnium, membrorum coaptatio conformatióque apparet:
2. Ac tunc ad animam cœlitùs infusam idoneum relinquitur receptaculum.

Sectus quidam nobilis est à lithotomo: extracti sunt lapides tres. Mirum est quod illi contigerat. Nam ante annos triginta aut quadraginta ita pigra aluo erat, vt ea non solueretur, nisi clysmate, aut alia arte. Huius rei causas varij machinabantur. Sed cadaueris apertio rem aliter habere demonstrauit. Nam intestinum ieiunum ita angustum & cartilaginosum deprehensum est, vt vix per illud chylus deflueret. Itaque diu morabatur in eo, tum propter angustiam, tum propter impeditum motum peristalticum. Quod notandum est.

Coarctatio ieiuni intestini cartilaginosi causa adstrictionis alui.

Quæritur ita: Si corpus purum est & apertum facilè

suscipit & attrahit contagionem ab aëre. Nam hic faciliùs subit corpus patens, quam obstructum occlusúmque. Sed quâ ratione aër corpus subit per arterias? Nam aut attrahunt aërem & qualitatem venenatam dum contrahuntur, aut dum dilatantur. Neutro modo. Non enim dum contrahuntur, expellunt enim potius. Neque dum dilatantur. Nam dum dilatantur, cor contrahi videtur, ideo non excipit ab arteriis dilatatis.

Quomodo fit paralysis? per obstructionem, inquies. At obstructio est corporum cauorum. Nerui non sunt caui. Ergo per eorum obstructionem frigidi affectus non oriuntur. Relinquitur vt per obturationem id fiat. Obturatio verò est osculorum vasorum. At obturatis vasis non potest impediri affluxus facultatis; immo ne spirituum quidem. Quid itaque restat?

Solebat Fernelius post vsum medicamentorum purgantium, præsertim rhabarbari, & eorum quæ residuam aliquam siccitatem faciunt, dare magna satis copia syrupum violatum aqua dissolutum. Et hæc agendi ratio probatur valdè. *Syrupus violatus post purgantia medicamenta.*

Aurelianensi mercatori perfugæ à destillatione ferina dolor vehemens oboritur ad clauiculas: hic suppuratum. Cum releuatus à morbo videretur empyicus factus est. Pus cuniculos ita egit in thoracem & ventrem, vt sex septémque emissaria fecerit. Tamen inde miraculo conualuit.

An tutus aloës vsus in iis quibus hepar calidum est? Hepar ipsa aloë non transcendit ac superat, nisi in maiore sit quantitate, ait Gal. Itaque vix vllum incommodum sequitur in talibus ab aloë. At eodem in loco ait Galenus, nisi multæ obstructiones sint præuiæ, in quas aloë agat, si hepar calidius sicciúsq; fuerit, magna inde clades sequitur. *In Cap. 2. li. de compos. Medic. secundũ locos.*

Mirum illud quod aliquando à veteribus obseruatum est, rigores inanes & qui frustrà fiunt, translationem ad caput afferre solere symptomaticam. Quod in Domino de Grosbois deprehensum est, cui cum periodici essent horrores, illi aut arte, aut casu cessantes comatosam in cerebro dispositionem attulerunt. Id quoque verum perspicitur in Monspessulo satellite Regio, cui dolor cum æstu summo caput occupat ineuntibus paroxysmis, *Rigores aut sudores inanes translationem ad caput afferunt symptomaticam.*

cum non oboriantur rigores qui oboriri debent. Nam cum rigores isti apparebant, nihil tale contingebat. Id quod de rigoribus dicitur, idem de sudoribus audiendum. Nam cum vel arte, vel vi elicitur sudor corpore adhuc pleno, quoniam exprimitur vi quadam, si sit inanis, aut si frustra elicitur, translatio fieri potest ad caput. Id quod verum esse experientia comprobauit.

Rheum nisi ritè præparatum infarctus auget.

Rheum barbarum aut similia præscribunt plerique initio morborum, etiam cum summa obstructio est: an hoc commodè fit? Nequaquam. Nam malum exaugetur. Tamen quidam ex nostratibus aliam rationem vtendi rheo barbaro innocuè, & citra obstructionis augmentum excogitauerunt. Macerari iubent taleolas rhabarbari in lib. j. aquæ, additis cinnamomo & passulis. De ea aqua vncias sex aut octo præbent. Tale decoctum vias & meatus, anfractúsque mesenterij facilè penetrat, nec eo modo obstruit, quo cum eius expressum parua quantitate exhibetur. Et tale decoctum proficit plurimum in iis quibus mesenterium obstructum est, & vligine plenum.

Ad purgationem puerorum idem ferè conuenit. Nam in magna aquæ copia maceratur, aut sena, aut rheum: Deinde ex ea aqua paratur aut decoctum instar ptissanæ, aut simile aliquid: Deinde mirifico profectu vsui datur.

Ioanni Formagæo febris quartana. Eum diuturnitatis pertæsum est. Ad eam abigendam, Empiricorum consilio, paratum destillatum aceti in alambico extracti, infusionis micæ vnius panis. Huius liquoris haustum vomitus est insecutus. Febris quieuit. Sed ista quies & fucata cessatio maiore malorum cumulo ægrum locupletauit. Nam totum corpus scabie infectum est: Ischias insecuta: articulorum dolores, immo & arthritis ipsa. Sic istorum malorum pullulatione nouit, quanti referat contumacis obstinatíque morbi cursum interrumpere velle.

Melancholici edaces tũ ob acidum succum in ventrem per vas breue.

Cur arthritis & quartana Medicorũ vulgò censetur opprobriũ? Cur melancholici edaces sunt? Melancholicos passim edaces esse censuit Galenus, quod à corpore lienis refluat per vas venosum in ventrem ipsum succus melancholicus acidiusculus, proritandæ appetentiæ accommodatus. Sed & alia ratio reddi potest, cancrosa dispositio in liene: vt quibus

lien putris est & corruptus. Duabus enim de caussis isti sunt & voraces & edaces, tum quod lien laborans & infirmus non defæcet corpus à succo melancholico, tum quod instar cancri depascatur alimentum. Sed si hoc verum est, cur quibus in pulmone vlcus depascens conceptum est, hi melancholicorum more vitio lienis laborantium, cibi & potionis non sunt valdè appetentes? Præclara quæstio: De iis quibus putris & vitiosus erat lien, & edacitas summa erat, patet exemplo Caroli d'Heruille Palleaquæi, & Ioannis Formagæi, cui vtrique putris erat lien, & edacissimi erant. Nec ab iis longè abest Doursæa præses, in qua malè affecti lienis argumenta multa sunt, accedit & ista lupia regioni lienis adnata. Melancholicos istos & lienis vitio laborantes capparum vsus iuuat, & vini vsus cum pane infriato, & oleasarum rerum vsus.

refluentem, tum ob cancrosam in liene dispositionem.

Isti Ioanni Formagæo, de quo suprà, mirum quod contigit. Nam derepente ab aneurysmate interiit. De eo amplius dicetur in historiis nostris.

Ruzæo Cantori incredibile quod contigit. Pedis pollex doluit, & inflammatio erat, moxque liuescere pars videbatur. Istud negligebatur initio, cum tanti esse non arbitrarentur. Mox intacta cute, nulláque manifesta mutatione in superficiem incidente, serpsit ita subtúsque cuniculos egit malum, vt omnes penè tendines & neruosas partes, quæ illic plurimæ sunt, corruperit. Tunc cum scepticam istam qualitatem malignúmque humorem deprehenderent Medici, cutim inciderunt profundè, vt putrenti humori via pateret. Et quod mirum, magis idem in thorace contigit, vt coacti fuerint Medici totam carnem costis obsitam incidere. Tandem σφακελώδης interiit. Hoc veteres obseruauerunt, ac præsertim Hippocrates in Epid. de eo cui pes ex pollice dolere cœpit, & pustulæ nigræ apparuerunt, qui secundo die morbi delirus & insanus periit: Et de Caluo, cui dextrum femur derepente doluit, & dolore circa tertium diem desinente, insaniit; Quartóq; interiit. Vbi annotat Galenus, animaduertendum esse in doloribus istis repente oborientibus ne quid procatarcticum sit, vt ne offensa fuerit pars, contusa aut læsa noctu fortè fortuna. Nam in eiusmodi doloribus ait; *Nec præcipitanter*

Histor. 5. sectio. 3. li. 5. Epid & Histor. 9. sectio. 3. lib 1. Epid. Et Com. in par. 17. lib. 2. Prorrh.

timidum, nec temerè securum Medicum in istis doloribus esse oportet.

Illud vulgò dicitur, aliàs catarrhum febri præcurrere, aliàs febrem catarrho occasionem esse: Atque tum aliter atque aliter sese gerere oportet. Quoties catarrho febris coniuncta est, si externæ causæ excusatio nulla afferatur, febris ipsa catarrhi autor esse dicetur. Atque tum videre primùm oportet, quod ab Hippoc. scribitur lib. περὶ νόσων, & lib. de morbo sacro, vbi docet per διάχυσιν, in cerebro fieri deriuationem pituitæ à partibus supremis ad partes inferas, declarat multæ vrinæ eiúsque tenuis excretio. Si febris catarrhum prouocat, in febrem incumbere oportet: At si catarrhus dum in vasis humores conturbat calorémque alienum excitat, & proinde febrem, febris negligenda. Symptomatis enim rationem habet.

6. Andreæ Baillæo Consulis Regij filio, annos 20. nato magna sanguinis per os reiectio. Valdè pulmonibus metuitur. Omni arte pulmonibus studetur. Fortè fortuna dum hypochondria manu blandè continguntur, pulsus percipitur, ac veluti παλμός τις. Necnon ab hypochondriis decurrentis sanguinis ac partes superiores affectantis cursus percipiebatur, ac si manu sanguis duceretur. Prout partes superiores petebat, horror quidam excitabatur: at tum confertim reiiciebatur è pulmonibus. Talis reiectio erat hæmorrhagiæ loco, quæ iuuenibus erat familiaris. Relictis tum præsidiis quæ pulmoni dicabant, conuersum est ad hypochondria studium. Expurgata innumera colluuie prærepta est ei reiectioni sanguinis occasio. Quod notandum valde est.

Galen. Com. ad Aphor. 15. lib. 6. vbi videtur omnem è pulmone excretionē valde damnare. Fernelius contra ca. 10. lib. 5. Path.

In accessionibus, contra præceptum Hippocratis, dare cibum oportet biliosis, quibus os ventriculi biliosis humoribus tentatur facilè & exquisitioris sensus est, febribus syncopalibus laborantibus: morbo extenuatis, & famelicis melancholicis: alioqui facilè eis linqueretur deficerétque animus.

Mola & ementitæ imprægnationis signa.

7. In falsa imprægnatione aliàs mola excernitur tertio aut quarto mense, tardiùs celeriúsque, aliàs semen, quod iustam figuram coaptationemque membrorum, vi prolifica

euanescente, non est nactum. Cum falsum est semen seu germen, vt aiunt, falsáque & ementita impraegnatio est, secundinas expectare oportet: Sed cum mola adest secundinæ, nullæ sunt. Itaque hoc valdè diligenter distinguere oportet, ne aut tardiùs fluentem sanguinem reprimas, aut citiùs quam opus sit. Si de secundinis retentis suspicio est, caue sanguinem sistas. Cum falsum germen est, id quod excernitur lacteum, & veluti innatans esse videtur: cum mola est, corpus informe & indigestum apparet: vt Aduocati Guerardi vxori contigit, quæ cum larga sanguinis effluxione quadrimestrem molam exegit. Sed miror cur non passa sit purgationes pelliculosas & cassibus aranearum similes: cum Hippoc. dicat iis mulieribus cum pepererint, tales fieri excretiones, si dum gestarent tumidiusculæ fuissent, aliàs atque aliàs febriissent, caput doluissent, &c. Quod huic mulieri maximè contigit. Hippocr. 1. de morb. Mulierum.

In iis defluxionibus quæ repentè & affatim in faciem incidunt, presertim si fauces appetant, vide vt quamprimum emissarium in os ipsum moliaris: Alioqui repentè suffocationis metus ingruit: Griffonis vxor satis apertè id declarauit.

Cum obstinato animo dolores oculorum & ophthalmias diuexare conspicis, ne obstinatè contra malum pugnes: sed remissionem aliquam & inducias aliquas naturæ concede. Verum enim conspicimus quod à Celso dictum est, Oculorum morbi frustrà multis remediis vexantur, per se ipsi sanescunt. In Nauarrhea domo qui puer decumbebat, satis apertè id declarauit. Ac de eo comperimus illud verum, quod Hippocrates scripsit; Oculi lippientes optimè permutantur, si & lachryma, & sordes, & tumor simul fieri inceperint. Si verò lachryma sordi fuerit admixta & non valdè calida, sordes autem alba fuerit & mollis, & tumor leuis solutus: si hæc ita habuerint, oculus conglutinabitur ad noctes vt doloris expers sit, atque hoc modo res minimè periculosa fuerit ac diuturna. Si verò lachryma procedit multa & calida, cum paucissima sorde ac paruo tumore, atque hoc tantùm ex altero oculo, tunc diuturnum valdè malum fuerit, verum non periculosum.

Oculorum morbi frustrà multis vexantur remediis.

Lib. 2. Pror.

Et doloris expers est hic modus & iudicationem expectare oportebit ad vicesimam aut 40 diem. Ratio horum dictorum in promptu est.

Seruo cuidam Nobilis Suessionensis per dies aliquot è naribus sanguis noctu diúque fluebat. Ad ætatem hæmorrhagia ista referebatur, ac nulli mouebat vllius mali euentus suspicionem. Expers febris non erat. Tandem victus malo, cum reliquos dies egisset ὀρθοστάδην, decubuit, febris ad manum mordax & validissima. Nox implacida. Mane cum desideret & desurgeret ad desidendum, laxatis veluti fibris, sursum deorsúmque excreta sunt multa fœtentia: Et vomitio erat humorum viridium. Pulsus concidit. Hora duodecima repentè interiit. De eo verum est,
„ quod Galenus scripsit quodam in loco. Excretiones omnes fætentes sunt perniciosæ. Et mirum non est, si denuo non fuerit accensus calor, quod per febrim naturalis calor consumptus penè fuerat, licet vno die tantum vehementia ista febris apparuerit. Nam Galenus dum reddit rationem, cur Pythion secundo die morbi factus fuerit βραχύπνους, cum magnus & frequens spiritus esse deberet, scribit; Cum
„ hîc non sit magnus & frequens spiritus, qui ratione febris
Historia 3. sect. 3. lib. 3. Epid. „ adesse deberet: Respondemus, ait, primo quidem die calorem febrilem per putrescentes humores accensum, & febrilem ipsum digestum esse, relictum verò natiuum adeo infirmum, vt iam prius antè extinguatur, quàm denuò febrilis accendatur, veluti feruefactis qui computrescerent
„ succis. Atque de eo verus Aphorismus; Quibus ex morbo
„ acuto, aut vulnere, siue quouis modo alio extenuatis nigra
Aphor. 23. lib. 4. bilis, siue velut sanguis niger desubter exierit, postridie
„ moriuntur. Extenuatus erat porrò sanguinis profluuio: Et quod de excretione atræ bilis aut veluti sanguinis nigri dicitur, idem, meo iudicio, de alia excretione, quæ corruptionem partium indicat, potest confirmari.

Cum lichenes, aut lepræ, aut leucæ apparent in corporibus nostris, an sunt in numero morborum hi affectus nominandi, an sunt partium mandantium mittentiúmque abscessus tantum? Placet quibusdam vitia hæc morbos esse per se cutis, nec recurrendum esse ad partes

inter-

internas, nec has validis medicamentis fatigandas esse, tanquam fomites horum morborum, cum cutacei affectus sint, vtpote corruptione alimenti in vltima assimilatione. Immo volunt in Elephanticis spectandum esse illud vitium externum, nec penitius agendum esse, quasi totum corpus internum prius elephanticum factum sit, quam externa facies corporis contaminetur. Quæ opinio fuit Archigenis apud Aëtium, huius hæc verba: Elephantiasis non solùm ob id grauis est, quod indissolubilem habeat structuram & apparatum, sed quod principia generationis ferè ignota sint. Cum enim circa superficiem eius signa apparent, tunc non gignitur, sed perficitur, intus à visceribus facto initio, & progressu vsque ad cutim dilatato. Quare non est absimile tumentes eminentias etiam in internis oboriri. At huic opinioni refragantur, quasi fieri possit vt tam fœda cutis infectio contingat interiore corpore non infecto. Vt etiam ictericus quis fieri potest, puro existente corpore interno: Ac si vernaculo proprióque partis vitio alimentum suum corrumpentis hoc contingat. Vnde Hippoc. Vbi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, deiectiones inspice. Si similes sanis, tutum est corpus alere. Sic interno corpore puro existente progerminant tubercula in cute. Fortè & huc pertinet locus de latis pustulis & pruriginosis cuiusdam Simonis, cuius vitium erat tantum cutaceum: Sed omnium apertissimè Hippocrates de his scripsit: Impetigines & lepræ, & vitiligines quibus quidem pueris aut iuuenibus quippiam horum fuerit, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit, his non putare oportet tale ἐξάνθημα, id est, eiusmodi eruptionem esse abscessum, Græcis ἀπόστασιν, sed morbum. Quibus verò horum quid factum fuerit multùm & de repentè, hoc sane fuerit abscessus. Fiunt autem vitiligines ex lethalibus morbis, vt est tabes: lepræ verò & impetigines ex morbis ab atra bile. Hic locus valdè præclarus est, & hunc sensum habet meo iudicio.

Cap. 120. sermo. 1. Tetrab. 4.

In morbis cutaneis habenda ratio partium internarum, à quibus prima mali labes oritur.

Apho 15. lib. 2.

Part. 30. sect. 2. lib. 6. Epid.

Li. 2. Prorr.

Lepra, vitiligo, impetigo tribus modis in corpore apparent. Vel enim tanquam morbi sunt, vel tanquam abscessus, vel vt tertium quid apparent; id est, quod ambigat inter morbum & ἀπόστασιν, vt paulò post dicemus. 9.

Exempli gratia; Socrates cum olim cutim nitidam puramque habuisset, sensim illa mutari cœpit, deflorescere, conspurcari, aut exalbescere, aut scabritie exarari, sic vt contra vim remediorum serpat virésque acquirat malum ipsum: tunc non dicetur abscessus, ac si morbi cuiusdam consequens existat, sed verè morbi nomen merebitur, vtpote contractum malum ex praua alteratione alimenti in superficie, & totius substantiæ vitio. Ac tunc in externum illud vitium incumbere oportet, non lacessitis per medicamenta purgantia partibus intestinis. Nam ipsius mali ὕπαρξις, ἢ

10. οὐσία, ἢ ἡ ψυχή, id est anima ipsius morbi in corpore externo consistit. Sed si ista efflorescentia eruptióque (nam nomen ἐξάνθημα ἀπὸ τοῦ ἐξανθεῖν, ductum generaliter amplectitur quicquid aliquo modo in cute existit, emergit ac efflorescit:) Derepentè contingat ἢ ἅλες, id est, ἀθρόως, confertim ac simul ferè totum (vt sic dicam) non morbi, sed ἀποστάσεως appellatione donabitur. Vt cum vel die critico, vel non critico, præeunte febre, auruginoso calore cutis maculatur, abscessus esse dicitur, non morbus: Item cum aut vitio hepatis aliquo, aut immoderato haustu aquæ in causo abdomen derepentè ac confertim intumescit, non morbus, sed ἀπόστασις vocatur. Sin sensim intumescat, tametsi fortè in partibus imis vitium latens sit, à quo principium malum duxerit, abdominis morbus, non abscessus dicetur. Eodémque modo videmus multa in cutim efferri, quæ dubitamus an sint vt morbi existimanda, an vt symptomata, an vt abscessus, vt tempore austrino aut pestilenti cum morbilli erumpunt vagantúrque & variolæ, & id genus reliqua, aliàs vt morbi, aliàs vt abscessus sunt. Cum aut incipiente febre, aut aliquando febre nondum apparente, aut paulùm progressa febre cutis pustulis istis inducitur ac inficitur, quibusdam veluti initiis ac rudimentis modò in ventre, modò in thorace, modò in facie apparentibus, talis eruptio morbus dicetur: ac reuera febris quæ tum adest symptomatica, non essentialis esse dicetur.

9. Sin die critico prouectáque febre eruperit aliquod tale ἐξάνθημα, vt Hippocratis more loquar, non morbus, sed abscessus nuncupetur. Atque ideò Hippocr. in historia de

Pythione aut de Sileno narrat octauo die ecthymata paruisse, quæ non profecerint, tantum mortem distulerunt, quæ paulò ante aduenire debuisset: sed tali excretione, licèt & toto excretionis modo, & natura ipsa symptomatica fuerit, natura aliquatenus recreata est. Atque ista ecthymata in abscessuum numero erant reponenda. Galen. in Comm. ideo ait non profuisse istam eruptionem, quod ea non fuerit analoga, nec digna morbo. Oportet enim ἀξιολόγους esse abscessus, si modo sint profecturi. Hippocrates illo loco τῶν προῤῥητικῶν suis definitionibus ac distinctionibus rem totam determinauit: Tria proponit vt explicet, quomodo vitiligo, aut impetigo (quod idem de cæteris affectibus audietur) dicatur morbus; Primum est, *Si pueris aut iuuenibus vitij rudimentum apparuerit*; Secundum, *Si paulatim conspiciatur*; Tertium, *Si multo tempore augescat*: Ac si dicat, vt cutaceum vitium dicatur; iámque & fomite & semine mali in cute ipsa existente cutis morbus credatur, tria maximè quæruntur, vt iam olim quædam primitiæ morbi ac incunabula apparuerint, vt eius crescentis augmentúmque capientis notæ conspiciantur; denique vt progressu temporis suam perfectionem absolutionémque accipiat. Quod in vera Elephantiasi maximè conspicitur. Contrà vt abscessus & nomine & notâ charactereque insigniatur, quæruntur alia tria tribus superioribus contraria, vt nil olim aut puero, aut adolescenti apparuerit, vt repentè oboriatur, vt multum, id est, ἀθρόως id fiat. Tunc enim ἀπόστασιν vocabis ac symptoma, vtpote cuiusdam mali latentis ac intestini sobolem ac argumentum. Sed in funestis morbis, vt in phthoe, & cachexia consummata si fortè aut vitiligo, aut aliquid vitiligini impetiginíque simile apparuerit, (vt nos in phthisicis, modò pedes & faciem valdè intumuisse vidimus, modò totum corpus, ac si ὑποσαρκίδιος fuisset) illud tanquam promiscuum erit, vtpote & ad abscessus, & ad morbi naturam simul accedens: sed propriè symptoma vocatur.

1. Epid. 11. 12. Castratio ... potentiam affert.

In febribus continuis cum sanguis ὑδροῦται, vt loquitur Hippocrates, id est, serosam naturam acquirit, vt humiditas naturalis sanguinis quæ blanda est in ichorem & ὀῤῥὸν vertatur, vnde orgasmus & incitatio, & dolorum subita ori-

In libris de morbis.

go, si detrahitur sanguis bis térve è brachio, illaudabilis vitiosúsque apparet in vasculo: sin eodem die fluat αἱμοῤῥαγικῶς, vt sic loquar, laudabilis est, & tamen eodem modo soluit tepefacítque febrem quo sanguis è gibbero demptus, vnde hoc fit, cum idem sanguis videatur esse? Immo narrant raro admodum è vena cephalica corruptum detractum fuisse. An quia sanguis, qui è basilica trahitur magis materialis, & ideo corruptionis notæ faciliùs in eo apparent, contra qui è capite fluit floridulus & spirituosus? Tamen qui è Capite manat corpus & molem habet. At nos dicimus, si sanguis moram in cerebro traheret, æquè corruptus efflueret atque is qui è brachio, quia morâ vitium contraheret. Qui è brachio ducitur, quoniam à magnis vasis fluit ac virtute naturæ, facultas excretrix in eo suam vim docet, quod retento sinceriore sanguine, impurum coëffundit. In vxore Martini Chirurgi cum dolor ingens præcessisset capitis, hæmorrhagiâ fluxit ἀθρόως multus sanguis corruptus. At moram traxerat. Et in abscessibus ponè aures cum feritur cephalica vena, putris educitur. *Hippocratem secutus Aristoteles ait capitis sanguinem tenuissimum, reliqui corporis crassissimum.*

E vena cephalica & naribus sincerus sanguis sæpè fluit: at qui è basilica detrahitur magis corruptus est.

12.

Caphura coëundi impotentiam adfert.

Sunt qui caphuram macerant in aqua plantag. ad ignes sacros hoc multis non placet: Immo rodere ac calfacere caphuram volunt. Narrant quidam vsu rerum caphuratarum coëundi impotentiam accidisse. Immo omnes partes quæ generationi deuotæ sunt, effœtæ languerunt.

Iam annotauimus antè maximè laborare Medicos cum mulieri grauidæ fluor sanguinis contingit. Ferè enim adest aborsus. Itaque consulendum mulieribus vt sese domi contineant. Et omni ratione impediendus est cursus iste: Et cum aduentarit pariendi tempus, tum Medici erit prudentis videre an iste sanguinis cursus intercipiendus sit, an non.

Nos sæpè fortè incidimus in ægros, qui in febrium aliàs continuarum, aliàs ad intermittentes accedentium paroxysmis de laterum dolore adeo questi sunt, vt Medicos ad sectionem venæ adegerint, & est secta vena fœliciter. Nunquid initio paroxysmorum sectio venæ conueniet? Item datum sæpè pharmacum initio paroxysmorum satis fœliciter. Et paroxysmi remissiores facti sunt. An non se-

quendúm Arabum consilium, qui initio morbi paroxysmorum medicamenta præscribunt, vt faciliùs deturbent morbi causam dum in motu est?

Humorum motus sequendus est in morbis.

Mulier quadraginta dies fœtum gerens dum rure Lu-
tetiam profecta est cœlo parum sereno & tranquillo & equo
insidens, cum ab equo desiliit hospitium petitura fortè so- 13.
rorem suam nacta est, eámque amicissimè amplectitur. Pau-
lò post tenebricosum quid ob oculos obuersatur, nec am-
plius potest consistere. Hinc aphonos iacet, ac primum
stertit ac si suffocante catarrho premeretur. Conuellitur.
Nulla ratione restitui potuit. Omnia tentata sunt. Con-
uulsiones perseuerant. Sex horis pòst moritur. Aperto
cadauere pulmones inueniuntur corrupti ac sanie fœtenti
ac olida repleti. Sed hoc non fuit causa tanti morbi, quan-
quam iuuare potuit. In cerebro nil ferè alienum compertum est. In ventriculis aliqua erant corpuscula, sed adeo
tenuia & exilia vt parui essent momenti. Accepimus eam
huic morbo aliàs obnoxiam fuisse: Erant hæc epileptica. 14.
Et non interiisset nisi conuulsiones assiduæ fuissent. Nil
enim est quod tam vires frangat. Vitium illud pulmonum,
de quo dictum est, ad subitam istam moriendi occasionem
aliquid fortè attulit.

Mors subitanea à catarrho suffocante.

In sectionibus venæ multa vulgò obseruari debent, quorum cognitio ad medendum apprimè confert. Atque in primis notandum illud, quod Galenum obseruasse dicunt, vt sumatur à viribus detrahendi sanguinis indicatio. Nam sæpè incidunt leipothymiæ terrificæ: quas quanquam veteres non reformidabant, immò ad eas vsque sæpè sanguinem ducebant, nostris tamen temporibus terrorem sæpè inferunt, nec tutæ sunt in nobis, quorum corpora sunt molliora & languidiora. Olim non tam periculosæ, vt pote corporibus robustioribus. Atque quæ sequebantur leipothymiæ, & à priscis laudatæ, tantùm ratione euacuationis magnæ & cõfertæ aderant: Et tunc minus intendunt periculi: Sed nulla ferè præeunte euacuatione ἐκλύσεις ϗ λειποθυμίαι insequuntur, quod declarat magnam virium imbecillitatem, & facilem valdè spirituum dissipationem. Atque labantium virium, aduentantísque λειποψυχίας argumenta ducuntur ex pulsu. Nam frequentior cum esse incipit, & intercalarem intermissio-

Corpora nostra non ferunt venæ sectionem ad animi deliquium.

rem, aut inæqualitatem habet, tunc iam certum sit de futuro deliquio animi. Sed hic falli non oportet. Nam si semel hoc fiat, quauis mutatione in pulsu terreri, & ab instituto reuocari puerile est ac meticulosum nimis. Sed si subinde hoc eueniat, tunc auocari oportet ab instituto cursu.

Intercalaris pulsus vena sectionem nō dehortatur.

In multis, præsertim iam grandioribus ætate, intercalarem pulsus intermissionem ϗ ἀνωμαλίαν obseruauimus cum de secanda vena dubitaretur, nec tamen sumus retardati: Nec enim hoc debet à vena secanda diuertere, præsertim si aliàs pulsus magnus & validus, compensans istam inæqualitatem. Inæqualitas enim sæpè est à plenitudine, immò eadem plenitudo pulsum intercalarem facit. Eadem inæqualitas in pueris dormientibus, & iis quibus pulmonum læues arteriolæ obstructæ sunt, sæpè obseruata est, & tamen periculum abfuit.

Somnus non concedendus à vena sectione.

Quæritur sæpè an somnus concedendus à phlebotomia? Obseruatum aliquando indulto somno post phlebotomiam cuidam illustri Domino non multo post mortem obrepsisse. In somnum repentinæ tantæ calamitatis causa relata est. An non ea experientia eodem exemplo terrere non debet? Quoniam videmus passim Medicos gratificandi ægris gratia theorematum artis suæ desertores, nil perinde esse putare an quis à secta vena dormiat, an non. At si vires sint imbecillæ, verendum est ne si somnus interdicatur vigiliis frangantur magis. Verendum quoque est, ne eodem somno intro reuocati spiritus & sanguis refrigeratis partibus extimis graue aliquod periculum creent. Sic in iis rebus morte infaustóque aliorum euentu moniti, ne quid tale eueniat videamus.

In colico dolore præsertim circum ventriculum vexante conferre dicunt iusculum ex succo amygdalarum dulcium cum granis aliquot piperis longi ex vino Hippocratis pauco.

Colici doloris & dentium remedia non vulgaria.

Vidimus cuidam acerbitate doloris colici detento placatos esse dolores adhibito vmbilico modico emplastro caustico & veluti escharam faciente; & intus foras euocante. Quomodo etiam in doloribus dentium deforis extremo maxillæ inferioris escharoticon miro profectu applicant quidam. Vidi mulierem grauidam in dentium graui do-

lore cineres calidos donec ſtigma notáque inureretur temporibus aſperſiſſe. Hinc dolores ceſſauerunt. Pericula iſta debent nos cautiores & ſcientiores reddere ad excogitanda affinia remedia ſed illis aliquantò tutiora.

Multas mulieres obſeruauimus, quibus immodicus ſanguinis fluor per nares contigit aut per vterum. Incredibile dictu qualia eis contingant: Quorum tamen tenenda ratio vt eis accommodatè medicina fiat. Nam in earum morbis depellendis alia ſequenda via eſt, quàm quæ vulgò teritur. Alioqui grauiſſimus error committitur. Iſtæ mulieres quibus, vt prædixi, largè fluxit ſanguis, catarrhis & refrigerationibus cerebri ſunt obnoxiæ. Si quos patiuntur morbos, ij longiſſimi ſunt: Et ſi calidiuſculo erant hepate, ferè hemitritæis morbis tenentur. Nam à prima conformatione calor iſte immodicus eſt progenitor & procreator bilis acris: frigiditate cerebri, & aliarum partium quarundam præſertim ventriculi, qui eſt pars exanguis, pituitoſus humor gignitur. Et à confuſione vtriuſque hemitritæi naſcuntur. Et quæ eas moleſtant febres calorem habent acerrimum: quia non retunditur calor & regitur ab illa humiditate natiua, quæ iacturam damnúmque paſſa eſt, ob immodicum fluorem ſanguinis; in quo caloris ſedes eſt. Vnde enim contingeret laxitas alui ob immodicum fluorem ſanguinis, authoritate Hippocratis, niſi vis calori naturali inferretur? Denique hoc verum eſt, vbi ſemel calor alienus inductus eſt, iis verè imprimitur hepati, quia natiuo humido maximè deſtituitur. Denique in iſta corpora inducitur quoddam frigus poſitiuum, vt vocant veteres medendi magiſtri. Et notandum eſt illud, in talibus corporibus: Si rigores aut horrores contingant periodici aut ſimiles, durant diu valdè; Immo etiam dum febriunt ignorant an plus caleant, an frigeant. Grauillæa domina & Maria Tarteron id declarant: Nam perpetuo queruntur de capite narrántque ſe ſenſum glaciei ſimilem in ſutura coronaria percipere, de ventriculi infirmitate & refrigeratione ſunt ſolicitæ. Quod cur eueniat mirum non eſt. Denique horrores perpetuos ferè in rhachitide percipiunt. His ſecare venam ſæpè tutum non eſt. Vt nec mulieribus ſiccis & ſqualidis, quas in leipothymias videmus in-

15. *Sanguinis fluor immodicus catarrhi cauſa.*

cidere exigua etiam sanguinis detractione. Et Hippoc. 2. de morb. Mulier. docet quam malignus reddatur sanguis, cum euacuatione præcedente biliosus redditur.

ANNOTATIONES.

1. *IN febribus & continuis & intermittentibus præsertim si differatur sectio venæ, & febris vires eundo acquirat pustulæ apparent, quæ non sunt malignitatis vllius, sed ingentis æstus argumenta. Vt in Damisella du Four, tertiana febre laboranti similis efflorescentia apparuit in febris paroxysmis.*

2. *Et Hippocr. lib. de alimento ita scribit. Ad figurationem soles triginta quinque, ad motum 70. ad perfectionem ducenti & decem. Et sub finem sectio. 7. lib. 6. Epid. Quicquid in 70. mouetur, in triplici perficitur: & in 90. mouetur.*

3. *Cum ob flatus melancholicos & sanguinis calorem sæpè dolores sentiret maximos in ventre, statim se adiutum phlebotomia asseuerauit, secundum illud Hippocr.* ἀνεμίῃν φλεβοτομία λύει*: sectio. 5. lib. 2. Epid.*

4. *Ad hunc locum pertinet Hippocratis Aphorismus lib. 2. Prorrh. in quem librum Gal. commentatus non est: In principiis febrium siue delirium accesserit, siue alicuius membri sideratio, periturum hominem sciendum est; si non omnino aut ex signis optimis aliquod accedat, aut corporis vires adsint. Huc pertinent historiæ hoc loco citatæ & historia de phrenitico. Hunc quoque affectum adumbrat Hippocr. 5. Epid. initio de quodam qui interiit à tumore oborto in genis, & erat* ξηρὰ σπιλὰς*, vt vocat apto & notando verbo.*

5. *Cantor iste Ruzeus sexagenarius erat: Et mirum quo modo igne sacro prehensus sit, cum hic morbus ætati valdè sit degener. Sed locus est præclarus apud Gal. Com. in part. 22. sectio. 3. lib. 3. Epid. Vbi notat quomodo in quadam aëris constitutione sexagenariis ignes sacri contigerint ratione superfluorum excrementorum. Aliis aliarum partium putredines eueniebant. Et Gal. cap. 5. lib. 3. de vsu part. docet in quadam pestilentia summos ferè pedes affectos.*

6. *Holl. Com. in Coac. docet quomodo reiectio sanguinis aliàs periculũ, aliàs nullum intentet. Atque huc ferè pertinet Apho. in Coacis:*

Dolores

Dolores circa vmbilicum palpitatorij, habent aliquid quod mentem moueat. Verum circa indicationem pituita his aceruatim copiosa cum dolore penetrat. Ac si dicat, congeriem humorum facilè & congerere & cogere sanguinem, & eius cursum impedire, vnde facilè οἱ παλμοὶ generantur.

7. *Hippocrates lib.* 1. *de morb. Mulierum, maximum signum molæ cum mulier prægnans esse videtur, putat esse si mammæ turgeant, & lac tamen in mammis non sit. Et mirum quod scribit, si caro vna fiat, perit à mola mulier: si plures, non perit. Et tunc, ait,* αἷμα σαρκῶδες ῥήγνυται, *sanguis abit carnosus.*

8. *Hippocr. lib.* 2. *Prorrh. ait eos, quibus è naribus frequens fluit, videri alioqui sanos: tamen iis tumidum splenem esse, aut quid aliud. Quasi dicat viscus aliquod in vitio esse. Is vero de quo sermo est, cum decolor esset & veluti plumbiformis, non potuit non mala fuisse hæmorrhagia: si verum quod Hippocr. ait sectio.* 6. *lib.* 6. *Epid. Quibus multus ex naribus fluit si decoloratio mera sit, id non prodest, rubicundis prodest.*

9. *Galen. Comm. in partic.* 17. *lib.* 2. *Prorrh. Vitiliginem morbum totius substantiæ facit, & in ea vult alienationem esse substantiæ partium solidarum. Quod notandum.*

10. *Dum quis cum scabioso concumbit, & cutis inficitur, malum hoc verè cutaceum est, & superficiaria curatio esse debet. Sed cum ab imo corpore erumpunt tubercula aut aliquid consimile, mali contagionem subesse in partibus internis fit verisimile. Cuidam vetulæ homini peste occupato assidenti cum æger fortè renomeret assumptum iusculum, pestilentis veneni maculæ in facie contigerunt. Et quot ferè guttulæ iusculi reuomiti faciem attigerant, tot pestilentes næui & maculæ fuerunt. Numquid hoc malum planè cutaceum erat? Et annotauimus in libro meo de arthritide, ex opinione Auicennæ, quosdam affectus esse verè habitus corporis qui malè ad corpus internum referuntur. Immo illam auram venenatam, quæ ab imo pede delata ad caput Epilepsiam cōmittebat ad affectum corporis externi retulit. Quid enim impedit quominus aut peculiaris generatio fiat in habitu corporis, aut vi partium solidarum depulsa sit particula humoris venenati, quæ in habitu corporis tumores & phlegmonas faciat. Et illud est Hippoc. quod inspici velit deiectiones faucibus ægrotantibus. Sunt enim aliquando sanorum similes.*

11. *Locus est praclarus 5. Epid. de quodam Atheniensi cui erat prurigo, crassa cutis & velut lepra. Vsu aquarum* αὐτοφυέων *his affectibus liberatur: sed fit hydropicus & moritur. Sic magni refert scire an curare oporteat hos cutaneos morbos. Porrò si darthæ, vulgò dictæ, si impetigines non tam sequuntur malam diathesin partium internarum, quàm peculiare vitium externarum, an tanti refert, quanti interesse putant si extinguatur prorsus impetigo aut dartha, quæ partem aliquam obsedit? Nam si alimentum quod ad partem impetiginosam accedit bonum est, etiamsi in parte vicina subsistat, non perinde consimilem affectum generabit, aut in locum veteris mali extincti nouum excitabit. Dicere autem diathesin ipsam à parte in partem manare & serpere absurdum est.*

12. *Tamen in eodem morbo si demitur sanguis ex dextra basilica, corruptus apparet: si ex dextra cephalica aut sinistra basilica, bonus egredietur. Si sunt qui hæmorrhagias sistendas primo etiam in febribus continuis putant, licet die critico appareant. Tamen contra Gal. Comm. in particul. 9. sectio. 1. lib. 1. Epid. in sinceris continuis & febribus ardentibus per hæmorrhagiam crisin fieri contendit. Vide particul. 6. lib. 2. Prorrh. Et notanter contendit cap. 3. lib. 3. de Crisibus febres ardentes continuas, & inflammationes viscerum hæmorrhagiis criticis solui. Et 2. Epid. sect. 1. in Heragoræ filio taxat Medicos, qui diebus criticis hæmorrhagias sistunt. Immo proprium ardentium febrium ait per hæmorrhagias solui, ad part. 63. sect. 2. lib. 1. Epid.*

13. *Hunc morbum fortè Medici ignorarunt, & is fuit quem Hippocr. lib. 1. de morbis Mulierum descripsit: Vt si simile quid obtigerit, factum semel periculum nos prudentiores faciat.*

14. *Ac mihi potiùs persuadeo fuisse Catarrhum suffocantem per quandam* διάχυσιν. *Quòd iis qui multum sese exercuerunt euenit. Et in iis malis multum ægros agitare malum est.*

15. *Et quod hic dicitur de Mulieribus, idem de viris dici potest, quibus aut data opera multus detractus sanguis, aut fluxit per se, aut alio modo. Nam in paria mala incidere solent, & morbis à cruditate occupantur.*

16. *Distinguunt frigus positiuum à priuatiuo. Priuatiuum est initio paroxysmorum, in leipyriis, & ardentibus, in quibus extima frigent. Positiuum est, vt cum pituitosa est multáque materia, quæ*

ſenſum frigoris inducit. Atque hîc maximè videndum, ne dum videmus partes extimas frigidas eſſe, aut pauco perfuſas calore, malè de ægris ominemur, cum hoc potius ſit aliquando à copia crudorum ſuccorum, quam alia ratione. Et hi dicuntur ſæpè ἀναθερμαίνεσθαι *apud Hippocr. in Epidemiis. Et frigoris priuatiui ſigna potius elucent in manibus & pedibus: Poſitiui verò in toto corpore, unde ſunt in vtrumque mutationes. Cum Hippocr. in hiſtoria de Philiſco ſcribit ita refrixiſſe, vt denuò incaleſcere non poſſet, verè loquitur de priuatiuo frigore.*

CONSTITVTIO VERNA

Anni Domini 1575.

ORBI admodum longi fuerunt, qui & præcedente Hyeme, & Autumno ſunt graſſati, & in Vernum tempus inciderunt. Nec mirum: nam πολὺς πλάδος, & ob auſtrinam conſtitutionem inæqualémque multa excrementitia collecta ſunt, quæ morborum adauxerunt. Ineunte Vere & ſub finem Hyemis cum ſerum multum redundaret in capite, & in ventre corrupta multa forent, morbi capitis, oculorum, thoracis, & ventris inferioris, lentitudines, laſſitudines, anhelationes, dolores ſtomachi & iuncturarum graſſati ſunt. Horum fuit mos & ingenium. In quibuſdam implacabiles fuerunt dolores: pleuritides multos aliquando iugularunt. Repentè admodum inciderunt. Celebrata ſemel atque iterum phlebotomia conceſſerunt. A deſtillationibus à capite fluxerunt penè omnes: Et ſubeſt ſuſpicio ſeri mali. Maximè verò dolores lateris patiebantur ij quibus, aut natura imbecilli pulmones, aut vitio laborantes. Ventris tormina multis fuerunt, quæ non niſi magna euacuatione ſurſum ac deorſum ceſſarunt. Multi dolores nephritin referebant. At non erant tamen.

Vidimus Nicolaum Le Grand Sangermanum, difficul-

tate spirandi laborantem cum pandiculationibus & extentionibus & oscitationibus crebris. Dubitabamus aliquid esse ὑποχονδριακόν. Hic melius habuit post frequentissimas purgationes, ac præsertim per catapotia. Ita distinctionibus opus est. Quibus facies nitida est & viridi colore (χλώρασμα λαμπρὸν vocat Hippocr.) in iis vereri non oportet de praua aliqua partium interiorum dispositione. Sed si facies contaminata est næuis, lentigine & baronibus (vt vocant veteres medendi magistri) aliquod latet in præcordiis vitium. In quibusdam eo modo affectis repertus est abscessus inter pulmonem, ventriculum & diaphragma.

6. Epid.

Naui lentigines sunt signa viscerũ ἐλασήματα ἐχόντων.

Quî fit vt viri hæmorrhagias per nares confertas ac copiosas ferant sine leipothymia, cum tamen qui è naribus fluit sanguis ferè sit spirituosus, ac propterea natus potius inducere eam defectionem animi, quàm si crassior magisque terrenus foret: Item mulieres ad stuporem vsque patiuntur profluuia ex vtero sine damno & eclysi, & neutri detractionem sanguinis è brachio multo minore sanguinis copia effluente, quam vel per nares, vel per vterum fluat, quin graues aut syncopæ, aut ἐκλύσεις consequantur? Si enim recurritur ad eam solutionem, vt dicamus detractionem sanguinis è brachio esse proximiorem fonti caloris, propterea vires magis infirmare: contra obiicietur, quod detractio sanguinis è malleolo maioris causa infirmitatis sit, & tamen è longinquiore loco est.

Vena sectio purgationi præmittenda dum duorum remediorum vsus incidit necessarius.

Vulgò dicitur; Quoties duorum solennium remediorum vsus incidit necessarius, à venæ sectione potius, quàm purgatione est auspicandum. An hoc verum? Mihi valdè difficile videtur statuere, quibus in morbis, quando, & quomodo hoc sit vsurpandum. Fortè huius rei cognitio petenda erit ex Com. part. 21. & 22. lib. 4. acutorum, vbi ex professo de præmittenda phlebotomia purgationi docet. Item ex Com. ad part. 6. sect. 1. lib. 6. Epid. Sed nullibi apertiùs, quàm cap. 4. lib. de Renum affect. Si (ait) phlebotomia corpus euacuaueris, Catharticum venas, arterias & inanes regiones inueniet, non oppletas. Ita facilè in totum corpus peruadet ad attrahendos succos, & facilè educentur ob eorum fusionem & tenuitatem. Si contrà vasa replean-

tur, ob plenitudinem in corpus medicamentum non defe-retur. Vnde aut subsistet, aut nil benè faciet.

Cum coniecturis assequêre aut fluxum alui aduentaturum, aut vomitionem, aut vtrumque potius in morem choleræ morbi, caue ne purgans agitánsve des medicamentum. Nam periculum inde sæpè euenit. Nam agitati humores validè multos & graues excitant tumultus, immò & syncopas, & alia eiusmodi, quæ solent innocenti per se medicamento attribui, idque immeritò. Declarat virgo fidelitate plena. Atque eo modo videtur interpretanda opinio Hippocr. cùm ait, eos qui prauo vtuntur cibo, ægrè ferre purgationes. Virgines intemperantes facilè à medicamento perturbantur. Ideòque illic circunspectos esse oportet.

Cuidam viro continua laboranti, præ calore febrili decocto ferè & hactenus sine remedijs derelicto intempestiuè Medicus vocatus venam secuit, & vt dierum supputatio erat, nonus dies ferè aderat: A secta vena recreatus plurimum, duabus horis post oborto sudore copioso interijt. Si materia parata fuisset, & remedia tempore vsurpata; & vires suffecissent ad tolerandum illum sudorem criticum, aut si natura non tam cito crisin post phlebotomiam aggressa fuisset, nil inde periculi fuisset insecutum. Hinc discere oportet, periculosam omnem euacuationem, aut die critico præsente, aut instante, præsertim si morbi historia sit bene ordinata. Immò & sæpè vidimus, experientiáque didicimus, dato medicamento non valido sexto die, iam septimo appetente graues & periculosas ὑποκαθάρσεις attulisse. Nam tanta commotio affertur, vt symptomatica inde consequatur euacuatio. Nam mixtim, confusè, & promiscuè omnia euacuat natura.

Præsente, aut instante crisi euacuatio omnis periculosa.

Socrates tres iam dies febre continua laborauit, quarto die pleuritis oritur: an septimo die totius morbi tutò secari vena potest, qui dies pleuritidis tantùm tertius est? Nunquid crisis septimo isto die oriri potest, & interea si vena secetur, verendum ne aliquid eueniat sinistri? Hoc vidimus sæpè, cùm tertio aut quarto die oritur pleuritis augetur febris, quæ essentialis dicitur, & partim essentialis fit, partim symptomatica. Nam per sectionem venæ pleu-

ritide remissiore facta, remissior quoque fit febris.

Aphor. 9. lib. 6.

Quæritur an desipientiæ locus esse potest in inanitione, quia desipientes omnes validè agitant Medici, & frustrà. Hippocr. in Aphoris. docet ob fluorem alui magnam desipientiam contingere: an tunc venam secabis? Nequaquam. Alioqui in graue periculum ægros adduces. Et in prorrhetico phrenitidem maniacam ait contingere, & ob malignam qualitatem, potè humore bilioso exassato; & propter immodicam siccitatem. Quod diligenter animaduertendum est, ne quid hîc peccetur. 1. Vnde phreniticam mulierem vidimus sine insigni febre, quæ nono die interiit κωματώδης, cùm molesta assidentibus multùm fuisset. Illa autem consuendo noctes insomnes degebat, perpetuis querelis virgunculas sibi ad erudiendum concreditas incessendo, & vt audiuimus, parcè ac duriter victitando; necnon vinum sæpè pitissando. Bilioso erat valdè temperamento. Atque omnia symptomata erant cerebri primario affecti ac exsiccati, necnon adustam quandam bilem continentis. Nimiis quoque ieiuniis consimiles affectiones consurgunt. Et maximè in biliosis, si bilis blanda, alimentorum anathymiasi destituta, efferocit magis. Videtur quod ei non multùm conferebat phlebotomia. Nam ex fine comm. in histor. 1. lib. 3. Epid. de Pythione scies delirium non tam sequi ex humorum quantitate, quàm qualitate; immò quantitas ex se non delirium, sed coma inferet. Cuidam obortus dolor ad hypochondrium dextrum. Metuebamus ne ibi abscessus fieret. Omnia tentata sunt. Non interiit, sed humoris nescio cuius ad crus & tibiam è regione positam translatione hypochondrij dolore leuata est.

Non omnes desipientes medicamētis agitandi.

Comm. in par. 17 lib. 1.

Vulgus dicit, il est recrû, id est, præ vigiliis & inedia veluti exhaustus.

Ex doloribus lateris maxima pars à defluxione à capite oritur. Sed dicat quis, si fluxionum maior pars frigida est, quomodò & tam subitò oritur inflammatio, & phlegmone? nam phlegmones natura est calida & humida. Et si hoc verum est, an venæ sectio confert? Potius in purgatione & anacatharsi & anodynis consistendum videretur. Sed in suis libris passim Hippocrates maximos dolores oriri ait à confuso phlegmate & bile cum sanguine. Quod si in neruos solos humor frigidus incideret, non tam citò ad phlebotomiam recurrendum esset: sed cùm per venas fluxio

Fernelius præclarè de differentiis dolorum lateris cap. 11. lib. 5.

Non semper tutò præsente lateris dolore vena secanda.

ſit, facilè datur occaſio phlegmone. Sed pleuritidon & dolorum lateris tres ferè ideas in operibus artis obſeruauimus: Alij enim dolores ſunt ob phlegmonem, alij ob eryſipelatoden affectionem, vt nos in Conſiliis noſtris ſcripſimus, alij ob purum & ſincerum humorem à capite labentem. Et tunc non tam eſt pleuritis, quàm lateris dolor. Ac ferè talis dolor inflammationis non eſt comes, ſed tantum congeſtionis cuiuſdam humoris, & adhæſionis. Immo multos infinitos vidimus laborantes dolore lateris, ob copiam excrementi in pulmone, cuius pars tenuior & ſeroſior dum ad membranas funditur, dolores excitat. Sed quod diligenter eſt obſeruandum, maior eſt pars & pleuritidon & dolorum capitis tum à congeſtione cuiuſdam excrementi in pulmonem & thoracem, tum ob recurſum tenuioris humoris per orgaſmum à ventre inferiore, quam à capite, & partibus ſuperioribus. Quod diligenter videndum, quoniam plerique non audent purgare, & ſoluere ventrem. At ſæpè hoc plus confert, quam phlebotomia. Imò tunc ſectioni venæ locus non eſt. Niſi fortè ſemel id fiat. Vnde in Conſulis vxore dolorem lateris patiente quinquies ſecta vena, idque fruſtra. Hyems erat: à capite malum erat. Quod notandum valde. Nam cum Hippocr. ait 3. Aphoriſmor. Hyeme vagari pleuritides, vult explicare illud quod ſcribitur lib. de locis in homin. vbi diſputat de pleuritide ſine ſputo. Eſt autem dolor lateris à congelatione, vt idem Hippocr. illo loco explicat, & Galenus Com. in tertium Aphoriſmorum. An in talibus laterum doloribus tuta ſectio venæ? Nequaquam. Sic non oportet cum tam multis turpiter errare. Incredibile enim dictu; *Quàm multos trita vulgatáque medendi via, ac præſertim in pleuritide perdidit?* Nam audito lateris doloris nomine, ſi quis aliud præter venæ ſectionem remedium tentet, ἀνάθημα καὶ ἀπειρία ἐστι. Immo, quod pertinet ad dolores lateris, nullus hodie non Medicus eſt. Quanquam hîc multorum carnificina, & fruſtranea ſanguinis (in quo vita ſedet) eductio, ſpirituúmque euacuatio committitur, magno artis vituperio, vt etiam hac vna medendi pleuriticis via baiuli, carnifices, ſutores ac vniuerſa mulierum garrulitas Medicorum celebrium in-

dustriæ obstrepat ac sese opponat. Immò, si quis de latere quæritur, quocumque id modo fiet, ne articulo horulæ differre fas sit. At non nouit imprudens mulier, & impudens barbi-tonsor, nugigerulàque mediastina mulier multis ex causis dolores laterum oriri, in quibus vt aliquando venam non secare nefastum est, ita eandem aperire crudele, impium, ac ignorantiæ plenum sit? Nam, „ Nulla est causa tam exilis, tamque parum efficax, quæ non „ dolorem in latere excitet. Ac æquúmne est tanquam causa eadem sit, ac idem malum, remedium idem vsurpare, & omnibus eundem cothurnum attribuere?

Consequens est, vt quæramus num cum secandi venam occasio est, & phlegmone dolórque vrget, tutò in die quater vena secari debeat, & potius id fiet, quàm expectetur quid sequens dies vehat. Nam cum phlegmone in pleuriticis nascitur, dolórque adest magnus, omni ratione impedienda est phlegmonè incremento. An verò præsentius remedium sit, quam identidem facta phlebotomia?

Verisimiléne est illud quod scribit Galenus, sectionem arteriarum in manu dolorem lateris, & qui circum iecur erat soluisse, quod per magnam reuulsionem id factum fuerit. An venarum infra gibberum sectio in pleuritide conferre potest? Fortè attractio ista longa, & sensim facta exonerat facilius partem, quam cum è propinquiore parte affatim attrahitur. Nam dum è propinqua parte ducitur sanguis & confertim, quia ex aliis locis attractio fit violenta verendum est, ne concursus iste sanguinis & spirituum noceat. Sed cum veluti materiam coniunctam dolorem aut abscessui aliquid simile fouentem educimus, sensim reuellendo, tutior & verisimilior videtur esse eductio. Vnde videmus suctas mammas mulierum à maioribus natu facilè arescere ac inaniri, quod attractio violentior sit: Sed puelli etiam recens nati dum minimo conatu atque lambendo tantum eliciunt sugúntque aliquid consecutione quadam ex profundis venarum elicere videntur. Sed cum suctus attractióque est potentior, interciditur consecutio ipsa & tanquam in chorea complexio ac contingentia. In filio D. Noël, quod commodè in gibbero feriri vena requiret, ad pleuritin secta est vena inter carpum & gibberum. Et id

Sectio arteriarum in manu dolorem lateris soluit.

valdè

valdè profecisse putamus, cùm ab eo tempore dolor quieuerit. An idem factitare poterimus?

Chirurgi vxori tussis valida & diuturna expectorabat
ex facili. Tum tussis sicca fuit, verebantur ne suppressione 3.
materiæ aliquid alienius contingeret. Tandem, ac si ab albis
molestaretur, sinus pudoris aqua madet, & transmittitur
ea materia à pulmonibus ad pudenda. An hoc verisimile?
Ita sanè. nam & hoc Hippocr. obseruauit in Epidemiis. *Lib. 1. part. 12.*
Multi infestabantur arida tussi, nil excreabant, nec
multò post raucescebant, nonnulli post quibusdam testiculus *Lib. 1. sect. 1.*
alter, aliis vterque cum dolore inflammabatur. Galenus
in comm. ita ait. Pars illius humoris qui in pulmone 4.
erat, pro eo quod consentiunt pulmo & testes ad eos venit:
& quod ad testes venit, deterius erat eo, quod primùm
ad thoracem, quoniam diuturnitate computruerat. Miror
quomodo is sit consensus pulmonis & ventris superioris *Com. in particul. 3. & 4. lib. 3. de articul.*
cum inferiore. Galenus enim, dum rationem reddit cur gibberum
in spondylis thoracis non facilè soluatur per dysenteriam,
aut abscessum in tibiis, vt gibberum in lumbis,
recurrit ad difficultatem viarum: quod non sit prompta &
aperta via à thorace ad partes inferiores: Immò videtur
negare planè vllas vias esse, quibus materia à partibus superioribus
transmittat ad inferiores. Quod si verum, quomodò
dicimus pulmonicos sæpè per ventrem, & vrinas repurgari?

Audio Ambrosium Paræum in suis hypomnemoneumatis annotasse cuidam mulieri obortum fuisse in crure tuberculum, pisum magnitudine adæquans, quo tantoperè cruciaretur, vt conuelleretur planè; deindè diaphoreticis obortis sudoribus semimortua iaceret. Quid illud erat? Malignus humor, cuius pars minimo tumore se prodebat, reliquum vt latens venenum serperet, manarétque longius, ac tandem in consensum cerebrum trahebatur, aut communicato vapore, aut nullo communicato. Atque hîc de morbis per consensum tria animaduertere conuenit, obseruatione dignissima: Primum est, an in omni morbo per consensum, aut flatum, aut ichorem, aut humorem aliquem ad partem quæ compatitur ac consentit, transmitti oporteat. Galenus tribus modis docet per consensum fieri, aut quia facultas *Cap. 6. lib. 1. de loc. aff.*

non suppeditatur, aut quia materia desit, vt in respiratione; aut per vapores: Cùm per vapores oritur morbus, ferè fit, vt si malum perseueret, tandem impresso in parte vestigio morbus per protopathiam oriatur. Sed Arculanus meliùs statuit duplicem esse συμπάθειαν (communitatem vocat) vnam absolutam, alteram non absolutam. Absoluta dicitur, cùm ex membro communicante nil traditur ei parti quæ consentit præter passionem. Nil verò traditur corporeum, vt humor, vapor, spiritus, flatus. Non absoluta verò dicitur, cùm à parte, affectionem in suo sinu alente, aliquid ad consentiens membrum demandatur; quod
5. consimilem ferè affectionem pariat. Absolutæ exemplum est, dolor capitis ortus post spasmum alicuius partis, aut totius corporis: dolor à punctura, dolor capitis per consensum iuncturarum. Item in furore vteri: nam Aetius furorem vteri ab vterina suffocatione distinguit; quod in furore vteri passio ipsa sine corpore vllo, sed sola ferè qualitate cerebro communicetur. Item cùm dicitur,

Cap. 74. serm. 4. tetra. 4.

Cúmque caput dolitat, cætera membra dolent.

Morbi per consensum quotmodis fiant.

An communicatur aliud præter quandam affectionem, materiei omnis expertem? In quo oportet partem reapse laborare, quia definitio hæc est doloris, vt res materialiter imprimat: non quod requiratur materia in omni dolore, eo præsertim qui fit per consensum; sed vt excludatur opinio eorum, qui putant absolutam communicationem doloris esse, cũ species intentionales offeruntur. At hoc falsum. Nam communi sensui necessariò species doloris obiicitur, sed non propterea laborat.

Comm. in part. 10. lib. 3. de articulis.

Secundum ex iis quæ explicanda proposuimus, est quod Galenus scribit, quicumque per consensum communicationémque morbi fiunt, eorum nullus eos morbos soluit qui præcesserunt. Nisi fortè reapse materia transferatur aliò, & tandem absentia materiæ diatheseos occasio, & proindè morbi tollatur. Vt cùm translata à capite ad pedes materia, capillorum defluuium cessat; & varices superueniunt.

Comm. in Aphor. 19. lib. 1.

Tertium est illud quod Galenus scribit, Pauci morbi chronici fiunt per consensum & absque loco affecto. At-

tamen multis Hemicraniæ sunt longæ per consensum. Sed aliud est χρόνιον νόσημα, aliud χρονία διάθεσις. Nam diathesis est sine materia. Sed morbus materialis & longus propriam habet sedem, & humorem crassum qui fouet. 6.

Nobilis vir, quia venereæ contagione infectus fuerat; & cùm instar venenatorum humorum lues ista sæpè de instituto adoriatur hanc aut illam partem; dolores sentit implacabiles; In tertio & quarto metaphreni spondylis. Nullis superantur remediis. Præ dolore interiit. Reperti sunt duo isti spondyli carie ac tabo confecti. Hinc dolores, hinc mors. Auicennas fen 22. tractatu primo, capite 12. eam corruptionem spinæ vocat ventositatem spinæ, quod talis corruptio sit ab ichore: ichor verò & flatus malignus consimiles ferè affectus afferunt. Diximus enim ichorem & flatum dolorum maximè causas esse.

Caries spondylorũ metaphreni ob luem veneream mortis causa.

Nobili cuidam, sed moribus ignobili ac obscuro, de quo idem dici potest, quod de Mezentio Poëta,

Contemptórque Deûm Mezentius.

Dolor in periostio menti (locus autem dolens magnitudine sextantem non superabat) ísque erat implacabilis. Cùm insolens hoc malum foret, inauditum, inuisum ac implacabile, id ad Diuinam Dei vltionem referebant. Tandem cùm ægresceret medendo malum, effero & temerario motu, lato per omnes faciei partes humore eiusdem ferè moris, non ita longè post interiit. Quid hoc rei fuit?

Peripneumoniæ siccæ & pleuritides, id est, quæ non tam in humore & tumore phlegmonode consistunt, quàm in phlogosi & vagabunda assatione aut adustione, iugulant homines incautos & minimè cogitantibus Medicis. Harum author est serum, acre, subtile, malignum, efferum, eludens exclusionis ansam, & pepasmi occasionem, à quo siderantur pulmones derepentè. Signa sunt rubores genarum fugaces, tussis inanis, indolentia ferè, iactationes, ariditas linguæ, & extenuatio præter rationem, dolores pungentes & fugaces an in his secanda vena? Hippocrates ita scribit. Fit peripneumonia & pleuritis sine sputo, "

Causa, signa, remedia & prognostica pleuritidis & peripneumonia siccæ.

Lib. 1. de morbis.

« ambæ ex eadem causa, & siccitate; siccant autem & cali-
« da cùm nimiùm calefecerint, & frigida vbi nimiùm frige-
« faciunt. Congelatur autem latus, & quæ in ipso sunt
« venæ, & conuellitur. Quantum in ipso est bilis & pitui-
« tæ, id à caliditate resiccatur; & dolorem inducit, & fe-
« brem. Hinc venam secare conuenit in manu spleniti-
« dem aut hepatitidem, iuxta vtram fuerit morbus. Tamen alio loco dum de pleuritide sicca & sine sputo loquitur, humectationis quidem multæ commeminit, at nunquam phlebotomiæ. Sic hîc accuratos & sagaces esse Medicos oportet. Cùm autem meminit pleuritidis siccæ à frigore, à quo congelatur in pleuritide latus, videtur explicare ideam earum pleuritidon, quas in Aphor. per hyemem grassari scribit Hippocrates: Nam in his frustrà tentatam sectionem venæ sæpè vidimus: cùm potiùs sit consilio Hippocratis veniundum ad tepefacientia & paregorica medicamenta. Quod prudentiores Medici, & qui non tam solent id remedij accelerare, nec ex vulgi opinione pendere, factitare.

Lib. 3. de morbis.

3. Aphor.

Suprà de scammoniatis obseruauimus: nunc hoc dicendum, verum illud esse Hippocr. deiectiones numero non esse æstimandas, medicamentáque agere debere καλῶς, ϗ κρισίμως, alioqui frustrà ea dantur, & medicamentis accommodantur corpora, non corporibus medicamenta. Hoc vnum dicam, Electarium diacarth. de succo, magni scutiferi, quod ad insigne mortarij aurei venale est, aut nil agere, aut perturbatè agere. Nam dum aquosas quasdam superfluitates educunt, perturbant solùm, non euacuant ea quæ euacuari oportet. Vndè alios vidimus in profluuia illaudabilia alui incidisse, alios nil aut parum purgatos. Vndè ægri sæpè fassi sunt valdè se pœnitere quòd ea sumpserint, cùm nullus indè profectus secutus fuerit, sed aut inanis aquarum eductio, aut siccitas quædam corporis contigerit. Immò medicamentulum blandum & leniens vidimus plus leniendo profecisse, quàm ista valida inaniter agitando.

2. acutorum. Benignum, blandum, & leniens medicamentum plus proficit sæpè, quàm scammoniatum.

Quoniam pleróque pueros febribus continuis & vehementibus videmus interire, quibus fortè omissio phlebotomiæ obfuit, vt Medicis probro & ignorantiæ vertatur,

quod temerè solenne illud remedium tam præsens in continuis auxilium prætermiserint, an non tutò secari puellis eo in casu vena potest? Ita reuerâ, tùm quod casus requirat, tum vt parentibus satisfiat qui in phlebotomia prima salutem, immò & à mortuis excitationem positam putant. Parrhisiis enim malunt suos ad phlebotomiam adduci, & si phlebotomati interierint, minus illis molestum est. Itaque miror Gal. tam studiosè in pueris venam non secare, & si vel pleuritis, vel peripneumonia orta fuerit in pueris etiam prætermittit sectionem: Ait enim: si verò post decimum quartum annum pleuritis aut peripneumonia, aut aliud acutum νόσημα, aut angina adsit, præsertim si sanguis adsit multus, si tempus vernum, si regio temperata, si pueri naturâ sanguineâ, audacter venam secabis. Quasi verò si tales morbi puellos adoriantur, non sit bonum venam aperire. Cùm tot etiam in iuuenibus phlebotomiam experturis circunstantias requirat. At nostrates afferunt suas experientias de sectione in bimis & iunioribus, fortè sine sectione venæ erant conualituri. Exemplum est filius Vandolij, cui necessariò secandam venam dicebant, & purgationibus liberatus est lateris dolore. Idipsum & filiola Dom. Royssæi indicauit: Cùm enim de secanda vena conclusum esset, tamen dilata est, & eâ omninò prætermissâ conualuit. 7.

Lib. de sang. miss.

9. Methodi.

Pueris vrgente necessitate audacter vena secanda.

Sunt qui vt ignorantiæ suæ velum prætendant, cùm nil agere circa ægrotantes volunt, afferunt iustam dilationis causam, quod hic vel ille dies sit criticus. At Galenus contra factitandum putat, itaque scribit: Quoniam sæpè cùm quis dies sex aut quinque ægrotauit ad curationem accersimur, expediet vtique sanguinem mittere, etiam si prima occasio sit prætermissa. Quocunque enim die mittendi sanguinis scopos in ægrotante inueneris, in hoc præsidium hoc adhibeto, etiam si vicesimus ab initio morbi dies fuerit. Scopi verò sunt, magnus morbus, virium robur, excepta ætate puerili, & ambiente nos aëre vehementer calido. At dices numero dierum vires exoluuntur, ideò si iam progressus sit morbus, demendi sanguinis occasio tollitur. Galenus autem reijcit istum numerum dierum, quod hic primariò & per se efficiat vt vires minuantur, 8.

Etiam die critico mittendus sanguis.

Cap. 20. lib. de sang. miss.

ſed quod ex euentu propter longitudinem ipſam vires la-bent. Immò etiam ſecundo die morbi vires imminutas admodum videre licet. Tamen ſi authore Hippocr. diebus imparibus & criticis medicamentum purgans dare nephas eſt ob ἐκφρχάθάρσιν quæ indè inſequitur, cur tutò vena ſecabitur? Galenus autem iſta maximè ſcripſit contra eos, qui de ſectione venæ ſtatuentes, in duobus grauiter peccauerunt. Nam vltra quartam diem venam non ſecabant; vndè in Epid. tacitè eis ſuam ignorantiam obtruſit, cùm ait: *Anaxioni octauo die venam ſecui.* Alter autem erat error, quòd ſecarent venam cùm humores adhuc inconſtantes eſſent & errantes; non autem cùm fixi & inerrantes, vt Tulliano verbo vtar: Quod attinet ad phlebotomiam, multa hinc illinc probabilia afferri poſſunt tum ad ſuadendum, tum ad diſſuadendum: Sed multa ſæpè ad maiorem religionem & cautionem, non ad omiſſionem afferuntur. Non alienum fortè ad diſſuadendam phlebotomiam, frequentem præſertim, id quod à quibuſdam ex Theophraſto obijci ſolet: Is enim dum reddit rationem, cur arbores non inſitæ & ſylueſtres plures producant fructus, quàm inſitæ. Hoc affert: minùs feraces eſſe arbores inſitionem paſſas, διὰ τ̃ ἑλκῶσιν, vulnus enim illud in inſitione factum vires minuit. Quod & de phlebotomiis poteſt audiri. Maximè verò nocent delicatis & λεπτοῖς hominibus.

A de morbis.

In libris de Natura Deorum.

Sunt qui obiiciunt conſuetudinem vt Medicos adducant ad præſcribenda ſæpè ſibi medicamenta, aut phlebotomiam. Sed valdè notanda ſunt, quæ à Galeno ſcribuntur, vt aliam vacuationis rationem pro ſectione venæ ſubſtituamus. Scarificare autem conuenit præſertim partes ignobiliores, vt longiùs reuocentur humores. Quot ſunt enim qui diuturnis doloribus aut oculorum, aut capitis detenti ſexies aut octies in anno ſibi venam aperiri volunt? Galeni verba hæc ſunt ad vnguem tenenda, & ſæpè Medicis obtrudenda opponendáque, qui in ſanguine humano fundendo liberaliores eſſe ſolent: Sæpiùs anno venam ſecare non expedit, quippe cum ſanguine copioſo è vena vitalis excernitur ſpiritus. Eo autem copioſiùs abſumpto, vniuerſa corporis moles refrigeratur, omniáque

Lib. de ſcarificat.

naturalia opera deteriora fiunt: Ideò ab ignobilibus, vtpotè cruribus, detractionem fieri conuenit. At quoniam plerique liberaliùs sanguinem fundunt, ideò hîc annotandum fuit. Nec omittendum id quod obseruauimus post malignam sanguinis euacuationem contigisse Damisellæ de Lonquerque post euacuationem magnam ab vtero repertum est iecur planè albicans. Item Dom. de Montgyron in campo vulgo *les Tournelles* dicto, interempto ob vulneratas insignes venas crurales inuentum est hepar pallidiusculum, idque ob euacuatum insigniter sanguinem. Quid non aliquid non absimile continget ob frequentem phlebotomiam. Ex Hippocrate enim post insignem sanguinis euacuationem aluus ὑγραίνεται, in Coacis πονηρεύεται. Galenus verò de frequenti vsu medicamentorum loquens ita ait, Frequenter medicamentis vti non conuenit, tum quia corpus in prauam consuetudinem adducitur, tum quia nocet plurimùm. At consuetudinem obijciunt, dicúntque se præuertisse magnos morbos ea ratione. Sed eludit istam frigidiusculam opinionem Galenus. Si victus rationem mutauerint illi qui tam sæpè vacuandum velint, proderit plurimùm. Et quod dicant se illis vacuationibus alleuari, non ratione istius consuetudinis, ait, euenit, vt istæ purgationes conferant, sed quia ex victu deprauato prauos humores congerunt. Item ait. Euacuatio eorum quæ quotidie generantur, minor est quàm vt requirat medicamentum purgans. Sed valdè indigentibus & ex interuallis vtile est medicamentum. Nam vt aquæ stagnantis motu contingit vt efferantur vapores, & aër contaminetur; ita dum subindè nullâ verè vrgente occasione medicamenti vsu mouentur humores, spiritus inficiuntur, & dum per venas rapitur diuiditúrque alimentum commotæ materiæ in intestino corpore restagnantis contagione vitiatur. Quæ diligenter sunt notanda.

Frequentior vsus medicamentorum & venæ sectionis propter consuetudinem damnandus.

Com. Aphor. 15. lib. 3.

Lib. de consuet. cap. vltimo.

In acerbis dentium doloribus, immò & in colicis, vt antè docuimus, pyrotica ex vsu sunt. Quoniam educitur quædam sanies tenuis. Et mirum tam exigua materia & pauca excreta tam acerbos dolores dentium sedari. An non simili exemplo, vt intercipiatur cursus & impetus materiei in partes ruentis & dolores excitantis pyrotica appli-

Pyroticum ad acerbos dolores dentium & colicos valet.

cabimus in his aut illis partibus? Immò obseruatum in multis corporis partibus, post ingentes dolores, tuberculum aliquod extitisse & apparuisse; quod in se videtur conclusisse, & secum rapuisse id totum, quod molestiam afferebat. Dolores enim posteà conquiescunt.

Balnea quibus conueniant in capitis dolore.

Siccæ meninges atque velut syderatæ apparuerunt post diuturnos capitis dolores, præsertim cùm & humores praui sunt, retinéntque aliquid de natura humoris atrabilarij adusti. In talibus balnea potius ex vsu sunt, quàm agitatio vlla sudorificis aut calidioribus medicamentis tentata.

Bile saturata vrina aut tincturæ expertes sola vena sectionem non suadent.

In inspiciendis vrinis cauendum est ne decipiâre, & ne temerè tibi aliquid sine ratione persuadeas. Nam cùm expertes tincturæ biliosæ apparent, vulgus Medicorum statuit de sectione venæ, quod putet supprimi per quendam inflammationis modum illum humorem, qui vrinam tingere deberet. Si verò bile saturatæ sint, itidem de secanda vena, & detrahendo largiùs sanguine cogitant plerique, quod credant inflammationem esse, & generationem multi humoris biliosi. Sic vide quomodo temerè ex contrariis vrinis argumenta secandæ venæ petant. Malum porrò est aliquid in arte Medica comminisci, vt inducaris ad hoc vel illud agendum.

Fernelius cap. 11. lib. 5.

Cùm dolores vagabundè tenent nothas costas, & continuatione membranarum attingunt aliquando mammas, & partes sterni anteriores, cautè videre oportet an propter ventris inferioris cacochymiam, à qua propter vapores elatos dolores surgunt, sensio adsit doloris, an causa ipsa à partibus superioribus pendeat, an verò in thorace ipso sit. Vulgò enim secatur vena, vndelibet dolor sit: atque id quidem malè. Quis enim nescit, si dolor iste agnoscat causam in ventre inferiore, non modò non prodesse phlebotomiam, sed etiam nocere sæpè, quod attractio fiat à partibus inferis, & si nondum adsit pleuritis, ea per sectionem venæ acceleretur?

Vana est ea indicatio detrahendi sanguinis, quæ ex sanguinis impuritate sumitur.

Cùm hodie demitur sanguis, & vltimum vas corruptissimo sanguine plenum est, tum incitantur Medici ad iteratam, immò tertiam & quartam sectionem venæ. Et quò maioris corruptionis particeps sanguis est, eò de secanda vena audaciùs cogitant. Et sic miserè in humani generis sanguinem

guinem contenditur ac statuitur. Quid respondebunt Authori suo Galeno, quem ducem sequuntur? Hic enim eò magis à sectione venæ auocatur, quò corruptionis maioris sanguinis argumenta maiora apparebunt. Ita scribit, vbi vel citra sanguinem restitum est, vel supra processum, nullo modo sanguis mittendus est. Cùm biliosus humor redundat, & tota sanguinis massa biliosior est, supra sanguinem processum est, an non conueniet venam secare? Quid ergo vult Galenus? Idem Author ita alio loco scribit, Si copiosus sanguis, & nondum insigniter mutatus in alterius naturam fuerit, audacter detrahe: contra agendum si iam mutatus est. Vide ergo in quo conueniat posteritas cum antiquitate. Et tamen idem Galenus mulieri extenuatæ cui pici similis sanguis erat plurimus, largè sanguinem detraxit. Ego verò, vt conciliem Galenum secum, & cum posteritate, puto Galenum tam religiosè interdicere venæ sectione, vbi vel supra sanguinem proceditur, vel infra restitum est, id est, vel cùm planè crudus est, & pituitosus sanguis, & ὠμὸν αἷμα dicitur, vel cùm ita processum est, vt iam adustus sit; vel hoc intelligi debet, vt non solùm qui sanguis ruber esse debet, colorem mutauerit (nam omnium facillimè sanguis floridus colorem mutat) sed & alij sanguinis massam humores constituentes parem quoque mutationem acceperint. Alioqui decipi facile est. Et plerique turpiter hallucinantur. Nam in nostris sectionibus venæ putamus sanguinem valdè malum esse, quia superficies mala, & alieni coloris apparet. Error est. Nam si vel in vase stanneo, vt in scutella conijciatur, vel si vas totum plenum non est, vel si dimoueas sanguinem ipsum, tunc superficies florida apparebit. Sed, quod magis vrgebit, duæ sunt rationes, quibus fortè reuocari possis à frequenti sanguinis detractione. Prius est hoc, pauca quantitas croci multum aquæ tingit: ita pauca bilis sanguini confusa, alterat sanguinem & mutat. Si ergo per confusionem, aut admistionem bilis in sanguine mutatio appareat, non propterea statim ad vnam atque alteram phlebotomiam deueniendum. Quod fortè multis fraudi fuit. Posterius argumentum hoc est, cùm Socrates febricitat sanguinis massa confunditur & turbatur, resident

9.

4 cap. lib. 4. sanitat. tuend.

par. 43. sectio. 3 lib. 6. Epid.

verò humores febre cessante: si sanguinem detrahis, dum æstus est in venis confusum semper elicies, & sic ægrum, eiúsque vires diminues. Itaque non oportet adduci ad audacter sanguinem detrahendum, ex eo quod sanguis confusus & alteratus aliquando apparet.

An causarum προκαταρκτικῶν prætermittenda ratio in morbis? Nequaquam. Hippocrates enim in Epid. de febribus continuis acturus meminit crapulæ, apricationis in sole, potus vini meracioris, laborum, lassitudinis. Et in diæta τῶν ὀξέων, cum de febribus continuis agit quas ab attractis ichoribus nasci putat, lassitudinum, & laborum, & vigiliarum meminit, tanquam causarum προκαταρκτικῶν, sed tamen ad morborum καὶ γένεσιν, καὶ διάγνωσιν conferentium. Quanquam inter eas quædam sunt contemplabiles, aliæ non. Vt comedisse racemum, deinde incidisse in febrem, aut sub dio fuisse, aut egelidam bibisse, aut acetarium edisse, illud vulgò causa

Causarũ procatarcticarum habenda ratio in morbis.

10. febris putatur. Sed aliæ sunt causæ procatarcticæ, quę in re ipsa quodammodò inhærent.

Lib. 1. de morbis.

Quî fit, vt magna pars eorum, qui in pleuritin incidunt, horreat; cùm tamen illud non videatur esse de natura istius mali? Hippocrates explicat cur laboraturum pleuritide horror occupet, siue sit ebrius, siue sit sobrius, atque ait: Cùm latus naturâ carne nudum sit præ omnibus corporis partibus, & non sit quicquam in ipso quod renitatur, prçter ventriculi cauitatem, maximè rigorem percipit. Et cùm riguerit, ac perfrigeratum fuerit, tum caro quæ est in latere, tum venæ contrahuntur, ac conuelluntur.

Horror prodromus pleuritidis.

Toto mense Aprili & Maïo ijdem penè morbi, qui & ineunte vere. Veteres morbi repullularunt. Nunquam, quod meminissent, tam diuturnos & inexpugnabiles morbos Medici obseruarant. Ad multam humiditatem retuleramus priùs. Idem de istis morbis dici potuit, quod & Hippocr. cùm multum temporis status austrinus fuisset, addidit, squallidus, id est, pluuijs carens; noster status pluuiosus fuit, & nebulosus. Non mirum si nil è corpore effluxerit, sed quod erat, cumulatum fuerit. Spiritus & humores caliginosi & nebulosi facti

Par. 8. sect. 1. lib. 1. Epid.

sunt. Nam verum illud, Austri auditum hebetant, caliginosi, capiti graues, &c. Et in ista spirituum & humorum caligine non mirum si & domari non potuerint humores, & si natura sopita fuerit, vtpotè non illustrata.

Pleuritides siccæ & humidæ vagatæ sunt, dolores lateris, tusses, ophthalmiæ, grauitates capitis, & inter cætera parotidon magna copia fuit, sed illæ sine febre erant. Et maximè iuniores & calidiores prehenderunt, non absque febre, sed ea moderata.

Si quando aliàs, illud contigit videre, quod ab Hippocrate scriptum est. Tubercula multis secundum aures, " febre carebant. Nonnullis parum accendebantur, sed " omnibus sunt extincta citra incommodum. Nemini suppurarunt. Erant laxa, magna, diffusa, citra phlegmonem. Accidebant hæc adolescentibus, iuuenibus, adultis, præter cæteros luctatoribus & athletis, mulieribus verò parum. *Part. 10. lib. 1. Epid sect. 1.*

Multos videmus aut ischiade laborare, aut alio articulo, cùm ne tantillum aut ceruices doluerint, aut collum, aut guttur, aut clauiculas, aut occiput. An verò credibile à capite tam efferum humorem, tam serosum, tam indomitum, vt nullos dolores in medijs vijs excitet, sed solùm cùm ad articulos deuenerit? Vt idem faciat quod lepus marinus, qui cùm perreptet innumeras corporis partes, solos pulmones vlceret? Hoc non credibile. Sic valere iubeamus Fernelium. Et non temerè innocens caput medicamentis agitemus. Nam sunt qui dolent articulos, & nullus præcessit omninò dolor capitis, nec grauitas, nec aliud simile. *Ischias non semper à cerebro.*

Si febres hemitriteæ & horrificæ humorum ἑτερογενῶν sunt soboles, quare non semper tales febres excitantur, cùm in corpore nostro tanta sit varietas humorum, & maximè bilis, & pituita redundet, quos duos humores passim Hippocrates morborum omnium authores statuit? Si dicas in quaque febre vnum humorem maximè in vitio esse, ac turgere: quare quotidie tam ex diuersis medicamentis purgationes morbificorum humorum instituimus? *Bilis & pituita omniũ morborum authores. Hippocr.*

Iuueni annos vndeuiginti nato præter modum pinguescenti, quod in cute curanda plus æquo operetur, & soleat

In medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.

6. Epid. Consultum est illud, quod scribit Hippocrates, vt maza & lucta vteretur: id est, laboraret plurimum; & non cibis satiaretur. Volebat omninò abstinere à ientaculo, aliàs à cœna. Hoc non probatum est, immò consultum vt leui ientaculo subleuaret illam famem insatiabilem quam in pastibus habet. Accedit quod iis qui breuiore collo sunt, & aqualiculo obesiore ad os ventriculi solet quædam coarctatio contingere, ob abdominis pressum pinguioris, ac ferè idem contingit quod & mulieribus præter naturam crassis, quæ non concipiunt quoniam omenti pinguedo os vteri coarctat ac comprimit. Nunquid idem ad regionem oris ventriculi potest contingere? Hoc notandum. Consultum præterea est, vt aliquando vteretur decocto absinthij pontici. Item vt manderet sæpè coriandrum. Etsi enim calidum, non transmittit gibbas hepatis. Potius vesceretur assis. Hyeme pane, vt vocant, biscocto, non solenni de pane qui de capitulo vocatur, aut consimili.

Victus ratio vt corpus minimè pinguescat.

Apho. 46. lib. 5.

Notandum est valdè quod scribit Hippocrates lib. 1. de morbis mulierum, dum rationem reddit, cur mulieres tam difficilibus morbis implicentur, qui & ægras lateant, & Medicos. Ἐπικίνδυνα τὰ νουσήματά εἰσι ταῖς γυναιξί· καὶ ὀξέα, καὶ μεγάλα, καὶ χαλεπὰ ξυνιέναι. διὰ τοῦθ' ὅτι αἱ γυναῖκες μετέχουσι τῶν νούσων. καὶ ἔσθ' ὅτε οὐδ' αὐταὶ ἴσασιν ὅτι νοσεύουσιν, πρὶν ἢ ἔμπειροι νούσων γένωνται ἀπὸ καταμηνίων, καὶ ἔωσι γεραίτεραι. τότε δὲ σφέας ἥ τε ἀνάγκη, καὶ ὁ χρόνος διδάσκει τὸ αἴτιον τῶν νούσων. καὶ ἔστι, ὅτε τῇσι μὴ γινωσκούσῃσιν ὑφ' ὅτευ νοσεῦσι φθάνει τὰ νουσήματα ἀνίητα γινόμενα, πρὶν ἂν διδαχθῆναι τὸν ἰητρὸν ὀρθῶς ἀπὸ τῆς νοσεούσης, ὑφ' ὅτου νοσέει. καὶ γὰρ αἰδέονται φράζειν, κἢν εἰδῶσι. καὶ σφὶν δοκοῦσι αἰσχρὸν εἶναι ὑπὸ τῆς ἀπειρίης, καὶ ἀνεπιστημοσύνης. ἅμα δὲ καὶ οἱ ἰητροὶ ἁμαρτάνουσι οὐκ ἀτρεκέως πυνθανόμενοι τὴν πρόφασιν τῆς νούσου. ἀλλ' ὡς ἀνδρικὰ νουσήματα ἰώμενοι. καὶ πολλὰς εἶδον διαφθαρείσας ὑπὸ τῶν τοιούτων παθημάτων. ἀλλὰ χρὴ ἀνερωτᾶν αὐτίκα ἀτρεκέως τὸ αἴτιον. διαφέρει γὰρ ἡ ἴησις πολλὸν τῶν γυναικείων νοσημάτων, καὶ ἀνδρώων.

Cur mulieres difficilibus morbis implicentur.

Lib. 1. de morbis.

In gradiendi impotentia post morbum valdè diuturnum; cùm nescio quis extraneus calor partes eas occuparet, nec sanguinis spiritúsque esset affluxus, vt partes ijs perfusæ vegetarent ac alerentur. In ijs quædam erat ἀτροφίας, καὶ μαρασμοῦ species. Primum embroche ex oleo violato adhibita est, litus ex oleo amygdal. dulcium sine igne extracto, affusio aquæ omazorum, in qua infusæ fuerint vini optimi lib. II. Litus ex medulla ceruina, aliàs in vino albo lota, aliàs in aqua rosacea, si caloris molestias vllas senserit. *Remedia ad gradiendi impotentiã.*

Mulier iam paralyseos rudimenta quædam in parte sinistra habebat. Et cùm de capitis dolore quereretur, vt tanto impetu in partem affectam humor non influeret, at reuelleretur, consulta est phlebotomia in brachio sano. Quo die secta vena est, tanto impetu in partem sanam humor irruit, vt magna impotentia ei parti sit conciliata. Immò maiora in ea sana parte paralyseos argumenta fuerunt, quàm in sinistra iam vetere morbo afflicta paruissent. Et hic euentus docere nos debet, ne temerè, cùm humor frigidus est in motu, venam secemus. (Verumtamen vxori detractus sanguis ex dextro brachio, cùm tamen manus torpida esset, nil indè tamen secutum incommodi.) Idem ferè euenit nobili mulieri. Hinc dolor capitis crudelissimus. Impetu humor descendit in collum, scapulas, & adiacentes partes. Clamores, eiulatus, agitationes, lancinationes, & punctionis sensus. Secta vena ad tantum dolorem compescendum. Non ita longè post torpidum penè erat brachium, & contrectandi impotentia erat: Sic in catarrhosis, & præsertim dum humor tenuis & serosus vult confundi cum sanguine, à phlebotomia abstinendum. Nam prouocatur catarrhus, refrigeratur pars. Nisi fortè in contrario brachio fiat sectio. Tamen mihi magis placet aliud remedium, nisi calidissimus sit humor fluens, & magna sint argumenta confusi humoris defluentis cum ipso sanguine. Ita enim ob perturbationem sanguinis facilè corruptio contingit. Quanquam dubitari potest an ἀπεχέως debeat mitti sanguis? *In rudimentis Paralyseos vena non secanda.*

Cùm Nutrices fiunt pleuriticæ, grauiter ægrotant, & magna dyspnœa tenentur. Idque fieri puto quoniam &

mammæ attrahunt, & ad eas impetu humor fertur, vt in libris de simplicium medicamentorum facultatibus Galenus astruit; si demitur sanguis, an non propter transsumptionem à venis, in venas facilè albicans apparet: vt facilè imponat Medicis credentibus, talem humorem & colorem à corruptione esse?

In febribus quibusdam continuis hidroticis locus esse potest.

In febribus tertianis iuuat plurimùm sub finem accessionum, præsertim si morbus progressus iam est, & coctionis signa aliquot paruerint, dare aquam vino albo perfusam, siue dilutum valdè aqua vinum album ὀλιγοφόρον. Nam sudores prouocat. Tum autem maximè sudores prosunt, cum obstructionibus sublatis, corpus internum apertum est, & restat fortè quædam cutis constipatio, quam aquæ egelidæ lautio potest tollere. Immò etiam in quibusdam febribus continuis, cùm vel oblita sui officij natura videbitur, vel cutis spiracula erunt obserata, hidroticis locus esse potest, vt venenatus morborum halitus, & spiritus vnà cum sudore erumpat.

Aquæ laudabiles multa coctione deteriores fiunt, malæ contrà.

Hoc ex Vitruuio Authore probato, in arte Medica sancitum esse debet de aquis: Cùm laudabiles erunt, & ijs dotibus præditæ, quibus esse debent, breuem coctionem quærunt: Contrà, cùm illaudabiles erunt, multa coctione opus habent. Nam bonæ coctione amarescunt, deterioresque fiunt; malæ verò coctione, dum malitiam exuunt, adscititiam naturæ indolem induunt.

Arteriotomia in capitis dolore an tuta?

Aphor. 7. lib. 6.

Yuoni Chirurgo ἀπυρέτῳ ἐόντι ferè dolores aderant capitis profundi, vehementes, lancinantes, diuellentes, διαΐσσοντες, vt indè vires penè consternarentur. Atque Hippocrates scribit, dolores sublimes non sublimibus minùs esse malos, ob difficultatem curandi, & symptomatum vehementiam. Adde quod quò profundiores sunt, eò partes magis momentaneæ læduntur. Omni modo laboratum est, vt dolores sedarentur cataplasmatis, pipionibus, farinis, oxyrhodinis, cucurbitulis, terna aut quaterna venæ sectione: Nil profectum est, immò ne pilularum quidem vsus profuit. Vena frontis secta, sed præsentissimum attulit remedium arteriotomia. Dicto enim citiùs dolores conquieuêre. An non idem tutò fieri potest? Qui sanguis detractus est, ei erat assimilis, qui ex brachio detractus fuerat. Verumta-

men ſunt qui vt audacter arteriotomiam in capitis dolore celebrent, & de capite ſanguinem ducant: dicunt multùm ſanguinis in capite eſſe, & ſæpè etiam mortuis turgere venas. At primùm noſſe debent cerebrum eſſe naturâ frigidum, & facilè refrigeſcere ſecta vena: Secundò abundare cerebrum ſanguine per modum raptus tantùm, non propter generationem: Tertiò, cùm in cerebro venæ turgent, hoc fuit morboſum, non naturale. Et Ariſt. lib. de ſomno ait, ſanguinem capitis eſſe tenuiſſimum, contra partium inferiorum craſſiſſimum eſſe. Ideò non fieri poteſt, quin tenuiſſimum ſanguinem multi comitentur tum fixi, tum fluentes ſpiritus. Niſi fortè dicat quis, iſtam tenuitatem non poſſe eſſe, niſi cum caliditate. Et ideò metu inflammationis, & maioris mali non eſſe alienum è capite ipſo demere ſanguinem. Contrà faciunt ſuperiores rationes. Item, quod cerebrum ab Hippocrate dicatur eſſe glutinoſum, frigidique metropolis. Vide Hippocr. lib. 7. Epid. in hiſtor. Halicarnaſſenſis, ad diſſuadendam phlebotomiam, præſertim frequentem, in dolore capitis.

Dentium doloris cauſa.

Vulgò obſeruatur procliues admodum eſſe catarrhos in dentium acetabula, ſi dens vnus vitium attigit: ſublato dente, aut confeſtim ceſſat affluxio humoris, aut ſaltem nullo graui ſymptomate ſe profert. Sin dens remanet vitiatus, nullus penè dies eſt, quo non, præſertim veſperi, aut externa aliqua occaſione incidente, & dolores recrudeſcant, & non affluxus humoris aliàs frigidi, aliàs alius generis percipiatur. Vnde hoc? quoniam imbecillitas partis & vitium iuuat iſtam procliuitatem catarrhi, immò veluti irritat, prolicit atque prouocat. Quod me-dius-fidius mirandum eſt, maximè verò, exempto dente fluxionum prouocatore tam repente fluxum conſiſtere. Hoc exemplum ſatis nos poteſt inducere ad cognitionem repetitionis febrium. Nam neceſſariò in ventre ſtatuenda eſt diatheſis mala, eodem modo viſcus aliquod occupans, ac vitium dentem ipſum: illáque diatheſis, & infirmitas partis, & vitium corruptionem alimenti in parte facit, & motus humoris eius qui facilè mouetur, cauſa eſſe poteſt. Et ſublata diatheſi, vitio partis correcto, necnon ἀπιόντος ἐμπυρεύματος, ceſſat motus, irritatio, prouocatióque humorum febris, aut ſimilis affe-

ctionis authorum. Eodémque modo febris aliqua particularis esse potest. Vnde quidam narrant os, aut caput, aut manum æstuare videri, ac si febri particulari prehenderetur.

Galenus in comm. ad partic. 37. lib. 3 Prorrh. vbi plenissimè hanc dissoluit quæstionem.

Mulieres quibus menstrua supprimuntur, de dolore circum os ventriculi queruntur.

Com. in par. 1 sect. 1. lib 6 Epid.

Quî fit, vt eæ mulieres quibus mensis supprimitur, de dolore (quem vocant) stomachi querantur, dicántque habere se manifestum cuiusdam ponderis ibi incumbentis sensum. An circum os ventriculi sanguis colligitur? Nequaquam. Sed id fit propter hepatis simas quæ sanguine oppletæ sunt, & ita hepar quodammodò grauius redditur, & propter sanguinis conculcationem, & speciem quandam ἐμφράξεως non habent suum motum, & impetus naturales τὰς ἐνορμῶντας. Quæ causa est, meo iudicio, cur ponderis grauitatisque sensus tantus in ea parte sit. Sed cur non in partibus reliquis idem contingit? quoniam positis paribus causis doloris in ea maximè aut dolor, aut sensus grauitatis adest, quæ exquisitioris sensus est. Accedit quod cùm per vterum, potè aut vitiatum, aut obstructum non liber sit exitus, sursum fit refluxus, vt testantur vomitiones cruentæ, mulieribus non menstruis consuetæ. Mirùm itaque non sit, si huius maximæ suppressionis primas notas & damna os ventriculi habeat ac ferat. Immò initio febrium cùm maxima est cacochymia, circa ventriculum dolores sunt maximi, quod circum eam partem primùm tumultus fiant. Hippocrates refert ad ipsius hepatis, & vicinarum partium quandam intumescentiam & eleuationem.

Corpora seruorum minùs ferunt morbos, & remedia quã liberorum; eorumdemq; comparatio.

Quî fit vt corpora seruorum, & seruarum dura, compacta, solida, non lubricæ sanitatis, vt corpora liberorum, sæpè in morbis, purgationibus, & venæ sectionibus faciliùs obruantur, premantur, deficiántque; quàm corpora quæ sunt apertiora, molliora, subtiliora? Immò testamur obseruasse nos sæpè eiusmodi corpora faciliùs λειποθυμεῖν, καὶ ἐκλύεσθαι in purgando, & venam secando, quàm alia. Tres causæ esse videntur. Primùm, cùm hæc corpora a tatro apta, dura, & compacta sana degant, nec facilè morbis implicentur, & non nisi magnis, & grauibus à causis perculsa in morbum cadant, sic magnitudine causæ territa imbecilliora redduntur. Secundò, cùm in his humores crudi sint, nec tam putres sint humores, & ad putredinem apti, quàm

sunt

ſunt corporum delicatiorum, & delicatioribus diætis vtentium, non facilè ferunt pharmaciam: Immò in cenſu corporum ſanorum ferè habentur, etiam cùm ægra ſunt, vndè eorum morbi longi ſunt, & antè corpora imbecilliora morbo prædita, aut ſanitati reſtituta ſunt, aut morbi vi perculſa & abrepta, quàm duriorum corporum morbus ad incrementum proceſſerit. Sic cùm Medici in vilibus iſtis mancipijs audaciùs vacuationes inſtituant ac periclitentur; non mirum ſi valdè perturbant. Nam & ſana corpora, & crudiſſimis humoribus ſcatentia medicamentis agitata exoluuntur. Tertia ratio. In corporibus denſis, obſtructis, magnis & denſis viſceribus præditis, ob compactionem non facilis eſt, & excitus curſus, ac impetus, inclinatióque ſpirituum, quæ ſurſum ac deorſum ferri debent ad corporis illuſtrationem, vt mirum non ſit, ſi eiuſmodi corpora facilè obruuntur, & morbo implicita ignaua redduntur. Quæ enim ratio eſt corporum denſorum ab Hippocrate aſſignata, ea poteſt eſſe corporum ſeruilium: ferè enim denſiora, & compactiora ſunt. At Hippocrates lib. de morb. mulierum, docet corpora mulierum denſa non abundare lacte, quia à ventre ad mammas lac facilè non penetret, cùm via ſit denſa. Item, Hippocrates ſectio. 7. lib. 6. Epid. notat de quadam conſtitutione, in qua à ſero malo multa mala vagarentur, præſertim anginæ: Mulieres non afficiebantur; ſed viri, immò ij peribant: Deindè dum loquitur de liberis virginibus, hæ non grauiter laborabant, ſed famulæ ſi quæ corriperentur, interibant. Sic notandum, quod ſummus vir Hippocrates non modò in conditione corporis, ſed in conditione vitæ aliquid ponit admirandum. Plinius cap. 50. lib. 7. & cap. 1. lib. 26. obſeruauit aliquando proceres potiùs tentari morbis, aliquando ſeruos. Explicationem huius quæſtionis ex ſequentibus erues. Multas alias rationes in eam rem confingere, comminiſci, & architectari poſſemus. Sed hæc abundè erunt.

Vnum annotare optimum, & vtiliſſimum fuerit; quoniam hic pleroſque falli comperimus. Plerique queruntur de dolore pectoris vnáque ventriculi, & ſeſe animam ducere non poſſe dicunt. Statim Medicorum quorumdam vulgarium opinione ad phlebotomiam concurritur. At nil,

Fernel. cap. 11. lib. 5. & Aëtius de dolore lateris ex cruditate.

aut parum proficit. Declarat rerum exitus. Etenim si vel cholera morbus succedat, vel alui fluor, vel medicamento laxante aluus solicitetur, manifesta est dolorum istorum leuatio. Sic cacochymia, obstructio hypochondriorum dolores facit, qui maximè apparent, & proferuntur in pectore ob consensum diaphragmatis, & quia in thorace communis est membrana, & lateribus, & diaphragmati parte conuexa. Sic in ijs qui melancholia flatuosa tenentur, circum mammas, & sternon, & latera dolores surgunt; an propterea venam secabis? Non; præsertim ad euacuandum; sed si velis, & vrget dolor, ad aperiundum, & libertatem obstructionis, potest parua sanguinis detractione occurri.

11. Sic initio paroxysmorum, & in specie incubi, & contumaci obstructione viscerum, excitantur dolores in thoracicis partibus, & frustrà secaretur vena. Sic in talibus tentandam priùs purgationem existimo, non phlebotomiam, contra opinionem vulgi, In doloribus excitandis maximè valet illud quod dicitur, totum corpus conspirare, ac confluere; vt sæpè dolor alia in parte excitetur, quàm vbi causa primaria sit.

5. Aphor.

Lac in colico dolore, atque bilioso bonum.

In doloribus colicis, ijsque biliosis lactis vsum valdè contulisse vidimus, vt in genero Beasaldæ. Et tametsi Hippocrates interdicat lactis vsu, dum eunt deiectiones biliosæ: tamen nisi insignis aliqua sit febris quæ corrumpat lac, ab eo abstinendum non videtur. Si in ventrem clysmate inijcitur, & nulla indè insequitur noxa, cur non in ventriculum inijci poterit, in quo cùm diu non cunctetur, corruptionem non acquiret?

Sect. 2. lib. 2. Epid.

Terminthi, id est, pustulæ nigræ ex assato sanguine, quæque in tibijs maximè apparent, cuidam apparuerunt in febre continua apud Hippocratem. Et innocuæ fuerunt. Medicis ignaris hoc terrori esse potuerit. Sed diuino quodam modo originem huius rei explicauit, ait enim, ὑπόσπληνος ἐὼν, sublienosus erat, ac si lienem huius mali authorem statuat. Si tales pustulæ apparuissent vi febris, aut malignitate humoris, malum id quidem foret: sed talis eruptio peculiarem diathesin partis alicuius sequitur. Sic splenicos in febribus nigrum meïere videmus, & tamen nihil sinistri denuntiatur.

Terminthorum origo qua.

Damiſellæ de Vieil moulin nigræ puſtulæ effloreſcunt aliquando in toto corpore, & nil indè incommodi ſequitur, feruentiore eſt iecore. Tunc primùm cœpit iſta eruptio, cùm annos vndeuiginti nata decuſſa ab equo, humíque velut ſemimortua proſtrata, & attonita ſanguinem ore reiectauit. Credibile internam fuiſſe ſugillationem, & ecchymoſin, cuius adhuc eſt ſoboles iſta efflor eſcentia puſtularum, & ecthymaton. Idem planè contingit Damiſellæ de Goupigny, cui tibia læſa fuit. Has puſtulas Hippocrates ſectio. 3. lib. 2. Epid. vocat τρηχύσματα κεγχρώδεα τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γινομένοις ἴκελα ἀναδήγμασιν. Aſperitatis milio ſimiles, & haud diſſimiles morſibus pulicum. Si talia in febre continua effloreſcerent, an de maligno verendum eſſet? Nequaquam. Hoc enim eſt veluti ex numero τῶν συγγεγονότων.

In febribus laborioſis, & iactatione plenis, præſertim, dum ijs mulieres conflictantur menſium eruptionem vidimus; & tunc valdè anxij ſunt Medici, an ratione tam ſæuæ febris ſecanda ſit vena; & an tutò ſecari poſſit; quoniam ex iſta menſium eruptione non tam promptum ſequitur remedium, ac ex ipſa euacuatione ſanguinis per phlebotomiam. Obſeruamus enim quotidie parum adiumenti afferri mulieribus febricitantibus inſigniter. Contrà ſi demitur ſanguis è brachio, manifeſtus apparet profectus. Quod autem erumpant menſes in iſta ſymptomaton, in febribus agitatione, Hippocrates docuit in Coacis. Horrores, labores, dolores capitis, & colli moleſtiæ, menſes proritant, vt Domini Guerardi vxori euenit. Anteuerterunt menſes. Hippocrates 7. Epidem. notat de Cleomenis vxore pleuritica. Quarto die copioſi menſes fluxerunt, dolor lateris, ſputa; omnia denique ceſſauerunt. Vide quanti facienda eſt ea eruptio. *In Coacis.*

Dominæ ab Inſula Nutrici putabatur eſſe abſceſſus ſub lingua, nomine batrachium. Non erat tamen humor, qui abſceſſum & tumorem committebat, adeò induruerat, vt lapideſceret. Ac in peluim iniectus in ægræ faciem reſilijt. Idem Hippocrates obſeruauit, ne hoc inſolens eſſe videatur. *Lib. 2. Epid. ſect 3.*

Hippocrates paſſim narrat, quibuſdam mulieribus non- *Sectio. 3. lib. 2. Epid. lib.*

de superfœtatione, & Epid. 2. Epid.

nulla accidere, dum vtero concipiunt, alia adesse antequam conciperent; postquam conceperunt, abesse. Atque inter cæteras, narrat cuidam cùm prægnans fieret exanthemata solita esse erumpere, quæ postea euanescerent. Atque nostrâ memoriâ vidimus vxorem Domini Amorrhæi, quæ conceptus certissimum hoc habet argumentum, quòd in tibijs varices intumeant, & dolores arthriticis non absimiles patiatur.

σκελοτύρβη Paralyseos species nouus morbus non est.

Gal. in libro definitio. medic.

Epist. 14. lib. 2. Epistol. Lib. 2. Prorrhet. in quem Gal. non est commentatus.

In Diui Victoris cœnobio Monachus est annos 35. natus, qui decumbit ob resolutionem artuum inferiorum, crurum, & tibiarum. Cætera sanus est, alacer, & expeditus, functiones omnes probè exercet. Nil est venereum. Medici nil vnquam tale accidisse credebant. At nos legimus morbum istum ante Cæsaris Germanici expeditionem contigisse ex vsu corrupti frumenti, & rerum vitiatarum, vt Strabo scripsit, & à dissoluendis genuum, & crurum compagibus nomen meruit σκελοτύρβη. Est autem species παραλύσεως, qua qui correpti sunt, recto calle progredi nequeunt; sed modò à dextris in sinistrum vacillant, in progrediendóque crus attollere ipsi coguntur. Langius acutissimus scriptor huius mali originem repetit ex spinalis medullæ vitio, ob destillationem, quemadmodum ex ipso Hippocrate sumit, vt meïendi, & egerendi actio aliqua ex parte lædatur. Hoc notatum volui, quoniam plerique sunt, qui vt speciosam aliquam suæ ignorantiæ excusationem, & velum prætexant, & obtendant, morbos sæpè grassari insolentes, & antiquis minimè cognitos palam profitentur.

Scitu valdè dignum est, quî fiat vt multis quibus putrefacta penè viscera reperta sunt, laudabilis sanguis detractus fuerit, item & viris, & mulieribus multis ὑποχλώροις, pallidis, ac ferè virentibus, cùm alioqui iudicasses sanguinem non absimilem colori (cùm quale alimentum, id est, succus in venis, talis color effloreſcat) tamen florentissimus sanguis detractus fuerit, non serosus nimiùm, non subuiridis, aut virore pallidus. Quare, si tale alimentum, id est, succus in venis consistens, qualis est color, sanguis iste omni
12. culpa vacat? Tribus rationibus id fieri putamus. Prima est, quod hepar benè ac probè suum facit officium, quoad fieri potest, & sæpè in habitu corporis, & in capillaribus venis per facultatis assimilatricis vitium, & peculiare vitium

Laudabilis sæpè sanguis detrahitur iis quibus viscera sunt putrefacta, & cur?

in cute, quod à diathesi interna contractum magna ex parte est, non ob vitium vllum in massa sanguinis, sed in parenchymate alicuius partis, alimentum vltimum corrumpatur. Sic tametsi laudabilis suppeditet succus ab hepate, & vasis maioribus, tamen vitium in habitu accersit. Et sic cutis defœdatur. Vt multos videmus scabie infectos, aut simili vitio, quibus certò affirmamus nos impurum sectione venæ sanguinem detracturos, & tamen in ista defœdatione cutis illibatus, & incorruptus sanguis est, & opinionem, spemque fallit euentus. Nos Elephanticis sæpè laudabilem sanguinem detraximus. Quanquam fieri potest, vt specie laudabilis sanguis appareat, cùm intestinum aliquod vitium in eo delitescat; quod quidem in habitu corporis, & præsertim in partibus delicatioribus, vt in facie, cum vltimo elaboratur, & in rorem conuertitur, tum demum sese profert ac exhibet. Præterea si quis splenicus est, aut empyicus manente in venis sanguine puro, non desinit esse pallidus, emaciatus, subuiridis, aut nigricans, quia non in massa sanguinis vitium, & labis causa est, sed in alia parte. Vnde spiritus inficiuntur, non sanguis ipse (quod pertinet ad manifestum vitium) & ob spirituum infectionem, aut aliam atque aliam affectionem, ita quoque talis aut talis in corpore color apparet. Declarant ij, qui animo deficiunt, aut facilè expallescunt, aut erubescunt. Magna enim vis est spirituum. Et quod dicimus in viridibus, & pallidis, squallentibusque corporibus laudabilem detrahi sanguinem, illud debet intelligi κατά τι, secundum aliquid, non absolutè. Nam empyicis si cephalica aperiatur, aut basilica sæpè floridus, & ἀνθηρὸς sanguis fluit, si mediana autem secatur, quia de parte, in qua vitium latet, quod compatiens corpori soli defœdationem aliquam affert, sanguis demitur putris, & illaudabilis est. Lienoso si sinistri brachij vena feriatur cephalica aut mediana, vitio carebit sanguis, sin basilica eiusdem brachij, quia à parte affecta fluit, rapitúrque sanguis, inquinatus erit. Si eidem feriatur dextrum brachium, nulla vitij nota sanguini inerit. Si parotidas patienti, aut caput laboranti dempseris sanguinem, is vitium contraxerit, si ex basilica, immunis erit à culpa.

Quoties nos docuit experientia, multis mulieribus, dum

animi etiam gratia, mense Maio sex, septemque sanguinis vasa detrahuntur, ea putri sanguine referta esse: si autem è naribus fluat, aut ab vtero, vitio cariturus est? In hoc vis naturæ pellentis elucet. Vidimus enim sæpè impuris corporibus & languentibus, cùm corruptæ maiori ex parte sanguinis massæ maxima forent vndique argumenta, fluxisse sanguinem laudabilem, quod fatiscerent, ac vacillarent vires, quibus paulò post resurgentibus, detractio impuri sanguinis facta fuit. Sic fieri potest, vt in decoloribus, pallentibus & defœdatis, cùm in imo corpore impuritas sanguinis multa restagnet, ac reses maneat, affluat patente vena laudabilis sanguis, impurus autem non expellitur,
13. quia vires non constant. Certum autem est in impuritate sanguinis, & viscerum robur virium, & neruorum non posse stare. Ne mirum itaque sit, si impuritatem natura infirma non expellat. Præterea in multis expallescentibus sæpè sanguis crudus est, & pituitosus, & infra coctionem positus: mutatio autem sanguinis pituitosi est, vt ab vno puncto ad aliud moueatur per coctionem, ex pituitescente, & quasi albescente sanguine fit floridiusculus, ait Galenus; contrà cùm iam rubet, & mutatio contingit, ad nigredinem tendit. Et sic in alijs. Itaque mirum ne sit, si in ijs qui quadam specie hyposarcidij laborant, dum aperitur vena, floridulus & rubens visitur.

Præcipua verò causa huius rei, quam quærimus hoc loco, cur in cachecticis, & ὑποχλώροις, & cacochymis pertusa vena sanguinem inculpatum eructat, ea esse statuenda, est, quod calor non efflorescit talis aut talis (vt quidam malè credunt) pro ratione, & natura humorum in venis contentorum, & qui suo complexu quatuor humores comprehendunt. Tametsi enim τὰ συγγεγονότα κατ' ἐξοχὴν, in illis dicantur esse, cùm bilis, quæ in sua vesicula est, aut alibi, pituita, quæ circum ventriculum succus fœculentus, in liene, aut alicubi latet, dicuntur humores quatuor excrementitios statuere, qui τὰ συγγεγονότα dicuntur κατά τι. Et cùm moderati sunt humores, tum qui in venis sunt, & verè faciunt plethoram ad vasa, & ad vires cùm exuberant, tum qui extra vasa sunt, & cacochymiam facere, constituereque dicuntur, cùm naturæ gremio non continentur, tum

viriditas, & nitor apparet in toto corpore; immò ſæpè, quod de Alexandro dixerunt Hiſtorici, fragrantiſſimus odor è corpore exhalat. Cùm contrà vtrique vitium contraxêre, decutitur, ac deperit flos, & nitor faciei totiúſque corporis: Et licèt maſſa ſanguinis aliquando laudabilis ſit, defœdatio cutis contingit ob diffuſionem quandam ichoris manantis à colluuie humorum: qui ichor, dum ſpiritus illuſtres inficit, pallorem quoque inducit. Et in recurſu ſanguinis, & ſpiritus ad interiora, videmus decolorationem, aut plumbiformem faciem contingere: Et quibus internum aliquod vitium eſt, in ijs decoloratio eſt aliqua: Et tamen in vaſis ſanguis non peccat. 14.

Quia reuerà ſi omninò, & planè ſanguinis maſſa talis eſſet in ſubſtantia, & colore, qualis habitus apparet, vix, ac ne vix ſubſiſteret animans. Vndè illa extenuata mulier, cui in vaſis ſanguis pici ſimilis eſſet, ideò non proficiebat, quia ſanguis erat μελαγχολικώτερος. 15.

Præterea hoc addam: Tametſi ſæpè, vt antè dictum eſt, ſpecie ipſa, & obtutu apparet in ſuperficie floridulus ſanguis, non propterea tamen idem de reliquis, qui ſubſunt humoribus, iudicium eſto. Non deſinit enim eſſe aut bilioſior, aut ſeroſior, aut nigrior. Vndè in melancholicis iubebat Galenus, ſpectandam eſſe ſanguinis colorationem, vt mittendi ſanguinis conſilium capiatur. Cùm eſt niger, id eſt, vitium quoddam totius corporis ſequitur, audacius mittatur, cùm floridus, id eſt, tametſi fundum, & ipſius ſanguinis fæx, quæ ſubeſt toti maſſæ, vt depreſſa ſuo pondere, à natura deſciuerit: tamen quia in ſuperficie flos quidam, & rubor ſanguinis apparet, hoc indicium eſt, Socratem, aut Calliam particularem tantùm habere melancholicam affectionem, vt fortè in parte, in qua malum ſedet, ſanguis vitio non careat: ſed non idem eſt de toto corpore. Itaque cùm etiamnum apparente ſuperficie ſanguinis florida, aut manifeſtum, aut occultum eſt in reliqua maſſæ ſanguinis parte vitium, non mirum ſi cutis per diffuſionem illius partis vitioſæ inficiatur. Erat enim in ſuo vaſe ruber ſanguis, ſed cùm egreſſus eſt, & in morem roris effunditur, vt tertiò fiat alimentum, tum partes verè ſentiunt, qualis naturâ erat ſanguis ille. Nam omnes partes, pro ſua quæque ratione & natura, nutriuntur, aliæ bilio-

ſiore ſanguine, aliæ pituitoſiore,&c. Quid ſi ſanguinis maſſa ſit bilioſior, aut μελαγχολικωτέρη. In tertia aſſimilatione, & vltima elaboratione qualitas ipſius ſanguinis tum demum apparet: maximè verò ſi habitus corporis, & tertia regio à natura aliena fuerit, cùm antè docuerimus aliquando vitium eſſe in habitu corporis, cuius ferè nullum eſt in partibus internis ſeminarium. Sic decipi non oportet, iſta coloris, & ruboris in ſanguine apparentia, & prætextu.

16.

Sed duo valdè notanda ſunt hoc loco ex Hippocrate; prius eſt, cùm ait in Epidemijs, diligentia adhibenda eſt, vt excandeſcentia inducatur coloris reparandi gratia; Græcè, " καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα, καὶ ἐγχυμώσιος, id eſt, vt " color reſtituatur, & ſanguis ſuffundatur, id eſt, quidam ſunt " plumbei, defœdati, pallidi, pituitoſi; in quibus velut reſtagnat in venis ſanguis, qui quia non excitatur, nec effluit vi è venis, & ſuffunditur in ſuperficiem per quandam ἐπίλαμψιν, decoloratio, & ἀχροία manet; ſi autem ira inducitur, aut aliquid ſimile, quod ſpiritus, & ſanguinem ignauos exuſcitet, attenuet, & ſuffundat, tum demum coloratio corporis apparet. Hoc autem fit per quamdam ἐγχύμωσιν. Quę vox notanda eſt. Aliud enim eſt ἐγκεχυμωμένον, & ἐκκεχυμωμένον: ἐκχύμωσις enim egreſſum è proprijs conceptaculis ſignificat, vt fit in ſugillationibus, & contuſionibus, ἐγχύμωσις non iſtam egreſſionem ſignificat, ſed diffuſionem humorum ſignificat. Vt cùm in ictero ſuffunditur bilis ἐγχύμωσις eſt: hoc autem loco Hippocrates dum corpori nitorem conciliare vult, nomen ἐγχύμωσις vſurpat, non pro bilis, aut alius humoris diffuſione contra naturam, ſed pro naturali caloris, ſpirituum, & ſanguinis perfuſione, quæ primum corpori nitorem reſtituit. Vt cùm à ſomnio deſurgimus, eóque longiore vſi ſumus, decolores, pallidique, & velut decocti apparemus, cùm verò aut corpus mouimus, excuſſimus, & exercuimus, tum veluti abacta caligine, & corporis nube primo nitori, & viriditati reſtituimur. Et in hoc vis τῆς ἐγχυμώσεως eluceſcit, & enitet. Sic ſi diffuſio fit illuſtris ſpiritus, ſanguinis, & caloris affluentis temperati, halituoſi, & ἀτμώδεως, tum nitet facies: ſin calor diffundatur acer, mordax, ſiccus, ſquallidus, nebuloſus, ac caliginoſus ſpiritus, & ſanguis, deperit floſculus, & nitor vultus, totiuſque

Sectione 4. lib. 2. Epid.

totiusque corporis decutitur viriditas. Et tunc non oportet tantùm intelligere de humorum in vasis contentorum dispersione, sed de calore contento in corde, & spiritibus qui ab infinitis humorib' excrementitijs, qui in corpore continentur, inficiuntur. Nam quis dubitat, quin si in mesenterio, in simis, & gibbis hepatis, in lienis penu colluuies scatet prauorum humorum, & iam à natura egressorum, à spiritu, & vapore illinc elato, non afficiatur massa sanguinis, deindè coloris corporis amissio fiat, vtpotè habitu ipsius fœditatem istius vaporis persentiscente? Sin moderati sint humores excrementitij, aut qui extra vasa in vsum naturæ asseruantur, vt τὸ φλέγμα, quis dubitat, quin benignitas illius vaporis, iuncta benignitati vaporum eius succi, qui in venis est, & qui proximè alit, corpori nitorem sit conciliatura? Videmus mulieres ῥῷ laborantes, dum fluor perseuerat, etiam boni coloris esse: si supprimitur, faciei splendor obscuratur. Quanquam reperio duplicem εὐχροιαν, (coloris suauitatem verto ex Cicerone) vnam naturalem, de qua dictum est, alteram contra naturam, & ea aut est præsentis morbi signum, aut futuri præsagitio. Præsentis, vt ἔμπυοι rubentes, & floridulas habent genas, qui color vulgo placet, Medicis ingratus est. Futuri autem, vt cùm quis multis humoribus abundat, qui tamen adhuc retinentur à natura, & aliqua ex parte reguntur, vt ἐν τῇ ἕξει ἀθλητικῇ, ob habitus bonitatem summam, & plethoram maximam facilis in morbum est casus. Vndè Hippocrates (quod est maximè notandum, & valdè huc pertinet) scribit, circa faciem εὐχροια, "& sudores sine febre, stercora vetusta, aut subesse significat, aut inordinatam vitæ rationem. Et hoc futuri morbi præsagium est: Ista enim bona sunt suspecta, vt sic loquar. Et ita affectos intra paucos dies derepente videmus interire. Sangermani historia huius rei fidem facit. Et tametsi εὐχροια illa mala sit, quia tamen de natura sanguinis retinet, non tam mala est, ac si aut plumbea, aut viridis cum pallore esset facies, etsi solueris habitum corporis, facile est à periculo corpus vindicare. Facit enim suppressio humorum (quorum nimietas nocet) ad nonnullam coloris suauitatem, sed suspectam, si ad summum res deuenerit, vt alui fluor, & lubricitas ad pallorem, & deformitatem facit. An verò

Margin notes: 17. (beside "Nam quis dubitat…"); *In 3. oratorio* (beside "coloris suauitatem verto ex Cicerone"); 18. (beside "vt ἐν τῇ ἕξει ἀθλητικῇ"); *In Coacis.* (beside "Vndè Hippocrates")

19. ichor, & fœtens colluuies ad bonitatem coloris faciebat? Ita sanè ex euentu. Et hoc exemplo scies, quomodo non à solis in vasis contentis humoribus manat nitentis faciei occasio. Accedit quod cauendum est, ne hîc decipiamur. Nam sunt plerique, quibus os ventriculi delicatius est, aut pars aliqua perenniter laborat, qui decolores apparent, cùm tamen bonitatis in humoribus, & τῆς ἐυπελεχείας summa sint omnia.

Lib. de ossiû natura. Posterius illud quod Hippocratis esse dixeramus, est, Colorum mutationes corde astringente venas, & laxante
20. fiunt. Laxante quidem rubicundi colores fiunt, & benè colorati: constringente verò virides cum pallore, & liuidi. Quæ omnia ob recursum sanguinis, caloris, & spiritus fiunt, vt in animi pathematis. Et hoc loco non repetit suauitatem coloris, aut eiusdem deprauationem ex succis, alendo corpori idoneis, qui sunt tantùm vt materia, sed à calore, qui tanquam est causa efficiens, cui proximè adhæret spiritus. Magna enim vis est rerum affluentium, ad colorum mutationem. Vndè Hippocr. in iudicio de coloribus, & humorum dominatu faciundo, celebrat suam ἄμπωτιν, quoniam difficile est iudicare de ijs, nisi omnia sint sedata, & tranquilla, & nisi diligenter animi aciem intenderis.

Miror, cur in herpetibus, inflammationibus, in quibus humectandi, & refrigerandi consilium est, non potius ad aquam solam recurrimus, quàm ad aquam & succum plantaginis, & similia.

Galenus, ni fallor, in 2. de temperamentis iudicandi, illam de moribus insitis, reconditiorique natura, quæ ferè soli Deo, & naturæ patet, temeritatem quæ à physiognomis petitur, videtur conuellisse. Frons multis simulationum inuolucris obtegitur, vt sæpè mentiatur, callidissimosque decipiat. Tamen quidam Græcè, Latinéque doctus, ita de isto iudicio sentit ad Physiognomiæ commendationem. Quemadmodum oratio mentis est character, ita & vultus animi certus, & constans index existit. Cœlo enim ipsius capitis proximus animus, sensuum aciem, mentis rectionem, & altissimum culmen attingit: ex quo tanquam ex alta specula recondita animi sensa comprehendimus. Sic in vultu diuinus ille, & augustus Architectus

Vt oratio mentis est character, ita vultus animi index.

naturæ cuiusque inflexiones, motus, inclinationes ac procliuitates, ad certa morum, actionum, studiorum, & affectuum genera appendisse videtur, & appressisse, vt recessus animorum, & latebrę in conspectu obtutuque forent. Quò proximè ad deorum numen, vim ac potestatem accederemus, vt qui ex manifestis lineolis, & monticulis internas rerum variarum intelligentias, & imagines profundiore conscientia pressas, arctas ac constrictas eliceremus ac erueremus. At quoniam in his labi, & decipi facile est, & quod sacra pagina vetuit, si quis ita faxit, dum intestina hominum sensa scrutatur, & inquirit, prauo de aliquo opinionis errore seducitur, ac fluctuat; satius multò est nosse seipsum (quod ipsum difficile cùm sit, tum difficilius de alijs scire) quàm in mores aliorum ita leuibus ex argumentis, & instrumentis inquirere, & potiùs ex effectis manifestisque indicijs suspensum tuum iudicium, ac opinionem valdè ancipitem, nutantemque subleuare ac roborare. Alioqui, dum te languida, supina, & erronea opinio, ac de cuiusdam moribus haud dubiè occultis, & non nisi magno rerum vsu euoluendis, inquisitio transuersum agit: fortè enim malæ indolis esse putas, qui egregiè ad virtutem natus sit, contra tuę istæ egregię lineolæ opinionem tibi faciunt de cuiuspiam probitate, aut fœlici ingenio, qui cùm in summa rerum ignoratione versetur, sit tanquam quiddam cassum, & inani vocis sono decoratum, aut in quo omnium vitiorum ac scelerum sit cumulata complexio. 21.

Physiognomia fallax.

Hystericas mulieres videmus aliquando quibusdam contractiunculis capi, quæ non sunt malæ, & de genere verarum conuulsionum, affecto neruorum principio. Ideò Hippocrates in Coacis ait σπασμοὺς, in hystericis, si sine febre sint, esse εὐχερεῖς, id est, faciles, non periculosos. Quanquam Galenus in comm. de voce εὐχερὸς, dubitat valdè: Sed, quod valdè notandum est, in commento Galenus non vsurpat eam vocem, σπασμὸς, qua in contextu Hippocrates vsus est: sed ait in hystericis fieri contractiones conuulsiuas continuas, quæ cæteris conuulsionibus simile periculum non habent. Sua lingua vocat συνολκὰς σπασμώδεις, καὶ συνεχεῖς. Quod abs re dictum non est. Nam si esset verè σπασμὸς & συνεχὴς, quis dubitat quin adesset

Hystericis conuulsiones familiares.

Com. in particul. 27. sect. 3. lib. 1. prorrhet.

præsens periculum. Ergo σιωολκὴ est tantùm σπασμώδης, contractio quædam instar conuulsionis à flatu, videlicet sparso: qui si veram conuulsionem faceret, non abesset periculum. Et non tam principium neruorum pungitur ac feritur, quàm per quasdam inanitates vapor fertur. De talibus fortè σιωολκαῖς audiendus est locus Hippocr. sectio. 5. lib. 2. Epid. Si puerperę conuulsio accidat, febrem excita-
« to. Et lib. 5. Epid. in Cholera morbo oborti sunt σπασμοὶ
« ab aluo & intestino, sed erant potiùs σιωολκαί.

Vtero affecto sinciput dolet.

Sincipitis dolores adsunt, potiusque in sincipite ipso symptomata elucent, si qua ex affecto vtero manent, quàm in occipite. Galenus in hoc valdè laborat; tandem probabilem valdè rei huius rationem affert in Epid. Ac hoc quod verum sit, Hippocrates in libro 6. Epid. insinuat, sed multò apertius in libris de Morbis mulierum docet. Ita scribit. Partes sunt multæ, cum quibus vterus societatem habet, sinciput, & stomachus, mens quoque percellitur, improbáque fit. Langius verò, si ei fides abroganda non est, fatetur sæpiùs obseruasse se in hystericis, & quauis vteri affectione, verticem capitis propè suturam coronalem, qua glaciei pondus mulieres se sentire fatentur, vtero affecto lege consortij condolere. Quod valet vt intelligas, an caput per vteri consensum laboret. Sed demonstratio huius rei, nimirum cur facilius omninò laboret cerebri pars anterior, est ex Hippocrate, lib. de vulner. cap. cùm docet, in sincipite plus inesse substantiæ cerebri, & mollius est ea parte.

Com. in part. 1. sectio. 1. lib. 6. Epid.

Lib. 1. de morb mul.

Epistola 49. lib. 1. Epistol.

Admirabilis est motus humorum febres committentium, cum diathesi ἀῤῥήτῳ. D. De Masseparrault libellorum supplicum Magister affirmauit, se semel annis singulis febricitare: cui obieci illud Plinianum, toties celebratum de Caio Mecœnate, qui tota sua vita febricitauit. Et de Antipatro Sidonio, qui singulis, & omnibus annis semel die natali febre corripiebatur.

cap. 51. lib. 7.

ANNOTATIONES.

1. *Morbus illius mulieris erat finitimus Siriasi puerorum, de qua Aëtius. Verum inter cætera signa cerebri, phlogosin patientis, & velut exhausti, est vnum, quod nimirum oculos habent* ἐπιχνόους, *id est, puluerulentos, part. 17. sectio. 1. prorrh.*

2. *Galenus in diuturno lateris dolore, dum secuit arterias in manu, id tanquam miraculum memorat. At Hippocrates (quod mirum est) lib. 1. de morbis, in pleuritide sine sputo, à calore, aut siccitate secat in manibus venas. Credo illum dolorem lateris, cuius sedandi ergò Galenus arteriam secuit, à vapore fuisse, & obstructione melancholica, cui certè prodest sectio in manibus.*

3. *Quid si testes in tußientibus non tument ob humorem translatum, sed ob tußiendi conatum?*

4. *Initio lib. 2. Epidemior. hanc communitatem pulmonum cum testibus explicat Hippocr. Et com. in vltimam part. de Pythione lib. 3. Epid. docet operis societate communionem esse inter thoracem, & testes. Et quod valdè notandum, vocis gracilitatem omninò soluit oborius varix ad dextrum aut sinistrum testem, ob magnam communitatem inter partes thoracicas, voci, & respirationi seruientes; & testes ipsos. Vide initium sectio. 5. lib. 2. Epidemiorum. Et sectio. 5. lib. 2. Epid. ait: Quibus tußis sicca, ijs non soluitur, nisi ad testes, aut crura irrumpat. Et inter cæteros locos valdè notandus lib. 4. Epid. sub finem. Sed nullo loco pleniùs meminit, istius consensus thoracis, & partium vocalium cum testibus, quam cum ad Aphor. 41. sect. 3. lib. 6. Epid. vbi & vocem, & genituram declarare ait istum consensum partium superiorum cum inferioribus.*

5. *Cùm quis malo inaudito tenetur, & dolor aliquis mox hanc partem, vt crus; modò illam occupat, omnes ferè recurrunt ad corpus internum, & ad viscera. Contrà sæpè malum est cutaceum, aut potiùs superficiarium, vt non tam sit consulendum corpori interno, quàm externo. Id declarat aura à pollice, & pede Epilepsiam inducens. Et tunc malum in habitu*

corporis est. Habitudo corporis autem est in ijs partibus, quæ primæ oculis subijciuntur.

6. *Exemplum absolutæ communitatis est dolor punctorius: nam in vna tantùm parte sensus punctus est, sed expanditur dolor sine materia longius.* Galen. lib. de sanguinis mißione.

7. *Tametsi qui sæpè caput dolent, & hemicrania sunt implicati iuuentur, aluo soluta, aut vomitione: non est tamen quod inferas per consensum à partibus imis esse morbum; non desinit enim esse per protopathian cerebri.*

8. *Hippocrates de pleuritide sicca sine sputo mentionem fecit lib. 3. de morbis. Item particul. 21. lib. 4. acuto. meminit orthopnœæ siccæ, quæ non est à suppurato, sed à spirituum interceptione. Hippocr. lib. 1. Epid. sect. 1. part. 28. loquitur de ferina destillatione à qua pharynx vitiatur, & breui extabescit. Quod ad hunc locum pertinet.*

9. *Si enim ratione particularis inflammationis, etiam audacter & commodè detrahatur pueris sanguis, cur ratione febris continuæ, quæ inflammatio est vniuersalis, vena non aperietur? Fortaßis enim solis chalasticis inflammatio particularis sedabitur.*

10. *In præcedentibus docuimus, non nisi magna cum religione agitandos esse ægros circa dies criticos: nam hinc hypercatharseis consequuntur. Sæpè enim emouemus materiam residem, & quæ non furit. Et si eam agitamus, & tunc fortè tum irritatione materiei, tum medicamento natura ad crisin incitetur, eueniet mors, aut graue aliquid. Sed dices, eò leuiùs habebit natura, immò grauiùs. Nam sæpè in crisi natura contenta est quodam sudore. Et tametsi omninò non cesset morbus, potè eius causa omninò non sublata, saltem diminuta est causa, & morbus. Et satius est naturam crisin aliquam non omninò perfectam, cum elapsus aliqua opinione, moliri, quàm conando cum natura coeffundere, eius institutum impedire, & mortem intentare.*

11. *Quid? dum in venis coctio facta est, & nondum excretio, vrinis apparentibus satis laudabilibus, sanguis impurus detrahetur. An id faciendum?*

12. *Locus de his præclarus est com. in part. 115. lib. 4. Acutorum, qui diligenter legendus est, & ad hunc locum ma-*

ximè pertinebit. Nunquid primo prognost. dum vultum istum terrificum describit, causarum externarum maximè rationem habet?

13. *Galenus cap. 9. lib. 3. de Crisibus, docet multis de causis contingere, vt in principijs accessionum suffocentur ægri, strangulentur, ægrè spirent, immò & moriantur aliquando. Huius rei ratio est, quia hepar* ἀναπλύσεται, *& ideo mala symptomata surgunt. Vide Histor. 1. lib. 2. consil. meorum, circa principium.*

14. *Mirum esse potest, & quæstione dignum; quomodo mulieres decolores (quibus etiam bonus sanguis trahitur è vena) & cacochymæ tam malè habeant à detractione sanguinis. Vt Damisella Du bez. Ratio est, quia capillares venæ sunt plenæ virulento, & seroso sanguine. Et est morbus in habitu corporis, eo modo, quo in Elephanticis. Et incumbendum videtur in habitum ipsum. Nam cum pestifera morbi vis in habitum ipsum sit reiecta, toties demere sanguinem è maioribus vasis, calorem ipsum natiuum est imminuere. Quod diligenter obseruandum, ne grauiter peccetur.*

15. *Galenus ad particul. 10. lib. 2. de diat. acutorum. Docet pituitosum, & crudum sanguinem, si ex loco inflammato fluit, florentem apparere; an propterea putandum est è loco affecto non fluere: quia est floridus? an aut timidiores, aut audaciores in secanda vena esse oportet?*

16. *Nunquid in mulieribus concepto semine statim decoloratio contingit?*

17. *Horum omnium demonstratio manifesta, & ampla peti potest ex hoc loco, vbi ait Hippocr. Qui ventre calido sunt, &c. part. 25. sectio. 4. lib. 6. Epid. vbi in comm. Gal. docet à calore acri coctionem corrumpi, & vix esse possibile, vt laudabilis sanguis in iecore generetur: Tamen potest esse floridus color, & in se esse acrior & biliosior. Vnde quædam mulier* ὑπόχλωρος, *& eiusmodi prædita temperamento mihi affirmauit, si quando vel ex dentibus sanguis effluit, vel è capite, eum sibi gustu sentiri salsum, & molestum. Vt mirum non sit, si id alimentum salsum partes respuunt, & malus color apparet.*

Annon reuerà malè consulunt ægris Medici, qui inspectis quibusdam rebus, & affectionibus contra naturam in habitu corporis, ad internorum curam se conuertunt? Sunt enim vitia propria

partium internarum, sunt & ipsius habitus corporis. Et malè ex affectione corporis externi de corpore interno iudicas. Quanquam color efflorescit similis alimento. Sed illud alimentum tam de proximo, quàm de remoto intelligi debet.

Vndè obseruatum de quibusdam, quibus facies primum nitorem exuerat; immò aut virore, aut flauitie, aut pallore erat deturpata: in quorum prima regione viridantium, omnisque generis humorum erat cumulus, ac copiosa sursum deorsumque facta excretione, primo nitori splendorique faciei sunt restituti.

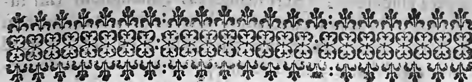
18. *Hippocrates libro de alimento ait, Habitus athleticus non est à natura, habitus sanus melior in omnibus.*

19. *Hippocr. lib. 1. de morbis, requirit ad generationem phrenitidis bilis motionem, & vt sanguinem subeat. Nam cùm sani sumus, non transsumitur ichor à vasis in mesenterio contentis; sed dum ægrotamus, facilè ea fit transsumptio, & proindè deturpatio cutis.*

20. *Talia in multis mulieribus, & viris effœminatis visuntur, qui se facilè à perturbationibus vinci superarique patiuntur, nec eam constantiam seruant, æquabilitatemque, quæ in homine verè viro cernitur, vt omnium perturbationum radices facilè elidat, & inconcussus maneat. Qui ita molli, muliebrique sunt animo, statim pellucent, ac florent, ac minimo molestiarum vento facilè quatiuntur. Vulgò vocantur* iournaliers.

21. *Quod de Physiognomicis hîc dicitur, idem de astrorum vi in animos, & corpora nostra. Astrorum decreta non sunt prætoria, nec astrorum significationes vim afferunt, licèt omninò non sunt otiosæ.*

FINIS.

GVLIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI.

Ἐπιδήμια	[id est]	*Morbi populares.*
Ἐφημερίδες		*Diaria.*
Πάρεργα,		*Appendices.*
Τετηρημένα		*Obseruata.*
Ἐρωτήματα ἀξιόλογα		*Quæstiones memorabiles.*
Σύμμικτα		*Miscellanea.*

ÆSTIVA CONSTITVTIO

Anni Domini 1575.

DEPREHENDIMVS seri biliosi, efferi si quandoaliàs, magnitudinem, & malignitatem: Atque huius maximè vis & copia in cerebro apparebat; quod cum plethoricis auctum esset symptomatis, non mirum si ophthalmiarum, præsertim siccarum, parotidon non funestarum, & sine febre, tuberculorum circum maxillas, dentium dolorum, colli, & occipitis dolorum maxima fuerit annona. Atque inter cætera capitis dolores viguêre tanti támque longi, vt Medicorum I. *Morbi ob seri dominatũ.*

2. opera eluderetur. Seri malignitas remediorum vim superabat. Nec nòn conclusum ibi in capite, & exitum non habens, non poterat non affectionem nutrire. Et quod nobis videbatur, illud serum peculiarem in cerebro generationem habens, & quod indomitos capitis dolores inferebat, diathesin quandam in cerebrum induxerat, quæ tantæ diuturnitatis causa existere potuit. Vndè cùm sine febre ægri viderentur, tamen erat nescio quæ oris siccitas, oculorum rubedo, pulsus in temporibus manifestus, sensus punctionis & lancinationis. Ac valdè notandum, quod Galenus scribit, Rubor oculorum cùm sequi possit ob ventriculi inflammationem, maximè verò existit propter dispositionem in cerebro inflammationi similem. Atque tunc dolor est quidam perseuerans; & habet aliquid puerorum τὴν σειρίασιν, aut σιρίασιν referens. Est porrò quædam inflammatio partium cerebri, & membranarũ, adeò vt oculorum, &

Diathesis in cerebro.

Fernel. Cap. 1. lib. de morbis.

Comm. in Aphor 3. lib. 7. Aphor.

Ruboroculorum phlogoseos in cerebro argumentum.

3. sincipitis consequatur cauitas quædam, cùm siros significet quandam fossam, & cauitatem, in qua semina asseruantur. Et ob istam similitudinem sincipitis caui cum fossa illa siriasis appellatur per τὸ, ι. Sed Langius σειρίασιν per τὸ, ει, vult scribi, vt illa dicatur ἀπὸ τοῦ σειριᾶσθαι, id est, inflammari & exsiccari, quod pallor, cauitas, & ariditas corporis consequatur, cum in somnijs & vigilia, & vocatur alio modo, febrilis capitis infantium dolor (propriè enim ad pueros refertur, quanquam cur non idem in viris?) Ac propriè, πυρετὸς κεφαλικὸς dici poterit. Quod valdè notandum est. Nam si exquisita esset inflammatio, phrenitis foret. Sed varietas humorum, siquidem humor est quidam pituitosus cum bilioso, efficit vt non sit phrenitis, sed quippiam analogon, nec magna febris insequatur. Nam, vt inquit Alexander Aphrodisiensis, feruor per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritum vitalem feruefaciens, febrem sine putredine accendit. Bilis verò ipsa inflammata aluum irritans, facit fluorem alui. Sed quæstio præclara. An non in doloribus istis capitis cum calore & humore ὀπορογενεῖ iunctis, præsertim cùm serum biliosum adest, conferent embroche ex oxyrhodino & repercutientibus?

Vndè dicatur siriasis.

Aëtius Cap. 13. sermo 4. Tetrab. 1.

σειριᾶσθαι quid.

Langius lib. 1. Epist. 14.

Febris capitalis.

Phrenitidis & siriaseos differentia.

Lib. 1. probl. 96. problemate.

4. Si enim minima seri per sudorem excretio

capitis dolores acerbissimos sedat, nunquid vsu astringentium in capite, tamquam carcere, concluditur humor, qui difflari prohibitus, seipso per moram deterior & fit, & existit?

In ea maximè constitutione, n qua prouentus biliosorum & adustorum humorũ erat, & autumnale tempus æstiua ista intemperies referebat quodammodò ob summam temporis inæqualitatem & inconstantiam, plurimis hypochondrium sinistrum doluit. Vt omninò admirer eximium illum Hippocr. qui autumno lienes vigere ait. Nomine τȣ̃ σπληνὸς, intelligens duo, & tumorem efflorescentiamque eius (sic enim Hippocr. vocat σπλῆνα θάλλειν, id est, efflorescere, increscere, extuberare. Qui modus loquendi est politicus) vel dolorem, vel, vt meliùs dicam, morbos splenicos, per synecdochen, aut metonymiam nomine partis indicante affectiones ei proprias. Galenus in comm. non simpliciter dixit splenes, sed magnos lienes, ob vbertatem atræ bilis. Quod verum quidem existit, cùm adest autumnus ipse, per congestionem humoris. Sed hoc tempore, non tam est congestio, quàm dispositio quædam ad morbos splenicos: ideò ægri sine manifesto tumore de hypochondrio sinistro querebantur. Ac præsertim erant ij quos splenicos & melancholicos noueramus. Multis sacri quidam ignes fuerunt, & in faciem herpetes. In tibias, in inguina derepentè humores tenues, non tam quantitatē, quàm qualitate molesti multis eruperunt. Non erat manifestus tumor, & dolori analogus. Sic potiùs peccabat qualitate humor.

Splenes quid significent.

Lib. de locis in homine.

Splenem florere quid sit.

Autumnus splenicorum morborum author.

Congestio humoris, & diathesis in parte differunt.

Humoris qualitate peccantis notæ.

Febres continuæ, præsertim quæ exacerbationes nocturnas habent, aut leuem aliquando perfrigerationem, aut rigorem habent, acerbationis præambulonem. Et cùm id non sit periodicum, nec sequatur motum materiæ à partibus internis ad exteriores per sensibilia corpora, quemadmodum aut frigus, aut rigor periodicus, non confert in eiusmodi febribus vomitum ciere. At in periodicis, initio paroxysmorum; præsertim si facilè vomitu reijci posse coniectura assequare, vtile est valdè vomitorio excretionem tentare per os. Et ita veterum decreta sanciuere.

Febres continua cur rigorem aliquando habent.

Vomitio confert initio paroxysmorũ.

De linguis ampla est materies, præsertim quod pertinet ad

Lingua obseruatio in febribus.

iudicium de febribus faciundum. Ferè cum lingua alienum quid in ſeſe habet, tum aut febrem ſuſpicamur, aut affectum aliquem partium internarum. Galenus enim ait maximè linguæ, & totius corporis colorem alterari, cum hepar laborat. Sed an neceſſariò febrem adeſſe ſignificat, vt aliquid præter naturam in lingua contingat, quaſi verò caloris contra naturam proprium ſit, aut vaporem, aut exhalationem excitare à ſegni latentéque in corpore humore? Numquid eorum qui pro meridiano ſomno indulgent, & os, & lingua aliquid aut inſulſum, aut δυσῶδες habet, cùm tamen nulla adſit febris? Numquid & Hippocrates ait, Salſæ guſtatui carnes, ſuperfluæ materiæ ſignum, id eſt, ſi ſalſedinis guſtus ſit in ore, materiei ſuperfluæ & excretionem ſui indicantis eſt argumentum. Non meminit febris. Sic cùm humor redundat in corpore, poteſt ſui ſpeciem repræſentare in lingua abſente febre: Et tamen quia talem humoris exceſſum proximè aliquando ſequitur febris, tribuitur alteratio linguæ, non tam humori quàm febri, & id quidem malè. Sic lingua tingitur, aut quia febris adeſt, aut huius illiuſve humoris abundantia, vt in hypochondriacis; & nigricat lingua, & aciditatis ſenſus in ore adeſt, aut quia in ventriculo proximè continetur humor. Et Hippocrates ait, Lingua otium indicat, id eſt, quis humor in corpore redundet. Id quod lotium, id eſt, ſerum cuiuſque humoris refert, tanquam facilior paranymphus. Et eo loco varias ſpecies colorum in lingua deſcribit. Sed omninò duo ſumma genera colligemus Aut lingua affecta eſt per modum vaporis, aut per modum fuliginis & exhalationis: Vna ſpecies eſt humoralis, altera non tam eſt materialis, quàm immaterialis per æſtum tantùm, & efferueſcentiam, ita vt vel nulla ſit materia, vel ſi ſit ea pauca eſt, aut iam exuſta, vt vapor nullus excitetur. Et reuerà aliud eſt, alterari linguam materialiter per modum vaporis, aliud eſt, immaterialiter per modum fuliginis, & exhalationis. Prius purgationem vacuationémque poſtulat, poſterius omnimodam alterationem. Qui ſecus faxit rebus minimè intellectis, in ſumma ignoratione verſabitur. Quæ omnia Hippocrates quodammodò explicauit, ſed obſcurè. Dum enim ait, Linguæ viriles biliosæ, mate-

Cap. 9. lib. 2. de loc. aff.

Lingua vitiũ hepatis declarat.

Linguæ mutatio materialis, & nõ materialis.

Part. 17. lib. 6. Epid. ſectio. 5.

Febrem adeſſe non oportet vt lingua mutetur.

Part. 14. ſect. 5. lib. 6. Epid.

Linguæ alteratio quid agendum inſinuet.

riam ſignificant, cùm ait. Aridæ à fuliginoſa exuſtione poſterius linguarum alteratarum genus graphicè deſcribit. Maximè verò materies aliqua in lingua & dentibus apparet, cùm à calore extraneo excitatur vapor. Quod & Hippocrates ſcribit, dum ait, Quibus in febribus circa dentes lentores quidam ſunt, ijs fortes febres fiunt: Declaratur enim, & caloris multitudo, & pituitoſioris humoris copia, à qua craſſus vapor excitatur, qui reſiccatus febrili calore circa dentes τὰ περίγλισχρα facit. Tametſi enim humor in præcordijs redundet, vix magna copia excitatur vapor, qui ἀξιολόγως linguam inficiat, niſi calor contra naturam adſit, qui materiam agitet. Vndè pleriſque ſanis manè ſæpè à ſomno excitatis, aliquid περίγλισχρον apparet. Sed id facilè aquæ lotione eluitur, quia cauſa efficiens non manet.

Lentor circũ dentes quid ſignificet.

Aphor. 53. lib. 4.

Calor febrilis vapores excitat.

In capitis doloribus (niſi fortè periculum graue minentur) nec nimis ſecurè venas frontis aut occipitis aperies, nec audacter arterias temporum reſerabis. At, aiunt, multus in capitis venis ſæpè ſanguis deprehenſus eſt. Credo. In malè affectis cùm factus eſt morbus, quem Hippocrates vocat τὸ ὑπερέμετον τῶν φλεβῶν τῆς κεφαλῆς. At cerebrum pars eſt natura frigida, ſpiritu limpido, & illuſtri, valdéque elaborato plenum eſt, cuius facilis eſt diſſipatio: & proindè aut imminutæ memoriæ, aut morborum frigidorum, aut cæcitatis occaſio. Præterea, quod dolet caput ſæpè, id potius per quandam effumationem fit, quàm ſanguinis copiam. At iſta effumatio potius poſtulat reuellens remedium, vt purgationem, quàm phlebotomiam. Accedit quod cerebrum potius nutritur per modum raptus, quàm legitimæ attractionis: glandula enim eſt, & ſitum in corpore ſuperum habet. At carnes, quia ſunt calidæ humidæ naturâ, non ex euentu, vt cerebrum, verè ab Hippocrate ὁλκοὶ dicuntur, id eſt, attrahendi facultate pollent, ideò & facilè in ijs ſanguis congeritur, & attrahitur ad eas: Propterea minùs formidare oportet phlebotomiam in morbis carnis.

Venarum capitis apertio parum tuta.

Arteriotomia parum tuta.

Cerebrum nõ fert phlebotomiam, & cur.

6. Epid.

Febres aliæ ſunt venoſæ, aliæ ſunt γαστρικὰ, id eſt, quædam phlogoſin ſequuntur potiùs venoſi generis, quàm vi-

Febres venoſa.

tium humorum in præcordijs contentorum. Quæ venosi

Fernel. cap 6. lib. 2. meth. med.

ſunt generis, hæ primò quoque tempore per phlebotomiam ceſſant, quæ aliûs ſunt generis, non facilè phlebotomia ſoluuntur, contrà potiùs cathartico egent. Vt non mirum

Vena ſectio quibus febribus conueniat.

ſit, ſi quaſdam febres, veluti miraculo, tollat phlebotomia, aliæ potiùs exacerbentur.

Domina le Boindre morbo Medicis incognito, ſed tandem inter legendum, ab Hippocrate deſcripto perijt: cuius ratio tenenda eſt ad vnguem, quoniã valdè Medici decipiuntur. Et Domina Garnier non diſſimili morbo conſumpta fuit. Vtraque comatoſa, ac veluti lethargica interijt.

Peripneumonia ad lethargum accedens.

Affecti valdè pulmones erant. An lethargus à pulmone eſſe poteſt? Ita ſanè, eo modo quem Hippocrates deſcripſit. Ita ait, Morbi lethargi appellati idem ſtatus ac peripneumoniæ. Et non omninò remotus ab humida peripneumonia. Tuſſis & ſopor ipſum tenet, cùm moriturus eſt multum & liquidum egerit, &c. Idem repetit lib. 2. de morbis. Ac

Lib. 3. de morbis ferè initio.

lethargus propriè affectio eſt cerebri. Sed hic affectus, qui propriè affectionem pulmonis ſequitur, & facilè cerebro communicatur, ob pulmonis, & capitis συντιμωρίαν, bifariam aut trifariam, à ſimilitudine quadam λήθαργος dicitur. Primùm, quia hominem λήθαργον, id eſt, ignauum, & comatoſum cum febre reddit: λήθαργος enim impotentem, ignauum, & abiecti animi hominem notat. Tum quia lethar-

5. gicam diſpoſitionem in cerebro facit, ob craſſorum vaporum eleuationem à pulmonibus concalefactis excitatorum. Talis enim ſpecies peripneumoniæ à pituita putri eſt, cuius craſſior vapor feriens cerebrum, veluti hominem lethargicum facit. Sic enim obſeruauimus ex Galeno, in febribus, & præſertim earum acceſſionibus ſæpè ſoporoſos affectus per ſympathiam contingere. Tertiò, lethargus dicetur,

6. quoniam cùm obſtructi ſint à pulmonibus, pituita Infarctis meandri, & viæ liber aditus, & exitus ſpiritibus non ſit. Et ſic ληθαργικὸν quid inducitur; quia ſoporantur inſtar eorum qui lethargo tenentur. Hæc notanda ſunt, ne malè conſulas capiti, cùm omninò ad pulmones ſtudium referre oporteat.

Horreſcendi viciſſitudo vndè.

Quî fit, vt in febribus continuis perpetua horreſcen-

di quædam ſit viciſſitudo? An omninò metus ſuppurati in partealiqua, quod magna Medicorum pars ſuſpicatur? Nequaquam. Nam cùm in febribus putridis, præſertim ſi cacochymia magna ſit, quæ incendium conceperit, dum calor ex interuallis inualeſcit, & putridus vapor effertur à foco ad partes, reliquas feriens partes, tum horroris occaſio adeſt. Omnes enim cacochymi, dum vehementer repentè incaleſcunt, horrent, quod in externis videre licet. Nam ſi quis cacochymus inſoletur, paulò pòſt horreſcet, & febriet. Numquid quod calor externus facit ad horrorem inducendum, idem & internus facere poteſt, dum è foco & ſede ſuſcitatur, refunditurque in alias partes? Sed hæc in valdè cacochymis, & τοῖς ὑποχλώροις.

Horror an ſemper puris index.

Comm. ad Aphor. 26. ſectio. 3. lib. 6. Epid.

Cacochymi calfacti horrent.

Cùm peſtilentium morborum originem à cœlo & aëre repetamus, cùm quis infectus peſte eſt, & ferè ſolum ſpiritus attinguntur, (vndè peſte affectorum febris ſynochus ferè eſt: niſi fortè de ea peſte loqueris, quæ potiùs vernaculus eſt morbus, locíque vnius, aut diætę vitium ſequitur, quam communis nos ambientis aëris) cur in peſtilenti morbo tam fœdi ſunt vomitus, tam graueolentes deiectiones, quales in Aphoriſmis explicauit Galenus? An hoc proprium omnis peſtilentis febris? An hoc vitio corporis? Et ſi vitium corporis, cur multi peſte affecti tam praua excernunt? Et an cùm primum quempiam aër infecit peſtilens, tametſi tanta in humoribus prauitas non eſſet, an proprio peſtilentis aëris vitio tanta labes inducta eſt: vt quod venenum venereum in tempore efficit (nec enim tam præſens eſt ad necandum, quàm aër peſtilens) idem penè in articulo efficiat aura peſtilens? At tabum venereum omnem humorum compagem infirmat, & tempore corrumpit.

In febre peſtilente cur tam fœda excretiones.

Febris peſtilentis occaſio.

21. lib. 4.

Luis venerea & peſtis collatio.

Ex venenis alia ſunt, quæ potius humores afficiunt, & humoralia venena dicentur doctrinæ gratia, vt luis venereæ venenum; alia ſpiritus, vt aura peſtilens communis, vndè leipothymiæ aut ſyncopæ cardiacæ inſequuntur, & tale venenum πνευματικὸν dici poteſt. Aliud venenum aliquando ſolidas partes primò reſpicit, vt ea febris peſtilens hectica, in qua ægri primo quoque tempore à ſe omninò mutantur, & ſumma extenuatione, & carnis collapſione ſceleton exprimunt. Quod Galenus

Venena cur alia cor, alia partes alias attingunt.

Venenorum diſtinctio.

Cap. 3. lib. de præsag. ex pulsibus.

quodam in loco annotauit. Sic aliud est venenum, cor statim feriens, & pathognomonica sua habet; aliud alias partes respicit, & sua quoque propria nanciscitur signa.

Febriũ differentiæ incognitæ.

Valet plurimùm hæc distinctio, nunquam ferè audita ad ideas febrium cognoscendas. Quædam febres sunt à genere venoso in humores à massa sanguinis alienos, vt qui in præcordijs continentur, qui putridas febres sæpè faciunt: & tales febres sunt synochi imputres. Quædam sunt à contentis in mesaræo humoribus, & in massa sanguinis, dum suum serum refundunt, putres faciunt, vt sunt synecheis, id est, continuæ, quæ aut quotidianæ, aut tertianæ, aut diurnæ, aut nocturnæ sunt: Aliæ in ipsa substantia sunt; vt hecticæ, pulmonariæ, capitales, lienosæ, hepaticæ febres, vt quæ contumacem obstructionem, & vitium latens substantiæ sequuntur. Fernelius vocat continuas symptomaticas. Vndè videas in quibusdam diuturnas, & satis vehementes esse febres. Atque in ijs si demas sanguinem, nullo ferè profectu id fit, & laudabilis est. In alijs statim corrumpitur. Vndè hoc est?

Febres capitales, pulmonariæ, &c. Cap 6. lib. 2. Therap.

Febres symptomaticæ cõtinuæ.

Subviridis χλωρός viridis χλόα vel χλόη herba virens.

In alio Ephemeridon libro obiter docuimus, quibusdam siccis, biliosis, squallidis, quibus tamen corpus perpetuo calidum calore acri, & molesto, manumque mordente percipitur; & est ὑπόχλωρον, phlebotomiam haud conferre; immò aut facilè animo linquuntur, aut post phlebotomiam longè post dicunt se vix à sectione venæ refici, & releuari potuisse. Sed in artis operibus obseruaui aliàs sectionem venæ siccis, biliosis, calore acri & mordaci abundantibus conferre, aliàs obesse. Vtrique malè coquunt, quoniam qui ventre calido sunt, carnes habent frigidas. Qui πλατύφλεβοι, καὶ μεγαλόφλεβοι, vt sic loquar, & ἐπίφλεβοι dicuntur verbo Hippocratico, ij venæ sectionem ferunt satis facilè, nisi quid impediuerit, vt oris ventriculi sensus exquisitus, vel virium imbecillitas, aliâ ratione

Quinam sicci, & excarnes phlebotomia iuuentur.

πλατύς amplus, latus, spatiosus

Aphor. 25. sect. 4. lib 6. Epid.

7. inuectâ. De ijs ait Hippocrates, Qui ventre calido (Græcè θερμοκοίλιοι) carnes habent frigidas, isti sunt venosiores, & iracundiores: Venosi, Græcè ἐπίφλεβοι duabus de causis, ait interpres, tum quia carne sunt denudati, tum quia plenas sanguine venas habent, & proindè conspicuas.

Venosus bifariam sumitur.

ſpicuas. Iracundi autem ſunt, quia abundant calore acri, qui moleſtias exhibet ori ventriculi, cùm in ventre continetur: os autem ventriculi facilè in ſui affectus contagionem animam trahit. Et ſic reperio iracundos bifariam eſſe, aut ob abundantiam caloris in corde, aut propter exceſſum caloris acris in ventre, qui os ventriculi contriſtat, & proindè animam. Ergo qui eo modo ſunt macri, excarnes, & ἐπίφλεβοι, ij ſanguinem ſibi adimi patiuntur. At qui macri ſunt, excarnes, ſubflauo colore præditi, & graciles habent venas, venæ ſectione plurimùm offenduntur. Cæterùm cùm loquitur de iracundis, notandum, quod vtitur voce ὀξυθυμώτεροι, non autem θυμοειδεῖς.

Iracundi qui ſint. *Caloris acris effectus.* *Iracundi bifariam.* 9.

Rondeletius Galenum exagitat, quod voluerit in febribus tertianis exquiſitis locum non eſſe venæ ſectioni, niſi poſt tertium paroxyſmum. Quondam hoc viſum fuit Auicennæ. At Galenus non adeò abſurdus fuit, vt expectandum tertium paroxyſmum putarit. Sed credibile Rondeletium, & ſequaces, qui in eius verba iurauerunt legiſſe hunc contextum Galeni in methodo, ex quo collegerint phlebotomiam tertio paroxyſmo exacto tertianæ conuenire: Qui febricitant, ſi valentes viribus ſint, omnibus ſanguinem ab initio mittes, perfuſoſque oleo poſt tertiam acceſſionem, vel mulſa, vel ſorbitione nutries. Si hoc loco nituntur, vt in tertianis mittendum ſanguinem poſt tertiam acceſſionem doceant, falluntur. Nam primùm hæc verba non ſunt Galeni, ſed methodicorum, vt contextus docet. Deindè, non ait phlebotomandos poſt tertiam acceſſionem, ſed nutriendos; Tertiò, illud, poſt tertiam acceſſionem, nec idem ſonat, quod poſt tertium paroxyſmum. Et malè verſum eſt à Linacro: In Græco legitur, μετὰ τὴν διάτριτον, quod verti debet, Poſt tres dies exactos.

Rondeletij error. *Febribus tertianis an phlebotomia ante paroxyſmum tertium competit.* *Cap. 15. lib. 11. method.* *Linacri lapſus.*

Quoniam videmus pleroſque quibus de nocte corpus exudat, ſi fortè detectum ſublatis indumentis ſubſtratis aëri exponitur, quia foras non prodit ſudor, tunc aut corpus totum dolent, aut partem aliquam, ſi qua fortè ſudatura erat, & videntur penè fracti: magna vis eſt ſeri ſuppreſſi, immò incredibile quot & quales ab eo excitentur dolores. Declarauit Ioannes Petitæus tonſor, cui ſudor derepente omnem dolorem ſuſtulit. 10.

Notandum est cur sæpè initio febrium vrinæ limpidæ, perspicuæ, & tenues aut mediocres in substantia appareant; deindè turbantur, & crassiores fiunt: Et cùm sanitas adest, in propinquo rursum limpiditatem & tenuitatem propriam, & pristinam recipiunt. Quò fit, vt cùm tenues & limpidæ apparent, tunc ferè qui sanguis educitur est floridus: cùm turbatæ sunt, serosus & putris est sanguis; & vt verbo Hippocratis vtar, τὸ αἷμα διϑρεῖ, de cuius verbi significato dictum est lib. 1. Ephemeridon. Quod fit, quoniam à putrente iam materia excitatur vapor, & ichor, qui statim contaminat sanguinem, aut quoniam serum humorem facilè corrumpitur, maximè vbi calor alienus adest, aut corpus siccum, & constrictum manet. Quod initio morborum euenit, præsertim cùm febris à constipatione cutis nascitur. Inflammatio autem & phlogosis, præsertim humoralis, quàm facilè alteret sanguinem declarant pleuritides.

Quomodo sanguis in febribus viciatur.

Inflammatio sanguinem corrumpit.

Quæstio; cùm febris fit, an auctus est sanguinis gradus, an ratione tantùm vaporis? Quod credibile, quia cùm primùm à foco vapor putris excitatur, statim febricitat homo. An verò per communicationem caloris ad calorem: vt in puerorum Siriasi, quia in anteriore capitis parte calor conceptus est, continuitate febris excitatur, aiunt authores. Si simplex caloris gradus febrem facit, cur cum æstate auctus sit calor, non febrimus? aut cur ebrij aucto ob potum vini calore non febriunt?

De febris essentia disputatio.

Cùm partes principes laborant διαφθορᾷ, & febre, maxima ex parte veluti lenta, & symptomatica intereunt, & incautis Medicis & imprudentibus nobis eripiuntur. Quo modo Condæi Principis à partu vxor interijt à corruptione vterorum. Quod non animaduerterunt Medici. Hippocrates hoc animaduertit, qui non requirit febrem ardentissimam in morbo vteri per corruptionem; immò ait, πῦρ βληχρὸν; id est, blandus, mitis, & debilis calor est. Vox autem βληχρὸς notanda est. Vndè Hippocrates lib. 6. Epid. quandam speciem febris constituit, quam vocat ξηρὸν βληχρὸν. Gorræus per hyphen coniungit, vt dicatur πυρετὸς ξηρος-βληχρὸς. Gorræus in dictione βληχρὸς

Febres ob partium corruptionē sunt mediocres.

Historia.

Li. 1. de morbis mulier.

H.

Dentium caninorum extractio periculosa. Si dum nascuntur, tanta pueris eueniunt symptomata, tanti eorum extractio esse debet, vt non nisi magna cautione fiat. Inseruntur in suis acetabulis ex aduerso oculorum, radix implantatur longius. Hæmorrhagiæ quæ sisti facilè non possunt, insequuntur, & abscessus vix sanabilis metus esse solet. *Dentes canini cur auulsi inducãt grauia accidentia.*

Ioanni Colot Lithotomo febris erat continua, & causus secundæ speciei, quem Hippocrates describit. Materies erat phlegma salsum & putre; nam tali humore abundabat. Et calor acerrimus erat, quod bili quidam falsò attribuunt. Galenus enim igneam caliditatem, & vrentem ait excitari ob fumosam substantiam, à pituita salsa excitatam. Atque inter cætera notanda sunt, quæ Hippocrates ait euenire in causo non legitimo; pudendi liuor superuenit. Testiculus quoque intensus iudicatorius est. Nam incredibile quantum testes abscesserint. Consentaneum autem, ait Galenus, vt hæc fiant, quoniam & pituitosæ febres per abscessum potius iudicantur, quàm per excretionem. Et si in parte inferiore, vt jeiuno & ventre, focus febris sit, inferiores potius partes crisin percipiunt. *Causi species*

Mirabar, cur in peripneumonijs, & ardentibus febribus, quarum in pulmone sedes est potiùs, tam frequens hæmorrhagia foret. Galenus huius rei rationem reddit in acutis; caput incalescens sanguine repletur, effunditque quod ex eo redundat, tum ruptis, tum apertis venis. An non tales conueniunt hæmorrhagię? Galenus ait peripneumoniam & lethargum hæmorrhagiam non amare, pleuritin verò quadam tenus. *Hæmorrhagia pulmonicis familiares.* 12.

Τῶν καύσων focus aliquando in capite est, aliquando in pulmone, aliquando in ventre; an non tales καῦσοι essentiales febres dicentur; licèt in pulmone focus aut in capite existat? Alioqui de ijs peculiariter Galenus non egisset, nisi è genere febrium essentialium essent. Galenus ad part. 75. sectio. 2. lib. 1. Epid. stillicidium in causo malum esse ait, cùm in eo familiarissimum sit è naribus sanguinis profluuium. *Causus an febris essentialis.* 13. *Com. ad particulã 17. lib. 4. Acutorum*

Damisellæ de vieil moulin subrubicundæ pustulæ ali- *Historia.*

quando in cute efflorescunt, cum aliquo caliditatis sensu. Feruido & sicco est hepate. Et cùm vidua relicta sit, cùm alioqui esset & iuuenis, & florens, & restibilis adhuc fœcunditatis, non mirum si defectu consumptionis sanguinis in aliam rem, ita efferetur, & hæc incommoda afferat. Sed aliæ duæ coniecturæ illius efflorescentiæ afferri possunt. Prior est. Annos vndeuiginti nata, magna vi ab equo decussa, humi iacuit semimortua. Totum corpus pessundatum est & contusum; per os, nares, & alias partes sanguinem reiectauit. Credibile internam quandam esse sugillationem, & veluti ἐκχύμωσιν, cuius soboles est ista pustularum eruptio. An hoc credibile? Ita herclè: Nam & Damisella de Goupigny, cui aliquando læsa fuit tibia, propterea que vlcere affecta est, quo vix liberari potuit; certò affirmat aliquando eam partem, tanquam veteris mali memorem, pustulas effundere, quæ non ita longè pòst euanescunt. An non quod particulariter in tibia apparet ob læsionem, idem & in toto corpore apparere potest? Altera est coniectura, & ea habet aliquid admirabile, quod apud Hippocratem scriptum est. Locus est, vbi docet, cuidam virgini manum & crus siderata esse, cùm nil commemorabile tussiret: nulla alia parte, nec mente affecta est. Factum est autem hoc circa mensium eruptionem. Et fortè tunc primùm apparebant. Sideratio ista contigit ex suppressione materiei, quæ sputo educi debuit. Nisi fortè suppressio mensium causa fuisse dicatur. Quanquam adiuuare potuit. Sed & suppressio excrementi, à capite manantis, talis eruptionis causa esse potest. Nam & Hippocrates in Coacis scribit, Quibus salsuginosa sputa, & tussis supprimitur; his corpus veluti à pustulis rubescit. Qui locus est valdè commemorabilis. At assero Damisellam istam catarrho satis ferino obnoxiam esse.

Pustularum eruptio vndè

Historia.

Sectio. 2. lib. 2. Epid.

14.

Sputum salsuginosum suppressum ecthymaton causa.

15. Docuimus aliquando in morbis nec præcipitanter timidos, nec temerè securos esse oportere. Quod Galeni consilium est. Sæpè vidimus ægros, insultu grauissimo morbi quamprimum territos; deinde morbum desæuijsse: & cùm omnia secura esse viderentur, repentè morte prærepti sunt. Adeò humores præsentissimo cuique veneno adæ-

Vide ante lib. 1. Epid. nostrorum.

In morbis parum fidere sæpè oportet.

quandi in corpore latent. Et ad hunc locum pertinent duę tresve historię à Galeno citatæ, de quibusdam, qui minimè opinantibus Medicis, cum morbus mitis, & homini necando non satis videretur, sublati sunt è medio. Vt Medici prudentis sit & cati videre ac prouidere; ne quid insidiarum struat morbus latens. *Com. in part. 17. sect. 2. lib. 1. prorrhet.*

Acetariorum vsus, & horariorum fructuum magnam seri ferè indomiti copiam generat, vnde acris in eo calor succenditur: etsi facies rubore suffundi solet (quod plerisque molestum est) magis ac magis rubescit. Hoc non obseruatum est. Imò putant corpus refrigerari, & sic occasionem huius suffusi ruboris tolli. *Horariorum fructuum, & acetariorum vsus ruborum causa.*

Vxor Præsidis Tambonneau cùm diu hydropica laborasset, & tamen ὀρθοστάδην habuisset, tandem per translationem (vt credibile est) in thoracem serosæ superfluitatis, & spiritus vitalis oppressionem facta est κάτοχος, & intra duodecim horas interijt κατεχομένη, καὶ καταλαμβανομένη. Omni ratione eam excitare conati sumus. Nil profecimus. Imò & consilium Hippocratis secuti sumus in Epid. Si hydropicum tussis corripiat, si quidem omninò animo linquitur, calidis omnibus vtatur. Sin minus, inebriato, ac cibis impleto. Quæ curatio omninò à ratione aliena est. Nam si hydropicus tussit, iam translatio à ventre in thoracem est, sic vino & cibo repletus suffocaretur potius. Sed admirabili, eoque interiore sensu, duo explicari & intelligi vult ista obscura, & parum probabili enunciatione. Dum fomentis calidis vtitur, hyparxin morbi audit, quę in refrigeratione consistit: Et cùm frigus naturæ hostis sit, fomentis calidis aliqua ex parte intrinseco hydropis frigori occurritur. Vinum autem dat, ob ἀψυχίαν. Sic enim Aretæus τὴν λειποθυμίαν vocat, quoniam facilè deliquium tollit calfaciendo, & penitissimè subeundo. Sed quid hoc sibi vult, inebriare, & cibo replere? Hoc dixit, vt te cautiorem reddat. Nec enim adeò ieiunus, & parum prudens Hippocrates, vt hominem iam iam moribundum cibo & potu obruere velit; sed vt occurrat fortasse quorundam opinioni, qui in tanta oppressione hydropici, à qua interit, etiam exactissima diæta vtendum existiment, contrarium *Sectio. 5. lib. 2. Epid.*

contrario apponendo. Si enim repletio aquę est, & humoris euacuatione opus est. Quod verum quidem est, quantum pertinet ad morbum, sed non quatenus ad symptoma præsens pertinet. Nam adiectione opus est. Nouit enim Hippocrates omnes ferè hydropicos ἀποσίτους esse, & præ impotentia nutritionis sæpé interire ac deficere. Cui rei vt occurrat, vinum & cibum offert, non magna quantitate (quanquam vtitur verbo θωρήξαι, & σιτίων ἐμπλῆσαι: malè interpres vertit θωρήξαι, inebriare. Potius verterem, vinum potui dare, & quasi vini potu munire, ob metum syncopes & mortis) sed potius, quoniam parua cibi aut potus quantitas magnam in homine hydropico repletionis opinionem & suspicionem affert. Et vt non terrearis ista nimiæ repletionis opinione, monet ægrum θωρήξαι, καὶ ἐμπλῆσαι.

Vinum hydropi confert.

Multos videas ob nimiam humiditatem, & abundantiam aquæ in os decurrentis, & à capite labentis blæsos & hæsitantes lingua fieri. Quid ijs euenire potest? Vt pulmonici fiant, catarrhis obnoxij, & ἔμπυοι. Ijs dentes corrumpuntur perennitate catarrhi, oblæditur & vox, & pronuntiatio. Et mirandum illud hac de re Hippocratis, Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, eos est necesse dum illa soluuntur, suppuratos fieri. Qui lingua offendunt, humidiores sunt, & impotentia linguæ tenentur, & labiorum sæpè. Et quò humoris copia repserit, eò alienum aliquid inferet. Si in sextam, septimam ac octauam spinæ vertebram humor fluxerit, neruorum imbutorum robur exoluitur. Quod si conquiescat affectus iste, & humor in thoracem irruerit, suppurationis metus est. Nam qui humor ligamenta linguamque proluens blæsitatem afferebat, non potest non aliò translatus, & emotus alia fortè peiora adducere. Sed de balbutie, blęsitate, hæsitate, vt loquitur Gaza in Aristotelem, vel hæsitantia linguę: Item de offendiculo linguæ, & labiorum impotentia, quam ἀκράτειαν vocant, breui expedire consilium est. Lego in Authoribus vitia vocis, & vitia linguę. Et aliud est vitium linguę, aliud vocis. Vitium vocis, τὸ πάθος φωνῆς vocatur. Linguæ, τὸ τῆς διαλέκτου πάθος. Ad vitium τῆς διαλέκτου

Sectio. 5. lib. 2. Epid.

In sectio. 11. problematon.

Comm. in Aphor. 32. lib. 6.

referunt ψελλότητα, ἀπὸ τοῦ ψελλίζειν; τραυλότητα, ἀπὸ τοῦ τραυλίζειν, & παφλασιν (vt verbum fingam) ἀπὸ τοῦ παφλάζειν, quo verbo vtitur Hippocrates. Vocat enim τοὺς παφλάζοντας τῇ γλώσσῃ, lingua offendentes. Ad vitium vocis potiùs referemus ἰσχνοφωνίαν, καὶ τραχυφωνίαν. Τραυλοὶ balbutientes dicentur, vt τραυλότης balbuties; ψελλοὶ blæsi, & ψελλότης blæsitas; ἰσχνόφωνοι hæsitantes, & ἰσχνοφωνία hæsitas & hæsitantia vocabitur. Quanquã si vocẽ inspicias ἰσχνόφωνον, ad vocis vitium referetur. Tamen etiam ad linguæ vitium accommodari puto, & sic placere Aristoteli, & Hippocrati video. Nam ἰσχνοφώνους linguæ hærentes vertit Gaza. Et reuera vtroque modo ἰσχνοφωνία dicetur vitium, & pronuntiationis seu linguæ, & vocis. Linguę quidem, non definitur vitium linguæ, quo syllaba syllabę citò copulari non potest. Quatenus autem fit ob congenitum vitium musculorum, qui laryngem mouent, vocis vitium nimium gracilis vocari potest. Λεπτοφωνία autem (quæ habet aliquid affine) ob angustiam asperæ arteriæ, & laryngis euenit. Vt enim ἰσχνοφωνία ob vitiosam ab initio conformationem musculorum laryngem mouentium fit, sic τραυλότης à vitio, & nimia asperitate instrumentorum vocalium in τραχυφωνίαν abit. Quanquam τὸ τραυλὸν linguæ est, non vocis vitium. Ψελλότης, blæsitas, literam vel syllabam sæpè elidit. Τραυλότης non elidit, sed commutat literam vnam in aliam, vt pro ρ. pronuntiant λ. Sic & ψελλότης, & τραυλότης idem sunt, & diuersum. Idem quidem, quatenus vtrumque vitium est pronuntiationis, & non vocis. Diuersum, quia in vno fit elisio, in altero literæ commutatio, & suppositio. At παφλάζειν aliquid aliud significat, & aliquid habet finitimũ; & cum balbutie, & cũ blæsitate, & cum hæsitate linguæ: sed offensionem significat in pronuntiatione cum impotentia quadam labiorum. Propriè autem παφλάζοντες dicuntur voce labentes in dicendo aliquid, & verbum idem repetentes. Homerus vocat ἐφαμαρτοεπεῖς: quasi ἁμαρτάνοντας ἐν τῷ ἔπει, in dicto & verbo labantes, & verba retexentes, & alternantes. Sumitur per quandam ὀνοματοποιΐαν à fluctu marino: cum παφλάζειν exęstuationem quandam fluctuum, & ebullitionem significet; ac si

Vitium linguæ, & vocis differunt.

Sectio 5. lib. 2. Epid.

Comm. 2. in lib. 1. Epid. 16.

Aristo. probl. 30. lib. 11. 17.

ſaliuatio quædam ſpumatioque oboriatur, vndarum colliſione excitata. Et metaphoricè ad orationem, & ſermonem tumultuarium, ſæpè ac ſæpè retextum, & quaſi bullantem ſpumantemque, vt non proferat, niſi circum labia, & dentes ſpuma multa occurrat. Quod magnæ humiditatis, & quam natura intra oris ſeptum continere ac coërcere nequit, argumentum eſt. Legi & apud Ariſtot. verbum compoſitum ἐκπαφλάζειν, Gaza Latinum verbum facit expaflare, id eſt, more bullarum exilire, vt cum lenticula coquitur, dum bullæ excitantur, quæ longè proijciuntur, hoc ἐκπαφλάζειν dicitur. Cæterum vnum annotare oportet, τραυλοὺς fieri homines quidem ſanos ob humiditatem multam, vnde facilè eos fluore alui corripi, cenſuit Hippocrates, ob refrigerationem quandam. Imò iſta omnia vitia ſermonis cùm naturalia ſunt, caloris penuriam, & facultatis imbecillitatem ſignificant. Vnde aliquid apoplexiæ ſimile habere ait Ariſtoteles: Immò tales facilè in apoplexias, & ſiderationes incidunt, & in melancholicas affectiones. Vnde Hippocrates lib. 2. Epid. τραυλὸς, & ἰσχνόφωνος morbos melancholicos patitur. Sed nomine morbi melancholici totius ἔκπληξιν quandam, & ſiderationem intelliges, ob ἀκράτειαν linguæ. Quoniam humor melancholicus & pituitoſus aliquid affine habent conſiſtentia: & ideò affines morbos ea ratione tantùm pariunt. Vide ſeptimum Aphoriſmorum. At τραυλοὶ aliquando fiunt ob laſſitudinem ſummam, ob diuturnitatem & vehementiam morbi, ob ſiccitatem. Sed ſiccitas magna τραυλότητα naturalem non poteſt facere, ſed aduentitiam. Vt in ſummis febrium æſtibus ægri τραυλίζουσι. Vndè in 7. Epid. Γλώσσης ὑπὸ ξηρότητος ψελλοί. Profluuia alui temerè ſiſtenda non ſunt, alioqui grauis periculi metus eſt, vt ſæpè experientia deprehenſum eſt. Et in his ſequendum omninò conſilium "Hippocratis, In ventris perturbatione fabas coctas dabis, "niſi partes ſupernæ valdè bilioſæ fuerint. Id eſt, ſi ſuppreſ"ſionis multæ materiei bilioſæ argumenta affuerint, veritus ne aut transferatur aliò materia, aut partes, in quibus reſtagnat, labefactet; non ſtatim de ſuppreſſione cogitare oportet, ſed fluxus fluxu iuuandus eſt.

Probl. 9 lib. 24.

Apho 32. lib. 6.

Sect 5. initio.

Aph. 40. lib. 7.

Siccitas quomodo balbutiem afferat.

Si in

Si in delirijs & phrenitidibus (modò non iam sit alienatio, sed alteratio tantùm) magnæ, vt fit, in cerebro inflammationis notæ adsunt, numquid contenti esse debemus sectione venæ in brachijs, & cucurbitulis? Numquid & tutò, & ex arte aperiri possunt aut arteriæ, aut venæ frontis? Illud enim est dolorum proximum ventrem aperire. Si in dolore capitis intolerabili, & apertio venæ frontis, & arteriotomia confert, nunquid in phrenitide hoc fieri potest? Cùm enim in phrenitide, authore Galeno, materia venis egressa sit, & iam adhæreat partibus ipsis, veluti secreta à massa sanguinis, nil aut parum præsidij affert vena brachij.

Arteriotomia an in phrenitide conferat.

Com. ad particul 73. sect. 2 lib. 1. Epid.

Quibus in capite focus est, vt iam doctrinæ gratia febris capitalis dicatur; oculi rubent, dolorque pulsatilis percipitur, est velut ὑπερέμετος venarum capitis, vt prisco quidem verbo; sed non inepto explicat Hippocrates, an non arteriotomia confert? Audimus D. Cardinalis Lotareni, qui febre veluti capitali interijt, aperto capite, repertas venas omnes adusto plenas sanguine, & meninges veluti tactas de cœlo, & sideratas: quod nos in primo libro explicuimus.

Initio lib. 1. de morbis.

Passim in libris de morbis Hippocrates scripsit vterum maximè sincipiti consentire. Ideò cùm mulieres queruntur de sincipite, videndum numquid aliquid sit hystericum. Vxor Lodoici Michaëlis mercatoris tum demum de sincipitis grauissimo dolore queritur, cùm erumpunt menses. Adeò magnus vterorum cum sincipite consensus! Inter cætera videnda est Langij Epistola 49. lib. 1. Epistolarum.

Sincipitis & vteri consensus.

Historia.

Damisella Dubez minanti arthritidi obuiam ire voluit. Sumpto medicamento satis valido, impetu in humores facto, pro vna parte dolente multæ doluerunt. An non tutò in articularibus purgabis? Nequaquam. At dum materia turget purgandum. Verum quidem de sequace materia, & quæ liberum habet exitum. Arthritidis materia nec sequax plerumque, nec liberos habet exitus. Et in suis agitata sedibus, si à ventre longiores sint, deterior fit. Agitatur enim & non educitur.

Historia.

Articulares morbos leniter tractabis.

Cur quidam ſtatim in febribus à vino abhorrent, alijs etiam, dum inſigniter febriunt, amaroris ſenſum non videtur vinum habere. Id referendum putant ad bilem. Nam bilioſi facilè abhorrent à vino, vt quod eis amarum guſtu videatur. Vel etiam ſi fuligo linguam non perfundat, talis amaror non percipitur, licèt bilioſus ſit.

Quidam facilè vinum abhorrent in febribus.

De ijs qui facilè in ſyncopen incidunt à phlebotomia, libro primo dictum eſt, & in hoc libro dum loquuti ſumus de ἐπιφλέβοις: facilè uerò exoluuntur, quibus mobiles & tenues ſunt ſpiritus, & qui celeres animi motus habent: facilè enim diſſoluuntur ſpiritus. Declarauit D. de Ruadde, cui cyathus aquæ frigidæ datus ante phlebotomiam, leipothymiam abegit.

Hiſtoria.

Quidam facilè animo linquuntur phlebotomati, maximè quibus ſenſus eſt exquiſitus.

Multis vlcera in tibiis annua ſunt: ea ſi pura fiant, Medicus ſedulò obſeruet, ne quid deterius eueniat. Armillarum fabro, & fabro ferrario Petronio dyſpnœæ & grauia contigêre. Hippocrates idem obſeruat his verbis. Cuidam " erat vlcus magnum in tibia. Hoc cùm parum factum eſſet, " lateris dolor, & pectoris ſiniſtri è directo, & febris. Mortuus eſt à febre. An non in his ſcarificare partem prius dolentem bonum, & vulnere inflicto vetus vlcus reuocare ac renouare?

Hiſtoria.

Vxori D. Bragelonij piſcis, vulgò *viue* appellati, oſſiculo aculeato compuncta eſt. Neglectum id vt minimum. Febris, dolor ingentiſſimus, mors. Idem Hippocrates bis obſeruauit in Epid. de ſutore quodam, qui cùm vulneratus acu eſſet in genu, non ſiuit ſanguinem fluere. Tertia die mortuus eſt. Et de Nauarcho, qui anchora læſus erat. Opiſthotonus crudeliſſimus inſecutus eſt, & conuulſiones. Et tertia die mors. Nil itaque negligere oportet, vt diuinus Hippocrates docuit ratus. Minimum etiam malum, quod tale videtur, licèt nil alieni prætexat, in receſſu occaſionem & ſubitæ, & crudelis mortis alit & fouet.

Hiſtoria.

5. Epid.

6. Epid.

In libro Conſiliorum noſtrorum annotauimus febres quartanas aliàs deſinentes comatoſas lethargicaſque affectiones inducere, aliàs noua quædam morborum genera. Nunquam enim deſinunt ἀσινέως. Et hoc notandum, quod audio ab homine fide digno obſeruatum. Quidam febre

Vlcera mala hydrargyro curata.

quartana diu laborabat. In tibijs vlcera maligna & Telephia oboriuntur, febris perseuerat. Arte remedijsque communibus non curantur. Suspicio luis venereæ est, quod medicabilia non redderentur. Tamen rebus diligenter expensis & rogatis, nil venereum inuentum est. Non desierunt tamen Medici suadere vsum hydrargyri. Plantis pedum, & fœmoribus applicanturceronea ex hydrargyro, & consimilibus. Prouocatur πτυαλισμός. Curantur vlcera. Curatur & febris. An idem in contumacia febris quartanæ agere licet? Tamen narrat Fernelius obseruasse se quendam continenter afflictum, & lue venerea cum sordidis vlceribus, nec non quartana vera: Adhibiti litus, & diæta solennis ad luem veneream. Lue venerea est liberatus. Quartana perseuerauit.

Quartana febris hydrargyrilitu curata ex euentu.

Cap. 13. De abditis rerum causis.

18. Vrinas cùm quidam vident χαλζακορεῖς, id est, biliosas, & præ bile saturatas, tum ad secandam audacter venam veniunt, cum præsente febre insigni tales vrinas non vident; immò vulgò bonæ dicuntur, quia nec caloris, nec suffusionis bilis indices sunt, à phlebotomia abstinent.

Medici malè ratiocinãtur de vrinis

An non vtrique grauiter errant? Errant profectò, & artem ignorant. Nam est, vbi apparentibus vrinis non biliosis, & non coloratis secare venam oportet: est quoque, vbi biliosis & ardentibus apparentibus à phlebotomia abstinendum est. Cum inflammatio interna est, & bilis conclusa, vrinæ coloratæ non sunt: & tamen tunc tum ratione obstructionis, & suppressionis differre phlebotomiam nephas sit. Item, cùm per vias vrinarum natura molitur excretionem, vt & per aluum, (vnde alui deiectiones biliosæ sunt) tunc vrinæ sunt tincturæ valdè participes; atque tunc quoque phlebotomare malum est. Itaque nec ex vrinis non tinctis occasionem sumes secandæ venæ, nec ex non tinctis. Et cùm ægri à cibo abstineant, propter eaque vrinæ tingantur, & biliosiores excernantur, an biliosa vrina ad phlebotomiam hortatur? Nequaquam, nisi alia concurrerint. Immò si hepar infirmius, aut renes infirmiores, aliquando velut cruentę apparent, & si erat congestio bilis vi hepatis dissipata, tinguntur vrinæ, an ideò secanda vena? Nequaquam.

Indicatio celebrãda phlebotomiæ ex vrinis.

Cur tussiunt plerique dum lecto incumbunt.

Quęstio non contemnenda, cur multi tussiculosi interdiu non tussiunt, sed cùm in lectum inclinant sese, tum tanto tussiendi etiam inani desiderio tenentur, vt animam penè agere videantur? An hoc propter linteorum frigiditatem fit? an propter inclinationem in somnum? Fortasse non cuiuis patet rei huius ratio.

Vomiturientium curatio.

Multi vomituriunt, intumentem valdè aqualiculum habent, immò laxatis velut fibris aquea eijciuntur: Sed talis non est excretio, qualis esse debet. In ijs nil prius comperimus pilulis ex rheo, cùm alijs roborantibus, addito aloës puluere. Nam cùm tales non transcendant hepar, dum commodè ventriculum roborant, vacuando non obsunt, vt ea quæ foris admouentur.

Pilularum vsus optimus, & quando.

Historia.

Episcopi Cisteroniensis seruo, febre continua cum ictero laboranti, cùm coctionis signa aliquot ederentur, iuuit dare decoctum foliculorum cum tabella Electuarij de succo rosarum. Reuera multa puls biliosa, crassa & mesenterica excreta est. Inde magna alleuatio est consecuta.

Historia.

Ad insigne quercus viridis sphæristerij magister calidis & siccis visceribus, melancholicus, facie aliquantùm saturati coloris, cùm iam duos menses, intra quos vxoris funus fuerat, malè habuisset, vxorem duxit. Non longè post, nimirùm octo vel nouem post dies, decumbit. Dolor ingens ad ventriculum: vomitiones assiduę: inappetentia, febris sepulta. Cibum nullum, immò ne aquam ferre potest. Iactatur. Et quod mirum est, pulsus nobis valdè debilis apparet, ἀνώμαλος, suum rhithmum non retinens, immò in quibusdam pulsationibus intercalaris erat intermissio. Vt absolutè dicam, tanta erat ἀνωμαλία, vt morientis pulsus videretur. Et nisi coitum frequentem ob recens matrimonium causati essemus, non nisi de fune-
20. re egissemus. Ex interuallis circum hepar & os ventriculi, quod iecoris simas contingit, tantum calorem se sentire dicebat, ac si flamma ibi concepta foret. Spiritus adeò erant dispersi, & vim passi, vt qua ratione ei occurrendum foret, ignoraretur. Hypochondrium dextrum, ex interuallis, ob caloris sepulti ἐπίλαμψιν, apparens, φλεγμαῖνον, & φλόγωσιν patiens, phlebotomiam hortabatur. Nos reuoca-

bat, aut potiùs ab instituto auocabat pulsus. Tamen vt audaces fortuna iuuat, quoniam ad istam pulsus immutationem, formidabilem herclè, concurrebat, præter spirituum quandam affectionem, & phlogosis, & cacochymia; (vnde spiritibus, qui aptè τὰ ὁρμῶντα appellantur, quoniam corpus sursum deorsumque non potest illustrari, nisi vi quadam ad partes affluant, via & ingrediundi regrediundique potestas denegabatur) aderat. Hac subacta, vsu medicamenti, & aperta vena, pulsus cœpit melior, & ordinatior esse. Sic Medicos sæpè præcipitanter timidos esse turpe est. Cùm cœpit valere, ecce, ac si gonorrhœa laboraret, velut spermatica, & purulenta materia per penem egreditur. Nondum compertum est quid inde eueniet. Ignoratur an imbecillitate vasorum spermaticorum id fiat, an saniei sit velut critica excretio, an verò inquinata muliere gonorrhœam contraxerit. An abscessus ruptus. Mulier fassa est se fluorem muliebrem aliquando pati. An non virum congredientem inficere potest? Hoc fortassis non vacat dubitatione. 21.

Plerasque vidimus mulieres & viros, qui certò affirmarent, ideò se experientia deprehendisse, quod ventriculum haberent valdè imbecillum, & lædi facilem, quoniam minima occasione eis aluus solueretur, & talia redderentur, qualia assumpta essent. Qui affectus non leienteria, sed propriè ϖαπίλη dicitur ab Hippocrate. At errant, nam lactium, & mesenterij venarum angustia hoc sæpè facit. Nam cùm multis sese obruant cibis, aut sine ordine, aut liquidioribus, facilè effluunt, & ob læuitatem intestinorum, seri copiam, mesaraicarum conniuentiam, non ita difficulter aluus, omnia quæ assumpta sunt, reddit. Præterea, horariorum fructuum vsus, & acetariorum ad id plurimùm facit. Præterquam quòd cùm abundent, maxima ex parte, calore acri, maior alimenti pars corrumpitur. Cùm enim coctio elixationi similis sit, ea non fit à calore sicco & squalido, sed à temperato, ait Galenus.

2. Acutorũ

Fluor alui frequẽs ventriculũ imbecillum nõ arguit.

Quî fit, vt ex febricitantibus, alij diu laborent, alij verò non, tametsi in vtrisque tentata sit euacuatio, à qua solutio morbi euenire potuit? Inter cæteras rei huius cau-

Morborum longitudinis, & breuitatis causa.

sas hæc vna afferri potest. Quidam morbi sequuntur τὴν ἐπίσχεσιν, alij τὴν γένεσιν, καὶ διάθεσιν. Ἐπίσχεσις, καὶ συναθροισμὸς morbum quidem inducit vehementem, subitum, sed non diuturnum: quia suppresso collectóque humore secedente, soluitur morbus. Sed cùm διάθεσις est, & γένεσις συνεχὴς, in multum tempus producitur morbus.

Lib de aëre, & locis.

Sectio venarum ponè aures infœcundos facit, authoritate Hippocr. Quidam non putant id fieri, quòd à cerebro magna spirituum copia fluat, sed quoniam sectione ista venarum cerebrum fit frigidius, & ideò spiritus animales, qui vnà cum cæteris ad semen prolificum faciundum concurrere debent, frigidiores fiunt. Notabis quoque alium locum, in quo Hippocrates scribit sectionem venarum in malleolo infœcunditatem afferre. Vide an hoc sit verum.

Lib. de locis in homine, non longè à principio.

Seruus Domini Pouart iam ab anno aut paulò plus, in digitis manus dextræ dolorem satis fugacem sentit. Deinde pars veluti motu tremulo & conuulsiuo tenetur: Dolorem tunc se in corde sentire putat, quasi humor ad ventriculum diuertat. Postmodum relicta parte dextra, nescio quid dolet in sinistris, tunc cor palpitat. Palmum istum se ægrè ferre dixit. Autumno ineunte omnia recruduerunt. Verè habitu est melancholicus per quandam assationem. Dum nocte decumbit, opprimitur, suffocatur. Hæc sunt propria incubonis, & Epilepsiam minantur. Immò Epilepsiæ rudimenta sunt aliqua.

ANNOTATIONES.

1. *IDeam & huius constitutionis, & morborum in eam incidentium, Hippocr. initio lib. 7. Epid. describit, præsertim quod ad dolores capitis spectat.*

2. *Capitis dolores indomiti; his balnea aquæ dulcis conferre potuerunt, cùm esset febris lenis. Et pauci hoc animaduerterunt, sed tamen verum ex Galeno.*

3. *Siriasis, quod fortè vredo dici potest, id est, adustio quædam.*

4. *Oxyrhodini & similium vsus, an tutus in doloribus capitis? Immò Aëtius, ex Archigene, citat acetum nocere, cùm adsunt vigiliæ.*

5. *Omninò hunc morbum* λήθαργον *videtur exprimere Hippocr. part. 35. sect. 2. lib. 1. prorrhet. Dolor, ait, pectoris firmatus cum torpore malus. Nam &* λήθαργος, *&* νωθρότης *idem ferè sunt.*

6. *Et eo in sensu dixit Hippocrates in Coacis, Qui ex lethargicis euadunt, pectore suppurati fiunt.*

7. *Reuera angustia venarum maximè consideranda est. Nam quibus hæc inest, nullo profectu ferè demitur sanguis: Vnde non est mirum, si sæpè sectio in malleolo non conferat. Angustia istarum venarum id facit. Et sæpè non probè secatur vena, & superficiaria tantùm sectio est.*

8. *Si hepar calidius, & siccius est, & venæ angustiores, vtique non conuenit phlebotomia, & detrahitur laudabilis sanguis, saltem quoad sensum. Nam fortè aut salsus est, aut acer. Vide decisionem huius materiei in sequentibus.*

9. *Galenus citat historiam mulieris extenuatissimæ, cui etiamnum sanguinem dempsit: Sed admirabilior est historia Hippocratis, lib. 5. Epid. Narrat enim de viro qui patiebatur morbum, quem alio loco* ἀναύτην *vocat, & tabescebat. Huic ex vtroque brachio demptus sanguis.*

10. *Non mirum si Empiricorum sudatoria valent. Nam prouocatio sudoris est commoda valde.*

11. Βληχρὸν *quid: Et alio loco ait,* νοῦσος βληχροτέρη, καὶ θανάσιμος *: quod pugnare videtur. Sed* τὸ βληχρότερον *ad sensum dicitur.*

12. *Galenus scripsit venas pulmonum esse aliquando focum febrium ardentium, ad particulam 73. sect. 2. lib. 1. Epid.*

13. *Plerique & in peripneumonijs, & in febribus ardentibus, & in inflammationibus hepatis & splenis, suspectas habent hæmorrhagias: Contrà Galenus in Epid. propriam hanc esse ardentium crisin dicit. Et in part. 35. lib. 1. Progn. inflammato hepate* αἱμορραγεῖν *optimum esse dicit contra eorum opinionem. Nam in vno quoque morbo, præsertim cùm est dispositio inflammatoria, maligna quædam est vis, quam natura deponit in partem aliquam. Ideò si molitur hæmorrhagiam, ea sistenda non est, ne fortè impediatur excretio tantulæ materiæ, quæ est veluti anima ipsius morbi.*

14. *Idem & 4. Epid. de fullone, cui corpus torpescebat,*

quod cessaret tussis. Hîc ista sputi suppressio notandum quid attulit; & fortè nullus hoc crederet. Sed Hippocrates idem confirmat initio sectio. 7. lib. 6. Epidemiorum.

15. *In Coacis Hippocr. & clariùs sub finem ferè lib. 2. Prorrh. vbi docet, quomodo dolores capitis, & colli abeant per exanthemata, per excretionem puris tussi factam, & similia.*

16. *Qui curant hydropicos eos assis, iisque paucis vti iubent, & potum valdè circumcidunt. Et vt concedant ratione ipsius symptomatis id quadrare: ratione morbi, & causæ ipsius, id omninò reiiciundum. Nam marasmus* περιφρυγής, *& intemperies sicca, cum inopia caloris naturalis, appulsum veri alimenti & actu, & potestate humectantis requirit. Siccitas verò ipsa tantam potus abstinentiam dehortatur. Itaque prudenter se hîc gerere oportet.*

17. *Quoniam hîc de balbis & blæsis agitur, notandum est quod Hippocr. 2. Epid. scripsit, sect. 5. nimirum quod blæsi morbos experiuntur melancholicos.*

18. *Aliquando generaliter* τραυλὸς *pro* ταχύγλωσσος *sumitur: id est, celeri & expedita lingua præditus.*

19. *Ad balbos referunt &* τοὺς ἀτύπους. *Dicitur autem* ἄτυπος, *qui non satis expedito linguæ plectro vtitur, quasi aërem non feriens, quasi verba non exprimens conformansque.*

20. *Fernelius cap. 15. lib. 3. patholog. animaduertit in Medicos, qui inspectis vrinis turbatis, vel potius crassis & rubris ad phlebotomiam descendunt. Errant. Rationem apponit valdè notandam. De his in sequentibus.*

21. *Verè is erat affectus, qui ab Hippocr. in 4. Epid.* ζύμωσις *appellatur. Locus est præclarus 5. Epid. de Androphane. De eo idem ferè dicitur, quod & de eo ægro, quem hoc in loco describimus. Sed inter cætera ait, Dolor erat ad cor, quem venæ sectio soluit. Id est, cùm simæ hepatis sunt obstructæ, aut inflammatæ (in illis enim, vt & in ore ventriculi, sedes est febrium ardentium, ait Galen. in com. in primum Epid.) tunc dolor cor petit, id est, os ventriculi. Et eum dolorem phlebotomia mitigat.*

CONSTITV-

CONSTITVTIO AVTVMNALIS,

Anni Domini 1575.

T initium æstatis humidiusculum fuit, sic finis, immo maior pars sicca fuit, & pluuiis carens. Autumni principium, squalidum, siccum, pluuiis carens. Vina generosissima fuerunt. Verum fuit illud, In siccitatibus omnia salubriora. Morbi nulli populares vagati sunt, nisi quod infantium ætatula febribus tentata fuit: præsertim eorum, qui calidiore & sicciore temperamento, morbosi & valetudinarij degerent. Præ cæteris pusiones laborarunt, quibus adfuit ὀδοντίασις: Deliria, iactationes, vigiliæ multæ, squalor & calor summus corporis, vt ad narcotica veniundum fuerit, & ad vsum papaueris. Euadebant multo alui profluuio. Seri acris & biliosi copia multa erat. Et verum fuit illud Galeni; Aëris ambientis humiditas pituitosos aceruat humores, & non paucas generat aquositates. Siccitas verò pauciores generat humores, sed qualitate biliosiores reddit. Ob eam causam febres numero pauciores sunt iis quæ fiunt in temporibus pluuiosis, sed sunt acutiores. Hoc maximè in febribus, quæ vagatæ sunt obseruauimus. Facilè prehendebant, iactationes & ἀλυσμοὺς inducebant, vomitiones, deliria. Vrinæ non erant tinctæ & calori analogæ. Caliginosus humor verè redundabat, aut potius ichor. Alui fluxilitas cum excrementis ὑδατοχόλοις ἀκρίτως morbum depellebat. Multis dolores ad dorsum, aut in quasdam alias partes. Contemperantia & lenientia iuuabant. Sed solo sudore dolores leuati, quia ichor tantùm id faciebat. Quartanarum febrium ilias multa. Facilè enim excitan-

Ad Apho. 7. lib 3. 1.

tur, ob conceptum calorem & squalorem in partibus imis.

2. Quibus capita humidiora, iis parotidon similes extuberantiæ ponè aures excitatæ sunt. Verè erant ἐπάρματα, non παρώτιδες.

Tussientes quidam siderantur, aut parte aliqua laborant, præsertim si tussis sicca, & in qua nil expectoratur: quia materia supprimitur, vt hoc libro annotauimus. Sed mirum quod annotat Hippoc. Si quis aut pedibus, aut manibus laborasset, aut voce: tunc in ista siccitate tussis malum potius in ea quæ laborarat parte, apparet. Quod contra Aphorismum Hippocr. Qui soliti labores ferre, vegetiores fiunt. Nam laboranti parti robur aduenit. Nos idem vidimus, quod & Hippocr. annotat. Si quis sæpius scribendo incumbat ventriculo, si quis pronus diu laboret, & post in morbum incidat, multo grauius malum in ea parte quæ potius in obeundo munere laborauit, innascetur.

Hippocrat. sect. 7. li. 6. & alibi Qua quis parte laborat, ea infirmiorem esse videtur, cõtra Apher. 49. lib. 2.

Vxor Nobilis viri Du Breuil prægnans, veluti φλεγματίας, & hydropica facta est. Valdè catarrhosa erat. Sicca & inanis tussis. Pedes inflati, & in brachiis stupor quidam. Paralysis metuebatur. Inflata est. Bifariam inflatio euenire potuit, tum catarrhi ratione, tum quia refrigeratus est corporis habitus, tum reuocatione caloris ad vterum, hinc enim decolores redduntur grauidæ; tum ob quater repetitam phlebotomiam. Post partum remansit hydrops. Profluuio vrinæ magna ex parte liberata est.

Alia quoque mulier prægnans similiter intumuerat. Fœtus immobilis erat & semimortuus. Nesciebamus an grauiditas esset solum, an hydrops. Data apozemata aperientia & hydragoga: non multo post motus est fœtus. Prudenter se se gerere oportet in his. His duabus historiis similem & valdè notandam habes in Epid. de sorore Harpalidæ.

7. Epid.

In primo Epid. nostrorum libro adumbrauimus febres semitertianas, & tertium-genas. Nemo credat quanta & quam formidabilia symptomata in semitertianis. Tametsi legitimas non viderimus, saltem obseruatæ sunt quædam ad eas accedentes. Ea mulier quæ ad ripam Cœnobij Celestinorum habitabat, ad insigne Ensis lignei, aliquid semitertianum habuit. Inter cætera pulsus admodum languidi

Semitertianarum accidentia.

Historia.

& parui ſunt, cardialgiæ ſunt perpetuæ. Et Hippoc. in Epid. meminit quorundam ſemitertiana laborantium, & inter cætera cardialgias magnas omnibus adfuiſſe teſtatur.

Lib 7. Epid. Cardialgia propria ſemitertianis.

Vxor veterinarij, octo menſes grauida, per multos dies hæmorrhagiam ex vtero patiebatur. Id ipſum neglexit etiam admonita à Medico. Valdè cacochyma erat, ideo minus commodè ſanguinis inſolentem effluxum ferebat. Tandem victa malo decubuit. Horret. Ægrotat valdè. Partes extimæ refrigerantur. Ἄφωνος fit: de funere agitur. Difficultas ſumma an accelerandus partus, cum metuendum ſit ne non ſit ferendo, tum ob eam quę præceſſit euacuationem, tum ob eam quæ edito fœtu, & reſeratis magis viis ſecutura eſt. Non dubitauimus, & curſum ſanguinis reprimere, & aliqua ratione vires ſuſtentare, vt ſufficerent, ſi fortè natura partionem moliri vellet. Obſtetrix prudens in tam ancipiti caſu, & in vili iſto ſubiecto, cum ἀνέλπιστον foret, auſa eſt aliquid. Multis vltrò tentatis enixa eſt fœliciter. Eodem die febris, & non multò poſt ſingultus, qui magnam difficultatem attulit. Credibile ab inanitione eſſe, vt tamen illa inanitio non eſſet mortalis. Sed quemadmodum aliis in locis obſeruauimus, vt corpora κακόχροα, ὑπόχλωρα, calida & ſicca (cuiuſmodi erat corpus illius, non facilè ferunt detractionem ſanguinis è brachio, pręſertim ſi laudabilis ſit, vt colore ſępè laudabilis eſt; immo (quod nos obſeruauimus) deficiunt animo ſæpè, aut multo imbecilliora redduntur: Ita huic mulieri euacuatio longa ſanguinis nocuiſſe potuit, & illa κενεαγγίη poteſt attuliſſe ſuſpicionem exhauſti & inanitionis, non abſolutè, ſed κατά τι, cuius ratione illa ſingultierit. Vel ſingultus iſte à concluſo humore bilioſo erat circum partes ventriculi, qui quidem in ſin is hepatis ferociebat & tumultuabatur, & quandam ſpeciem febris lipyriæ attulit, à qua interiit. Quod ſi natura potens fuiſſet ad excludendum, cauſa & occaſio ſingultui non data fuiſſet. In febribus autem & continuis, & tertianis præſertim cum bilis non egreditur, ſingultus eueniunt, quia, vt ait Hippocr. Initio febrium hepar intumeſcit, & ἀναπλύσσεται expanditur & exporrigitur. Vnde inſolentium & terrentium ſymptoma-

3.

Libro de diebus iudicatoriis.

Ratio terrificorum &

insolitorum sympt. initio febrium & paroxysm.

tum enascitur occasio. Ista mulier ad mortem singultiendi ferè finem non fecit. Nono (vt credo) die interiit.

Multis tusses fuerunt siccæ, molestæ valdè, & dolores capitis incredibiles. Iuuit dare narcotica ad compescendam destillationis vim. Deinde, tametsi febris aliqua adesset, sed non tam essentialis quàm symptomatica erat; pilularum iuuit vsus, vt obseruatum est & in plurimis aliis.

Ophthalmiæ siccę vagatæ sunt, quibus maioribus erat occurrendum remediis. Contemperantia valdè iuuabant.

Sed & plerisque, præsertim mulieribus, quarum corpora densiora difflationis beneficio carent, in tibias factæ sunt valde importunæ fluxiones, eæque efferæ & malignæ;
4. Quicquid in cutaceis apparebat, erat partim phlegmonodes, partim erysipelatodes. Repressum, refluebat ad alias partes. Adeo effrænis & indomitus erat humor.

Aperto cadauere filiolæ Domini Scaronij Consulis, quæ duos menses integros laborauerat, & febricitauerat, inuentum hepar incanduisse præ calore, vt esset friabile. Et cum nata parente vtroque sit valde bilioso, cystis fellis amplior omni opinione erat, pro rata partium singularum portione. Pulmones aliquantulum adhærebant, cæterùm erant integri, quod mirum, cum humidissimo esset cerebro, & multùm tussiuisset. At credo tussiendi inane hoc desiderium à feruore hepatis fuisse. Quod notandum. Alioqui vix incolumes, esse potuissent. Vterque ren lapidosus erat. Trianguli erant lapides, & inserti in substantiam renis. Aluus variis excrementis toto tempore fluxerat, & δυσεντερικῶς. Incuria mulierum, quæ accersere Medicos nolentes, in triuialibus suis remediis spem posuere, tacitè & clam totum rectum intestinum sideratum erat. In cerebro, potè humidiore, inuenta est aqua multa. In hoc peccasse videntur Medici, quod ætatula impediti venam non secuerunt. Nunc scire oportet in pueris etiam, si assiduitas febris sit, si de interno feruore constat, & caloris corrumpentis dominatu, tutò venam aperiri.

Ætatula puerorum non dehortatur venæ sectionem.

Annotauimus paulò antè, quibusdam maculas rubras & exanthemata apparere, nec tamen de iis securos nos esse oportere, licet sine febre sint. Ex lib. 7. Epidemiorum

historiam notandam adduximus. Et in squalida constitu-
tione præcedente, vt etiam ante dictum est, & pueris, &
mulieribus apparuerunt. Cum sine febre essent, parum cu-
rauerunt. Tamen semen mali delituit. Quasi verò cum
natura istam promouet excretionem, signum edat aliquod
latentis malignitatis, vt licet non adsit febris, saltem ἀξιό-
λογος, purgatione non sit abstinendum. Id declararunt
D. De Chasteauneuf, & Guerard cui vtrique cum ea eru-
ptio facta fuisset, non multò post grauiter laborarunt. Cum 5.
altera nempe D. Guerardi vxor; grauiter laboraret, collum,
& scapulas doleret, & lassitudine ossea vexaretur, per octo
dies anteuerterunt menses, quod in febribus sæpè euenit.
Tunc valde sunt solliciti Medici, an audeant phlebotomiam
celebrare, tum ne in posterum periodico fluxui vis non
inferatur, tum ne cum fluunt menses, καταῤῥοπὴν impediatur,
quæ quidem in omnibus morbis bona. Nisi dicas per men-
ses laudabilem sæpè fluere sanguinem, è brachio illauda-
bilem. Vnde plus effectus consequatur. Tamen non
tentauimus phlebotomiam, & conualuit. Vide quæ anno-
tauimus in primo libro nostrorum Epidemiorum.

De vxore veterinarij paulò antè. Ea patiebatur fluxum sanguinis magnum ante partum, & in ipso pariendi tempore. Quæsitum in primo Epidemiorum libro à nobis scripto, an partus accelerandus. Quibusdam videtur æquum, quia tandiu natura molietur symptomaticè istam excretionem, quandiu frustrà conabitur fœtum excludere. Aliis non videtur. Et si non adsunt tormina, quæ excretionem iuuant, arte excitanda quidam credunt. Vnde nonnulli argentum viuum deglutiendum dedere. Hic prudentiam Medicorum desidero maximam, quoniam nondum de ea re definitum est. Vxor Pistoris, & pleræque aliæ animam efflarunt non excluso fœtu, ob istam euacuationem præeuntem copiosiorem. *Historia.*

In 1. Epidemiorum nostrorum libro annotauimus, in sequitia symptomatum, quæ erant prænuntia exanthematon (sed hoc ignorabamus, quia fortè cautiores fuissemus) nos medicamenta & phlebotomiam tentauisse, cum ea eruptio præsto adesset. Et tamen innocuum vtrumque remedium

Apparentibus exanthematis etiam celebrãda phlebotomia.

uit. Vt iam anile ſit credere, nil in exanthematis tentandum. Immo ex tribus pueris exanthemata paſſis, qui purgatus eſt leuius habuit, vt in familia Dom. Amorrhæi viſum eſt. D Deniſot narrat, Abbati cuidam, cum nil de exanthematon eruptione conſtaret, phlebotomiâ largè celebratâ, à prandio erupiſſe illa. Calumniabantur Medicos. Tamen nil inde euenit deterius. Immo cum ſeruæ cuidam exanthemata, eáque denſiſſima paruiſſent, nec non lingua intumuiſſet, flagrante etiam malo ſecta eſt vena, copioſus detractus ſanguis, & hoc innocuum fuit. Notandum hoc.

Historia.

Docuimus corporibus ſqualidis, bilioſis, ſiccis parcius detrahendum ſanguinem. Item phlebotomias lateris ſiniſtri imbecilliores nos reddere, quàm dextri, an ob ſitum cordis? Tamen vidua Barnabæ Panthou iam in ſe ipſa obſeruauit alacriùs multò ſe ferre ſectionem ſiniſtri, quàm dextri brachij. Et nos id vidimus. Sic bonum eſt rogare ægros vt ſe habeant ad phlebotomias ſiniſtras aut dextras.

Quorſum tam reuerenter quidam dant medicamenta, & non niſi πέπονα φαρμακέυειν volunt? Quaſi verò tam ſanctè audiendus ille Aphoriſmus Hippocratis! Nam cum quis diu ſanus vixit, & repentè incidit in morbum (niſi fortè is adeo ſit leuis, vt nullius egeat cura ac procuratione) numquid humores aut quantitate, aut qualitate peccantes, & pręcopia putrefacti & naturam obruentes ſui euacuationem poſtulant? Si fluores alui copioſos natura molitur, idque legitimè & ægrorum commodo, cur non & idem ars efficiat? Si initiis morborum, cum tamen, ſi quando aliàs, omnia cruda ſint, laxamus aluum, cur non audacius aliis temporibus, niſi cum natura eſt proxime morbum aggreſſura? At fateor in inflammationibus medicamenta non conferre, præſertim validiora. Sed ſi meſenterium obſtructum & humoribus plenum, cur non pharmaca præſcribes?

Gerardi Deniſoti herpetas miliarês, & διαθέσεις ἀφθώδεις, tum in ore, tũ circum oſculum ventriculi patientis commemorabilis eſt hiſtoria. Hic bilioſus ἄνω ſemper fuit. Et vomitionibus aſſiduis obnoxius eſt. Magna illius humoris eſt & πικρότης, & ὀργασμὸς, & ἀναῤῥοπή. Præterea τὰ λειεντερικὰ patitur ſæpè. Cauſa ad eundem humorem referenda

est. Galen. enim Aphor. 12. lib. 4. aphthas in ore ventriculi leienteriam inducere docet. Sed ad hunc virum, & eius morbos valde pertinet id quod Hippocr. scribit in lib. 2. Prorrhet. in quem librum Galenus commentum non scripsit; Leienteriæ continuæ & diuturnæ, egestione subeunte cruda, aut nigra, aut graueolente, omnes malæ. Sitim inducunt, potum ad vesicam non promouent, os exulcerant, ruborem eleuatum in facie eleuant, maculas solares omnis coloris excitant. Ex iis homines fiunt impotentes, &c. Legatur locus, quoniam veram ideam leienteriarum explicat, & symptomata, de quibus nemo vnquam scripsit.

Dominus Le Noir, sub finem Æstatis, & circa eius medium variè afficiebatur. Verè melancholicus est, olim valde biliosus: Abundat calore acri & corrumpente alimentum. Nec verè proficit edendo. In quartanam aut similem morbum casurus erat, nisi prouisum fuisset. Eum medicamentis lenibus identidem repurgauimus. Multa illuuies educta est humorum. Cum tamen non multum abundaret sanguine, quærebamus an sanguis esset mittendus. Ter misimus. Illaudabilis erat. Multis vltrò citróque factis conualuit. Venas latas habebat, ideo minus phlebotomias reformidauimus, vt ante annotatum est. Similis huic est historia in Epid. Vir quodam morbo tenebatur, cum sine cibo esset fortiter in ventre sugebat ac dolebat cum edisset ac contriti cibi essent, tempúsque post cibi esum accessisset, non longè postea idem patiebatur. Corpus tabescebat ac consumebatur, alimentum non contingebat à ciborum esu, per aluum secedebat cibus prauus ac combustus. Cum recens cibum cepisset, ipso tempore minimè sugebat, nec dolor aderat, nil opis sentiebat à medicamentis. Vbi vena secta esset in vtráque manu, donec exanguis redderetur, postea vtilitatem percepit, & à malo liberatus est. Idem erat quod & in ea muliere extenuata, in qua largam sanguinis detractionem fecit Galenus. Porrò cum illam historiam particularem proponit, explicat iisdem verbis quibus vsus est, eum morbum quem ἀνασίτην vocat sua lingua. Quo morbo interière Marescallus in ripa Sequanæ, & Balduinus Medicus, & Dom. d'Hodeuille, & quibus omnino

Initio li. 5.

Audacter detrahēdus sanguis extenuatis.

hepar biliosius, siccius, & squalidius, vt praui omnino humores generentur, & hepar ipsum non amplius suum velit facere officium.

Ichor & sanies animāt morbos & dolores maximè excitant.
Lib de hom. structura.

Ichor & sanies maximè dolores & morbos excitant. Vnde de eo in libro 1. Epid. annotauimus. Et mirum non est si Autumno morbi potius qualitate, quam quantitate humoris agitent nos. Hippocr. enim diuino velut oraculo, quod nemo obseruauit, ait Autumno atram bilem & saniem succrescere, quod siccus sit & frigidus. Saniem autem istam aquosam & sanguineam dicit. Et sub finem hoc plenius explicat, dum ait. A 26. Nouemb. ad 12. Decemb. sanies augetur, ideo acerbis & austeris vtendum. Hinc profluuiorum in Autumnum incidentium maleficium & diuturnitas.

Libro 1. nostrorum Epid. annotauimus de falsa imprægnatione. Ad quam disputationem duo addi possunt. Prius, an fiat, vt diuersis temporibus verus fœtus excludatur, & mola, aut falsum germen vulgo vocatum. Quoniam in Damisella de Briaco legitimo partu pusio exclusus est, viginti post diebus veluti mola exclusa est, & erat αἷμα σαρκῶδες, vt in libris de morbis annotat Hippocr. Quod ad hoc pertinet, videtur fieri posse, & id Hippocr. obseruat: Mulieri, ait, cum aborsus factus esset mense quinto gemellorum, ab altero quidem statim liberata est, ab altero priùs aut posterius quadraginta diebus.

Lib. 7. Epid.

Secundum est, vt discernas, an sit sanguis solùm, an verò pelliculæ sint. Quoniam hic decipi facile est. Si sanguis est, aqua calida soluitur: si caro, pelliculę adsunt, restant post affusi sanguinis eliquationem. Tamen quidam dicunt in audacibus & calidioribus sanguinem per se in aliquid carnosum & pelliculosum cogi posse, ratione fibrarum, quæ ipsæ sunt eius rei causæ effectrices. Contrà in timidis id fieri nequit. Facilè enim liquatur sanguis, carens scilicet fibris. Et in Ioanne Dorleans, malis moribus prædito, & audaci & feroci veluti carunculæ repertæ sunt, eæque oblongæ in orificiis vasorum, à corde ad pulmones pertinentium. Credunt in eo sanguinem concreuisse à calore, vt pote maximè fibrosum, & id induxisse.

Quidam difficulter spirabat, anhelosus erat, macruerat.

Omnes accuſabant pulmones. Aperto cadauere nil commemorabile in pulmone repertum eſt. Cor (quod admirabile eſt) maiuſculi capitis magnitudinem adæquabat. Adeò increuerat, vt omnis ſanguinis & ſpiritus eò facta ſit συῤῥοὴ, & συνδρομή.

Puello difficultas deglutiendi, & papillæ mammarum apprehendendæ. Cornicula circum circa collum applicita. Quam mox reſtitutus eſt.

Refectoris impluuiorum vxor prægnans latus dextrum dolet. Dum ſana eſt, de eo querula eſt latere. Fortaſſis quia pars hæc infirmior eſt, aut hæret pulmo ad coſtam. Mirum quod contigit. Cùm febris increſcebat, quæ certè erat partim eſſentialis, partim ſymptomatica, tantus dolor erat, vt ſummam difficultatem ſpirandi afferret. Ergo non erat pleuritis, ſed dolor lateris pro motu febris, & humoris exacerbatus. Nam quicunque laterum doloribus eſt obnoxius, dum febris adeſt, aut adeſſe debet, dolet tunc latus, eodem modo ac ſi pleuriticus foret: frangente ſe febris calore, minuitur dolor. Quod arguit dolorem iſtum accidentarium eſſe. An his ſectio venæ confert? Confert, ſed non ſæpius repetita, quia non tam fit per inflammationem aut impactionem, quàm infirmitatem, vt quæ pars infirma eſt, facilè corpori condoleat. Maximè verò ſeſe profert dolor in grauidis, ob compreſſionem vaſorum à vaſis. *Vide lib. 2. Conſiliorum*

Mulieri penè ſtrangulatæ, & ventrem dolenti applicuerant mulieres ad abdomen calefactoria & emplaſtra. Medicus talis applicationis inſcius venam ſecat. Sanguis pigrè fluit. Amouentur fortè fortuna ea quæ ventri adhærebant: copioſè fluxit ſanguis. An non ſi cui pleuritico venam aperias, & cataplaſma lateri applicatum ſit, id ſanguinem ſiſtet? Credibile herclè id eſt.

ANNOTATIONES.

1. *Vidimus multis pueris, immò & matribus corpus exanthematis rubris infectum. Sine febre erant, & nulla ἀπόσιτα. An de ijs nos esse securos oportet? Nequaquam, tametsi absit febris. Nam Hippocrates narrat de puero, cui sine febre exanthemata paruerunt. Secutæ sunt conuulsiones, & mortuus est. Omnia tuta timenda sunt. Vide* 7. *Epid.*

2. *Et parotides in siccitatibus apparentes non necesse multum suppurari, vt etiam ex* 7. *Epid. patet.*

3. *Alio loco obseruauimus, biliosis non ita sæpè corruptum detrahi sanguinem. Quanquam in alijs qualitatibus est quidam excessus, sed is non est manifestus.*

4. *Immò plerasque vidimus ischiadicas. An ischiades in siccitatibus? De hoc ambigit Galen. in Aphorismis. Notandum hoc tamen. Sed erat inæqualis tempestas, præsertim ob incipientem hyemem. Nec enim siccitas id per se facit.*

5. *Puerorum ætas virium substantia abundat. Verùm quandoquidem calidum humidumque corpus obtinet, perspirabile, delicatum, molle, quodque aßiduò digeritur ac defluit: sanguinis tamen mißionem, vt adultorum, vrgente morbi magnitudine & præsente virium robore fert. Quod verò Galenus pueris venam non secuerit ante* 14. *annum; id de plena & larga sanguinis profusione veteribus, etiam ad leipothymiam, consuet. audiendum. Atque ita Auenzoar se filio suo trimo venam secuisse salutariter testatur Cùm enim Medico liceat naturam imitari, vt illius minister: sponte autem naturæ tum pueris, tum lactentibus infantibus abundè profluat sanguis è naribus: quidni liceat naturam imitari, aliqua licèt virium imminutione & iactura. Optandumque magis est, vt offensis quodammodò viribus à morbo vindicetur puer, quàm, seruata plenitudine, internæ alicuius inflammationis æstu & feruore intereat. Non est igitur ætas, quæ non aliquem vacuationis modum ferat. Interest enim, non quæ ætas sit, neque quid intus geratur (ait Celsus) sed quæ vires sint. Firmus puer, robustus senex, grauida mulier valens tutò sanguinis detractione curantur.*

6. *Ea de re Aphorismus est ex Coacis citatus in lib.* 1. *Epid.*

nostrorum ; sed Galen. comm. in particul. 50. *lib.* 3 *. Prorrhet. hoc planè explicauit. Et id maximè contigit filiæ D. Angenoust.*

7. *Ad hunc locum pertinet locus Galeni cap.* 5. *lib.* 9. *meth. Si tempore mittendi sanguinis menseis moueri contigerit, si fluentis impetus inspectus satis fore videbitur, qui solus, quod requiris, vacuet, naturæ rem omnem permittes : sin minùs, tantùm ipsi detrahes, quo ex coniunctis ambobus perficiatur quod postulas.*

8. *Cùm morbus siccus, & crudus dicitur, id fit non quod non sit materia ad excretionem sequax, sed quia ratione febris superficies interna ventris ardet, & materia ipsa. Sic non est à purgatione abstinendum, præsertim per lenitiua medicamenta. Nam lenitiuum & refrigerans catharticum præparat (quod coquere est quodammodò,) & euacuat.*

CONSTITVTIO
HYEMALIS,
Anni Domini 1575.

VICQVID dicat Aphorismus iste, *siccitates imbribus salubriores* ; oportet distinguere αὐχμὸν, καὶ ξηρότητα. Nam siccitas bona est, sed αὐχμὸς, & tẽpus αὐχμηρὸν malum est. Nam excessum in siccitate facit, & ostendit. Et qui humores tali tempore dominantur, non tam humores sunt, quàm ἰχῶρες, & serum αὐχμηρόν. Et non est quod dicat quis in squaloribus ipsis nullum aut paucum excrementum redundare : Vt ea ratione in siccitatibus dolores articulorum fieri non putarit cum Hippocrate Galenus. Bifariam aut trifariam respondemus : Primùm quouis tempore, etiam sicco, potest prouentus esse humorum, aut potius ichoron : vt non tam quantitas eius quod superfluit,

In squaloribus dolorifica ophthalmia sect. 7. lib. 6. Epid.

1.

Aliud est dicere ætates, aliud naturas, ad part. 78 sect. 2. lib. 1. Epid.

quàm eius qualitas cõsideretur. 2. si adest serum superfluum in corporibus tempore squalido, non tam adest prima generatione materiali, quàm formali. Id est, Si præcedat humiditas multa, deindè repente adueniat constitutio pluuijs carens, immò squalens & caliginosa, aderat materia, ratione antecedentis humidæ tempestatis: sed succedente sicca & squalida, absumitur quidem crassior quædam pars, sed serum quoddam remanet, propriam habens generationem, διὰ τῆς αὐχμῆς, quod deterius toto humore. Tertiò, si qualis aër, tales spiritus & humores, quis dubitat quin spiritus nostri squaleant, item & humores? Quartò, in αὐχμοῖς etiam alimentum ipsum aret & squalet. Sic partes nostræ internæ arent & squalent in eiusmodi statu. Vnde videmus corpora emaciari, & quæ tenuia sunt corpora, & λεπτὰ, ea penè extabescunt. Adeò magna vis τῶ αὐχμῶν. De his diximus in primo tomo Consiliorum nostrorum in voce τὸ ξηρὸν. Et nisi nos ipsi vidissemus, nunquam credidissemus tantam esse vim squalorum. Æstas quidem per se ista squalida sana fuit. Sed totus autumnus, & hyems malè sana fuit. Autumni initio (ait Hippocrates) serum dominatur. Quod (credo) fit bifariam, tum ob intempestiuum vsum fructuum horariorũ, tum ob præcedentem æstatem, quæ adussit humores, & nescio quam siccitatem in partes solidas induxit: Et cùm humores aliquatenus vsti sunt, eorum serum deterius est, & ob empyreumatis vim, & nescio quam impressionem, quam recipit ab autumni inæqualitate, maleficijs multis sese profert ac ostentat. Iam antè docuimus dolores capitis summos in eiusmodi squaloribus vagatos esse, ophthalmias siccas, & αὐχμηρὰς, species quasdam ignis sacri in tibias, in brachia. Quasdam paralyses, non valdè contumaces, sed malas, ob effrenem vim seri. Maximè verò autumno finito, Ischiades genus muliebre vexarunt. At nunquã ischiades in siccitatibus? Non quidem ratione ipsius temporis, nec quamdiu viget tale tempus, non adsunt. Sed cùm repressus est squalor succedente autumno & hyeme, tum dolores isti populati sunt: nec quosuis tenuerunt, sed mulieres. Quod his de causis contigit. Fusio fit ob squalores, corpora perspirantia non tam

Lib. de struct. hominis.

1\. 2.

grauiter habent à fusione ipsa, minimum perspirabilia læduntur: at tale genus mulierum. Item tum demum isti dolores fuerunt, cum squalidum tempus autumnalis constitutio & hyemalis excepit: vt non sit mirum, si in corporibus astrictis, ob proximitatem constitutionum penè contrariarum, mutatio facta fuerit magna. Et arthritides, & ischiades etiam in mulieribus diuturnæ non fuerunt: quia non erant genitæ à frigidis & crassis humoribus, vt ferè fit, sed à sero quodam. Vnde clamosæ quidem fuerunt, sed non diuturnæ. 3.

Nunc videamus duo, cur mulieres eo non solum tempore potius ęgrotarint quàm viri, sed etiam tota ferè hyeme; an quiddam tale vnquam reperiatur apud Hippocratem. Cum natura frigida mulierum modico contrariorum vsu gaudere videatur, squalidum tempus fortè conferet, absumens humiditatem multam. Posterius, quinam alij morbi post tonsillas, ischiades, dolores capitis in hominum genus miserè inuaserint.

Ac primum quod in squaloribus mala dolorifica ab indomito potius sero subtus serpente, quam à multa materia, in vulgus sęuiant, præter ea quæ superiùs dicta sunt, illud est commemorabile, quod scribit Hippocrates, dolorificas admodum ophthalmias in squaloribus vagari. Immò si viueret Hippocrates, non posset melius describere morbos, qui eo ipso tempore vagati sunt. Nam & meminit tussium vehementissimarum, & peripneumoniarum, & ante æquinoctium faucium inflammatarum, & leuium siderationum: Deinde sub finem ait: Et eruptiones in æstate fiebant, & in siccitatibus lippitudines dolorosæ populariter grassabantur. Primum viri potius tussiebant quàm mulieres, quia (ait) foras magis prodirent viri quàm mulieres. Et post dicit; Anginę famulas frequentius corripiebant, quibus & violentissimæ fiebant, & eas interimebant. Vnde infrà annoto de serua Consulis Scaronij, cui talis erat angina sicca, & tanta siccitas, & ἀυχμὸς in faucibus, vt præ saliuæ defectu illa ferè suffocaretur. Et prout inijciebatur aliquid madefaciens & humectans, ita illa facilius respirabat. Denique multis abscessus, & ardores circum faciem, fau-

Sect. 7. lib. 6. Epid.

« « « 4.

ces, oculos, vt in eorum canthis pruritus intolerabiles, tumores sub lingua, & ad guttur.

Phlebotomia præferenda cathartico præsente inflammatoria dispos. ventris inferioris.

Sed & innumeris dolores ventris inferioris à dispositione inflammatoria, vt potius ad phlebotomiam recurrendum esset, quàm ad catharticum. Adeò præsentis abscessus erat metus. Multis venam secuimus, & profuit.

Dolores capitis cum specie febriculæ in capite eo modo perseuerarunt, quo diximus initio libri huius. Fratris D. De lavau historia fidem facit, & eius qui moratur ad insigne floris lilij albi: Cui vtrique hemicrania erat intolerabilis, incipiens à septima matutina quotidie ad quartam aut quintam serotinam; cum tanta acerbitate, vt ferè in desperationem inciderent.

Inter cætera mirum fuit, quod ferè tota hyeme, & ad mensem Ianuarium solæ mulieres ferè corripiebantur. Hippocrates tale aliquid obseruat: Ait enim, loquens de pustularum eruptione in squaloribus. Nulli masculo tales erupisse vidi. Nulla autem mulier mortua est, cui hæc fiebant. Et horum rationem reddit etiam in Epid. Mulieres nequaquam similiter ac vifiri morbis corripiuntur.

Sect 3. lib. 2. Epid.

Sect. 7. lib. 2. Epid.

Quærat quis. Quî fit vt in eodem tempore quidam iuuenes, qui natura calidissimi sunt, & mulieres quę contra sunt frigidissimæ, ijsdem capiantur morbis. Nam temperamentum diuersum est. Admirandus est Hippocratis locus, vbi notat & calidissimos, & frigidas mulieres, frigidissimasque naturas ijsdem morbis obsideri. Galen. summus interpres ait aliud esse considerare ætatem, aliud naturam. Nam ratione ætatis iuuenes per se, & propriè morbis corripiebantur, per propriam generationem. Sed mulieres ratione suæ naturæ ex euentu laborabant, per suppressionem tantum.

Iuuenes & mulieres contrario temperamento cũ sint, ijsdem morbis corripiuntur.

Sect 2. lib. 1. Epid part. 7.

Sub finem hyemis mulieres non fuerunt à morbis immunes, vt nec antè. Nam plerasque eodem tempore tenasmi dolorifici vexarunt, vt populariter in mulieres, & grauidas præcipuè vagarentur.

Quibus natura infirmi erant pulmones, & vitiati, illi derepente in febrem inciderunt, in dolores lateris, in peripneumonias, quæ intra quinque & septem dies mortem

attulerunt. Multos interijsse vidimus. Qui primo quoque tempore curati, antequam febris aucta fuisset, & auxisset vsum respirationis, ij ferè euaserunt. Nam dum febris magna est, licèt primùm ipsum pulmonem non sit adorsa, oportet augeri vsum respirationis, & duplo magis pulmonem moueri. Et sic quæ ratio est totius corporis impuri, eadem & vnius partis. At si quis impurus laborat, & exercetur, vlcera erumpunt: sic si ratione aucti caloris pulmo duplo magis mouetur, si qua labes, aut sanies, aut abscessus latens, aut vlcus, ea sese manifestant. Vndè inopinato post febres parui momenti, derepente succedit species quædam falsæ peripneumoniæ, quæ excitatur in pulmone, qui mouetur veluti commota camarina: id est ea vetere impuritate, quæ pulmonis parenchyma offercit. Testatur historia mercatoris, ad insigne trium corollarum. Qui cum febre exigua, & veluti typica laboraret, vt ferè decumbendi necessitas non esset, & flueret gonorrhœa, vt propterea sectio venæ, quæ parum profitura videbatur, differretur: tertio pòst die exacerbatus est, & continua febris tenuit, tussicula inanis, nonnulla difficultas spirandi, postmodum dolor lateris sinistri: sequenti die sputum varium, cruentum, planè vitiosum, expectoratum est, aluus lata excrementis subuiridibus, cum epanthismate spumoso, aucta difficultas spirandi, ῥέγχος, ἐφίδρωσις. Nono mors. Primis diebus nil tale expectabatur. Huius rei rationem paulò antè reddidimus.

De pulmonũ morbis.

5.

6.

7.

Domino De fon-lebon dolores nephritici, octauo aut nono die excreta est per penem materia acidissima, & frigidissima. Dixit se planè conualuisse. An id tantorum dolorum causa esse potuit? Ita sanè, si verum est, quod Galenus de dolore colico à pituita vitrea narrauit.

Vxor Domini Denisot diabete laborauit. Eandem acidam pituitam eum affectum committere signis colligebant. Reuera tenasmos & dolores à tali pituita ortos ferè crudeles omninò fuisse vidimus. Testis tenasmus fabri lignarij tam diuturnus.

An benè faciunt, qui præsumi aliquid ante phlebotomiam volunt, vt vires valeant? Hippocrates suo tempore id *Lib. de vlce r. bus.*

Præsumendū aliquid ante venæ sectionem, vt vires valeant.

faciebat. Galenus non probat, nec interpretes, quod nostris temporibus, quibus ventri indulgetur, ventriculus multa pituita, tanquam semicocto alimento, scateat, nec ita ieiunus sit, vt erat tempore Hippocratis, quo homines temperatissimè viuerent. Immò (dicet aliquis) nostro tempore cùm multa sit cruditas, non minus metuendum est viribus, quàm si omninò vacuus esset ventriculus.

8\. Vidua Barnabæ Panthou sæpè nephritica erat. Aliquando è vesica detractus lapis. Tandem post multos dolores nephriticos doluit inguen sinistrum. Febricitauit. Mox in imo ventre dolor erat intolerabilis. Iactatio. Vomitiones assiduæ. Immò dolor ad pectus. Variæ admodum species erant doloris. In sinistro hypochondrio tumor apparebat magnus, & durus. Quidam verè splenem intumuisse dicebant. Alij renem. Febris marasmodes. Conuulsiunculæ. Frequentes leipothymiæ. Inuoluntariè profluebat vrina. Species quędam erat diabetæ. Vrinæ tenuissimæ; aliquando cruentæ. Post multos dolores, mors. Aperto cadauere ren sinister inuentus est lapide obsessus exiguo. Ren in magnam molem vndiquaque increuerat. Adæquabat renem bubulum magnitudine. Paulum saniei in eo erat. Dexter adeò paruus erat, vt ferè reperiri non potuerit. Macruerat multum. Nunquid verum illud, à renibus febres marasmodes contingere?

Mala vlcera hydrarg. curantur.

Dominus Denisot narrat de quodam iuuene nobili. Huic erant vlcuscula nulla arte sanabilia. Recrudescebant sanata. Tandem visum est optimum, si hydrargyro oblineretur, & tamen sputatio seu saliuatio non procuraretur. Sine relapsu conualuit.

Recens nuptæ dolor ad sinum pudoris. Vlceratio aliqua. Caruncula increuerat. Accusatur maritus. Tandem reperiunt affectum esse eum, quem Hippocrates vocauit columellam, sub finem libri secundi de morbis mulierum.

Duci Lotharingiæ mortuæ post dolores acerbissimos, ad imum ventrem repertus est omninò reuolutus, & complicatus vterus. Hunc morbum non omisit summus Hippocrates, quem vocat complicationem vterorum.

Rhotomago

Rhotomago venit mulier à Medicis relicta. Hæc appetentibus mensibus angitur, dolet, furit melancholicorum more. Quid rei sit dubitant. Tandem colligunt eum esse affectum, quem Hippocrates in libro de morb. mulierum vocat *Atram bilem in vteris*.

Suprà notauimus, initio autumni, & principio hyemis, multas mulieres ischiadicas factas, cùm id videretur fieri ratione æstatis præcedentis squalidæ & omninò siccę. Si mulierum corpus humidum frigidum, cur non iuuabatur ista æstate, & tempore squalido? At per id tempus attenuati sunt humores; & cùm præ cutis densitate exitum non haberent, suppressione ipsa potius hoc morbi genus adduxerunt, quam si humor non esset attenuatus. Galenus non probat in Aphorismis, quòd Hippocrates dicat arthritides in squaloribus vagari: Dolores articulorum, qui fiunt ex fluxionibus, nullo modo per siccitates vagantur. Denique concludit non verè arthritin eo tempore fieri, sed passionem quandam articulorum, nimirum difficultatem quandam motus ob siccitatem immodicam. Verum quidem est hoc in maribus, sed in mulieribus contrà potest euenire. Nimirum quibus corpus paulò calidius, eæ possunt incidere in arthritin, diffusione humoris qui exitum non habet. Declarant duo id quod diximus. Nam non æstate ipsa cœperunt fieri arthriticæ, sed autumno, & incipiente hyeme. Idque ob suppressionem. Secundò non quæuis mulier ischiadica fuit, sed eæ præsertim eam affectionem tulerunt, quæ inter mulieres essent calidiore temperamento, & feruidiore hepate & sanguine, & serosiore. Sauanorola contra Galenum docet quomodo siccitas ischiadem inducat: mala complexio sicca operatur dolorem iuncturæ exiccando, & prohibendo consuetum, fluxum humiditatum, vnde deinde ad iuncturas mittuntur. Etsi enim mulierum genus omninò frigidum & humidum, facta cum viris comparatione: inter mulieres sunt, quæ abundant calore acri: & qui tales humores generat: vt suppressione tenuissimæ bilis & ichoris, maxima in congeneres morbos propensio fiat. Declarant ea quæ paulò diximus antè ex Epid. vbi annotauimus & iuuenes, & mulieres multas communi

16. lib. 5.

Differt Arthritis ab articulorum passione.

morbo prehensas fuisse: iuuenes per se, & propria generatione, mulieres verò per accidens, & sola suppressione, & τῇ δυσδιαφορήσει.

Lib. 1. Epidemiorum nostrorum. Notauimus iam antè, multis oboriri dolores lateris, qui aut secta vena, aut aliquo remedio vsurpato, statim euanescunt. Et propterea securos esse non oportet. Nam inde sæpè peripneumonia succedit. Immò isti dolores lateris sunt tantùm accidentarij, nimirum per resudationem seri acriusculi, in corpore ipsius pulmonis stabulantis. Et
9. cùm febris adest, & præsertim thoracem occupat, fit velut ebullitio humorum, & orgasmus, & hinc modò in dextro, modò sinistro latere dolor oboritur, qui pleuritin refert, sed non est. Et Medici statim secant venam satis imprudenter, & cùm febris perseuerat, æstus, sitis ingens, & difficultas spirandi perseuerat: tamen securi esse solent, & benè actum cum ægro putant, quod tam leui remedio cesserit malum. Sed fouetur in pulmone multò deterius malum, nempè phlogosis à feruente ichore, & sanie in corpore ipsius pulmonis. Ac primùm aliquis dubitarit, an inflammatio pulmonis dolores in lateribus excitet. Primum id experientia vidimus. Immò plerique vix distinguunt inflammationem pulmonis cum febre coniunctam à febre causode, quod vera inflammatio pulmonis raró adueniat: sed illi ferè peripneumonici intereant, quorum pulmones infirmi natura multam saniem collegerunt, vndè corruptio ipsius pulmonis secuta est. Vidimus apertum cadauer Ioannæ Nauarrhorum Reginæ, & Caroli Noni Gallorum Regis, & Ioannis le Myre (de quo in primo Consiliorum tomo dictum est) & mercatoris ad insigne trium corollarum (de quo antè) qui omnes interière à latente peripneumonia, præcedente dolore lateris aliquo, sed non magno: & ijs omnibus corpus pulmonis putre erat, & saniosum, &
10. fœtentissimum. Carolus Rex peripneumonicus erat, sed inflammatio verè eum non sustulit, quanquam dolores lateris eum sæpè fatigarent. Sed alij verè peripneumonici intra sex aut septem dies periêre; cùm in latere dolor ortus esset, qui derepente euanuit. Et quæ inde peripneumoniæ, & febres, focum in pulmone habentes,

nascuntur; decipiunt Medicos. Hippocrates cùm peripneumoniam describit, ait; Peripneumonia fit cùm pulmo sanguinem, aut pituitam salsam in se attraxerit. Ab initio, & per totum morbum tussis arida & acuta, rigor, febris, dolor in pectore, & in dorso incumbit, aliquando etiam in latere, erecta ceruice spirat. Maximè verò obseruauimus in ijs dolores laterum excitari, quibus aut thorax hydrope laborat, aut pulmo duriusculus sanie multa scatet. Quod in superioribus visum est. An talibus phlebotomia confert?

Lib. de internis affectionibus.

11. Ad insigne floris lilij albi hemicrania intolerabili quidam cruciabatur. Dolor talis erat, qualem descripsimus, & vagari diximus antè. Pilularum potentium vsus profuit. Natura particularem in tempore sinistro sudorem prouocauit. Conferebat. Arte, & ministerio prouocatus est
12. sudor amplius, melius ei fuit. An non cùm crudeliter caput dolor affligit, præeuntibus vniuersalibus hidrotica dare bonum, vt serum præcipuus doloris author, educatur? Reuera id confert.

Virgo iam menses multos medicamentis agitata, & serua D. Damours non conualescebant. Dolores capitis perseuerabant, & totius corporis: Tandem pilulis sine quibus, & communibus vsæ sunt ante pastus. Profuit valdè: Deinde sarsæparillæ decoctum satis dilutum imperatum est. Eliciti sudores per quatuor dies. Mirum in modum profuit. An non simile vsurpare licet? Immò, vbi seri suspicio est, contemperare oportet, & sudorifica præscribere?

Acerbis doloribus capitis hidrotica conf.

Quartanarijs, præsertim quibus ficciora sunt viscera, multi eliciuntur sudores, & vix alleuantur. Quibus non manant sudores, dolores ὀστοκόποι oboriuntur in tibijs, brachijs, lateribus & sterno. Immò ad clauiculas tantus dolor oboritur, qui pleuritidem ementiatur. Incredibile dictu, quantis doloribus affligantur. His leuissima medicamenta, & præsidia prosunt: officiunt vehementiora, licèt humor sit melancholicus. Litus ex chalasticis, refrigerantibus, obtundentibus, sacculis furfure plenis, & lacti immersis, panis è clibano recens eductus, & lacte tepidiuſ-

Qui fiat, vt siccis, & squalidis corporibus sudores eliciantur, explicuimus lib. 1. Consiliorum.

culo inebriatus confert. Mabirius satelles, & vxor Gabriëlis Ruadæi id testati sunt. Nunquid, si vires ferant, egelidę balneum confert, vsus syrupi de pomis redolentibus, & lactis asinini potus?

Præsidis Doursæi seruo dolor colicus, vomitiones, astrictio alui. Calida lintea immisericorditer applicata. Post dies aliquot, cùm non esset leuatus remedijs, horruit, & conuulsus est. De funere cogitabatur. Vnde hoc? An quia ad genus neruosum suppressæ materiæ virus traductum est? An quia natura quandam crisin moliri voluit; sed cùm omnia cruda forent, id inaniter molita est, & ita in inani isto conatu tam grauia symptomata surrexerunt? Idem contigerat vxori Equitis Tancré, de qua in primo tomo dictum est. Seruus iste ducta aluo, & misso sanguine conualuit.

Mulier quædam grauida pleuritide infestatur. Mittitur sanguis ei abundè. Vi morbi peperit. Pleuritica fit. Iterum atque iterum demitur sanguis. Dysenteria crudelissima succedit. Eam tamen impunè fert. Omnia conclamata sunt. Non ita post exanthematis nigris totum corpus maculatur. Iterum secatur vena. Miraculo conualuit. De morte certa spes erat. Nunquid fortuna sæpè industrium, & minimè timidum Medicum iuuat? Sic mulieres quatuor animas habere dicuntur. Et politico loquendi
5. Epid. modo Hippocrates de quadam muliere loquens ait, mor-
" tua est quinquies, vt è vita discessisse putaretur.
" D. Fernelius cap. 11. lib. de vrinis docet quomodo pauca aliquando sit vrina, morbo in vrinarum ductibus existente. Et malè Medici agitant ægros, morbum pro morbo supponentes.

Claudio Guiot septuagenario febricitanti vrina sup-
13. primitur. Ad calculum causam reuocant falsò. Mortuo fibræ vesicæ vim passæ videbantur. Vreterum & vasorum spermaticorum magna erat amplitudo. Quomodo suppres-
Coitus vrinæ suppress. causa. sio vrinæ contigerat? Iam senex immoderatiùs coibat. Et fortè ob inanem conatum vasa vim passa effœminabantur. Sic non satis legitimè serum prolectabant, & minimo obice vrina supprimebatur. An coitus immoderatus supprimit vrinam? Ambrosius Paræus id annotauit. Cre-

do authorem, & rationem subsidiariam habere.

Multis ementitus Diabetes. Causam ad renum affectionem referebant. Mortuis contracta planè vesica reperta est, cum gangræna, & tumore σφακελώδει, in capacitate ipsius vesicæ. Quod notandum est, ne quis decipiatur.

Mercatori lue infecto litus & frictiones adhibentur. Imprudenter & temerè id prȩstabant barbitonsores, vt in vsu hydrargyri sunt valdè liberales. Post quintam frictionem repente sialismus suppressus, raptus ad cerebrum. Deliria. Conuulsiones. Mors. 14.

Rachel Præsidis Grosset serua cùm fortè Dominæ suæ scrinia & secretiora loca incendisset, iacturamque magnam attulisset, de isto casu mœrens ac contristata, cùm incussus ei de carcere esset metus, contractis visceribus doluit latus dextrum. Pleuritis non erat. Secta vena. Paulò pòst cùm inhorruisset, & paulum contracta conuulsaque videretur, mente mota est. Capitis dolor intolerabilis erat. Datum pharmacum. Iterum atque iterum repetijt ista mentis perturbatio. Non tam erat παραφροσύνη, quam ταραχὴ, vt Galenus in Prorrh. annotauit. Deinde sinistrum doluit hypochondrium. Detractus est sanguis ex vtroque brachio, planè putris erat. In humorum magna perturbatione nullum præsentius remedium phlebotomia.

Mœroris, & tristitiæ effectus.

Cùm serua D. de Roissi, nomine Senlis, ferina in collum, & humeros, & spinæ mediam partem destillatione laboraret, nil accommodatius reperimus, quam vti butyro recenti, & sacculis contemperantibus. Sudor elicitus est. Meliùs omninò habuit. In omni dolore à diffusione seri, nil prius quàm prouocare sudorem.

Sudoris prouocatio confert destill. ferinæ, & doloribus à seri diffusione.

Viduæ Barnabæ Panthou historia explicata est antè: & mentionem fecimus de diabete: meminimus tumorum, & dolorum ventris, inguinum. Incredibile est, quanta symptomata afferat ren malè affectus. Ad eam historiam valet id quod diligenter annotauit Arculanus, in caput de fluxu vrinæ: inter signa, præsertim si ingens adest sitis, & aqua, quæ bibitur citò egrediatur, viscera vri videntur, lumbi intumescunt, testes & coxæ, & si mordens caliditas in visceribus augeatur, venter superior corrugatur, & venæ 15.

in ipso eleuantur, vniuersus habitus gracilescit, & tabes accidit grauis. Reuera, latens erat Diabetes, & quia mulieres non facilè sua detegunt, consumpta est vi febris lentæ, & exhaustus omnis humor. Non dissimili modo interijt Nicolæa Honoré. Sed cùm hic morbus aliquid habeat admirabilius, in maius opus Consiliorum nostrorum reduximus.

Mulieres & homines vinosos, & colore ἐρυθρὸς vidimus quadam specie Diabetes affectos. Attulerunt ad nos vrinas, stillatitię rosarum aquæ simillimas. Ad stomachi indigestionem reuocant quidam. Nos contrà ad caliditatem summam, & siccitatem quandam extremam hepatis, & renum. Vxor mercatoris D. P. satis docuit, & ea est vinosissima.

In celebri hospitio vulgò de Nesle, nobilis quidam vomebat sanguinem affatim. Is erat florentissimus. Per aluum excernebat infinitam copiam materiei sanguinolentæ, pici liquatæ simillimæ. Post quædam remedia omnia cessasse visa sunt. Tertio pòst die, cùm eadem redijssent, non ita longè pòst interijt. Sic verissimus Aphorismus Hippocratis quarti lib. Longa quartana detentus fuerat, in equitationibus magnam vitæ partem consumpserat. Credibile venam magnam ruptam esse. Sed maximè circum lienem mali sedes erat.

Quartana febris, & vlcuscula maligna hydrargyrosi sanata.

Doctor Medicus certò affirmauit, vidisse se quendam quartanarium, cui in decursu febris vlcuscula toto corpore paruerunt maligna. Consilio quorumdam frictiones ex hydrargyro vsurpantur. Sanantur vlcera, immò & febris ipsa quartana.

Nobilis vir annos 23. natus, temperamento satis bilioso, cladem Gallicam patiebatur. Aderat & febris quartana, quam à virore venereo nasci putauimus ad mensem Februarium. Dolor erat ad nothas costas, qui non nisi post illitionem euanuit. Adeò varia ea sunt, quæ afferre solet lues ista! Præcesserat vlcus malignum in pene, qua parte decurrit & situs est neruus ille insignis, tamquam tubus perforatus. Erat dysepuloticum. Quod à ferino esse demonstrabat. Iam partes carnosas prehenderat lues, & ad

neruosas spermaticasque peruadebat. Dubitabamus, an cùm ista febris adesset, illum, ratione luis, ad solennia remedia adigere deberemus. Tandem vicit ea opinio, vt crederemus satius esse augeri febrem, quàm sinere istud virus longiùs ac profundiùs serpere. Hoc monitum velim, vt cautio magna adhibeatur, ne contrariæ indicationes aliquando nos transuersos agant. Totam rei historiam in secundo tomo Consiliorum meorum pertractaui Consilio secundo.

De sanguine sæpiùs diximus. Nunc vnum obiter admonendum, quoniam in iudicio ea de referendo plerique hallucinantur. Supponit Galenus aliàs sanguinem esse pituitosiorem, aliàs rubicundum, & propterea naturalem; aliàs melancholicum. Supponatur item aut pleuritis, aut alia dispositio inflammatoria in parte aliqua. Qui in parte ipsa sanguis est, & proximè adest, vi inflammationis mutatur. Qui in remotioribus partibus, immutatus est. Nunc res reuocetur ad examen. Si talis aut talis fuerit sanguis, qualis circum partem inflammatam mutatio eueniet? Si, inquit, pituitosior fuerit sanguis naturâ, ille qui è parte inflammata proximè educetur, rubicundior erit. Quod est notandum. Qui rubentior est & floridulus, vi inflammationis in nigrum mutabitur. Et sic de cæteris. Sic nec propterea quia rubens apparet, continuò putare oportet nondum euacuari illum sanguinem, qui ferè in parte continebatur: Quia enim pituitosior erat, prima mutatione ob caloris accessum, erubuit magis, facta veluti coctione ob calorem extraneum. Item, homo si sanguineus est, & qui sanguinem habet facilè mutationem admittentem, quod à rubedine insigni facilis in nigriorem fit mutatio: an propterea quia prauum colorem habet, qui per venam fluit sanguis, audacius est iterum atque iterum mittendus sanguis? Sic plerique harum rerum ignorantes falluntur. Ideò si sanguineus est homo, & laudabili floriduloque sanguine abundat, præsente inflammatione expectanda est ista in nigrorem mutatio. Si pituitosus, carnifex erit, qui talem mutationem expectabit. Immò videmus sanguineos facilè in febrem incidere, & maximè synochon: & qui de-

Ad particul. 10. lib. 2. de diæta acut.

16.

mitur sanguis, is ferè corruptus est, quanquam in facie, & toto corpore nitor appareat, quoniam minima occasione suscipit mutationem sanguis, & præsertim liuescit. At qui pituitosi sunt, & ægrè in febrem incidunt, in ijs sanguis non ita facilè corrumpitur: nisi communicetur aliundè putredo. Sed cùm intemperies est calida, tantum abest vt fiat virulentus, aut niger, aut liuidus, vt ratione caloris, & febris rubentior euadat, vt & authoritate Galeni dictum est, & ratione probatum. Vnde multis pulmonicis, & catarrhosis pituitosis demptus est sanguis laudabilis; quanquam ferè fit, vt pulmonicis non detrahatur laudabilis sanguis: quod alibi dictum est. Vnum tamen monendum est, si sanguis è brachio dematur, & is exalbescat in superficie, an ideò corruptus videtur? Quod tamen placere video multis, qui vt iustæ phlebotomiæ occasionem prætexant, dicunt sanguinem albescere, non autem floridum & rubentem esse; & propterea suam temeritatem in secanda vena ignorantiæ columine fulciunt. Nam si homo sit pituitosus, aut si mulier, eaque desidem vitam degat, fit vt sanguis in vasis restagnans exalbescat, idque duabus de causis. Prior est, quia est pituitosus, ideò si cùm iam elaborato sanguine comparetur, albidior est: Posterior, quia ignauus est, & reses in venis. At Galenus docet morâ sanguinem etiam in venis ipsis albescere in quacunque corporis parte. Itaque hæc ad vnguem tenenda sunt, vt simus in secanda vena, trahendoque sanguine restrictiores.

Pulmonicis sanguis corruptus ferè detrahitur.

Sanguis albicat à putredine, à pituita, & à mora in venis.

Plura vide in lib. meo de mul. morbis, cap. de fœdis coloribus.

Mirum illud. Videas quosdam, qui indulgent genio, & sine ordine, & tempore modò cibos capiunt, modò bibunt, cùm ad actiones omnes sint alacres & expediti, & validi videntur: tamen purgati exoluuntur, & vix ferunt phlebotomias. Quod in quodam Chirurgo obseruatum, & innumeris ancillis, quæ securè dormiunt, & indulgent genio. At dices, id fit, quia corpora sana non ferunt purgationes. Hæc autem corpora sana esse dicuntur: & non nisi ægrè in febres incidunt. Contrà videas plerosque valdè cacochymos, qui facilè purgantur, & phlebotomiam sustinent. Tamen Hippocrates ait, eos qui prauo vtuntur

Corpora sana non ferunt purgationem, & phlebotomiã.

2. Aphorism.

cibo,

cibo, ægrè ferre purgationes. Galenus in com. nomine praui alimenti, & illud quod vitiosum est, & extrinsecus assumptum intelligit. Item & alimentum internum, id est, sanguinem prauum audit. Dicam quod sentio. Qui praua diæta vtuntur, tum in ordine, tempore, tum in rerum assumptarum qualitate; ij quia congerunt multa cruda, ratione istius cruditatis, non facilè ferunt purgationes. Sæpè qui diæta susque deque habita vtuntur, ij natura sunt firmi & sani, & bonitate naturæ fisi multa faciunt, quorum sera tantùm pœnitentia est. Et tales homines non ferunt facilè purgationes, tum quia cruditatem habent, tum quia sanas habent partes. Deiectiones in his sæpè sunt tantùm cuiusdam chylosæ substantiæ crudæ. Sed sunt alij magis valetudinarij, qui cùm partes internas malè constitutas habeant, immò & calore acri, & malo abundent, non capiunt plenum fructum ex alimento. Quin & magna pars alimenti corrumpitur, præsertim si mesenterij venæ sint exiles. Tales non ægrè ferunt purgationes, præsertim cùm collectio est colluuiei in ventre. Immò à purgatione benè habent. Sed si sanguinis massa infecta sit, non tam alacriter eas purgationes ferunt. Docuimus enim antè, quibusdam prauum etiam colorem habentibus sæpè adimi sanguinem floridulum, & laudabilem. Et tales quater purgari possunt sine vllo deliquio: non facilè ferunt phlebotomiam, quia natura saltem massam sanguinis sartam tectam retinet. Scire autem oportet, multos homines existere, quibus media tantùm pars alimenti proficit, & multùm excrementi mali congerunt, & deiectiones valdè fœtent. Alij tantùm sunt stercorosi. Illos priores sæpè purgare conuenit, alios cruditate plenos inediam ferre.

Cacochymi valetudinarij quidam facilè ferunt purgationes.

Audio cuidam datas esse emulsiones, quæ quatuor semina frigida maiora exciperent. Paulò frequentiùs ijs vsus fuerat. Ad coïtum impotens factus est.

Frequens vsus emulsionum coëundi impotentiam inducit.

Ioannes Ponguet tertiana febre detentus, symptomata formidinis plena sustinuit. Nam ineunte paroxysmo ita agitabatur, vt animam agere videretur. Inquietudo erat, partium extimarum refrigeratio maxima, vomendi desiderium, sed inane; oppressio summa, pulsus languidissimus.

Vide lib 1. nostrorum Epidemiorũ.

Non poterat incalescere. Habebat temperamentum biliosum, sed atrabilarium factum per adustionem. Ante febre quartana crudelissima laborauerat: Et à vetere fermento ea etiam symptomata manauisse credidimus. Si vomuisset, nec humor tam rebellis fuisset, non ea effloruissent tam vehementia symptomata. Coacti fuimus ante augmentum febris subluere aluum clystere, & iuscula exhibere, ad eluendum & mitigandum humorem. Principium febris erat ferè quatuor horarum. Galenus cap. 4. lib. 10. meth. annotauit ex vsu esse, vt etiam cibentur, aut saltem recreentur cibo, ægri nonnulli etiam dum horrent. Et se vsu panis in vino macerati, ineunte horrore dati, febrem prohibuisse. Quibus verò corporibus, & quando, eo loco docet.

Anno 1576. Puella ad ædes M. Martini Chirurgi è summis gradibus deorsum lapsa, grauissimè capite læsa est. Vulnus erat, & ossis fissura, ferè ab occipite tota percurrens ad sinciput vsque. Modiolo apertum cranium. Deinde oportuit maiorem partem fissuræ persequi sensim discindendo. Deinde cerebrum extumuit, vt fungus esse videretur. Et reuera erat. Sed pulueribus cephalicis & cathereticis absumptum est id quicquid erat. Nulla secuta sunt symptomata, quæ metum vllum afferrent. Dei beneficio conualuit, & prudentis Chirurgi solertia.

Hippoc. locus est preclarus, vt in detrahendo è capite sanguine simus cautiores, lib. 7. Epid. Item lib. 1 Epid. meorum.

Capitis dolores ex acuitate sensus, quemadmodum quidam facilè syncopisant & resoluuntur ob acutiem sensus, Arculanus attigit, de doloribus capitis disputans. Et oportet maximè prouidos esse, ne quid hîc peccetur. Reuera cùm magna est suspicio sensus acuitatis, vt leui de causa oriatur dolor, qui ob eam acutiem ingens fit, ad narcotica veniundum erit. Et meo quidem iudicio tutò applicari possunt.

Cùm quis laborat dolore lateris, nullus non magnus Medicus est. Immò barbitonsor hac in re egregius magister est. Secatur vena, demitur liberaliter sanguis. Si quid vitij in superficie habeat, legitimè iterùm secandi capitur occasio. Bifariam peccatur. Cùm sanguis floridus sua natura facilè immutetur, non tam leuiter capere oportet occasionem ita phlebotomandi, ex immutatione ista san-

guinis. Deinde cum thorax facilè putredinem concipiat ob humiditatem & calorem loci, fotus & cataplaſmata frequenter adhibita obſunt. Nam effœminant latus, putredinem accerſunt. Et credo noſtra cataplaſmata ex radicibus liliorum, & ſimilibus quæ adhiberi ſolent, putredinem facilè inuehere. Et ſic mutatur ſemper ſanguis, & rurſus ſanguis demitur. Quam tumultuaria hæc medendi ratio.

Fotus & cataplaſ. frequenter adhibita obſunt ob calorem & humiditatem in morbis thoracicis.

Cur quidam mungunt, neſcio quid æruginoſum, ſubuiride, & multum alieni coloris? Et ij aut bilioſo & ſicco ſunt temperamento, aut ſaltem caput ita affectum habent. An non calor alienus, & veluti febrilis id facit, iuuante humoris bilioſi conditione? In his defluxiones à capite in pulmones ſunt funeſtæ.

Iam agitauimus illud lib. 1. Epid. noſtrorum, qui fiat vt plerique valdè κακόχροοι laudabilem tamen habeant ſanguinem, & non niſi in magnis morbis, & præſente putredine in genere venoſo, alteratur ſanguis. Ioannes Periclerius id teſtatur. Non facilè fert phlebotomiam; abundat prauis humoribus, ſæpè illi eueniunt excretiones in modum choleræ morbi; & tamen ſanguis eſt laudabilis. Credo id euenire ob venarum paruitatem. Et reuera hepar ſatis bene ſuum facit officium quoad hæmatoſin. Et quoniam venæ non ſunt magnæ, non facilè remiſcetur cum ſanguine ſerum, quod ab humoribus in meſenterio contentis refunditur, & quod venæ ſiccæ attrahunt. Teſtatur id experientia. Nam partium venulæ ſunt refertæ bono 17.
ſanguine, tum quia valdè elaboratus, tum quia ob anguſtiam non facilè admittunt alienam materiam, quæ ſanguinem immutat: vnde ſexcentis vena ſecta eſt, quibus febricula erat, & color plumbeus, & fœdus, vt talis in venis ſubeſſe ſanguis crederetur; & tamen laudabilis detractus eſt. Quia etſi vitium eſt in alijs partibus, immò in cute, & praui quidam ſunt humores in corpore, natura ſaltem retinet ſartam tectam maſſam ſanguinis. Quia ſi hæc vitiata eſſet, actum eſſet. At quibus venæ amplæ, facilè admiſceri alienam materiam ſinunt. Et prioribus, id eſt, anguſtas venas ha-

bentibus, cum faciei fœdo colore, phlebotomia non competit: Posterioribus competit.

Hinc consecutione quadam inferemus, in quorumdam febribus curandis, melius esse sexies pharmacum dare, quàm semel phlebotomare. Quia febrium materia in talibus est in mesenterio conclusa, & non per genus venosum sparsa. Sed quibus corpus calidum humidum, & putredini obnoxium, præsertim parum perspirans, & cùm venæ sunt amplæ, tutò sectio venæ tentatur. Et reuera, magnæ est prudentiæ obseruare in ægris, quibus phlebotomia potius confert, & quibus purgatio potiùs, vt non peccetur in medendo.

Reuera sunt, quibus longo tempore parum fit sanguinis, vt sunt illi de quibus diximus paulò antè, & præsertim vir-
18. gines decolores. Alijs pauco tempore multùm fit sanguinis. Et hos audacius phlebotomabis. Considerare hoc oportet. Quoniam cum non fiat sanguis, nisi post multas, easque difficiles mutationes, carnificis est, non autem Medici ita liberaliter, & parua de causa venam aperire, cum sanguis naturæ thesaurus sit & amicus.

ANNOTATIONES.

1. *De viris, & famulabus, cur ægrotarent potius, sect. 7. lib. 6. Epid. & sect. 3. lib. 2. Epid.*

2. *Galenus negat comm. ad Aphor. 16. lib. 3. in squaloribus articulorum dolores excitari. Nisi fortè ab acriusculis humoribus id fiat. Sed per modum fluxus negat fieri.*

3. *Similem constitutionem vidimus explicatam ab Hippocrate lib. 1. Epid. sectio. 2. vbi docet quomodo cùm præcessit squalida constitutio, hyems hemiplegias, & consimiles affectiones induxerit.*

4. *Dolores in oculorum canthis acerrimi & indomiti. Anginæ siccæ, & veluti assatio adustioque faucium, vt saliua humectando non sufficeret. Quod in serua Domini Scaronij visum est, & alijs innumeris.*

5. *Ante lib. 1. Epid. notauimus suspectam esse debere omnem disparitionem doloris lateris, præsertim cùm manet fe-*

bris, & dyspnœa est. Nam declarat hoc dolores lateris accidentarios fuisse ob resudationem seri.

6. *Auocauit nos ista gonorrhœa. Nec abs re: quanquam qui grauius vrgebat morbus aliud suadere debuisset. Qui sectioni cadaueris interfuit Chirurgus, retulit reperta esse vlcera in orificio vesicæ, & partibus vicinis. Et tamen de his non querebatur.*

7. *Erat iactatio perpetua, & ipsius agri desperatio, & perturbatio. Et nos cùm suspicaremur incendium in pulmone esse, & talem* ῥιπτασμὸν *videremus; dicebamus febrem esse malignam. Et eodem modo* 3. *Epid. Gal. ait non ineptè febres à cerebro, pulmone, & membranis cerebri malignas esse: quod maligno quodam modo agant, & malignorum morborum habeant symptomata.*

8. *Rufo erat capillo. Morem morborum homines rufos adorientium explicauimus. Diu mansit velut conniuentibus oculis. Deinde ac si catalepsi laboraret apertis erat. Nos tam facilè & tam breui interituram non credebamus. Tamen intra paucos dies immobilis, extenta, & exanimis fidem peractæ mortis impleuit.*

9. *Vnde quibus tumet abdomen, suppressa aluo, & febris adest, facilis fit falsarum pleuritidon generatio. Et phlebotomia competit: & qui detrahitur sanguis, is corruptus valdè. Testes multi agri, & is Consul; cui ter secta vena, tumente aluo, & dolente vtroque hypochondrio valdè. Omnis autem dolor lateris fugax malignus est, & erysipelatodes est, & ferè necat. Propterea ego iubeo in eo Medicos non esse securos. Quod notandum est. Vnde dicunt quendam Aphor. esse Hippocr. Raros laterum dolores malos esse. Et de eo vide particul.* 22. *lib.* 2. *Prorrh.*

10. *Quidam Medicus magni nominis ait, non esse mirum, si pulmo ita corruptus aperto cadauere reperiatur. Nec propterea talem sæpè esse ante mortem, qualem anatome ostendit. Probabile id quidem. Sed vt concedam, post obitum alterari, præsertim si corpus diu insectum seruetur, sed tamen id non tantoperè pulmonem afficit. Quibus pulmo totus vitiosus est, vt Regi Carolo contigit, ijs sanies in pulmone est, quæ falsas pleuritides infert, vt paulò antè dictum est, nec sanguinem expecto-*

rant. An his multus potùs bonus? Nequaquam.

11. Vide initium huius lib. vbi exprimitur & idea, & causa horum dolorum. Innumeros ita affectos penè sine febre vidimus: vxorem Præsidis Grosseterij, vxorem D. De brezé: Brodarium ad templi scalam, & alios innumeros, vt filiam maximam natu Dominæ Tassin. Fernelius cap. 1. lib. 5. de symptom. & partium morbis aliquid ea de re attigit.

12. Huic, & ijs omnibus, quibus cum febricula aliqua dolores capitis aderant, balneum conferre poterat aquæ dulcis. Vide initio huius lib. & lib. 2. Consiliorum.

13. Duo insignes homines Quæstor le Veau, & D. Morletus Consul Regius, à suppreßione vrinæ interierunt. Chirurgus qui cadauer secuit, affirmat nil commemoratu dignum repertum esse, (nisi quod caruncula in D. le Veau adesset) quod vrinam suppreßisset: Et tamen Medici diureticis vehementißimis ægros valdè exercuerunt. Immò D. Morleto datæ potui cantharides: hinc grauißima, & valdè terrifica symptomata secuta sunt: ideò non nisi cum magna cautione id faciendum. Ista suppreßio, meo iudicio, à quadam necrosi renum est, aut quia refunditur aliò serum, aut quia facultatis naturalis casus est quidam & imbecillitas. Et pace doctiorum dicam, in talibus suppreßionibus venæ sectioni locus non est, nisi præparcè. At, dicunt, febris est. Vnde suspicantur inflammatoriam dispositionem causam istius suppreßionis. Errant. Nam suppreßio seri, & refusio in genus venosum facilè febrem aduocat. Et aliquantula eductio sanguinis tolerari potest. Hippocr. in 3. Aphor. dysuriam, & stranguriam valdè senibus proprios morbos asserit: quod ad imbecillitatem referre oportet, & ad facilem obstructionem in illis, quia vasa facilè collabuntur, & conniuent. Et si videmus quosdam etiam iuuenes, cùm ægrotare incipiunt, statim imbecilles esse valdè, & νωθροὺς: multo magis id senibus eueniet, quibus fortes non sunt febres, quia paucus calor; & frigiditas, & siccitas est magna. Vnde inepta sunt instrumenta. Immò fieri potest, vt in principijs morborum sine calculo, aut renum proprio vitio sit vrinæ suppreßio, ab oppreßione naturæ. Et quia cùm multa sit cruditas, dum se se expedire vult, omnia confundit, & perturbat. Vrinæ suppreßio contigit seruo Ioannis Patroüillart, prout purgatus est, ita facilè minxit.

14. *Biliosus, & siccus erat. Cuius rei credibile est tonsorem rationem non habuisse.*

15. *Quid impedit, quominùs, ob mali diuturnitatem, ren diathesin concipiat, cuius occasione tabes corpori eueniat?*

16. *Vetulis, & plerisque aliјs latus dolentibus qui sanguis detrahitur, in superficie refert albam pultem. An non hoc à cruditate est? Si cruditas, cur audacter hinc detrahendi sanguinis occasio sumitur? Item, D. Vicario Sancti Geru. quicumque sanguis detractus est anno 1575. is corruptus apparebat, & in superficie veluti pultem referebat: anno 1576. cùm adhuc de vetere morbo quereretur, detractus est florentissimus. An non quia sanguis, qui olim erat pituitosus, coctus, & mitificatus, sanguinis laudabilis naturam recepit?*

17. *In talibus κακοχύμοις, sanguis laudabilis ipsa sectione apparet, at qualitatibus alienis præditus est, est enim acriusculus, & biliosus nimis. Hic contra putredinem se tuetur. At quibus dulciusculus sanguis, is facile alteratur, & corrumpitur: & qui abundant eo sanguine, facilè in febres putridas cadunt. Vnde Hippocrates in Epid. lib. 6. candidos valdè fortassis febriculosos dicit. Quia in ijs sanguis faciliùs corrumpitur, nisi pituitosi sint valdè. Alijs nigrioribus & biliosis, præsertim si non sint πλατύφλεβοι, non ita corrumpitur sanguis, nec in febres facilè putredinales incidunt. In tabificas, & nescio quas febres facile. Et vt tandem aliquid definiatur, obseruatur experientia, sanguinem biliosum raro corruptum apparere. Nam cùm in biliosis corporibus abundet bilis, ea facit quominus putrescat sanguis. Quanquam non desinit esse vitiosus, & morbosus sanguis alijs intrinsecis qualitatibus: sed primis qualitatibus non ita ægrotat iste sanguis.*

18. *Quibus hepar est calidius, ijs venæ sunt ampliores. Verum id est si simul humidius, & si eius σύςασις sit laxior: sin calidius & siccius, non ita ferunt euacuationem sanguinis: Quibus enim venæ sunt angustæ, ijs maximam partem detrahitur etiam in morbis laudabilis sanguis. Nec nisi magna de causa aut corrumpitur, aut rei alienæ admistionem recipit. Et quoniam venæ ferè sunt capillares, purior & biliosior est sanguis. Ita enim perspersus per capillares totius corporis venas, sanguis etiam in valdè cacochymis laudabilis est, saltem quoad*

sensum. Nam potest aliqua esse qualitas inexplicabilis. Alij id referunt ad sanguinem biliosum, acrem & salsum. Talis enim sanguis non facilè induit putredinem illam manifestam, sed alia ratione sæpè naturæ est infestus.

CONSTITVTIO VERNA, ET ÆSTIVA

Anni Domini 1576.

NON fuit hæc tempestas morborum ferax. Aquilo mensis Martij, & Aprilis partem aliquam perflauit. Quod nos videre potuimus, duæ maximè partes morborum, qui sparsim vagati sunt, authores fuerunt; caput, & venter inferior. Hic innumeros dolores hypochondriorum intulit, per quandam expressionem infernè sursum, mali seri & ichoris à cacochymia manantis. Hi dolores falsas nothasque pleuritides retulerunt. Nec tam de secanda vena cogitauimus, quàm de purgando. Quanquam & phlebotomiæ locus fuit. Dolores erant sæui, & inter cæteros adoriebantur mulieres, præsertim valdè oxythymȣs, & quibus anxietas ægritudoque aliqua fuit. Febres ij dolores accersebant satis malas.
1. Caput autem innumeras fluxiones toto mense Aprili, Maio, & Iunio expressit in maxillas, dentes, guttur, humeros, brachia. Vidimus multos, quibus hemiplexia minabatur, aut paralysis. Multis resolutiones quædam musculorum masseteron euenerunt. Serum malum & cacoëthes à capite manabat. Et oportuit necessariò ad venę sectionem descendere ob dolorum acerbitatem. Parulides multis, & quædam putredines maxillarum contigere. Denique caput multorum

multorum malorum origo fuit. Dubitabatur tamen an istę affectiones brachiorum, & articulorum essent omninò à capite, an etiam per metastasin quandam euenirent, natura sese exonerante, & à genere venoso in neruosum humorem excutiente. In quibusdam reuera à capite malum erat. In alijs concurrebat etiam cacochymia corporis. Nam vidimus, qui omninò immoti manerent, cùm tamen caput non doluissent, nec in partibus superioribus quicquam alienum sensissent. Sic videbatur quædam diffusio humoris à genere venoso in neruosum, & veluti expressio.

Ad æstatem morbilli pueros infestarunt, profluuia alui comitabantur: ingens humorum erat corruptela. An morbilli ἀπὸ τοῦ θείου sunt? Reuera abscessus sunt maxima ex parte, & sequuntur constitutionem corporis. Quanquam temporis conditio vires nescio quas addit. Sed reuera à corpore est id quicquid est. Et si solùm esset hoc ab aëre, solis excretionibus, & influxibus malignis id eueniret, & eas solis medicamenis alexiterijs oppugnaremus. At ingentia profluuia alui quæ sequuntur, & quæ nisi sequerentur, multò deteriùs cum ægris ageretur, declarant cacochymiam corporis ad id maximè conferre. Et oportere etiam solennia & vulgaria aliorum morborum remedia præscribere. Et huius cacochymiæ, quæ reuera habet aliquid præter communem communis cacochymiæ sortem, virus est id quod in cutim efflorescit.

Morbilli omnes corporis, & temporis constitutionem sequuntur.

Quæstio esse possit, an non phlebotomia confert in istis defluxionibus à capite, licèt humor dolorem excitet? Frigidus enim videtur, & potius apophlegmatismis, aut errhinis esset repurgandus, quoniam illac viam quęrit, dum cerebrum quodammodo diffunditur ac liquatur, quod Hippocrates διάχυσιν vocat. Tamen quoniam videmus in locis calidioribus, potè carnosis facilè phlegmonas excitare, si quid tale cogit, fortè à phlebotomia non est temperandum.

Historia morbi Dominæ Catharinæ Grasteau satis docet quid sit illud Hippocratis, Bubones sunt signa viscerum, τῶν βλαστήματα ἐχόντων. Nam cum natura, aut in emunctoria hepatis, aut alius partis sese exonerat, signum est

Bubones sunt signa viscerum malè affe-

ctorum, & natura vel qualitate, vel quantitate humoris irritata.

quod ea vel qualitate, vel quantitate humoris irritatur. Quanta colluuies humorum ex hoc corpusculo expulsa est? Ideò quoties apparet de eiusmodi tumoribus in inguine, dum per ἀπόθεσιν id facit natura, audacissimè purgare oportet, & frequentissimè.

Historia morbi D. Dormoys, cui factus in scrotum abscessus, cum prolapsione intestini (quæ ei frequens erat, post dolores colicos à materia valdè biliosa) satis nos monere debet, vt intrepide moliamur suppuratum etiam in partibus istis, quas tam facilè putrere dicimus. Sed credo quod in ijs multus est calor naturalis, qui impedit quominus iuxta omnium opinionem tam facilè putredo accersatur. Nisi fortè materia sit valdè κακοήθης.

Vidua Beasalda humore salso, & valdè nitroso abundat. Et licèt à vino abstineat, putat se in ore salem habere. Immò totum eius corpus tali humore abundare videtur. Admirabilis est effectus humoris illius nitrosi.

Vidua Ioannis Martini, cùm septimo die valdè debilis esset, & iam adesset ῥῖγος, spem nostram mortis fefellit, & præter opinionem conualuit. Ter secueramus venam, licèt esset sexagenaria. Nisi impetum morbi statim fregissemus, credo quod vix euasisset.

Mulier ad insigne Cygni albi dolore ad regionem hepatis tenebatur. Erat qualem paulò antè descripsimus. Respirare non poterat. Sudore totum corpus penè diffluebat. Tamen post tempus aliquod in eo sudore venam secuimus, quòd res vrgeret. Ad diem criticum hæmorrhagia ex nare opposita. Nam dolor ad hypochondrium dextrum erat.
2. Fluxit copiosè. Non repressimus. Mulieres aliquid moliebantur. Conualuit. Nunquid profuit ista hæmorrhagia? Et tamen erat oppositi lateris.

Febres quæ vagabantur, partim ex ijs quædam erant longæ, vt quæ corpora εὔσαρκα corripiebant; partim breues. Acutæ satis & valdè molestæ. Quod mirum fuit, in multis sudores aderant maxima febris parte. Et dubitabamus, an tutò dari posset aliquid, aut tentari. Nos referebamus istius sudoris causam ad copiam mali seri, quod facilè ob calorem ambientis effluebat, præsente & iuuante calore

interno, qui attenuabat. Quod si diaphoreticus fuisset, aut per modum expressionis, aut ratione imbecillitatis, non ita audacter aliquid tentauissemus. Hoc patefecit historia morbi Spiritus nomine, serui domini Scaronij Consulis; & eius mulieris, quæ moratur ad insigne Cygni albi.

Nobili viro repente oboritur dolor paulò suprà orbitam oculi, cum tumore quodam exiguo. Administrantur remedia anodyna. Aliquantum proficitur. A decima matutina ad quintam serotinam dolor perseuerabat ἀπυρέτως. Sequentibus diebus idem contingebat. Paulùm admodum aut anticipabat exacerbatio doloris, aut retardabat. Arteriotomia celebrata. Admotum emplastrum de ranis. Concessit aliquantum dolor. Vno antè anno litum ex hydrargyro sustinuerat. Reliquias Danaûm existimabamus. Exitus acta probaturus est. Admirabilis hęc periodus ad meridiem, cùm luis venereæ reliquiæ moueantur de nocte. Vide antè.

Filia Tassini grandiuscula dolore, sinistram sincipitis partem occupante, diuexata est. Fluxio erat in dentes dolorifica. Qui dolorem humor committebat, calidiusculus erat, & quasi siriasin quandam committens. Interdiu sat bene habebat. Vesperi exacerbationes. Oculi paulùm feroces, lacrymabundi, rubentes. Agitationes, & iactationes, somni vacuitas. Volenti dormire innumera phantasmata occurrebant. Suspicabamur aliquid esse à partibus inferioribus. Melancholicum videbatur. Tamen in cerebro malum figebatur. Remedijs etiam lenientibus, & paulùm refrigerantibus non minuebatur dolor. Immò, more morborum ab atra bile natorum, exacerbabatur magis. Quid illud est?

Idem contigit Consuli Regio, & præ dolore nullo constitit loco. Sed malum non adeò rebelle, vt in superiore muliere.

Ioannes le Coq per diffusionem humoris à capite quibusdam primum particularibus conuulsionibus captus est. Magna copia pituitæ ad os fluebat. Epileptico modo conuulsus est. Caput aliquando læsum fuerat, vt audio. Gulæ & Veneri indulserat nimis. Nos in purgationem capitis 3.

incumbendum voluimus. Tamen aliquibus post diebus febriculæ occasione inductus Medicus venam secuit. Non multò post interijt. An non in Epilepsia mittendus sanguis? Nequaquam, nisi aut suppressio sit aliqua solennis, aut sanguinis copia adsit, aut translatio maligna, & summa partium inferiorum obstructio. Sed ratione cerebri vix confert.

In Epilepsia non mittendus sanguis.

In vico hortorum vxor fabri lignarij peperit. Nescio quid aliud euenerat, sed ab eo tempore singulis quibusque mensibus febre corripitur, quæ quadraginta horas durat. Deinde succedit sudor copiosus. Conualescit. Quid declarat menstrua hæc febris? Notandum hoc. Virgo quædam, domini Budé serua, octauo quoque die febri corripitur, vt audio, & hoc illi valdè molestum est. Filius Stephani Tarteron tertio quoque mense febri occupatur. Et periodi certæ sunt, quod nos in primo tomo Consiliorum meorum annotauimus.

Febris menstrua, & octauo quoquedie repet.

Consilio 48.

Filia Præsidis Turnebulle Rothomagi quandam in gingiuis excrescentiam carnis habet, & dens corrosus apparet. Dubitant an sit epulis ordinaria, & an tutò caro ista exedi possit, aut secari. Quidam oculatus & acutus Medicus statuit, non nisi cum meditatione tractandum esse hoc malum, alioqui rem plenam esse periculi. Quod si simplex quædam excrescentia esset, nil tale eueniret, sed quoniam aliquid est gentilitium, ideò cautiùs agendum. Pater eius nasum adeò ingentem habebat, vt sextuplo maiorem & extuberantiorem diceres. Hoc declarabat aut materiei summam superfluitatem, aut quod malignum excrementum natura in hanc partem deponeret. Hic cùm consuleret de minuendo naso, monitus est ne quid tentaret. Alioqui carcinomatis metum esse. Idem eius filię contingere potuit. Sic extuberantia illa supplet nasum istum. Et hoc aliquid est peculiare. Externi Medici parum de ea re soliciti tentare aliquid voluerunt. Inde grauissima symptomata oborta sunt, & malum peius factum est.

Gentilitij morbi familiaque ægrotantium proprij, & vernaculi Medico cognoscendi.

Hinc sciendum plurimi esse in arte Medica ponderis, scire, qua quis sit familia vt morbi proprij & vernaculi cognoscantur. Alioqui lapsuros esse Medicos, qui aliter fecerint.

Procurator Regius cũ febre iactabunda teneretur, ad septimum diem ἰκτερώδης interijt derepentè. Vrinæ valdè flammeæ erant. Nulla argumenta coctionis præcesserant. Deiectiones albicabant. Phlogosis erat interna. Benè habere videbatur. Sanguis detractus viridis & pessimus. Morbus erat pestiferus. Et credo celerioris mortis occasionem fuisse, quod circa septimum diem datum esset medicamentum. Quanquam in aliis multis vidimus ita celerem mortem fuisse, cùm omnia legitimè administrata fuissent. Et mirum quod vnà cum ictero ipso apparente intereant. Ego verò credo icterum talem, insignis inflammationis signum esse, vt necessariò mors consequatur, nisi certa sint coctionis signa. Id enim quicquid est, symptomaticum est. 4.

D. Florentia cùm ad frontem, præsertim circum ossa ethmoidea, dolore intolerabili teneretur, consulta est phlebotomia. Hac celebrata, per mensem ferè vnum, dolor maior extitit, ac si natura crisin aliquam solutionemque mali facere vellet. Post eum conatum sensim malum desiit, & aliquantò post multo melius habuit.

Plerique sunt valde catarrhosi, quibus modò in propinquas partes, modò in remotas humor fluit, & varias morborum ideas facit. Iis multi audacius demunt sanguinem. Audito leuiusculi morbi nomine statim ad secandam venam accedunt. Ad id commodè nequaquam. Nam aliàs cerebrum prouentum habet humoris, quia calidius, & attrahit; aliquando quia frigidius, & congerit. Aliquando quia ipsum per se funditur & liquatur, & id consumi cerebrum vocat Hippocrates 6 Epid. loquens de defluuio capillorum, quod consumptionem cerebri consequitur. Ergo si quid oritur, contemplari oportet quomodo id fiat. Nam tam liberaliter sanguinem mittere, facta in aliquam partem fluxione, temerarium est. Caput pituitæ vulgo sedes statuitur. Muci copia id designat. At humore frigido, aut pituitoso, aut mucoso ita defluente, & dolorem morbumve pariente, quid attinet phlebotomare? Id non faciundum, nisi confundatur humor cum sanguine, & eum alteret, & dolores pungitiuos excitet. Immò credo in hoc casu ano-

Catarrhosi non ferunt venæ sectionem.

dynis præeuntibus prouocationem sudoris valere. Sæpè enim serum id facit. Et post prouocationem sudorum metasyncriticum aliquod confert. Quo modo vulgus sæpè Medicos superat vsu emplastrorum ex pice. Quod non facit Medicus, nisi cum præmeditatione. Sic prudentiam, & cunctitionem Medici, vnius idiotæ festinatio, & imprudentia vincit.

Itali cuiusdam pellex questa est de dolore ad imum ventrem. Pertinebat ad vtranque inguen. Paulò antè fluxerant menses, sed non abundè. Ad imum ventrem obortus est dolor, & is fixus erat. Coniecimus esse dispositionem inflammatoriam in vtero, aut circum partes eius. Multiplex fuit venæ sectio. Et ea alleuabat. Tandem multa colluuie educta visa est conualuisse.

In hospitio Senonensi mirum quod contigit. Æger vino deditus, sicco & squalido hepate, vt videbatur, valdè cacochymus febre assidua vexatur. Circa mammam sinistram emissarium aliquod erat, à vulnere reliquum. Ac quotidie aqua saniosa à loco illo manabat, & bene habebat. Sæpè rigores illi contingebant, & sudores, & grauissimè habebat, & de funere cogitabatur. Sed cum natura non bene moliatur, nisi cocta materia, ista erant χρίσιμα. Induruerat hypochondrium dextrum, & veluti ἰκτεριώδης fiebat. Tandem multa abacta colluuie conualuit. In febribus iudicatoria aliquando alleuant, sed relapsus faciunt. Quod maximè huic ægro contigit.

Adriano Valæo septuagenario ferè detractus bis sanguis ad sex ferè vascula. Tria prima, vt narrabant, continuêre sanguinem fœtentem, adeò vt vix ferre odorem possent. Et tamen conualuit. An non talis sanguis hypostasin faciet fœtentem?

In vico *Garnier sur l'eauë* à suppressione fluoris alui, & cùm immoderatiùs vino vteretur æger, dolor & tumor vtriusque hypochondrij euenit. Fluebat aluus liquidis excrementis. Et Medicus non audebat secare venam. Tamen nil prius reperimus ad sedandam tacitam inflammationem, quam quater sanguinem demere.

Cur multi diu integra sanitate fruuntur, quibus nec

ſecta vena, nec datum medicamentum? Alij, & ſæpè ſecatur vena, & datur medicamtntum, & valdè lubricæ ſunt ſanitatis. Credo quod corpus in malam conſuetudinem adducitur, & quod dum ſæpè purgatur, deſinit ali, id quod Celſus animaduertit. At, dices, nulla fortè neceſſitas fuit? Immò pleroſque vidimus, qui obſtinato quodam animo Medicorum remedia auerſantes, licèt profluuijs dyſentericis, tertianis febribus aut quartanis detenti fuerint, ſine vlla noxa ab ijs morbis euaſerunt. Sic inutilis fuiſſet pharmacia & phlebotomia. Nam credo pharmaca naturæ vim inferre, & humorem in meſenterio latitantem mouere, qui dum cietur deterior fit, quàm ſi quieſcat. Et reuera ἡ φύσις τ̃ νόσων ἰητρός.

Natura ſæpè morborum medica.

Innumeri ſunt, quibus ſolennis eſt euacuatio per hæmorrhoidas, nares, aluum & cætera; immò effatu dignas habent ſponte prodeuntes euacuationes: Ijſdem aliquando triceſies vena ſecta eſt. Innumeri ſunt alij, quibus nil horum contigit, & plus quàm alij comedunt, & non melius colorati ſunt; quid hoc rei eſt? An quia peculiaris eſt humorum generatio prauorum in quibuſdam, quæ non eſt in alijs? An quod optima medicina ſit non vti medicina? At dices: Etiam cùm illi, qui diu ſani vixerint, ægrotant; grauiter id fit. Quid tum?

Optima medicina non vti medicina.

In morbis Medico multum eſt negotij ſæpè: Nec enim ſolùm ei cura eſt habenda meſenterij; ſed pulmonum, capitis. Etenim quod aluo contingit, idem & cæteris partibus. Aluus ſæpè, quia commune eſt receptaculum potulentorum & eſculentorum, habet euacuationes, & καταῤῥήξεις. Idem alijs partibus euenit. Poſtquam enim diu congeſſerunt excrementa, tandem minima occaſione externa, laxatis veluti fibris, exonerare ſe volunt. Hinc tuſſiendi diuturnæ moleſtiæ, defluxiones, diarrhœæ, & in febribus longis ῥευματισμοὶ, vt author libri de Typis annotauit. Et id valdè annotandum, vt reddatur ratio τῆς συμπλοκῆς, καὶ μίξεως τ̃ νοσημάτων.

In eodem morbo mox dolores pectoris, mox capitis, defluxiones in oculos, raucedines, tormina & vermina, vnde hoc? Quia omnes partes ſe exonerare & defæcare co-

nantur. Humores habent quandam fermentationem, & habent ebullitionem quandam. Aliàs irritat quantitas, aliàs qualitas. Hinc varietas symptomatum & morborum. Atque eorum effumatio, & pars spirituosa dolores capitis accersit. Id declarant subitò orti dolores in febribus. Et aliàs cancrosa fit dispositio, aliàs chæradica. Idque pro proprietate humoris. Et τ̃ πνευματικῶν ἰατρῶν fortè haud est absurda opinio. Sed & mirum, quod à pure contento in parte fumus elatus crudelissimos dolores accersit, & atrocia inducit symptomata. Id declarat Tassini historia prima libri 2. Consiliorum meorum.

Prout humores quantitate aut qualitate peccant varia inducũt symptomata.

Ingeniosi sunt melancholici. Biliosi sunt ingeniosi, & melancholici sunt ingeniosi. Ingeniosi sunt melancholici, dum assiduò animo multa voluunt, eaque sublimia, quorum sæpè euentus est admirabilis. Et tametsi melancholici per se non erant, assiduitate vigiliarum spiritus fiunt squalidi, sanguis denigrescit, & melancholicus fit. Reses est enim & ignauus. Biliosi sunt ingeniosi, id est, prompti, & expediti ad excogitandum, sed fatiscunt, nec diu idem versare possunt vt alij. Quidam enim retroconuertit eam propositionem, *Melancholici sunt ingeniosi*; immò ait, ingeniosi sunt, & fiunt melancholici.

Biliosi & melancholici sunt ingeniosi.

Autumnales morbi, & præsertim febres pessimę sunt, Et leui de causa febris repetit, ob humorum adustionem, &
I. penitiorem vim putredinis. Nam cùm humores per æstatem adusti sint, immò & partes internæ quadamtenus siccatæ sint, & squalidæ factæ, maxima est in febrem aptitudo & procliuitas. Nec facilè morbi tales depelluntur, quia habituales fiunt. Ac præclarum esset philosophari de humorum, & morborum autumnalium proprietate. Nec enim inæqualitas temporis horum malorum author esse videtur, vt placet veteribus. Est alia quædam abditior & secretior causa. An quod eo tempore serum dominatur, vt placet Hippocrati? An quod, vbi est infirmitas, ibi morborum est prouentus & contumacia? At autumnus peculiarem hominibus conciliat imbecillitatem. Nec vis elucet & apparet vt alijs in temporibus. Quod declarant ipsæ arbores, quę folia relinquentes, omnes senescunt. Si id quercubus

Seri prouentus, & partium imbecillitas autumnalium morborum causa.

cubus euenit, cur non homini quercubus imbecilliori?

Ioannæ le Preuost autumno febris vehementissima, omnium membrorum dolor aspertimus, & impotentia ferè. Articularis erat orgasmus, & lassitudo vlcerosa. Si materia in interiora potius irruisset, mortua derepente fuisset. Sectio venæ repetita contulit. Sanguis est detractus valdè impurus. Nam alieni humoris erat mixtio. Miror quomodo sine sudore conualuerit!

Petrus Rebetius à destillatione ferina, & diffusione humoris, non à capite tantùm, sed reliquis partibus, ita vndecumque est oppressus, vt thoracem dilatare non posset.
Externum erat malum, & dolorificum. Cruda & maligna 2.
erat materia. Et eadem est quæ catarrhos suffocantes facit. Febris fuit potius symptomatica. Multo alui profluuio liberatus est. Admirabilis hic fuit morbus, & opinione Medicorum maior. Facultas animalis non erat imbecilla, nec vitalis, nec naturalis. Mirum est, quod ἐφίδρωσις contulit; sed ea non tam fuit ab imbecillitate naturæ, quàm à particulari redundantia humoris naturam molestantis. Circa tricesimum aut 35. diem sudor subfrigidus erupit toto corpore, fœtens, & venenatus. Infecit enim eam custodem, quæ manum corpori sudanti applicauerat.

Iosserius Procurator, magno metu territus, aliquot pòst diebus hypochondrium sinistrum doluit. A vetere cacochymia serum putre subierat partes istas, & vis erat atrabilarij humoris. Secta statim vena. Neutrum in latus decumbere poterat. ἀπύρετος ferè. Si biberet vinum, illud dolorem afferebat, & sensum cuiusdam acrimoniæ. Ter repurgatus, & materia fœculenta valdè exclusa conualuit.

Carolus in cœmeterio Sancti Ioannis suppressione vrinæ laborabat. Credibile est id fuisse à phlegmate obstruente, accedente & nonnullo tumore osculi vesicæ. Dolor non 3.
erat, itaque nec inflammatio. Mirum an tumor derepente fieri potuerit. Conabatur excernere. Conatus iste in corpore impuro materiam ad vesicam præcipitauit. Concursum est ad diuretica. Malum auctum est. Vesica implebatur vrina, sed aliquid impediebat. Diureticorum vsu

facta est humorum veluti conferta in vesicam prolapsio. Testabantur vrinæ. Nam copioso sedimento erant plenæ. At non erat sedimentum propriè dictum; sed humorum colluuies. Tandem deprehensus tumor osculi vesicæ misso in anum digito. Multis remollientibus adiutus est. Conualuit. Antè nullo modo excernebat vrinam, nisi immisso cathetere. Malo desinente successit ingens scroti tumor. Vnde hoc?

Ioannes Lescotius febre, decimo quinto quoque die manifestò repetente, prehenditur. Icteriodes erat, & melancholico habitu. Naturâ est hypochondriacus. Omnia signa adsunt. Deinde febris alium typum seruauit, deinde nullum, sed erratica planè fuit. Omnia tuta timebat. Ineuntibus paroxysmis profusus erat in risum. Titillationē se sentire narrabat. Ac conijciebamus acrem humorem, sinum diaphragmatis irritare & titillare. Præter opinionem citius conualuit. Iuuerunt illum plurimùm purgationes blandæ, & ex interuallis. Vbi non tam diathesis est, quàm humorum congeries, ibi facilè morbi fit depulsio.

Diathesis difficilem, at humorum sola congeries facilem facit morborum solutionem.

Iudith Menneæ rubiola. Huius signa erant maxima. Sed tum morbus erat εὐήθης. Sed in his morbis omnia tuta timenda sunt. Per tres dies visa est ἀπύρετος, & τ̃ τροφὴν λαμβάνουσα. Sexto die asperrima febris. Suppressio sputorum. Dolor ad sinistram clauiculam, cùm febrit valdè. Hinc pulsus est penè vibrans & inflammatorius, sed facilè considet. De sectione venæ cogitabatur. Febris, quę quatuordecim horas durârat, incipit frangi leuiusculo madore in modum ἐφιδρώσεως. Alij accessionis mitigatorium aut solutorium dicebant, & id quicquid esset, à conatu naturæ esse crisin, in morbi maligni reliquijs adorientis. Alij ab oppressione esse dicebant, & ab inani conatu. Alij causabantur τὸ παρηγορητικόν. Nam vesicæ suillę admotæ sunt, quæ suo tepore madorem proritant. Euentus docuit madorem istum esse causam remissionis febris. Nam mane exacerbata est eodem modo, & ad quartam vespertinam sudor aut mador paulùm vnctuosus apparuit. Festinare in his malum est, & non tam vulgo seruiendum, & temerè excogitandæ rationes, quibus fidem facias legitimæ

In historia Vandolij in 2 tomo Consiliorum explicuimus differentias sudorum. Consilio 12.

4.

tuæ curationis, quàm diligenter momenta morbi tenenda. Docuimus antè, quomodo liceat aliquando mittere sanguinem etiam sudoribus manantibus. Quod notandum, ne quid temerè fiat aut omittatur.

Sudoribus manantibus etiam sanguis mittendus, cũ inanis est conatus naturæ, & feruor æstusque est ingens eam excretionem iuuans.

ANNOTATIONES.

1. *Reuera in eiusmodi fluxionibus sudorifica maximè prosunt, eaque moderata. Testis serua D. de Royssy, quæ repentè conualuit, cùm paralyseos esset metus.*

2. *Cautè reprimendus est sanguis è naribus fluens. Nam si impetu fluit, & statim supprimitur, malum maius afferet. Nam Hippocrates in Prorrhet. annotauit hæmorrhagias vt suppressas conuulsionem afferre. Galenus in comm. non tam conuulsionem tamen sequi vult ob ipsam suppreßionem, quatenus talis est, quam ob vsum medicamentorum frigidorum, quæ circumquaque affunduntur & applicantur.*

3. *Hic affectus, qui primum adoriebatur, cùm tantum conuellerentur palpebræ, ab Arabibus vocatur* Aluen *seu palpitatio. De eo Manardus.*

4. *Est valdè periculosum circa dies criticos, & in illis diebus aliquid moliri. Nam minima occasione natura perturbatur, & crisin molitur. Et si debilior sit, necessario est illi occumbendum. Vnde sæpè annotauimus ex Hippocrate, cautionem eam quam summus vir adhibet, immò dum de vulneribus loquitur, tertio quoque die mitius agendum esse vult, & conquiescendum. Quod si id fit in vulneribus & affectibus externis, cur non magis in internis? Huc referri potest quod* ἐχάτοις τ̃ μανίαν *soluat.*

1. *Reuera est putredo in Autumno, quæ aliam habet proprietatem, quam alijs temporibus. Et minima occasione febris exacerbatur. Quia flatus est venenatus.*

2. *Reuera hic morbus fuit diffusio, & liquatio quædam humorum, & præsertim in habitu corporis. Quod sanis aliquando euenit. Hoc autem euenit eneruatis & effœminatis ipsis partibus, & neruis sero & affluente à cerebro, & in partibus ipsis collecto liquescente. Vnde temerè ijs vena secatur, (nisi quid vrgeat.) Nam calor naturalis diminuitur, & faculta-*

tes ipsis partibus vernaculæ laborant, vnde comatosus est factus quodammodò. Et ijs idem euenit, quod ijs qui dormituri sunt. Nam grauatur pars & facultas.

3. *Non dissimile quid contigit N. de Palayseau, diu laborauit dysuria. Excernebantur materiæ pituitosæ, quæ dolorem inferebant. In vsu vini albi, & equitatione multus fuerat. Meiebat aliquando cruentum. Credebant lapidem esse. Frequentissimo vsu hydromelitis sanatus est.*

4. *Mirum est, quod & puellæ hæmorrhagia minima occasione excitetur. Quod nouum in hac ætatula. Nam & Aristot. annotauit contra naturam esse, virgines habere varices, aut menstrua, aut hæmorrhoïdes.*

CONSTITVTIO AVTVMNALIS,

Anni Domini 1576.

1. ANNOTATVM paulò superiùs, quæ videatur esse de morbis Autumno vagantibus, & de ipsius Autumni temperie opinio. Annotarunt & Chirurgi hac maximè constitutione, omnia vlcera esse δυσεπουλωτικά. Hoc autem inclementiam, & grauitatem ipsius aëris indicat. Tamen morborum non fuit ferax Autumnus. Quartanæ febres multæ, & erraticæ vagatæ sunt. Atque maximè illud obseruauimus, quod Hippocrates in Aphorismis annotauit, φθινοπώρῳ σπλῆνες. Nam conquerebantur omnes potius ægri de hypochondrio sinistro. Et quantum iudico, in morbis autumnalibus est κακοήθεια ob adustionem, & excitantur paroxysmi inordinatè & erraticè per quandam effumationem venenatam. Immò ægrescunt potius medendo. Nec bonum obstinato quodam animo

velle eos morbos deturbare, & demoliri. Et quod diligenter animaduertendum est, in morbis autumnalibus non est exactè cibandum, & obseruanda ea lex, & ratio victus, quæ in aliorum temporum morbis tenetur. Autumnalium 2. enim morborum κακοήθεια adiectione succi alibilis tollitur. Et cùm humorum & spirituum sit quædam exustio & squalor, id mitigandum est, ac contemperandum bonitate alimenti. Idipsum Hippocrates, & post eum Galenus animaduertit. Ita enim Galenus, Morbis qui ex corruptione fiunt, autumnus assimilatur. Ideò qui eo febricitant tempore, continua optimi alimenti indigent adiectione. Et si vires validæ fuerint, sæpè & multa; si imbecilles, pauca & sæpius offeremus. Et paulò antè dixerat, defectum per se exigere adiectionem alimenti, corruptionem autem, τὴν ἐπίκερασιν. Et quod superiùs dictum est de adiectione cibi, idem dici potest de detractione sanguinis. Si corruptio magna est autumno, si vires imbecillæ, cur tamen liberalius eo tempore demitur sanguis? In hoc peccatur maximè. Et vidimus sæpè multa venæ sectione fatigatos fuisse ægros, & nil aut parum allatum esse adiumenti. Sic correctio illius venenatæ qualitatis (nisi fortè manifestæ cacochymiæ cum plethora adiumenta fuerint) potius est prouidenda, quàm euacuandum liberaliter, aut de alimento detrahendum. Atque in eo multi peccant. Quod autem suspicio esse debeat venenatæ vis in omnibus ferè morbis autumnalibus, id patet maximè. Ægri facilè emaciantur, liquescunt ac extabescunt, cùm tamen videantur sat bellè habere, & nullum aut exiguum dolorem se sentire fateantur. Febres lentæ sunt, continuæ, symptomaticæ. Nam in diathesi consistunt, & contumaci quadam obstructione, & vitio partium. Declarant dolores qui paroxysmis & exacerbationibus redeuntibus sentiuntur. Nam quibusdam in sinistro hypochondrio dolor percipitur, qui aliàs circumscribitur eo loco, aliàs ad clauiculas vsque protenditur, pleuritin mentiens, vt in vxore D. Gabrielis toto autumno apparuit. Aliàs circum regionem hepatis, vt in ea virgine apparuit, quæ manebat è regione Ecclesiæ sanctæ Crucis. Aliàs ad suras & tibias, vt satelliti Mabirio, & Præsidi

Comm ad Aphor. 17. lib. 1. Aphorism.

Dourseæ. Aliàs ad os stomachi seu ventriculi, sensim ad os sterni perreptando, etiam sine manifesto calore, vt Burgensi seruo domini Chalmesi contigit. Nullus credat, quæ sit fœtura symptomaton, morbos autumnales comitantium, vt Medici circa ea debeant potius esse spectatores & admiratores, quàm actores. Et nisi experientia id me docuisset, nunquam id credidissem. Ac quod maximum est, sæpè in morbis autumni medentium oleum, & opera perditur. Et vt ingenuè dicam, idem ingenium videntur habere morbi autumnales, quod & carcinomata. Ac non mirum si ægrescant medendo. Hęc annotata volui, vt certiores facti de more, & indole istorum morborum, & in diætetice, & in pharmaceutice aliter nos geramus, quàm in alijs morbis. Ac hoc verum asseuero, in magna quartanariorum iliade, & fœtura anno Domini 1571. ex quartanarijs, qui & phlebotomijs, & medicamentis vexati sunt, omnes ferè perierunt. Qui incurati fuerunt, ij ferè omnes naturæ vi ad mensem Martium sensim conualuerunt. Vide quæ in primo libro annotata sunt.

Lib. 1. Epid. nostrorum.

Libro primo nostrorum Epidemiorum annotauimus ex Theophrasto, & Galeno, quę sequi soleant incommoda ex frequenti sanguinis è brachio detractione. Nunc vnum annotare oportet. Multi sunt quibus arthriticæ fluxiones sunt, & propter dolorem subindè sibi detrahi sanguinem patiuntur. An non peccant? Ita sanè. Quia corpus & refrigescit, & nerui debilitantur, & quod maius est, facultas retentrix infirmatur: Immò & bis coquere natura cogitur. Nam dum effunditur coctus sanguis, alium coctum vult sufficere. Hac imbecilliore facta, dum humores in sua statione, & præsidijs non sunt, dum statarij quoque non reguntur à natura, facilius in partes procumbunt. Et hoc notandum est.

Arthritici offenduntur frequenti venæ sectione.

Nobilis mulier putat se in ventre habere. Nouem menses venter tumet. Conceptus signa omnia. Lac in mammis. Dolor mammarum magnus. Post nonum mensem sanguis copiosè fluxit. Non planè venter detumuit, nec mam-
3. mæ. Putamus molam esse. Tamen ea narrauit se sensisse agitationem in ventre maximam, ac si puer esset. Expectamus quorsum tandem tumor hic euadat.

Mirum id de quo conqueritur quidam. Ait enim sibi dolorem esse in ventriculo penè intolerabilem. Et is 4.
dolor exacerbatur, maximè cùm bibit vinum. Et illud sumptum aliquot pòst horis vomitu cogitur excludere. A 5.
cæteris non ita offenditur. Vnde hoc? Hypochondriacum illud esse videtur. Et phlogosis est, & dispositio inexplicabilis ea in parte. Idem contingebat mulieri splenicæ, & melancholicæ. Si enim hauriebat vinum album, dolor in sinistro hypochondrio erat intolerabilis. Idem Iosserio Procuratori eueniebat. Vide quod antè scriptum est.

Io. Chalumeau annos natus 50. aut plus eo, corpore squalido & visceribus pari modo affectis, nephriticis symptomatis conflictatus est. Dolor fixus. Excretio nonnullorum lapidum ex interuallis. Ren sinister lapide angulos obtusos habente obsessus est. In vretêris principium implantatus deprehensus est post anatomen. Febris conclusa plus in recessu, quàm in fronte habens, adustio & squalor. Extimus habitus alsiosus. Lingua squalida & horridula. Æstus & sitis. Meiebat plus iusto. Vrina aquea, planè. Sensim extabuit. Diabete interijt. Ren alter lapide non obsessus. Iusto minor erat, & penè collapsus erat. In altero lapis prædictus deprehensus est. Nullum commemorabile vitium, quod sub obtutum caderet. Sed morbus partium sæpè τῆς ὅλης οὐσίας est, & sæpè sitis est renum irritata facultate attractrice. Et hic morbus inexplicabilis est ferè. Immò hepatis δυσκρασία, & venarum cum dispositione humorum nitrosa, & salsuginosa, facilè communicatur renibus. Accedit quod ad partes laborantes facilè serosa excrementa depelluntur, & confluunt. Quæstio esse potest, quomodo ren tam malè affectus serum à sanguine fecernit? cur non sanguinem saniosum & serosum, aut serum sanguinolentum præterlabi sinit? Id pluribus explicandum foret. Nam cùm quatuor sint in parte facultates ab elementis profectæ, vna potest laborare integra altera, prout qualitas, quæ eam facultatem iuuat & fouet, potius laborarit quàm alia. Accidit quod ren, tanquam officialis pars, peccauerit, vt quæ plus attraxerit quàm oportuerit, tanquam pars priuata, non desierit nutriri; vnde facilè & bellè secreuit

ſerum à ſanguine. Et cùm ſanguis multum habuerit ſeri, eiuſque nitroſi & mali, paucum laudabilis ſucci: non mirum ſi malum malo cumulatum fuerit. Immò ſæpè ren auctior eſt & maior, ſed non commodo ægrorum. Idem enim contingit, quod & ijs, quibus lien maior eſt. Hippocrates autem ſcripſit, quibus lien effloreſcit, ijs corpus minuitur. Vide ſupra hiſtoriam viduæ Barnabæ, Panthou.

Nobilis quidam ex equo decidit. Attonitus remanſit diu ſatis. Copioſè fluxit ſanguis ex aure ſiniſtra. Verebamur de fractura cranij. Tamen audio illum tali ſanguinis fluxu liberatum.

Si pulmonis ſicci & calidi ſigna adſint, iuſcula ſunt propinanda.

Quæſtio eſt non contemnenda de iuſculorum vſu ad analepſin & impinguationem. Sunt qui frequentibus iuſculis vtuntur, tum vt habitiores fiant, tum vt aluus non ita aſtricta ſit. Alijs id non placet. Nam inteſtinorum corruptionem ex frequenti iuſculorum & rerum liquidarum
6. vſu conſequi poſſe putant. Nam & fæces liquidiores, &
7. aqua dilutę fœtentiores ſunt. Item cùm ſerum morborum maximè ſit parens, ſi inteſtina multo humore madeant, ſi hepar multum aquæ attrahat, ſanguis fit ſeroſior, & hepatis, immò & ipſius maſſæ ſanguinis σύςασις quodammodò diſſoluitur, ac elangueſcit. At εὐτονία, καὶ συντονία, & firmitas partium actionis melioris cauſa exiſtit. Aqua autem & aquea diſſoluunt: nec enim τὸ περίγλισχρον habent, id eſt glutinoſitatem, quæ partium robur conciliet.

Nicolai Raſſij hiſtoria commemorabilis. Febre continua laborabat, & quæ aliquid habebat aut τριταιοφυὲς, aut ἡμιτριταῖον. Adeò obſcurum fuit de morbo. Pulſus ferè perpetuò frequens fuit, & demiſſus, qualis in valdè infirmis tractatur. Et tamen eſt habitu ſatis bono, & veluti athletico. Iſtius frequentiæ & crebritatis pulſus cauſam
8. non poterant agnoſcere Medici: Alij ad infirmitatem referebant, alij ad cacochymiam, alij ad plenitudinem, alij ad oppreſſionem inſtrumentorum. Et cùm pulſus naturaliter ei ſit demiſſus & paruus, ea paruitate manente, ſola frequentia contra naturam erat.

Iam antè annotauimus, commemorabile illud eſſe, quod obſeruatur

obſeruatur de humorum diffuſione, quam Hippocrates τ̃ χυμῶν διάχυσιν vocauit. Certis enim temporibus, certis in morbis, certis ætatibus ea fit diffuſio, quæ non in capite ſolùm, & à capite ſolo fit, ſed & in partibus alijs. (Vnde malè omnem deſtillationem à capite arceſſunt, à parte enim in partem fit.) Id autem fit per imbecillitatem quandam partium, facultate præſertim retentrice imbecilla: Et quò partes ſunt ſicciores, eò videntur pluribus iſtis humiditatibus abundare. In toto corpore, & ſingulis eius partibus eſt quædam συντονία, id eſt, partium, ſubſtantiarum, & facultatum contentio, qua perſeuerante omnia ritè adminiſtrantur. Nec eſt diſpoſitio iſta κατάῤῥωδης per imbecillitatem, quæ in multis eſſe ſolet. Bifariam enim partes inferiores labefactantur ob defluxum, aliàs humore ab alijs partibus in has depulſo, & in hoc vis pellentis naturæ apparet; aliàs laxatis veluti fibris defluente humore in partes. Et hic poſterior modus eſt deterior. Nam tunc partium & excipientium, & earum à quibus manat humor, συντονία concutitur ac euertitur. Et Medicis id eſt muneris, vt quantum fieri poteſt, roborent partes iſtas, & contentionem iſtam partibus reſtituant. Benè hanc diſpoſitionem σύντηξιν, aut συντηκτικὴν dixeris ſine febre: Eaque admirabiles habet in corpore euentus. Atque aliquando eò id procedit, vt partium fiat quędam, vt ita dicam, denaturatio, & laxatis veluti fibris magnus apparet prouentus excrementorum, pituitæ diffuſio, tinnitus aurium, flatus, & id ob paupertatem caloris naturalis non ſatis elucentis apparet. Et id tale in rerum naturam cadere ſæpè vidimus, & maximè Claudio Pelotio contigit poſt vigilias aſſiduas. Aliquando ob dominatum caloris fundentis. Vnde in quartanis febribus longis profuſiones pituitæ, catarrhi, & ῥευματισμοὶ apparent, fundente nimirum ac liquante calore, & partibus imbecillis redditis. 9.

Mirum quomodo hepar, cerebrum, cor, lien, quæ principatum habent in corpore; praui ſint ſucci, cùm tamen videantur puriore ſanguine ali & nutriri. Si enim vim habent principem in corpore, & temperamentum habent bonum, & oportet meliori ſucco nutriri. Quamdiu

Vt in repurgando auro vltima mutatio perfectissima est: ita in assimilationis coctione vltima alimenti perfectio, & caloris vis elucet.

viuitur interna sese exonerant in externa, & si quid spurci & impuri sit, id in cute apparet. Quod declarat aut vim partium istarum, aut excellentiam partium exteriorum. Vt quemadmodum in depurando, vt sic loquar, repurgandóque auro vltima mutatio perfectissima est; ita quoque extimæ partes, dum vltima assimilatione, coctione, & agglutinatione aliquid moliuntur, & contendunt ad melius, & ad maiorem perfectionem, quam quæ anteà fuerit, non possunt minimũ inquinamentum ferre. Et sic efflorescentia quę fit in cute, seu sit pustularum, seu scabiei, non
10. est necessariò argumentum rei intus malè gestæ, sed quod in perfectissima elaboratione (cuiusmodi fit in habitu corporis) exquisitior debet esse τῶ ἑτερογενῶν, & superfluorum secretio.

Quid incommodi sequatur si dolẽtis actu brachij, aut infirmioris vena aperiatur.

Primo libro annotauimus, quid incommodi sequatur, si dolentis actu brachij, aut infirmioris vena aperiatur. Dubitant enim sæpè de ea re Medici.

Ioannę le Preuost, & innumeris alijs de manuum dolore, & brachiorum conquerentibus vena eiusdem partis dolentis aperta est. Et nil inde deterius euenit. Et in febribus laboriosis ex ipsis etiam partibus laborantibus sanguis magna vtilitate demitur. At circumspectus Medicus esse debet. Si brachium per se infirmum, aut casu aliquo; si stupet, aut sensus est veluti formicarum decurrentium, cautius & cunctantius sectio facienda est. Est enim vbi sensio ista ab infirmitate est, aut à defluxu à capite, & sectio venæ aduehit, aut πάρεσιν, aut aliquid simile. Est vbi non à capite est, sed à toto corpore, concurrente quidem tenui sero à capite mananti. Idem in laboriosis febribus cernitur, vbi ne minimum quidem appulsum, aut blandum affrictum ægri ferre possunt. Et tunc ex ipsissimis etiam brachijs laborantibus tutò demitur sanguis. Sed magno hîc opus iudicio, ne malè vnum pro altero sumas.

Quî fit, vt ventus qui per rimulam, aut angustiorem locum aspirat, (qui vulgò *vent coulis* dicitur) deterius partes afficiat, quàm qui per ampliorem locum irrepit? Immò quendam veluti σφακελισμὸν & venenatam vim infert.

Lac asininum arcet Elephanti sin, caro asinina prori-

tat & aduocat. Vnde hoc? An quia carnes crassum succum generant; lac autem serosum & tenue? Hoc autem videtur absurdum. Nam Hippocrates lib. 2. de diæta ita scripsit: Quorum animalium lac tenue est, & sanguis similiter, eorum etiam carnes sunt consimiles.

ANNOTATIONES

1. *INitio Autumni quædam erat opinio de febrium quartanarum multitudine. Tamen paucæ admodum restiterunt. Et mirum fuit, cur tam paucæ essent, cùm tempus satis insalubre videretur. Contrà in primo libro docuimus, alio Autumno innumeras fuisse.*

2. *Immò in paroxysmis febrium, & morborum autumnalium vidimus sæpè & iuscula, & cibos coctionis facilis exhibitos, & vim caloris statim debilitatam ac fractam fuisse.*

3. *Hippocrates lib. de aëre, & locis obseruat, mulieres aquis malis & paludosis vtentes, sæpè putare se aluo gestare: & ventris moles ad constitutum vsque partus tempus manet, sed tandem ea moles euanescit.*

4. *Idem narrat se fretum consilio quorumdam, qui consuluerunt, vt quotidie manè manderet saluiam, & illius vsu malum imminutum fuisse. Magnam pituitæ copiam educebat, ac credibile à frigidissima quadam pituita eos dolores excitatos, adiuuante quodam calore, & phlogosi interna. Item fimum equinum vino albo macerauit. Vinum macerationis magno profectu se sumpsisse confitetur.*

5. *Hunc affectum explicat Aëtius, capite de ijs quibus stomachus dissolutus est, aluus autem astricta.*

6. *Et Aphorismo 64. lib. 7. Aphorism. docet Hippocr. non esse dandas multas sorbitiones cùm strigmenta sunt in vrinis, (quanquam legitur vox ὑποχωρήματος) Et reuera, vt ex præcedentibus patet, & ex mente Galeni de vrinis locus intelligendus est.*

7. *Si siccum sano est propinquius in vulneribus & vlceribus, si prouocatio sudorum tam prodest, si diæta, & desiccatio tantùm proficit; cur tam multi sumus in vsu iuseulorum? Vnde Gal. cap. vltimo, lib. 4. de loc. aff. in affectu pulmonum cum cor-*

ruptione, (vt sæpè in ægris deprehendimus) vtitur omni desiccatione, vtitur aromatis, & mithridatio. At dices, corpus extenuatum est. Quid tum? Oportet enim putredinem corrigere, vnde vulgus non ineptè dicit, hunc aut illum pulmones habuisse putres, ob rerum liquidarum, & potus copiam. Tamen in orthopnœa, & difficultate spirandi, præsertim ab obstructione, non videtur abstinendum esse ab vsu iusculorum, & rerum liquidarum. Et malè fortaßis siccantia pulmonicis præscribuntur. Id non caret difficultate. Et vnum maximè obseruandum est; vsus rerum liquidarum ventrìculi vires dissoluit, & facultas retentrix ipsius ventriculi exsoluitur. Sic & ad facultatem retentricem, & attractricem moderata desiderari debet siccitas. Porrò iusculorum frequens vsus hydropem pulmonis accersit. Et vt sicca impediunt expectoratum, ita frequenter vsurpata humida sputum diluunt, & effœminant, vt minus aptum reddatur excretioni.

8. *Iste & biliosos multos humores congerit, & crudos multos, vt sciri potest: & propterea periculosus morbus est. Nam Galenus comm. ad hist. de Sileno ita scripsit. Grauißimi sunt*
" *morbi, in quibus biliosi humoris & crudi succi magna colligitur*
" *copia.*

9. *Ista* συντονία *fortè potest nominari* τάσις. *Cùm enim auis præpetibus alis subnixa volat, dicitur esse* ἐν τῇ τάσει: *cum telo percussa decidit, ista perit* τάσις. *Idem contingit in nostro corpore. Hinc sudorum eruptio critica fit per quandam* τάσιν: *symptomatica verò per quandam* λύσιν, καὶ διαφόρησιν, λυθείσης τῆς τῶν μορίων φύσεως ἐν τῇ τάσει τινὶ οὔσης. *Sic Epilepticus paroxysmus* ἐν τάσει εἶναι *dicitur:* παράλυσις *verò* ἐν λύσει τινι. *Et omnis conuulsio est* ἐν τῇ τάσει ἐκείνῃ: *paresis, paraplegia, paralysis* ἐν τῇ λύσει. *Quod Hippocrates 2. Epid. declarat, & nos in historia Vandolij demonstrauimus paulò antè.*

10. *Huc pertinet quæstio de asinino lacte, quod Elephantem arcet, cùm caro asinina eundem accersat. Cùm enim lac asinæ sit potius ab hepate, quàm ab habitu, & nutritio habitus sit perfectior, quàm partium internarum: consentaneum videtur, vt potius lac asinæ accersat Elephantem, quàm caro ipsa asinarum.*

CONSTITVTIO
HYEMALIS
Anni Domini 1576.

HIC considerari potuit quantam vim habeat aër, & tempestas. Nam cùm auster maxima ex parte perflauisset, neruorum & cerebri œconomia plurimùm labefactata est. Et reuera habet θεῖόν τι. Nec enim tam est humorum parens, quàm author διαθέσεώς τινος in partibus ipsis. Vel enim
partes firmat, vel imbecilles facit. Vnde flante austro 1.
βαρυηκοΐαι, νωθρώπτες. Quare? Quia συντονία ipsorum neruorum afficitur ac labefactatur: corpus fit καταρρώδες, fiunt in corpore quædam καταρρήξεις, modò in interno corpore, modò in externo. Si in interno, vel in aluum ipsam fiunt, hinc diarrhœæ, & alui profusiones: Si in pulmone id fit, dolores lateris, præsertim pituita liquescente & πνευματουμένη. Et sic de reliquis partibus. In externo corpore fiunt istæ καταρρήξεις, vel à capite ipso in subiectas partes, vnde paraplegiæ, & ἡμιπληγίαι; vel in ipsissimis partibus hinc paralyses particulares. Sed morborum magna fœtura est, præsertim paralyseon, hemiplegiarum, defluxionum, διαχύσεων τοῦ φλέγματος, si caput affectum est, aut grauatum. Affectum, vt cum inclementiâ cœli afficitur. Vnde plerique exeunt domo manè sani & sicci, qui attracto haustoque aëre nubiloso, aut frigidioris auræ appulsu, statim tussiunt, vocem raucam compressamque habent. Grauatum autem caput, veteris excrementi
suppressione. Sunt enim quędam capita, quæ excremen- 2.
tosa magis sunt, quàm alia. Porrò inter homines vim

tempestatum, & mutationum præsentiunt, qui sunt λεπτομερέςατοι, & spiritus quoque tenues & subtiles habent. Porrò per totam hyemem, & sub principium veris magna paralyseon fuit ilias. Et non solùm erat fluxio quædam suffrigida à capite, sed & concursus cacochymiæ peculiaris corporis. Hanc quidam ad cœlum referebant. Iuuit sæpius in his etiam resolutionibus & defluxionibus phlebotomare.

Cassia nocet ijs, quibus sectione detractus lapis est.

Mirum illud est, & non negligendum, quod celebres lithotomi Parrhisienses se obseruasse dicunt, nocentissimum esse medicamentum cassiam ijs, quibus sectione detractus est lapis. Propterea Laurentius senior, lithotomiæ prudens & peritus, contendebat primùm à Medicis, λιθοτομηθέντι medicinam facturis, vt ne cassiam præscriberent. Obseruasse enim se asserebat multorum periculo, id medicamenti deuoratum esse, & omnia in deterius versa fuisse. An quia cassia est aliquantum diuretica, & propterea ex euentu vesicam iam afflictam molestat? An quia κακοςόμαχος, & ναυτιώδης? Virositatem enim quandam habet, & tormina excitat. Vnde fieri non potest, quin perturbet, & turbas excitet in corpore, vnde vesica vim patiatur.

Cordæo Medico dolores implacabiles ad ischion. Admotum vesicatorium ex cantharidibus, ardor vrinæ insecutus est intolerabilis. An tutus cantharidum vsus? Cauendum ne ardorem vrinæ inducat.

Hippocr sect. 3 lib. 3 Epid. per totum.

Dumæi filia annos 17. nata, febricitauit. Huic dolor nonnullus ad clauiculas & brachium, ferè ad olecranum. Non putabatur fluxio tam maligna, nec quòd subtus cuniculos ageret. Cœperunt illum morbum quibusdam remedijs agitare, anodyna applicare, purgare, oppositæ partis venam secare. Septimo die comatosa, ac veluti resoluta fit. Partes quæ dolebant, cœperunt esse indolentes.
3. Nil in superficie apparebat. Mors. Brachium erat velut sydèratum parte interna ad periostium, ante mortem nigrescebat. Circa ipsius periostium serum & virus reperitur, quod exusserat ac corruperat partem. Immò iam labes peruaserat ad interiorem thoracis partem, ac si surda fuisset, vt ita loquar, pleuritis. Admiranda sunt effecta seri venenati.

Seri venenati vis.

Castrati ferè sunt semiputres (Galli vocant *poüacres*) & ad album Elephantem accedunt. Et tamen dicunt resectionem testium arcere elephantiasin, & curare præsentem. Quomodò id fit, cùm castrati, quibus nimirum execti sunt testes, propter eam ipsam resectionem, in aliquam Elephantis speciem incidant?

Castratio arcet Elephantiasim; & tamen Castrati ad Elephantem album accedunt.

Damisella Thiesalda illud est experta, quod Hippocrates scripsit, ὀξυθυμίη ἀναπτᾷ, κὴ καρδίην, κὴ πνεύμονα ἐς ἑωυτὰ, κὴ ἐς κεφαλήν. Cùm enim calidis visceribus sit, & capite calido, ob varias perturbationes & iras, tota oppressa visa est. Conculcatur enim, & obruitur circum præcordia calor, & alimentum. Propterea in dolorem lateris, qui pleuritin ementiretur, præceps ruit. Nec id tam à capite, aut pulmone ipso fuit, quàm à refluxu, & ἀναῤῥοπῇ humorum. Intumescit enim hepar, & expanditur. Ac duo hîc notanda sunt. Prius est, quod magna ex parte leuata est sudore, & crisi ἡμιῤῥόπῳ. Sudor autem erat veluti diaphoreticus, & tantum mador erat. Vires languebant. Et nisi cacochymia imminuta fuisset, si crisis verè incidisset, id est subita omninò mutatio, repentè interijsset: sed sensim, & ἐκ προσαγωγῆς ea mutatio incidit. Sudor autem ille talis qualis fuit, iuuit. Alterum notandum est, quod vt ira, & motus vehementes calidioribus nocent, ita frigidis & pituitosis motus isti conferunt. Nam Hippocrates ait: Danda opera, vt ira excitetur, coloris & succi recuperandi causa.

Part. 9. sect. 5. lib. 6. Epid.

Pituitosis naturis ira confert.

2. Epid. hanc particulam enarrat com ad part. 9. sect. 5. lib. 6. Epid.

De iudicio ferendo in sanguine laudabili aut contrario, iam antè diximus, quoniam hîc grauiter peccatur, vt ignorantiæ velum aliquod Medici prætendant. Plurimis impurissimus sanguis detractus est, immò nunquam ferè purus, quibus tamen mortuis & sectis partes omnes satis integræ sunt deprehensæ. Alijs ferè semper purus, quibus tamen viscera, & pulmones maximè putres sunt inuenti. Quid hoc rei? Si multis semper detractus est impurus sanguis, an quia impurus occasionem subinde capis secandæ sæpiùs venæ? Vires enim destruis. Et fortè in habitu tantùm talis sanguis succrescit. Et formosissimis mulieribus & albissimis impurus sæpè detrahitur. Quid hoc rei?

Formosissimis mulieribus impurus sapè detrahitur sanguis.

Multi, meo iudicio, tali ſanguine benè nutriuntur. Et vt ſues luto, ita tali ſanguine corpora ſuſtinentur. Immò æquè longæui ſunt, quibus impuritas eſt ſanguinis, ac ij, quibus perpetuò purus demptus eſt. Sæpè ad ſpeciem & viſum purus eſt, qui alioqui τῇ ὅλῃ ὐσίᾳ malus eſt Vt contrà, impurus cernitur ſpecie, qui non ita τῇ ὅλῃ ὐσίᾳ malus. Et cùm malus & impurus ita ſæpè cernitur, tantùm ob naturam corporis delicatam, & admiſtionem ſeri talis fit. Argumento eſt, quod ferè cacochymi ſunt κάτω. Et talibus potius purgatio quadraret, quàm identidem repetita phlebotomia. Item id valdè notandum, quod plurimi quibus facies nitet, & decora eſt, floriduluſque vultus, ſæpè magis valetudinarij degunt, quàm quibus impurior eſt ſanguis, & facies pallidula. Quæ omnia ad vnguem tenenda, ne crudelitate potiùs, quàm humanitate noſtrum expleatur officium.

Sanguis viſu bonus tota ſubſtantia ſæpè malus, & contrà.

Cùm quis catarrhoſus eſt, ferè hîc accuſatur hepar, aut viſcera calida. Quod cùm verum eſt, ſummittuntur vapores, qui refrigerati à cerebro, illud viciſſim refrigerant. Et ſic fluxionum à capite perennitas quædam eſt. An non potiùs quibus moderato tantum calore, aut tepidiuſculo viſcera prædita ſunt, ea non minores habent vapores? Nam cùm calor paucus eſt, aut inferior, (cæteris paribus,) id eſt, in humorum paritate, plus excitat vaporum, & non diſſipat diffringitque, vt cùm robuſtior eſt. Idem enim euenit, quod & viridibus lignis accenſis. Et, quod annotauit Fernelius, fortaſſis non ab inferioribus partibus tantæ vaporum copiæ cauſa repetenda eſt, ſed etiam, aut potius ab ipſo cerebro, quod aut calidius eſt, & ſic liquatur, & funditur; aut imbecillius eſt, & delicatius, & ſic ab eo manat & ſtillat aliquid ſemper, & plus excrementi congerit in ſe ſe. Nam εὐτονία, & συντονία ipſius cerebri afflicta eſt. Galli dicunt, *le Cerueau eſt desbandé.* Aut quia fortius, & ſic ſeſe validè exonerans partes inferiores irrigat ῥευματισμῷ. Et talis exoneratio ſalutaris aliqua ex parte: vnde dicimus catarrhum magnum & frequentem, ſalutarem. Aut quia pôri ſunt occluſi, & cutis pericranij denſior. Et vt videmus corpora δυσδιαφόρητα valetudinaria effluuij defectu:

Vera & legitima catarrhi cauſa.

Hippocr. 2. de morb. initio.

Capita deliberationum pro catarrhoſis.

Ita, cùm caput non est εὔρουν, congestio fit, hinc defluxionum ampla seges. Hæc ad vnguem tenenda sunt, vt medicina prudenter fiat. Nam quidam omninò in catarrhosis à phlebotomia abstinent. Alij audacter sanguinem mittunt. Vtrîque valdè aberrant. Nam sæpè in cerebro tumultus fit, & ὀργασμὸς, qui rectè phlebotomia sedatur.

In domo I. Trouué Notarij senioris Clericus annos 22. natus, horruit atque incaluit. Nox implacida, vomitiones assiduæ rerum variarum, deinde velut cineritiæ, ac nigricantes. Dolor ad totum ventrem implacabilis. Hypochondria ἐπώδυνα, & distenta. Neutrum in latus decumbere potuit. Febris assidua. Iactationes. Ferre potuit phlebotomias. Nec adiutus est. Venter perpetuò siccus, non soluebatur. Voluuli magna erat suspicio. Quinto die repente interijt. Vomendi finis non fuit. Incendium intus magnum. Mortuus valdè à maligno intumuit. Aperto cadauere, colon erat velut nigrefactum, epiploon totum putre. Ad regionem hepatis sanies purulenta. Fœtebant adeò omnia, vt viscera dimouere horribile fuerit. Audio halitum illi fœtentem fuisse.

Ioanni Picquet fluxio arthritica, & valdè dolorosa. Quinquennio antè eodem modo laborauerat. Tunc à procatarctico fuisse narrauit. Nuper vxoratus erat, cùm id mali adoritur. Incredibilis humorum rabies, mox in has, mox in illas partes. Quia & nerui, & arteriæ, & venæ sanie quadam scatebant. Phlebotomiâ quinquies celebratâ melius habebat. Prudentis est Medici videre, an non securè vena his in morbis aperiatur, an verò prudenter prætermittatur. Si facultatis retentricis imbecillitas est, prudenter omittitur. Si cacochymia est, immò virulentia, quæ tantæ tragœdiæ author sit, audacius id faciundum.

Filia venerabilis Colettæ fluxione in latus laborauit. Pleuritis fuit non legitima. A collectione cuiusdam materiæ efferæ fuit. Euasisse visa est. Aliquo pòst tempore intumescit sinistra mamma. Dolor profundus. Pulsatio quædam. Aneurysmatis opinio. Cùm de aneurysmate consuleretur, & admotum esset cataplasma ex farina & luteo oui, repente è pectore eduxit corruptam materiam.

Tumor resedit. An non timendus fuit ea in parte abscessus?

Mulieribus venæ angustiores. Et tamen calculo, & morbis ab obstructione sæpiùs non affliguntur.

Cur cùm mulieribus venæ sint angustiores, & cruditatibus multis pateant, calculo & morbis ab obstructione sæpius non affliguntur? Et cur aqueas vrinas & tenues non potius reddunt, quàm corpulentas, crassas, & iumentorum vrinis similes? Fortè id alienum non est vt inquiratur. Et quòd sæpiùs capitis dolore tententur, quærere oportuit. Quæ enim inter eas calidioribus sunt visceribus, & rubore suffusas habent genas; an quoniam calor multùm vaporum summittit, quos discutere nequit? An quoniam cranium & pericranium densum habent, propterea minùs perspirans? Accedit & quod capita nimiùm operiant.

Vxor Augustini Consulis quibusdam conuulsionibus obnoxia est, & mente mouetur sine febre, præsertim perspicua. Cùm laboraret, ingens hæmorrhagia & indomita fuit. Credibile sanguinem multum fluxisse, qui & bilem & succum melancholicum temperaret. Hæc autem habitu est melancholico. Ita enim Hippocrates memorat de quodam Halicarnassensi, cui cùm in dolore capitis secta esset vena, euacuatione & perfrigeratione quadam capitis phreniticus factus est.

Hippocr. 7 Epidem. & lib. 1. Epidemeorum, de muliere phrenitica.

Vxori N. Bæj tumor eminens ad frontem. Is nobis suspectus fuit. Aliquid enim venereum redolebat. Applicatione emplastri de ranis cum mercurio remollitus est tumor. Tandem applicatum pyroticum. Facta via sanies & ichor manauit. Os subiectum affectum repertum est. Desquamatum est. Curatum est vlcus, & benè habuit.

5. Circa pulsus diligentes & sedulos esse oportet. Magnum enim habent momentum ad therapian, & ad reliquas Medicinæ partes. Sed ad diagnosin prognosimque maximè. At qualis in sanitate pulsus sit, diligenter scire oportet, alioqui falli necesse est. Ac primum vtriusque manus pulsum continges. Diuersus enim sæpè est. Et in multos incides, quibus aliàs dextræ arteriæ corpus profundius, aliàs sinistræ: & ita facilè tactus iudicium fallit. Vnde in febribus continuis vidimus aliquando dextræ arteriæ pulsum frequentem & humilem, sinistræ frequentem, magnum

Pulsus dextra arteria contrarius sinistra.

& elatum in omnem dimensionem. Vnus à remedijs tentandis paulùm reuocat. Alter remedium validissimum clamat. Et id magni ponderis est. Nam si vitium conformationis ipsius arteriæ causa est, cur aut plenior maiorve pulsus appareat, aut minor & vacuus, quid hîc agas? quid consilij capias? Historia D. de Ceruenay huius rei fidem faciet; cui pulsus omninò erat dissimilis. Et quod vnus dictitabat, suadebatque, alter dissuadebat. Huc pertinet historia adducta ab Iosepho Struthio in libro de arte sphygmica. Narrat de I. Starchonio Veneto, cui in febre continua erat ἀσφυξία. Cœpit malè ominari Medicus, cui erat incognitum pulsus instrumentum. Nam arteriæ exteriores profundè demersæ erant, & multa carne & adipe communitæ, vt contingenti manui non occurrerent. Et tamen conualuit.

Narrat & de quodam milite in Vngaria, cui semper deficiens erat pulsus sine reciprocatione. At id ex vulneribus obtigerat. Dissectæ enim fuerant in vtraque manu arteriæ, quarum cicatrices supererant, in medio cubito. Narrat & de Sphasio histrione, à natura facto fatuo, cui etiam benè corpore sano erant in pulsu omnium generum inæqualitates. Et salsè satis respondit Medicus contrectans arteriam, & interrogatus quid ei videretur de pulsu? Talem esse ipsius histrionis pulsum, quale foret ingenium. Narrat & de Monacho, cui pulsus intermittebat quamdiu vixit. Quò pertinet historia de iuuene, qui dum ex morbo emergeret, suo pulsu intermittente Medicos terruit, ignorantes id esse συγγενές. Petro Conario tumor tophaceus sub arteria ad os cubiti adcreuerat. Vasa tendebat: proinde pulsus tensiuus percipiebatur. Item & militi Turcæ in febre continua pulsus erat δίκροτος. Febre liberato idem erat pulsus: naturâ enim talis illi erat. Sed & admirabile illud de Comite Polono, cui ἀσφυξία fuit per 14. dies ante obitum. Eius filio fuit tantum per diem vnum. Mirum fuit, quomodo tamdiu ἄσφυκτος mansit.

Galen. lib. de praecognitione ad Posthumum.

Plerique febres habent lentas symptomaticas, quas vulgus febres non putat esse. Nam cùm sensui addictum sit, non putat verè febricitare, nisi aut rigor, frigus, horror,

aut aliqua θλίψις, id eſt, anguſtia, moleſtiáve ſit. Vnde ſine diſtinctione, ſine iudicio cibant ægros, nec vllius acceſſionis, & ἐπισημασίας latentis rationem habent. Nam cùm lateat putredo, & humor concluſus ſit, non diſſeminatus per partes ſenſiles (vnde rigoris ſenſus adeſt) latens eſt & obſcura ἐπισημασία: vnde in talibus ἐπισημασίαις ægri pereunt incautis Medicis. Maximè verò id contingit, ſi febri lentæ coniuncta ſit periodica. Id quod euenit ſæpè, & magno ægrotantium intertrimento. Porrò carpendus eſt interpres Galeni, qui quoniam libro 1. de diff. febr. cap. 7. nomen θλίψεως pro compreſſione legit, dum de pulſibus agitur, grammatica quadam licentia ἐπισημασίαν in febribus hecticis poſt ſumptum cibum, & in quibuſdam putridis ἄθλιπτον vocat, annotationem incompreſſam. Ineptum hoc. Ergo ἐπισημασία ἄθλιπτος dicitur initium cuiuſdam acceſſionis febrilis, ſine anguſtia & moleſtia, quæ in alijs febribus adeſſe ſolet, in quibus rigor aut frigus manifeſtum eſt. Porrò animaduertendum illud, quod 9. cap. lib. 1. de diff. feb. obſeruat Galenus, quomodo illud τὸ ἄθλιπτον non modò in hecticis cernatur, ſed & in putridis febribus. Nam in febribus continuis ſunt quidam paroxyſmi excitati à motu nouę materiei, non traductæ per partes, (quanquam non exiſtimo iſtam materiam dimoueri & transferri, ſed tenuiorem quandam partem aut ſerum potius:) & tales paroxyſmi latent ſæpè nos. Et intempeſtiua cibatione morbi imprudenter porriguntur. Quomodo autem paroxyſmos febrium non neceſſe ſit habere comitem rigorem aut horrorem, ex ſententia Arculani, in Conſiliorum tomo primo docuimus.

Ioannes Puthonnier ἰκτερώδης, penè febre lenta laborabat. Plurima mictio eáque pellucida. Diabetes in metu erat. Iuuit phlebotomia, & purgatio ex lenientibus. An non quia καῦμα intus erat, vt ad extinguendam hepatis & præcordiorum ſitim, hepar & renes continenter ſerum attraherent?

Illa nutrix, quę diu ſana vixerat, & quæ initio morbi tam terrifica paſſa eſt ſymptomata, ſatis docuit Medicum his turbari non debere, immò audacter, ſeruatis ali-

quantum viribus, tentare debere remedia, nec solis cardiacis fidendum. 6.

Seruus Gaillardi Iulianus in febre assidua opprimebatur penè. Natura causam oppressionis detexit, procurato expectorato. Medicus in febribus etiam essentialibus debet curam habere & pulmonum, & partium aliarum, quæ fouent nouum morbum vetere peiorem. Hinc successiones morborum. Et prout variarum affectionum sedes, ita variæ crises.

Incredibile penè, quod Damisellæ de la Mothe contigit. Cùm satis benè haberet, iniecto vno clystere icterica facta est. Icterus erat κατακορὴς & magnus. Venenum clysmate inditum putabat. Mirum quomodo tantus icterus de repente contigit. An in cauo hepatis tanta materia? Aut vbi est. Deiectiones albicabant. Vrinæ erant confusæ.

Hispanus, Nicolæa Honorata, Nicolaus Dubuisson, neptis vxoris Gilberti interiêre penè morbo consimili. Omnibus Medicis negotium dedit. Immò ausim asserere, morbum non intellexisse. Difficultas erat spirandi 7. summa, spiritus frequens & paruus ad mortem vsque. In sicco veluti spirare videbantur. Nec tussis, nec sputum. Spiritum ne ad momentum cohibere poterant. Erecto paulum corpore ita frequens & paruum spirabant. Febris non erat magna, nec quæ istam respirationem requireret. Medici accusabant pulmonem; alij catarrhum esse putabant, 8 alij inflammationem, aut phlogosin pulmonis. Quod non erat credibile, cùm febris non esset saltem commemorabilis. Nec phlebotomia, nec subductio alui iuuit. Nicolæa Honorata cùm febre lenta laborauisset, & bene cœnata fuisset, cœpit breui spirare & frequenter. Ista respiratio mansit, donec expiraret. Retulimus ad ventrem inferiorem malum, non ad pulmonem. Alij contrà. Aperto cadauere, repertus est ren dexter purulentus. Vnde credibile à vapore maligno hanc orthopnœã siccam inductam fuisse. Incredibile enim qualia symptomata afferat aura venenata à pure traducta. Ioannis Tassini historia fidem 9. facit. Sed & alia coniectura nitimur. Post diuturnas fe-

bres, aut alias affectiones natura aliàs in cutim, aliàs in artus, aliàs in partem aliam reliquias veneni deponit. Hinc aliqui fœda scabie maculantur, alijs articulorum labores eueniunt, alijs hemicraniæ, alijs species cuiusdam catalepseos, hinc ἄφωνοι, καὶ ἀπόπληκτοι aliquando redduntur: huius rei παραδείγματα apposuimus in libro primo Consiliorum nostrorum, & rationem exposuimus. Vt mirum non fuerit, si post æstum, sitimque summam, si post obstructionem summam primæ regionis, vt nos deprehendimus, naturæ conatu excitatum sit aliquid, quod dolorem intulerit, & φλογώσεως speciem quandam, vnde difficultas spirandi sit insecuta. Quomodo autem partium inferiorum affectio breuem spiritum, & frequentem afferat, pluribus explicauimus in 2. tomo Consiliorum nostrorum. Porrò huic puellæ pulmones erant integri. Aliquantula pars adhærescebat costis, sed id non erat ἀξιόλογον. Ni-
10. colaus quoque Dubuisson sic interijt. A venenata aura credibile quoque istud factum. Nam huic per annos penè 15. aut 19. familiaris erat excretio purulenta per vrethram. A renibus id erat. Minus æquo excretum est. Dolor colicus ortus. Deinde difficultas spirandi sine tussi, aut aliquo consimili symptomate. Mors. An colicis doloribus, & tetræ anathymiasi hæc succedere possit δύσπνοια, quæri potest. Nos id deteximus, & animaduertimus prædictis exemplis: In Hispano, & nepte Gilberti non ita res innotuit. Porrò eam affectionem dubitabamus, an vocare iure possemus orthopnœam siccam, an sanguisugum? Orthopnœam siccam, quoniam videbatur aliquid affine habere ei affectui, quem Hippocrates vocat orthopnœam siccam. Galenus in comm. vocari putat orthopnœam siccam, eam difficultatem spirandi, quæ sine sputis, vel eductione per tussim vsque eò vehemens est, vt inclinari citra suffocationem, qui ita affectus est, non possit. Hæc autem à spirituum interceptione fit. Meminit autem inflammatorum hypochondriorum, quod affectio hypochondriorum eam affectionem inducere possit. Vel sanguisugum vocabamus, Gordonium imitati. Porrò sanguisugum est difficultas anhelitus, cùm aliquis non potest expellere aërem pro tan-

Part. 21. lib. 4. Acutorũ.

Sanguisugum quid.

Gordonius cap. 8. lib. 4.

to, quia pectus & cannæ non possunt constringi suffi- cc
cienter, ibi retinentur fumosæ superfluitates. cc

Silente Luna cur potius mala ingrauescunt? Cur lapidosi fatigantur? Contrà enim accidere debere par videtur. Nam in primis Lunæ quadraturis, maximè verò cùm plena est, corpora robustiora videntur. Itaque partes se se potius exonerarent id temporis, quàm inclinante Luna. An quia Luna plena virtus partium exsuscitata est, & corpora intumescunt; deinde decrescente ac senescente, laxiora dissolutioráque redduntur? Propterea, si qua infirmitas, ea potius eo tempore detegitur, quàm cùm facultates valent. Corpus enim se se suo nutu ac viribus sustinet.

Luna silente cur corpora imbecilliora.

ANNOTATIONES.

1. *IN ijs qui sternutant, causa est, quæ cerebri facultatem expultricem ad excretionem succussumque irritat. In febrium paroxysmis orgasmus est, & hepatis veluti tumor, & expansio, vt Hippocrates lib. 2. Prorrhet. annotauit; vnde multis tunc spirandi difficultates. Quando cholera morbus prehendere debet, impetus quidam est & conatus. Quæ omnia notari debent. Hinc enim fit, vt excrementorum copia sua in singulis partibus facultatem partis excitet. Et quando omnes partes simul hoc aggrediuntur, mors ab oppressione sæpè obtingit.*

2. *In ista constitutione innumeris fuerunt siccæ & humidæ ophthalmiæ, pruritus oculorum, suffusiones & vngues de repente aduenientes: vnde multis aut debilitatus, & imminutus visus est, aut omninò abolitus. Item & dentium dolores fuêre crudelissimi & acerrimi, tusses, & quæcunque cerebrum plenum parere solet.*

3. *Mirum est, quod quædam materia venenata, vt ea est quæ facit exanthemata, & variolas; non vertitur in pus, sed in quid simile puri, & in quandam nouam speciem putredinis, quam natura non domat facilè. Quod Hippocrates in Epid. annotauit. Porrò in tali suspicione cauteria adhibere in primis oportet, licèt materia non educatur, & magnum do-*

lorem non inferat. Item litus ex hydrargyro confert, vt annotabimus in sequentibus.

4. *Reuera erat hac in parte apertio faciunda, eo modo quo factum est in vxore D. Guillon, quam curauit D. Duretus, de qua dicetur in sequentibus.*

5. *Difficile est circa pulsus iudicium: & magno ægrotantium incommodo in ista hæretur difficultate. Prout enim quisque variam habet de pulsu opinionem, ita variè corpus ægrotum exercet. Si validum pulsum & altum existimat, aliam indicationem inde sumit, aliam si aliter affectus sit. Et fortè huic pulsus validus videtur, quod satis fortiter pulset arteria, cùm tamen talis non sit. Prout enim affectum est instrumentum, ita aliud iudicium esse solet. Item cùm applicatio manus sit diuersa, aut comprimens, aut suspensa, aut mediocris; ita varia de pulsu est opinio. Hic Medicus comprimit, & arteria compressa aliam pulsus ideam refert. Ille Medicus suspendit manum, eandem arteriam contingens, & arteria altum pulsum habet. Itaque non temerè in ea pulsuum materia versandum est.*

6. *Item similis est historia F. Michaëlis Sammartini, in quo leipothymia præcessit febrem insignem, & genu tumorem. Medici territi istis symptomatis ad cardiaca properant, cùm potius ad purgans medicamentum statim sit veniundum.*

7. *Difficultas inerat spirandi. Cuius causa non tam erat in pulmone ipso, quàm in regione hepatis aut lienis. Et quod initio febrium aut continuarum, aut intermittentium nausea, dyspnœa, sicca tußis, ἀλύκη, pandiculatio, suppreßio & ephialtæ species inducitur: ita si mouetur materia, & species quædam febris intus fouetur, quandam difficultatem spirandi afferre potest, quam nec ad catarrhum suffocantem, nec ad vitium pulmonum referre debemus. Filius Antonij Fauereau Pharmacopæi videbatur casurus in has affectiones orthopnoicas, de quibus hoc loco. Dyspnœa erat, & obaudiebatur strepitus magnus cum raucedine. Id ad crudum succum referebatur, aut ad flatum malignum in pulmone excitatum. At aduentantis rubiolæ id fuit indicium. An non ea dyscrasia fit in pulmone, eo modo, quo in metu morbillorum, vt difficultas spirandi inde oriatur? Fortè id non est planè dißimile. Alius puer annos 7. natus, consimili morbo interijt. Non est deprehensus tam sæui morbi, & difficultatis*

& difficultatis spirandi causa. Eo tempore vagabantur tusses, vulgo Quintes *dictæ, de quibus paulò post. Et quod ex interuallis facit quintæ tussis causa fugax, id facit eadem causa fixa. Hîc perseuerat difficultas spirandi vsque ad interitum. Filius D. le Noir ista difficultate spirandi interijt, cùm raucedinem quandam haberet caninam, & tumentes paulùm fauces. Pulmo erat parte dextra vitiosus. Geruasius Honoré socer meus, ita penè suffocatus interijt. Chirurgus affirmauit se secuisse cadauer pueri ista difficili spiratione, & morbo (vt dixi) incognito sublati: Inuenta est pituita lenta, contumax, quæ instar membranæ cuiusdam arteriæ asperæ erat obtenta, vt non esset liber exitus & introitus spiritui externo: Sic suffocatio repentina.*

8. *Morbus quo interiêre illi tres commemorati ægri, fortè aliquid affine habet cum eo morbo, quem Hippocr. pulmonem repletum vocauit, de quo antè coniecturam nostram adscripsimus.*

9. *In Nicolaa Honoré visa est summa bilis effusio in intestina. Cystis fellis videbatur exhausta. Fernelius capite de morbis cysteos fellis, meminit quosdam interijsse, in quibus nulla alia interitus causa comparuit, quam quòd folliculus fellis exhaustus esset. Videndum an hoc credibile.*

10. *Quæ difficultas spirandi à flatu est, ea crudelior, & curatu difficilior, & funestior existit. Quod autem flatus difficultatem spirandi afferat, ex eo colligere licet, quod Galenus comm. ad particulam 39. lib. 2. Prorrhet. ait Asthma fieri à flatu, à pituita è capite delapsa, à pleuritide translata, à pure.*

CONSTITVTIO AVTVMNALIS

Anni Domini 1577.

AVTVMNVS Anni Domini 1577. ἐξανθημάτων puerilium feracissimus. Immò qui annis, vsu & experientia valebant, tantam puerorum cladem vix se vnquam percepisse
1. dictitabant. Æstas salubris fuit, sicca, & squalida. Ver & principium æstatis humidum & tepidum. Sed mirum cùm æstas saluberrima fuisset, cùm vacarent ferè omnes Medici munere ob ægrotantium inopiam, quomodo eruptio ista pustularum tot pueros sustulerit. Quicunque enim initio prehendebantur, sæuiente ac flagrante malo omnes penè peribant; & non proficiebat hilum ars ea, quæ multis auxilio esse solet. Tanta seri venenati erat malignitas! Maximè verò ob ἀναῤῥοπίην, aut ob capitis quandam peculiarem plethoram, facies deturpabatur, oculi intumebant, vt metus esset aut exertionis, aut præsentis cæcitatis. Paucis apparuerunt ἀσινέως.
2. Erant enim mali moris. Quarto aut quinto ferè die febris assiduę incidebant. Antequam clades ista inuasisset, viris & maioribus apparebant maculæ, ecthymata, miliares pustulæ, & cætera id genus, idque æstate maximè. Sed id nullum afferebat periculum. Certum est quodam tempore, quodam statu, certum genus hominum, certo morbi genere tentari. Quod Hippocrates in Epidemijs animaduertit, vt in tractatu de exanthematis, & de arthritide animaduertimus. Quod Plinius scitè scripsit. Vniuersis gentibus ingruunt morbi, & generatim modò seruitijs, modò procerum ordini, aliosque per gradus.

Plinius cap. 10. lib. 7. & cap. 1. lib. 16. de mentagra.

Hîc quærere oportet, cur ecthymata non idem sunt quod aliæ pustulæ, quæ nobis sępè erumpunt; nisi quod in exanthematis totum corpus afficitur, aut magna pars, non item cùm sparsim quædam pustulæ dolorificæ apparent? Cur non cùm seri maligni & multi suspicio sit, tutò non pertundetur vena? Cur si materia ita est venenata; pus fit? Si materia ita est venenata, cur pus apparens in vesiculis non erodit, & serpit longiùs?

Notanda quæstiones circa exanthemata.

Andreas Frater ἰκτεριώδης, ἀπύρετος, vrinas faciebat bile saturatas. Hinc secandæ venæ occasionem cepimus. Idem in Damisella de la Mothe præstiteramus. Sanguis illi detractus valdè laudabilis. Quomodo id contigit? Dominus Fernelius huius rationem rei reddit, nec non eos sugillat, qui talibus vrinis inspectis, hinc captant phlebotomandi occasionem. Rationes istas lege, quoniam ea de re sæpè disceptatur. 3.

De Paracentesi illud notabile. Potest facilè administrari. Sed audio à viris fide dignis qui id genus, ad miseris mortalibus opitulandum, remedij non repudiarunt, periculum ex eo non sequi, quod fiat sectio, nec quod euacuetur aqua saniosa, aut quod rursus succrescat nouus humor; sed quod qua parte sectio facta est erysipelas facilè & frequenter consequatur oboriaturque. Deinde è vestigio sequitur gangræna, & sphacelus. Cur ita hoc malum gliscat & adcrescat, nequeunt rationem reddere, nisi quod loco euacuatæ aquæ flatus nescio quis malignus surgat, & quod occursu frigidi intestina, vetere colluuie delectari solita, facilè nigrescant.

Paracentesis cur formidanda.

Quis credat, quod etiam minima aura tantos dolores corpori afferat, & mala tam formidolosa? Nunquid illud videmus in ipsis plantis, quarum corpus validius est nostris corporibus, afflatum auræ nescio cuius, syderationem & crudorem, & calamitatem, & vstionem afferre? Hoc dico, quoniam id sæpè in vsum venire potest. Et vt ex ijs discant iudicare de morbis, qui nulla morbi causa mouentur, nisi ea sit euidens, & penè sensum ipsum feriat.

Aura maligna vires.

Errant qui in fluxu mensium immodico astringentibus, & refrigerantibus abundè vtuntur, & applicant ven-

tri. Nam primum non peruenit eorum vis ad interiora. Calorem pellendo intrò, eum cogunt. Sic calidior sanguis fluxui paratior est. Hic interdum valent digerentia & metasyncritica.

4. Filius Damisellæ de Mommor habuit aliquid notabile. Dolor lateris post vehementes exercitationes, & corpore plethorico. Secta vena. Febre aucta, & exacerbata, summa erat difficultas spirandi. Ad nothas penè costas dolor erat. Peripneumoniæ metus erat. Nec nisi ferè erecta ceruice spirare poterat. Febris paroxysmo inclinante (nam remittebat, non intermittebat) difficultas spirandi minuebatur, & dolor lateris. Sic febris erat essentialis potius quàm symptomatica. Non tam iuuabat sectio venæ, quàm purgatio. Natus est patre hepatico, & aliquid habet reuera συγγενὲς. Verebamur de pleuritide ex dorso. Non erat tamen. Nam talis pleuritis Hippocrati crisin habet per vrinas: is verò potius per aluum. Et cauebamus ne errorem committeremus. Nam sputa erant biliosa. Talibus apparentibus Hippocrates cauet ne deorsum purgemus. Hoc an verum videto. Ingens humorum colluuies deturbata est. Et prudentis Medici est in talibus videre, num potius purgandum (quod facit D. Magnus Medicus) vt non tam liberaliter sanguinem mittamus.

Lib. de morbis.

5. Nobilis viri Perroti morbus notandus. Dolor pectoris. Rauca vox & summissa, non libera. Difficultas spirandi. Tussis nulla. Febris aut nulla, aut exigua. Repente intus foras tumor apparuit in osse sterni. Erysipelatodes quid. Audacter detractus sanguis, quod latentis phlogoseos (quæ inflammationem tandem in pulmone peperisset) nobis erat suspicio. Conualuit.

Erysipelas intus foras prodire bonum.

Blandinus, & æger ad templi scalam, diuexabantur capitis dolore periodico. Nulla arte occurri poterat. Immò ne sudorifica vni profuerunt. Statis periodis dolor repetebat. Febris non erat conspicua. A praua diathesi id erat. Qua arte tam contumax dolor sit oppugnandus, lubenter quærerem.

Damisellæ cuiusdam latus dolentis historia commemorabilis. Nam cùm pulsus languidissimus esset, & penè

de feretro cogitaretur, ratione doloris præsentis, qui eam facilè prosternebat, missus audacter sanguis sanitatis author fuit. Sic fortuitus ausus sæpè rationem prudenter initam superat.

Illa mulier ad ædem sancti Thomæ satis declarauit, quanti sit faciunda etiam minima mammarum offensio. Cùm enim contusio in mamma dextra facta ob ictum, neglecta fuisset vt leue malum, cancer hinc teterrimus & funestissimus est insecutus. Hinc mors. *Cancer obortus à contusione mãmæ.*

Bergerij pistoris vxor querebatur de pruritu inter intestinum rectum & vterum. Nullis penè auxilijs leuabatur. Credo quod erat superficiaria serpigo, & quæ ob cælatum aliquandiu malum gliscebat, viresque acquirebat. Tandem credo illam alleuatam pessariorum mitigantium vsu.

Ille Consul Regius, qui in vico nostro ægrotabat, dum à febre releuatus videretur, omniaque ex arte facta essent, vndecimo tertio die cœpit rigere, natura crisin moliente, cùm tamen per quatuor dies ἀπύρετος videretur, sudor toto corpore: dolor lateris. Pulmonicus erat, vt sputa indicabant, & pulmonum corpus semiputre, pituitaque multa offertum. Melius habere putabamus. Vrgebat lateris dolor. Luna tunc silebat; & tamen coacti fuimus præ dolore venam aperire. Sudor diaphoreticus. Mors. In morbis omnia penè timenda sunt. Et non oportet nos securos esse de morbis, præsertim si pars aliqua primaria laborat, donec nostros ægros conualuisse viderimus. Nam timendæ sunt morborum successiones. Simile quid Galenus annotauit in Prorrhetico. Locus commemorabilis. *In morbis nec temerè securos, nec præcipitanter timidos esse oportet.* *Ad particulam 17. sect. 2. Prorrhetici.*

Macæus olim D. Crassi seruus, biliosus, rufus, ad mensem Martium doluit latus, febricitauit. Humoris impetus furibundus vix sedari potuit. Malum artem vincebat, & remedia ferè eludebat. Quicumque rufi sunt, morbis vix liberantur. Humor enim qui in eis abundat, habet aliquid virulenti. Testis vidua Barnabæ Panthou, de qua suprà dictum est. Et morbi magis formidolosi sunt, quicunque eos adoriuntur, & Medici prudentiores cautioresque esse debent. *Humor qui in rufis abũdat, aliquid habet virulenti.*

Illa mulier quę ad infundibuli insigne commoraba-

Stupefacientibus vtendum in doloribus vterinis.

De morbis vteri.

Hippocr lib. 2. de morbis mulierum.

tur, morbum habuit commemorabilem. Dolor erat implacabilis ad imum ventrem, isque internus. Suppressio mensium erat. Vterinus erat morbus. Euacuatione multa, encathismatis, clysteribus cum decocto papauerum ei consultum est. Nam in morbis mulierum vterinis, præsertim cùm dolores adsunt, maximè vtendum stupefacientibus. Et id primo quoque tempore facit Hippocrates. Apud Manardum est similis historia.

Commemorabilis est historia Latonii illius, qui manebat in vico Monialium. Is excreuit vomitione ingentem sanguinis nigri, impuri, mali odoris copiam: Nec interijt, quod omnes expectabamus. Exoneratio erat regionis lienis. Ista vomitio sæpius repetijt. Nil aliud quàm de funere cogitabatur. Tandem in perinæo factus est abscessus suppuratus. Melius habuit. Vide quæ annotauimus de melancholicis hæmoptoicis lib. 2. Consiliorum nostrorum.

Vena sectio impedit suppur.

Vxoris D. Neron tumor potius φλεγματώδης, ad latus circum mammas, apparens. Costa intumuisse videbatur. Procuratum est suppuratum. Secta vena. Malè quidem. Nam cùm procuramus suppuratum, à phlebotomia temperandum est, nisi quid vrgeat.

6. Blandinus dolebat caput. Ophthalmicus erat. Mirum quod nulla ratione dolor tolli potuerit. Arteriotomia celebrata. Concedebat quidem aliquando malum, sed periodo incerta redibat. Is expurgare luto vicos solebat. An non teter vapor qui exhalat inde, caput ferire, & afficere potuit, & nescio quam prauam diathesin capiti inurere? Ita sanè.

Qui fiat, vt oculos dolentes afficiat magis aër, & affectum deteriorem reddat; & tamen tota antiquitas aquis refrigerantibus vtitur ad oculos malè affectos, & remedijs actu frigidis, contrà quàm in aurium affectibus?

Si herpetes, & impetigines, & dartas serum nitrosum, salsumque facit, quare in ijs oppugnandis vtimur remedijs siccantibus, & squalorem inducentibus? Nam contraria contrariorum sunt remedia.

Ad ripam Sequanæ quidam vxorem vulnerauit. Vul-

nus factum in vena malleoli. Hæmorrhagia multa. Febris. Deliria. Curata est. Sed dolor postea implacabilis pedium ipsum occupauit. An quod fluxio facta est? An quod dolor ab exhausto dominatu ipsius pituitæ? An quod calor naturalis languidus factus est? Ita enim eo modo articularis dolor potest oboriri. Et vxor illa Pharmacopæi, quæ cùm vtero concepisset, fœtum abigere voluit, vsa pharmacis aperientibus, & menses prouocantibus, incidit post magnum profluuium sanguinis, in dolores articulares implacabiles, quibus miserè interijt. An dolor arthriticus euacuationem istam sanguinis sequi potest? Nam ab inanitione conuulsio fit, & pro conuulsione potest substitui ille articulorum dolor indicibilis. Accedere potest historia mulieris cuiusdam Pharmacopolæ, cui sanguis immodicè fluxit per vterum dato medicamento φθοείῳ. Nam arthritis corpus vniuersum occupauit, tanquam sceleris & patrati erroris nefandissimi pœna. *Historia notanda.*

Equitis Torquati D. de Rochefort filio annos 12. nato erumpunt exanthemata. Cùm desæuire viderentur, spuit & expectorat cruentum, nec non meiit cruentum, idque abundè. Coguntur Medici, etiam præsentibus exanthematis, venam aperire. Euacuato per viam vrinarum sanguine tandem moritur. Aperto cadauere, internum etiam corpus ecthymatis scatebat. Rupta erant vasa sanguinis, & in regione renum multus collectus erat. Hoc symptoma nouum deprehensum est. *Historia.*

Vxor Domini Brezé intolerabili capitis dolore vexatur. Videbatur per quaternos dies redire, aliquando tertio quoque die. Febris velut capitalis videbatur. Iam multa de ijsdem doloribus scripsimus. Et causa horum inuestiganda est.

Coquus D. Daubray nephritin pati videbatur. Forte fortuna est secta vena. Melius habuit. Repetit dolor. Aliquando ea in parte læsus fuerat. In subitis doloribus & magnis, præsertim si febris est, tutò tentari potest phlebotomia.

Illa mulier ad poculum stanneum, quæ animam agere videbatur, in summa virium infirmitate testata est, tutò

etiam celebrari venæ ſectionem. Fortè enim venam voluimus ſecari, & quaſi aliud agitantes, miraculo quodam leuius tulit. Audaces fortuna iuuat.

In ſuppreſſione ochtorum audacter ſecanda vena.

Idem etiam experti ſumus in vxore cuiuſdam Hiſpani è regione Hoſpitij Lothareni. Lochia non benè reſponderant. Dolor ad lumbos, & regionem lienis implacabilis. Audacius ſecta vena profuit.

Gratiani latus dolentis notanda hiſtoria. Sexies ſecta vena, ſæpè repurgatus eſt. Miraculo euaſit. Ferè ictericus erat, & ſanguis ἰκτερώδης. Etiam in magna cacochymia audendum eſt, nec diffidendum ita viribus. Hę enim recreantur, prout de ſaburra detractum fuerit.

Filij D. Poiſle obſeruanda hiſtoria. Falluntur quippe ſæpè Medici, qui audientes ῥέγχος quoddam iunctam cum dolore lateris, cum expectoratione exigua; de ſiniſtro rei euentu præſagiunt. Iſte conualuit præter ſpem. Et febris erat potius eſſentialis. In omni febre eſſentiali, cùm iunctus eſt lateris dolor, febre aucta, dolor augetur. At in vera pleuritide augetur febris aucto dolore. Filius Damiſellæ de Mommor id teſtatus eſt, de quo antè. Et Medici plurimùm debent animaduertere, vt dignoſcant an febris ſit eſſentialis, an non, quoties agitur de dolore lateris.

Hiſtoria.

Admirabilis morbus in Damiſella de Louans. Collecta erat incredibilis copia humoris ferè purulenti in pulmonibus. Calor erat intolerabilis. Animam videbatur efflare, & penè deficiebat animo. Increſcente febre, iuuabatur plurimùm ingeſto cibo, & data vini portiuncula in febris æſtu. Propterea Hippocrates reſpiciendam conſuetudinem admonuit. Nec tam ſæpè ſeueris Medicorum legibus inſiſtendum, maximè ijs quibus corpus eſt λεπτομερὲς, delicatum, diffluens, χολερρώδης: ijs plenius alimentum dandum. Immò etiam in paroxyſmis conſulendum.

Credo iam annotaſſe de ſeruo D. de Granville εὐσάρκῳ pituitoſo. Huic pedes perpetuò aqua madent vi naturæ ſecernentis. Et annotauit Chirurgus de alio, è cuius pedibus effluebat aqua conſpicua, magna ſatis quantitate.

Dominæ de Maſſeparault lingua velut exuſta, & φρικώδης

etiam

etiam dum sana est. Admirabilis est hypochondriacorum dispositio, præsertim cùm iam χαῦμα quoddam est. Interna enim adustio est, & ventriculus facilè communicat tunicæ linguæ.

Cognatus D. Dodyer Procuratoris vlcus antiquum in tibia habet. Hoc aliquando cicatricem videtur capere. Cùm euanescit, cardiogmos est, & virium infirmitas. Et semper dolet cor, vt ait. Admiranda est suppressio excrementi fluere soliti.

Malum sæpè cùm antiquum vlcus cicatrice obducitur.

Filia Iogonæ lassitudinem habebat vlcerosam, & veluti quoddam erysipelas phlegmonodes vtramque tibiam peruaserat. Huic profuit terna venæ sectio. Detractio facta ex vtroque brachio. Impurissimus erat sanguis. 7.

Vxori Domini Boyer idem contigit. Dolor ad inguina. Phlebotomia, & ea sæpè repetita, profuit. Dolor implacabilis oculorum, & is profundus. Verebamur exituram oculi.

Ad insigne infundibuli cuidam regio ventriculi percussa est & contusa pugno. ἄφωνος factus. Liberatus. Iterum atque iterum ἄφωνος factus est. Mirabamur quid rei esset. Nulla re poterat excitari.

Quidam nuper matrimonio iunctus cùm ira incanduisset, febri corripitur. Nondum à nuptijs dies octo intercesserant. Verebamur ne ei phlebotomia noceret. Tamen ob ingentem febrem celebratur. Satis alacriter tulit. Sed intra modum constitum est. Excreuit innumerabilem humorum copiam per aluum. Languit planè. Insomnis. Leuia deliria. Post corporis purgationem ingentem sanitati est restitutus.

Seruus D. de Longueire morbo prehensus est, qui satis facilis videbatur. Nec quicquam de sinistro euentu cogitabatur. Facies non collabebatur, immò paulùm intumescebat. Pulsus erat creberrimus, sed non elatus. Diligentissimè purgatus est. Febris ad manum mitis. Quotus dies ageretur, ignorabamus. Ἐφιδρώσεις nonnullæ, deinde copiosus sudor. Nil in pulsu variauit. Ecce dum nos de salute aliquantum essemus securi; ingentem copiam sanguinis per anum, grumosi, & partim floriduli, excreuit.

Vires detritæ in momento. Hepatis aliquantum resoluti aliqua indicia erant. Sudores inanes. Ἀφωνία. Mors. Sic in morbis semper aduersi sunt eorum euentus metuendi, etiam si specie ipsa aliquid sperabile & illustre habeant. In Petro du Four ferè idem die vndecimo morbi contigerat, & maiorem copiam excreuerat. Et tamen præter spem, conualuit. Narrabant illum seruum prædictum vino meraco, eoque generoso, vti solitum.

D. De la Mothe cùm conceptus opinio esset, magnum sanguinis per vterum profluuium. Obstetrix narrabat cogitandum esse de expellendo aliquo, quod in vtero inutile existens istius profluuij author esset. Medicamentum datum. Clyster. Dolores cessauerunt. Quod dolores cessauissent, querebatur. Expectare debemus, donec vna cum tempore res magis inclarescat, vt vel de perfecto conceptu, vel falsa impprægnatione certiores simus. Tunc hîc leges aliquas constituemus, quibus cautiores nos esse oporteat in medendo mulieribus, quod medendi ratio sit periculosa & operosa. Nec dum quicquam statuimus, donec quid acciderit, intellexerimus. Periclitatio fugienda est valdè. Et quemadmodum conceptus, retentio mensium, conformatio, & omne circa σύλληψιν negotium vnum naturę sit miraculum; ita retentio fœtus, & exclusio; immò & rei contra naturam expulsio vnum è naturæ operibus maximum est. Et quod sæpè ars non facit, nec aggreditur quidem, id natura, magno omnium stupore, perficit. Sic Medicos potius spectatores, quàm actores esse oportet. Cùm fluere desijsset, aliquo pòst tempore maiore impetu fluere cœpit, & nil excretum est formatum.

Filiolæ D. Santueil historia notanda est, nec dum euentus est manifestus. Tamen cùm in vtroque brachio circa cubitum tumor insignis obortus esset, è pustularum eruptione reliquus, magnus nobis fuit corruptionis ossis metus. Applicatum vni brachio pyroticum, cùm de pure opinio esset, nullum tamen fluxit. Propterea alteri brachio admotum non est, cùm tamen applicare consilium esset. Sic in medendo valdè cautos esse oportet, nec quicquam accelerandum. Ac præsertim in puerilibus tractan-

dis corporibus cautos & remissos esse oportet.

Qui fit, vt in febribus quartanis, & multis erraticis, ab humore melancholico natis, summa sit inappetentia, vt in Damisella de la migenne, quæ ἀπονενοημένως ἔχει πρὸς τὰς προσφορὰς πάσας: Et tamen succus melancholicus orexin excitat valdè? Nescio hoc, nisi sit in febribus his proprietas quædam putredinis, deijciens appetentiam. Et tamen antè notauimus, eos cibos appetere valdè, & multum edaces, quibus corpus ipsius lienis putre est! Hoc requirit subtilius ingenium. Sunt qui recurrunt ad pituitam putrescentem, febrium erraticarum, & quartanarum inordinatarum authorem; quæ cùm in primis venis putruerit, illicque ignaua maneat, non mirum si appetentiam deijciat: Immò maxima chyli pars non benè mitificata & attracta, & in lactibus ipsis retenta, pituitæ quandam speciem refert, & inter causas reliquas appetentiam aut tollit, aut minuit. Vnde nos asserere possumus, ægros quosdam obseruasse, qui copiam istius chyli corrupti, non benè attracti, nec in commodum naturæ καταλειφθέντος, καὶ μὴ ἐκτραπέντος, omni opinione maiorem excreuerint; vnde in maciem inciderint, tandem primæ sanitati fuerint restituti. Testis piscator Lysouart, & ista maledica serua, quæ in ædibus Stephani Collot habitabat. Item & Dominus du Plessis, matruelis D. Byronio Gallicarum bombardarum Præfecto.

Quartanarij inappetentes, & tamen melancholici edaces sunt.

Medicus narrauit de quodam fluore dysenterico laboranti. Post multa remedia, consilio Medicorum, ad vsum lactis bubuli recens mulcti adactus est. Coagulatum in ventriculo. Incredibile dictu quanta inde symptomata, defectiones animi, & similia. Vnde lac coagulatum in ventriculo aut intestinis, instar veneni esse, Dioscoridem asseuerauisse credunt. Tamen, cùm necessitas ad vsum lactis inclinaret, acutior Medicus consuluit, vt lac coqueretur, chalybearetur, deinde aqua inijceretur in lac dum coqueretur. Vsus est, profuit valdè. Et illud est de consilio Aëtij, capite de coctura lactis. Et admirabile id est, quomodo lac ita paratum conferat.

Coagulatio lactis coctione, & aqua iniectione impeditur.

Cùm corpus turbatum est, & bilis in sanguinis so-

cicitatem se dat, vt loquitur Hippocrates, εἰσέρχεται, quantumuis sanguis detrahatur, is ferè est impurus: cùm ista perturbatio quieuit, puritatem primam acquirit, præsertim si sudor multus eliciatur. Sic quæstio moueri potest non parui facienda, an in omni febre (præsertim si venæ sectio postulatur, quædam enim febres dissuadent) num præmittenda phlebotomia purgationi. Hæc ratio quosdam ad id adducit, nec omninò friuola.

Audio Hippocratem scripsisse malum esse in pulmonum morbis, cùm ex sputo salso dulce fit. Quod contra naturam & rationem fieri videtur. Nam declarat id quod mitescit humor. Dulcedinis nomine subaudit conditionem puris. Et omninò malum est pus succedere expectorationi salsi humoris. Vide an hoc sit verum.

Litus ad thoracem pulmonicis conferunt.

Litus ad thoracem an pulmonicis confert? Videtur quod non. Nec enim attingit corpus pulmonis. Primarius Medicus duas ob causas linit thoracem, tum vt τῇ διαφορήσει thorax euacuetur. Διαφόρησις autem in pellendis morbis primas tenet. Si enim ægrotans calido est, acri & mordaci sanguine, litus iste est bonus. Si cruditas est, valet ad mitificandum, & aliqua ratione coquendum: tum vt pituita, quæ præ calore & siccitate membranis adhærescit, difficultatem spirandi, & dolorem inferens, facilius eluatur.

Morbi Gallis Tiq dicti causa.

Narrant morbum quendam esse equis proprium, qui vocatur *tiq*. Fit cùm id quod deuoratum est & deglutitum, vix os ventriculi præterlabi potest. Immò sensum ponderis affert, & dolorem aliquem inexplicabilem. Gulosis id accidit, & qui cibos vix præmansos statim deuorant. Visitur & id in ijs quibus hepatis cauum videtur obrui multitudine humorum, venæque primæ sunt obstructæ. Maximum remedium aluum solicitare, & ventriculum diligenter euacuare.

Chirurgus Ducis Aumalæi aperto cadauere nephriticus deprehensus est. Lapis vnà cum vrina excretus est. In corpore renis alius est deprehensus. Aluus fluxerat diu, febris perseuerauerat, dolores, clamores, eiulatus, scabies. Et ex ista historia doceri debemus, quod morbi renum in

pueris nobis suspecti esse debent, & nonnunquam animo atque cogitatione istas sedes lustrare diligenter, inspectis vrinis, & manu regione renum contrectata. Quid enim est, quo minus rudimentum maioris cuiusdam lapidis in vesica concreturi & augendi, à renibus manet? Id morbus Petri le Venyer nephriticus docuit. Erat enim vera nephritis. Et quoniam præ ætatis paruitate non possunt nec locum indicare, nec morbi speciem explicare, in Medicorum notitiam hic morbus non venit. 8.

Quid? An non semina frigida maiora, radix oxylapathi acetosæ, cichorij, scariolæ in decoctum purgans ingredientia, in quo aut folia senæ, aut rhabarbarum debet macerari, vim medicamenti retundunt? Calorem enim medicamenti temperant, & acutiem quæcunque inest, medicamenti hebetant. Ideò minus commodè isto decocto rhabarbarum, & alia consimilia medicamenta macerantur, nisi fortè sint validiora, vt sunt colocynthis & scammonium. Nam vt amygdala, & dactyli dacrydij vim retundunt, ita ista decocta macerata medicamenta infringunt. Galenus comm. ad particulam 12. lib. 2. de acut. vult quidem admisceri, quæ medicamenti malignitatem corrigant: sed quæ operationem impediant, non vult admitti. Atque ex eodem loco probare quis possit, statim à sumpto medicamento potius iusculum dandum esse, quam tardius. Immò longè postquam sumptum est medicamentum vult abstinendum esse. Et locus est ita difficilis, vt vix possit intelligi.

Decoct. sen & frigid. & rad cichor. acetosæ, &c. infringunt vim medicamentorum.

Vbi virium infirmitas, licet argumenta sint cacochymiæ multæ, nisi ea valdè obsequatur blando etiam medicamento, cauendum ne vehementer corpus conturbemus. Vnde plerosque vidimus eodem die sublatos quo datum medicamentum, falsa quadam opinione multi & praui humoris existentis. Damisella Malon, vxor Gulielmi Guynet, seruus D. Poille, I. le Myre mercator ita dato medicamento non multum post interiere. At turpis calamitas est dato medicamento ægrum interire, ait Hippocrates.

Vbi virium infirmitas cum cacochymia, non tutus medicamentorum vsus.

Neronij vxori tumor infra mammam dextram. Falsò suspicabamur aliquid esse venereum. Emplastrum Vigo-

nium applicatum est. Nullo profectu. Tumor erat frigidus.
9. Secta vena, credo quod nullo profectu. Et si natura suppuratum molitur, idem retardat phlebotomia. Pus procuratum. Conualuit.

In morb. principijs virium infirmitas ab oppressione.

Si à viribus sumitur indicatio, fortè id fallax est. Nam videmus sæpè in principijs morborum & pulsus intermissionem, & inæqualitatem summam: & tamen audacter purgatio instituitur, & venæ sectio. An hoc tutò fit? Ab oppressione potius est ea infirmitas, proinde natura deoneranda est, vt recreari possit.

Filia D. de Longueyre peperit. Lochia suppressa. Difficultas spirandi, febris assidua, deliria lenissima. Purgata est. Secta in brachio vena. Quod fecisse pœnituit; nam è malleolo potius erat detrahendus sanguis. Tandem ad malleolum venimus. Deinde cùm in sinistro latere dolor esset, basilicam sinistram aperuimus. Subiecimus pessum conuenientem. Omnia erant desperata. Sub decimum tertium diem lochia apparent. Conualuit. Quid hoc rei? Iuuit illam & purgare, & detractione sanguinis naturam exonerare.

Dierum criticorum obseruatio magni faciēda.

D. Duretus febre assidua laborabat. Sputa erant praua. Noluit corpus medicamentis agitare, & naturæ maximam negotij partem commisit. Sed ecce dum natura non reuocatur ab instituto, die 7. 11. 14. & 17. sudor apparuit iuuans plurimum. Agant quicquid velint Practici. Sed reuera dierum obseruatio magni facienda est. Et credo naturam plus secernendo, & sudorem vnum excitando prodesse, quàm Medicos suis medicamentis. Immò naturæ officium perturbatur.

Corpora biliosa cùm febricitant, plus in ijs alterandis operæ ponendum, quàm in euacuandis. Quod docuit seruus D. de Chaulne, qui, licèt benè purgatus, interijt. Potius fortassis potuissent alterantia, quàm insigniter euacuantia. Et id notandum maximè.

In doloribus capitis curandis plus cunctando sæpè proficitur, quàm maturando. Et in paregoricis potius consistendum, & expectandum donec morbus aliquantum maturescat. Cur enim dolores capitis sua non habent tem-

pora, vt & alij morbi? Id declarauit serua D. de Guibbeuille, cuius dolor in capite omnia nostra elusit medicamenta.

In vxore D. Rose mirum fuit, quod pilularum vterinarum, & blandarum vsus dolores excitauit in vtero, inguinibus, suris tibiarum. Adeò partium istarum maximus est consensus! Et cauendum, ne pigra & inefficacia sint medicamenta, alioqui dolores frustrà excitantur.

Humor motus, & non excretus, deterior seipso quiescente.

Damisellæ Dolot, & Claudiæ D. de Bobigny in febre longa futura, opinione nostra, dolor ingens ventriculi. Inopinato vtraque breuissimè conualuit vsu pilularum stomachicarum. Et reuera tollunt quandam causam coniunctam mali. Et idem in contumacibus doloribus stomachi faciundum.

Seruus Gratiani cecidit in caput. Vulnus factum, vomitus satis frequens. Nil tamen cranium lęsum erat. Recens erat cœnatus. Itaque vomitus in lęsione capitis aliquando argumentum debet esse ad maiorem cautionem, quàm ad concludendum de fracto cranio. Et hoc notandum est, quia multi hac in re hallucinantur. Sic multis de causis post talem casum potest vomitus succedere, & tamen non erit fractura vlla.

10. Gener D. de Brezé febricitabat, insigniter tussiebat. Circa quartum diem ecthymata. Nobis non apparebant. Cassia sero data. Multùm purgatus. Manè aperta vena. Credebamus impurum sanguinem detractum iri. Syncerus erat, nec enim serum habebat. Animo defecit post primum ferè vasculum. Temerè quidem secabamus venam. Bilem ἄκρητον ferè per inferiora deiecit. Iterum atque iterum purgatus, integrè conualuit. In discrimen coniectus est. Et nil tale moliendum. Naturæ totum relinquendum. Tamen cùm & purgatus & phleboromatus fuisset, conualuit. Valuit id quidem experimentum ad sanitatem breuiorem & integriorem. Sed periculosum erat valdè, & minimè imitandum.

11. Nicolaus Marguenatus mercator caput dolet. Febricula. Astantium errore & negligentia malum augetur. Cerebrum obsidetur maximè. Ferè phreniticus factus est.

Turbatur plurimùm, nec poteſt contineri. Ecce Medicus vt id ſedaret, ſemidragmam pilularum de cynogloſſo cum ſyrup. papauerino, & aqua cardui diſſolutarum dat. Sopi-
12. tus iacet. Tunc manè purgant illum vehementiſſimis medicamentis, & clyſteribus ſæpiùs repetitis. Fortè hoc imitandum, & ſomnus in tali caſu conciliandus, vt ne inflammentur magis ſpiritus vigilijs ipſis, & vt pertinaces non fiant ægri, niſi obſtupefacti fuerint medicamentorum vſu.

Admirabilis eſt hiſtoria cuiuſdam nomine Bordier, qui iam annum vnum conqueritur de dolore quodam ad ventriculum torminoſo. Aliquando miteſcit, aliquando maximè ſæuit, nec cum dormire ſinit. Nullis remedijs leuatus eſt. Metuimus ne aliquando in hydropem ſiccum incidat, aut planè tabeſcat. Simile quid paſſus eſt ille faber lignarius, de quo antè. Dum diſputaremus de morbo iſto, D. Mareſcotius hiſtoriam commemorauit cuiuſdam Sandionyſium habitantis, qui poſt multos & longos dolores tandem in hydropem ſiccum lapſus eſt. Huic, aperto cadauere, glandulæ illæ multæ, quæ ſunt in meſenterio, planè aruerant & tabuerant, vnde nullum penè ex alimento fructum capere poterat.

Conſul Boyerus ſanguinem aliquando vnà cum vrinis excernit. Timetur aliquid mali. Tamen ſi vera ſunt quæ ſcripſit Aëtius, minus formidoloſum id eſſe videtur.

Cap. 3. ſermo 3. tetrab. 3.

Si cui optandum ſit, aut corporis calidi & humidi, aut ſicci & calidi temperamentum nanciſci, dubitet fortaſſis vtrùm malit. Nam calida & humida videmus maximè putredini obnoxia, & febribus à putredine ortis. Facilè in eas incidunt, & cùm ſint ea corpora diſſipabilia, facilè de ſanitatis gradu deijciuntur. Morbi ſunt acutiſſimi, nec eos facilè ferunt. Contra ſicca corpora & calida non ita facilè
13. putridis febribus ἁλίσκονται (putredo autem maximè eſt naturæ inimica) & ſi fortè febricitant, eorum febris lenta eſt & longa, & tabeſcunt potius quàm acutè laborant. Vnde videas homines multos ſqualidos, arentes, ſiccos, ſtrigoſos, & quaſi σκελετοὺς, contra quam multi opinentur, diu viuere: contrà; multos εὐσάρκους, καὶ εὖ τὰ σώματα ἔχοντας inopinatò opprimi, aut valetudinarios viuere, aut morte tolli. Et tamen

An optabilius ſit nanciſci temperamentum calidum humidum, quã calidum ſiccum.

tamen τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ θερμὸν principia ſunt naturæ maximè conuenientia, & ijs natura magis delectatur quàm ſicco. Immò ſiccitas longiùs à natura abeſt, & priuationem ipſius humiditatis, in qua natura opes ſuas condit, quodammodò ſignificat.

Quidam gonorrhœam patiebatur. Suppreſſa eſt. Adeò humor cuniculos egit, vt perinæon multis locis perforauerit. Et horrendo modo, tamquam per cribrum, vrina illac permanabat. *Hiſtoria notanda.*

Alteri vrina, obſtructo meatu communi, viam ſibi fecit per crura. Et aliquid ſimile, ni fallor, apud Fernelium legimus in Pathologia.

Notanda hiſtoria D. Briçonnet Conſiliarij. Diu laborauit. Erat catarrhoſus. Difficultas ſpirandi. Alij referebant ad ζύμωσιν τοῦ χυμοῦ μελαγχολικοῦ, alij ad pulmones. Pulſus erat inæqualis, & valde inordinatus, & perturbatus. Interijt repentè. In thorace magna quantitas reperta eſt aquæ cruentæ, loturam carnis referentis. Vnde hoc, & quomodo factum fuerit, non eſt facile coniecturâ aſſequi. *Hiſtoria.*

Mater Domini Hellain in febrem incidit. Orgaſmus humorum. Dolor tibiarum implacabilis. Iactatio. Nox inquieta. Mane, ceſſante veluti tibiarum dolore; ſiniſtri lateris dolor oboritur. Difficultas ſpirandi. Aperta vena. Die ſequenti aperta etiam vena. Datum à meridie medicamentum. Ecce inſignis pulſus mutatio, eáque terrifica. Interciſus pulſus, quaſi tendens ad caprizantem, inæqualis, inordinatus, aliquantum intermittens. Talis perſeuerauit per quinque aut ſex dies. Et cùm id ab humoris melancholici tetro vapore contingere videretur, non deſitum eſt eam purgare. Purgata eſt. Pulſus ad ſuam naturam, & ſymmetriam redijt. In ſenibus pulſus mutationes non ita citò nos terrere debent.

Damiſella Akarye orthopnoica erat. Magna copia putris pituitæ in pulmone. Purgatione & ventris inferioris, & multa anacatharſi melius habuit. In difficultate ſpirandi non eſt formidanda etiam frequens & magna purgatio. *Dyſpnœam iuuat purgatio.*

E e

Damisella Boyer laborauit destillatione in gingiuas, & linguam. Serosa erat ea destillatio. Ac quæritur sæpè, an calidus, an frigidus sit humor qui influit. In coryza enim asperitas est sæpè, squalor, & velut adustio quædam, cùm tamen materia origine frigida sit. Sed est potius serum nitrosum. Parulis erat, & tanta fuit vis destillationis, vt quatuor dentes concusserit, & mobiles reddiderit. Dolor implacabilis, ne narcoticis quidem cedens. Tandem vi naturæ abscessus est procuratus, qui suppurato alleuationem quandam attulit. Reuera non videtur alienum in parulide procurare suppuratum ad vitandos dolores implacabiles, qui parulidis comites esse solent. Sed & tametsi grauida sit, non timuimus ei dare pilulas etiam scammonium recipientes. Sed obseruauerunt Medici multos catarrhis obnoxios esse, quòd medullam ipsius cerebri delicatam & mollem habeant: Propterea ea confirmanda est, vitanda cruditas, vitandus rerum valdè liquidarum frequens vsus.

Catarrhosi mollem & delicatam habent cerebri substantiam.

Serua Stephani Colot cœliaca mihi visa est ex ijs signis, quæ proponit Fernelius. Et hic locus siccè non est prætereundus, quoniam in controuersiam venit sæpè. Et Medici frustrà nituntur supprimere. Falsa opinione febris ducuntur, & ad phlebotomiam veniunt. Denique non satis accuratè distinguunt τὸ κοιλιακὸν, ϗ λειεντερικόν. Ista autem serua ita erat affecta. Primùm dolor insignis ad os ventriculi. Putabant illam ea in parte percussam, sed frustrà. Iactatio erat assidua, dormiendi impotentia. Quotidie excernebatur copia ingens materiei albicantis, veluti pulticulam referentis. Non leienteria erat, sed erat excretio cœliaca. Etenim ventriculus suo satis fecerat officio, sed ἀνάδοσις erat impedita. Et in hoc iacet discrimen inter leienteriam & cœliacam affectionem. Febris repentè oboritur, tum ob vigilias perpetuas, & labores, tum ob motum materiei tam fœtentis, cuius vapor cor feriens, non potest non febriculam quandam excitare. Et in hoc affectu, si maximè aliàs, oportet cunctari, & vires sustinere, vt tanto morbo sufficiant. Talis affectio sæpè obseruatur, ac sæpè Medici quid facto opus sit, ignorant.

Cap. 10. lib. 6. Pathol.

Vlcuscula eorum qui lue venerea laborarunt, difficulter sanantur.

Obseruauerunt peritiores Chirurgi, vlcuscula etiam leuissima, immò, vt ita dicam, excoriationes ipsas, in ijs qui olim lue venerea laborarunt, & curati sunt; etiam difficillimè sanari. Adeò veteris ipsius fermenti vestigium aliquod remanet, quod mala leuissima exacerbat, & deteriora reddit. Quod animaduertendum est, vt cùm agitur de curatione vlcusculorum, corpora olim isto tabo affecta obsidentium, ne cùm eluserint remedia, alijs corporibus magno profectu & adiumento adhiberi solita, malum ægrescat medendo; magno eorum, qui talia vsurpant remedia, vituperio & dedecore.

Humor melancholicus cordi capitalis hostis.

Quid? Vulgo dicitur quod humor melancholicus, præsertim cùm naturam malignam acquisiuit cordi, & natiuo calori est tanquam capitalis hostis. Si hoc verum est, quomodò tam diu durant & viuunt? Quomodò morbos tam longos sustinent? Quomodò tantas euacuationes, & tam validas ferunt? Illud enim absonum videtur, calorem naturalem, immò naturam ipsam virulentia ipsius humoris melancholici, aut atrabilarij affici, & tamen tamdiu persistere: cùm videamus solo sępè vapore aliundè elato vitæ nostræ filum abrumpi, aut cardiacas contingere syncopas, eásque valdè formidandas. Hoc non caret difficultate. A pure aut absceſſu, aut à grumo solo sanguinis vapor elatus mortem intentat: cur non ab humore melancholico 14.
vapor elatus idem faciet? Fortè analogia est inter vaporem, luis venereæ fomitem, & vaporem à succo melancholico aut atrabilario excitatum. Luis venereæ venenatus vapor vim habet non ad dissipandum, non ad necandum; sed ad alios quosdam effectus, ídque per quandam ἰδιοσυγκρισίαν: Et tale venenum ad cutim & musculos natura depellit, vnde iuncturarum dolores implacabiles. At vapor pestilens, aut à pure, aut à grumo sanguinis excitatus dissipat spiritus, & propterea alia quadam proprietate nocet, & mortem affert. Idem de menstruo, & semine corrupto, quod hysterica pathemata, non mortem affert.

Vide historiam Mariæ Berthier lib. 1. Consiliorũ nostrorum. Conf. 114.

Sed & circa melancholica accidentia notare vnum oportet, quod plerique dolores melancholicos patiuntur, quos à catarrho esse putant, & sic decipiuntur valdè.

Nam & origine, & curandi varietate differunt. Tensiones sunt circum membranas, eæque à flatulenta aura, aut tenui admodum materia, quæ tendit, atque quodammodò diuellit membranas. Poteſt & ſerum quoddam malignum id facere.

Obſeruauit D. Magnus, eos dolores diſtendentes aliquando mulierem quandam afflixiſſe. Et cum omnibus remedijs tentatum fuiſſet, vt ij mitigarentur, tandem
15. deſierunt in tuberculum cancroſum. Admirabilis eſt effectus humoris melancholici. Et cauendum eſt maximè, ne tum cùm dolores iſti premunt, corpus exſiccemus, imprudenter perſuaſi, quod talis dolor à fluxione eſt. Immò eſt corpus potius contemperandum & humectandum. Et in hoc falluntur, vel etiam experientiſſimi homines. Teſtis Maria Berthier, quæ humectata meliùs habuit, quàm ſiccata; exhauſto multo ſero, melancholicam naturam adepto. Quid enim impedit, quin humor aliquis in toto habitu eam naturam acquirat, quam habet particularis quidam in parte humor? Et in hoc fortaſſe decepti ſunt Medici in Damiſella de la Migenne, cui brachiorum dolores aderant penè arthritici. Sed ea cùm ſenio in dies ſiccaretur magis, quid mirum fuit, ſi dolor
16. iſte erat potius per deſiccationem quandam, quàm per materiæ dominatum? Fortè oleum violarum, litus, & embroche magis conferre debebant, quàm grauius aliquod remedium.

Historia. Mercatori Bourlon dolores implacabiles ad regionem lienis, & ferè infra ad vmbilicum penè. Tumor quidam percipiebatur. Tandem interijt. Non credebant dolorem eſſe nephriticum, & tamen erat. At ſitus doloris & partis decipiebat. Aperto cadauere, inuentus eſt ren inſignis, loco dimotus, & ad regionem lienis, aut natura, aut aliqua alia vi (ſi credere fas ſit) detruſus. Sic impoſuit valdè Medicis. Idem contigit Cardinali à Guiſia. Curabant eum ſplenicum pro nephritico. Ren quadruplo maior erat, quàm à natura eſſe deberet.

Acetum membranis noxium. Monſpeſſulani fugiunt acetum in oxyrhodino, & ijs quæ ſomni conciliandi gratia adhibentur: Aiunt enim

membranas ferire, & sic potius vigilias excitare, quàm somnum inducere. Hoc annotauit Aëtius ex Archigene.

Quidam in oppido Sandionysiano tympanite interijt. Glandulæ mesenterij planè aruerant, vt sicci hydropis causa inde accersenda foret.

Mulieres vino deditæ maxima ex parte à cibis abhorrent, & morbis detineri solent curatu difficillimis. Arthritidi sunt obnoxiæ, contra Hippocratis sententiam, catarrhodees sunt, doloribus capitis opportunæ. An quia corpus earum est δυσδιαφόρητον, & idem non contingit viris, præsertim quibus spiracula cutis patent? Admirabile enim illud est, quod scripsit Hippocrates. Raritas cutis ad perspirationem, quibus amplius aufertur, saniores sunt. Densitas cutis ad perspirationem, quibus minùs aufertur, morbidiores. Qui probè perspirant, debiliores & saniores sunt, & à morbis facilè reconualescunt. Qui malè perspirant, priusquàm ægrotant, fortiores sunt; vbi autem ægrotarunt, difficilius à morbis reconualescunt. Et hæc ratio adduci potest ad eum locum, in quo quærebamus de corporibus seruorum & seruarum in præcedentibus.

Mulieres vino deditæ grauibus morbis obnoxiæ.

Lib. de aliment.

ANNOTATIONES.

1. *QVæri potest, an materia sit ita effera, vt vulgò creditur? Cur enim suppurat?* Κακοήθεια *enim ista suppurationi officere videtur. Item cur refrigerantia intrò sumuntur, & tamen tantopere à frigido cauemus? Officere enim videmur.*

2. *Annotauimus lib.* I. *Epid. quæ incommoda afferant ista exanthemata popularia. Id in filio Puthomme Notarij obseruatum, cui penè sideratum brachium. Applicatio cataplasmatis ex mithridatio valet. Hoc explicauimus antè lib.* I. *Epidemiorum nostrorum.*

3. *Vnum prætereà est animaduertendum, in quo grauiter peccari solet: Nam in febribus continuis, vrinis alioqui apparentibus satis laudabilibus, sanguis colore & substantia vitiosus demitur. Et putant esse confusam vrinam. Hinc ex*

sanguinis vitio malè sumunt indicationem detrahendi sanguinis. At errant. Nam cùm in statu morborum perfecta est vrinarum concoctio, nec dum euacuatio excretioque contigit noxiÿ humoris, vrinæ non confusæ apparent: & tamen ob agitationem, quæ fit in succis qui in venis continentur, sanguis ita illaudabilis apparet, an ideò detrahendus? Erras, si id credas. Præterea cauendum, ne confundas vrinas perturbatas cum ÿs, quæ vulgò confusæ dicuntur Nam confusæ venam secari iubent, non autem turbatæ. Et in hoc sequendus Fernelius.

4. *Hoc fortaßis ab oppidò paucis est obseruatum. Et eo consilio fortè quadam mulieres adhibent vincam-peruincam ad sistendum sanguinem.*

5. *Huc accedit historia Gratiani, cui pleuritico mirum in modum profuit euacuatio multa per aluum facta.*

6. *Ophthalmia in illa paupere familia erat contagiosa. Nam & vxor, & maritus, & omnes liberi affecti sunt.*

7. *Cur è brachio potius demebatur sanguis, quàm è malleolo? Nam si repulsio & repercußio lædit, cur non reuulsio, & retractio intrò? Nisi quod repercußio nil euacuat, sed reuulsio & retractio euacuat, præsertim cùm per phlebotomiam fieri solet.*

8. *Et si vomendi molestiæ adsint, vel nausea, & si iactatio multa, vrinâ aliquid indicante, (quanquam in hoc affectu sæpè in pueris sunt fallaces) tunc de lapide in renibus vereri oportet.*

9. *Phlebotomia retardat suppuratum, vt patet de homine Halicarnaßensi 7. Epid. cui auris dolebat.*

10. *Tußis signum est ecthymaton erumpentium. Sic falli non oportet, sed singula alia signa conferre.*

11. *Est enim vbi in febribus etiam continuis valet detractio sanguinis, est vbi non valet, quicquid contradicat Galènus. Prouocatio enim alui, & pulsuum immutationem affert, & febrem iugulat.*

12. *Id factum de Aëtÿ consilio, ex sententia Philumeni Medici. Nam narcoticorum & somniferorum vsus in eiusmodi affectionibus amplectendus.*

13. *Galen. comm. ad Aphorism. 44. lib. 2. Aphor. expli-*

c a'quid sit gracile habere corpus, & crassum. Crassum enim corpus παχύθανατον *est. Non ita gracile. Minus illud quod in medio consistit. Vasa enim ampla sunt. Et licèt impinguescant, non ita calor naturalis patet extinctioni. Graciles verò offenduntur à causis externis. At videmus eos qui succulenti sunt, & multis iusculis cibisque humidis vtuntur, in ingentem molem excrescere: & hi morbis sunt obnoxij. Porrò videtur magis è re sanitatis esse, si corpus potius siccetur, quàm si humectetur. Quoniam plurimi in hoc sunt, vt consulant potius humectationi, balneis, crebro iusculorum vsu, & alijs humectantibus, si multum seri succrescit, & dum putrescit, morbos & virus parit. Sed vt concedam istam humectandi rationem commodo valetudinis procurari, est vbi mediocritas seruanda est. Nam ista foris humectantia, aut non generant tale serum, quale morborum parens dicimus, aut humiditatem nescio quam benignam, & difflatu facilem pariunt. Sed sunt corpora, quæ ex se, & in se generant tale serum biliosum, quod quidem dolores, orgasmum, saniem, ichorem, virus generat. Vnde quibusdam vlcera sunt dysepulotica, alijs non. Et multi in hoc decipiuntur, & errant. Reuera corpora sicca & diutius durant, & minus sunt morbis obnoxia, & sunt expeditiora, καὶ προθυμότερα. Vnde illud vulgare,* Il est dispos comme vn Biernois: *& tamen isti homines sunt ferè omnes squalidi, &* ἰκτερώδεες.

14. *Materia & vapor materiei cancrum committentis, non tam domatur & vincitur à natura, quàm sanguis aut bilis: & tamen vapor elatus ab abscessu, & pure laudabili, potius hominem necat, quàm qui à cancro est. Quomodò id fit?*

15. *Postquam enim sæua intulerunt symptomata, & vagati sunt dolores, præsertim distendentes, si aut cancer, aut aliquid simile oriatur, cessare facit id genus dolores. Vnde non mirum, si hypochondriaci varios in varijs partibus habent dolores: & maximè patiuntur, si corpus sit densum. Quod si quid erumpat aliqua in parte, alleuantur. Sin minùs, non cessant conqueri, nec alleuationem vllam percipiunt.*

16. *An à siccitate dolor esse potest? Aëtius lassitudinem à siccitate esse docet, & dolorem dentium à siccitate.*

VER, ET PRINCIPIVM ÆSTATIS

Anni Domini 1578.

HYEMS non ita insalubris fuit, licèt suam temperiem non omninò benè seruauerit. Et cùm Auster circa finem hyemis perflauisset, deinde veris initio Aquilo dominatus fuisset per dies aliquot, malè morati morbi in hominum genus inuasêre. Præsertim verò dolores capitis acerbissimi. Nescio quo pacto à dominatu aut Austri, aut alius cuiusdam signi serum malignum & indomitum in animantium capitibus generatum fuerat, quod virulentiæ suæ argumenta præbebat, quocunque influxisset, & vbicumque constitisset. Si in fauces, & asperam arteriam influebat, tusses violentas, pruritus quosdam in pectore, &
1. inania tussiendi desideria excitabat. Immò Medici, qui popularis morbi sæuitiam considerabant, eos affectus ei consimiles arbitrabantur, quem olim *Coqueluche* vocitabant. Saltem magna erat affinitas. Nullis cedebant remedijs tusses. Ophthalmiæ sæuissimæ, dentium dolores, ardoris sensus in capite maximus. Dolores lateris, maximè sinistri. Nam pro quatuor ægrotis pleuriticis, quibus latus dextrum affligebatur, quindecim aut plures latus sinistrum dolebant. Quod qua ratione contigerit, obseruatione quoque dignum existit. Idem obseruauimus alijs annis, vt lib. 1. Epidemiorum nostrorum scriptum est. Multis gingiuarum inflammationes contigêre, & faucium dolores. Denique & tusses istæ inanes valdè laboriosæ, & ophthalmiæ, & laterum dolores populariter grassabantur,

grassabantur, & pauci admodum fuerunt, quibus aut dolor capitis, aut coryza, aut colli & ceruicis dolor, aut aliquid simile contigerit. Et quod mirum fuit. Qui humor per nares excernebatur, licet frigidus sentiretur, tamen exurebat & exulcerabat partes per quas fluebat, vnde dolor intolerabilis. Maximum remedium fuit in phlebotomia, ob inflammationes & pulsatiles dolores, quos talis bilis aut serum biliosum excitauit. Sic idea differebant multi dolores, ab ijs doloribus quos alijs temporibus humor biliosus pariebat. Simile quid obseruauimus contigisse, in hoc ipso libro, cùm loquebamur de specie cuiusdam siriaseos, quæ capita multorum affligere visa est.

Filiæ Beasaldæ, vt & matri, nescio quis humor insitus est, qui symptomata affert incredibilia. Aliquando excitatur nescio quis vapor, aut humor vaporosus, & flatulentus, & malignus, qui partes, in quas repit, manifestè tumefacit, cum suffocationis metu quodam. Manus intumescunt adeò manifestè, & multùm, vt caput ferè magnitudine referre videantur. Sectio profuit. Et vsurpari illud potest isto in loco, quod scripsit Hippocrates; Flatuositatem sectio venæ soluit. *Hipp. lib. 2. Epid.*

D. de Boissy dolens latus satis docuit, quod à medicamentis dolores laterum, præsertim cùm fiunt à fluxione, tantum abest vt iuuentur, vt irritentur magis. Contrà, qui laterum dolores principia duxerunt à partibus inferioribus, non nisi medicamentis purgantibus, ijsque validis, adiuuantur. *Dolores laterum à fluxione irritãtur medicamentis.*

Ridendum porrò illud, quod vidimus in vxore D. Benart, nomine Soulefour; quæ non tam reipsa, quàm opinione laborabat. Ab vtero malum esse credebat, & vterum superiora appetere. Nos in aliam adduximus opinionem. Ventrem molliuimus & subduximus. Bellissimè habuit. Simile quid patiebatur cuiusdam Itali scortum & concubina; de qua antè dictum est. Magno alui profluuio; cùm alioqui crederet id quicquid esset, vterinum esse, liberata est.

Nobilis vir ferè eodem modo laborabat, quo D. de Longueire, & Petrus du Four. Et cùm tuta omnia vi-

derentur, aut rupta, aut aliter affecta insigni vena, insignis euacuatio sanguinis per aluum facta est. Duo interiêre. Tertius superest. Eorum qui interiêre multò securiores res videbantur. Credo id contigisse, quoniam sanguis qui hæmorrhagiam per nares afferre debuisset, postquam tumultum fecit, & exitum non habuit, vi rupit sua vasa. Et ex his historijs, perseuerante febre licet niti, Non ita securos esse oportet, quin semper aliquid " sinistri pertimescamus, vt omni nos calumnia liberemus: " multa enim bonos Medicos latent. Id quod Galenus comm. in lib. 1. Prorrhetici abundè demonstrauit.

Securitas nimia periculi plena in morbis curandis.

Prægnans mulier biliosa, animo satis perturbato ob mariti absentiam, tussi infestabatur vehementiori. Sputum cruentum. Febris. Partui erat proxima. Nos venam aperire verebamur. Tamen maior nobis metus erat inflammationis futuræ pulmonum, aut pleuritidis. Vena secta: Detractus impurus valdè sanguis. Eodem die vitalem peperit. Omnia secuta sunt fausta. Euentus rem probauit.

Quidam pleuriticus non tam alleuatus fuit multiplici phlebotomia, quàm sudoris prouocatione à natura facta. Et reuera grauiter ab ijs peccatur, qui nil expectantes, & naturam fatigantes, ægros multo detracto sanguine exinaniunt. Id docuit illa mulier in domo viduę Colot tonsoris, cui alij sanguinem detraxissent, nos alia arte ei sumus opitulati.

Vxori D. Scaronij memorabile id quod contigit. Repente phlyzacia oborta. Delirium. Oculi ardentes. Matris obitum ægrè tulerat. Proxima erat mensium eruptio. Iniecto enemate omnia sunt sedata.

Damisellæ illius viduæ filius intolerabili capitis dolore vexatus est. Id fecit parui mater. Vi doloris & humoris maleficio caluitium contigit.

Caluitium ab intolerabili capitis dolore.

Nobili viro mirum quid contigit: Doluit latus. Chirurgus imperitus tutudit aliam venam ab ea quæ dicta fuit. Aperuit cephalicam. Inde imbecillitas summa secuta est. Dolor auctus est. De funere cogitabatur. Non terruit nos ista infirmitas. Multa egimus periclitando.

Secta alia vena semel atque iterum. Dolor quieuit. Deinde recruduit. Credo quod deterior fiebat detractione sanguis, quod non tam in venis, quàm extra venas contineretur. Pręter spem conualuit. Multa sanè audenda sunt.

Multis in latere dolor est. Particula quæ dolet, non videtur esse tanti, vt propterea mittatur sanguis tam audacter, & simul soliciti adeò de dolore paruam circũscriptionem habente. An non fortè idem iudicium haberi potest de particula illa thoracis laborante, quod & Hippocrates habuit de eo, cui pars fœmoris, & pedis pollex dolebat. Id parui momenti videbatur. Tamen inde mors est insecuta. Et Galen. comm. in hist. de eo, cui pollex pedis dolebat; miratur cur Hippocrates omiserit phlebotomiam. Magna id contemplatione opus habet. Nam cùm natura suis viribus vsa conatur aut materiam, aut virus quoddam à se se depellere, aliàs in emunctorijs partium, aliàs in crure, aut in capite aliquod signum edit depulsionis istius materiæ. Vnde aut epinyctis, aut phlegmone, aut phlogosis apparet, tanquam morbi prenuntia; nisi tu ipse aliàs prouideris. Et quod in istis partibus facit, idem in thorace fieri potest. Hinc frustrà ad defluxionem id mali refertur. Sed fit per translationem à parte in partem, velut orgasmo quodam. Et audacter sanguis mittitur, aut purgatio instituitur, cùm in bubonibus aut in alia parte apparet signum aliquod translationis materiei, non tam fortè quantitate, quàm qualitate peccantis; si possis conijcere aliquid simile causam esse doloris lateris, intrepidè ea præstabis quæ diximus. Ac nonnulli Medici hoc parum animaduertentes, de isto dolore parum sunt soliciti, minimè rati particulam esse materiei defectæ, & decisæ à maiore materiei mole: ac interim inopina morte multi præuenti, occasio fuerunt, cur in infamiam & dedecus incurrerint. 2.

Neptis D. Valeton historia est commemorabilis. Splenis corpus incumbere vesicæ deprehensum est, & satis contumaciter adhærebat. Olim fœdis coloribus laborauerat, nec non tumorem passa fuerat, quem aniculæ

Historia. vocant *le Carreau.* Valdè cacochyma erat, carbones illi in delicijs fuerunt. Καχόχεος erat. Furtim compressa est. Tumorem tantùm ventris esse credebant. Secta in malleolo vena. Data medicamenta. Vterum ad legitimum pariendi tempus gestauit. Æger fuit partus. Ipso enitendi tempore extincta est. Aperto cadauere, repertus ventriculus σφακελώδης. Lienis locus naturalis erat vacuus. Circa regionem vesicæ latebat lien. Putabatur à suo loco delapsus laxatis ligamentis. Nunquid idem Damisellæ Pagevin contigit? Præceps enim deuolutio quam ipsa persensit, magnam fidem facit.

Vulgata est multorum querela, quòd eis aluus nimiùm astricta sit, nec nisi tertio quartóve die deiiciat, aut tardiùs multò. *Varia tardioris alui causa.* Multæ solent assignari tardioris alui causæ. Vna vulgaris est, & quam oppidò pauci animaduerterunt, aut ciborum parcitas, aut pastuum longa intercapedo. Interest enim multum inter cœnam præcedentis, & prandium sequentis diei. Tempus enim medium est horarum sexdecim, plus, minúsve. Quod tempus plus æquo satisfacit coctioni, & distributioni alimenti. Nisi fortè quædam corpora obiicias, quibus calor naturalis imbecillior non tam facilè suum facit officium. Sed generaliùs nos id totum pronuntiamus. Atque dum tantum temporis interest, præsertim si vitæ ratio satis moderata, & calor naturalis satis bonus est, siccantur fæces, calor naturalis augetur destitutus aliqua ex parte præsente pabulo, atque ita augetur, vt iam defectu alimenti se se augens, caloris contra naturam vim induat atque repræsentet. Id quod multis argumentis potest deprehendi. Melius cum aliis agitur, quibus aluus quotidie, aut bis die soluitur. Hinc enim multi arcentur ac fugantur morbi. Et qui cibis potuque frequenti vtuntur, non ad necessitatem, sed ad voluptatem, iis crebrò magis ac profusiùs aluus descendit. Vt videatur magis è re naturæ esse, temperantiæ limites parum egrediendo, paulò crebriore potulentorum & esculentorum vsu alui libertatem procurare, quàm strictiore ac religiosiore victus ratione densitatem adstrictionemque alui causari, dolorum iuxta ac morborum pa-

rentem. Nec tam ipsius necessitatis legibus obediendum, quin aliquando voluptatibus ipsis inseruias. Quod enim summus vir scripsit, *Corpora cùm purgare volueris, fluida facito*; Id non solùm in solennibus purgationibus tenendum sanciendumque est, verùm in quotidianis, & à natura institutis excrementorum euacuationibus. E cerebro mucus plerisque non exit quotidie mane, nisi aut præsumpto cibo, aut potu, aut aëre præhumectante, aut narium affusione aquæ humectatione. Pituita non facilè extunditur, priusquam arteriam re aliqua liquida præhumectaris. Vnde plebeij, & proletarij homines, quibus non tam curæ est, quomodo vitam in posterum sustentent, in diesque viuant, quàm vt quotidie manè lagenam, aut suum poculum vitreum vino impleant, in diemque viuant, vini albi aut alterius dragmis aliquot ebibitis, (verbũ enim eorum πολιτικὸν est) multam pituitam è pectore extussiunt adeò facilè, vt id eis sit magnum ad fugandos morbos remedium. Ita enim se facilè putant aduersus omnia incommoda aëris θωρηχθῆναι. Quod cùm ita sit, quemadmodum in procuranda quarumdam partium exoneratione aliquid sumi debet, quod fluidam lubricamque partem reddat: ita vt aluus aut quotidie, aut non ita tardè deijciat, cibo frequentiore corpus, atque adeò aluus ipsa proluenda est atque humectanda. Aut desinant lassas Medicorum aures ita crebris querelis infestare.

Fluida corpora reddẽda tum pharmacis, tum alimẽtis, & victu quotidiano.

Cur proletarij, & plebeij homines salubrius viuant, quã ij qui exactam vitæ legem seruant, & intra temperantiæ limites consistunt.

Notanda historia, quam D. Marescotius narrauit. Cuidam pugio pectori adactus fuerat: Ante tempus, nulla aut exigua facta per os & vulnus excretione, cicatrix inducta est. Dies aliquot visus est restitutus. Febris. Difficultas tussiendi, & spirandi. Potius de funere, quam de remedijs quæritur. Inito consilio, & ijs quæ præcesserant expensis, tandem inter quintam & sextam costam plaga facta est, pus eductum plurimum. Conualuit.

Historia.

Notandum quod contigit vxori D. Guillon quæstoris Regij. Illi dolor obortus est in mamma sinistra ab aliqua suppressione lactis, vt conijcere est. Tumor erat: Disparuit. Saltem nil foris eminebat. Non desijt dolere ea pars, quamuis nil foret conspicuum. Macrescebat in dies.

Nil proficiebat. Languebat. Palpitatio cordis insignis: Vnde ea oriretur, dubitabant. A liene repetebant illam. Accersitus D. Duretus mali originem altius repetit, & rimatur. Omnis palpitationis cardiacæ causam aut in oppressione, aut in excussione ponit. Illa est cùm malum in corde ipso est, aut circum cor. Vt cum nimia aqua inter pericardium creuit, aut cordi pericardium adhærescit. Hæc excussio cùm aliundè est. Aliqua erant argumenta mali non nascentis & orientis à liene. Sequebatur ergo vt in thorace, & corde causa mali foret. Tandem collectum est, parte interiore abscessum latêre, qui nisi aperiretur, mortem repentinam esset accersiturus. Contra multorum opinionem ea parte septicum admouetur. Actis aliqua ex parte cuniculis pus manauit multum. Miraculo conualuit. Initio huius libri consimilis est historia de puella, cui erat similis pulsatio in mamma sinistra.

Palpitationis cardiacæ causæ.

In vomitionibus sistendis aut sinendis multum à plerisque laboratur. Videtur enim eodem modo conari natura in euacuatione materiei, regionem ventriculi occupantis, quo & in ventre inferiore euacuando, aut in cerebro repurgando. Et quoniam molestus est vomitus, inclamatur post Medicos, vt omni arte sistant vomitum. At non nisi vitæ dispendio de vomitum compescente remedio decernitur. Vt enim aluum liquidam, & diarrhœam sistere sæpè exitiale est, ita quoque & vomitum. Et prudenter Medici faciunt, qui vomitum vomitu, secundùm Hippocratem, curant.

Vt in diarrhœa, ita in vomitionibus sistendis, aut sinendis magna cautio adhibenda.

Domina Brizart vidua satis docuit, quod dolores lateris, præsertim cùm ferè ad clauiculam pertinent, potius egent anacatharsi, quàm phlebotomia. Idem in Domino Sangermano, & in filia illustris Dominæ de sancto Amando obseruatum est.

Abbatis D. de Sauigny prompta solutio doloris nephritici detracto sanguine, pulsu pleno & magno; declarauit quod ad compescendum motum humorum, ad renes labrantes se se inclinantium, nil prius sit phlebotomiâ, quanquam affectus ipse, quatenus talis est, hoc remedium non exposcit. Sed Galenus in lib. de renum affectio-

Phlebotomia dolori nephritico confert.

nibus, hoc remedium valdè commendat.

Vxor Adriani Vallæi, tota febriculosa, cùm peperisset ægrè, in morbum incidit valdè grauem. Magna & aquarum & sanguinis fuit effusio. Clinica mulier, alimenti copia volens istam euacuationem compensare; febrem auxit, cruditates attulit, hincque speciem aliquam corruptionis. Octauo die cùm aluus satis liquida foret, datus est bolus ex conserua rosarum cum rhabarbaro: Hoc medicamento, humor biliosus, concauo hepatis conclusus dum motus est, tantum incendium, tantus calor apparuit, vt illa penè conflagrare videretur. Hinc aucta in dies febris, multa symptomata terrifica apparuerunt. Tandem post phlebotomiam vnam atque alteram, & purgationes satis frequentes restituta est. Docuit nos historia hæc, intempestiuam cibationem longorum morborum parentem esse.

Cibatio intempestiua morborum magnorum parens.

Quibus corpora compacta sunt, firma & solida, ijs dolores lateris sunt curatu difficiliores, & velint, nolint Medici, venæ sectio repetita non confert. Obstructio enim & spiraculorum cutis constipatio impedit, quo minus exhalet corpus. Præterea aëri frigido corpora sua exponunt, nec lecto se continere volunt. Id in multis ægrotantibus obseruaui.

Corpora firma, solida, compacta venæ sectionem non tolerant.

Ioanni Montpellier, Apparitori Regio, pustulæ quæ φλυζάκια dici possunt, certis temporibus: Hæc erumpere cœperunt ab eo tempore, quo febre quartana laborauit. Admirabiles sunt reliquiæ febrium quartanarum.

Reliquiæ febris quartanæ.

Nobilis vidua D. de Granville, per sex penè annos postquam febre quartana liberata est, eo ipso mense & tempore quo in istam febrem quartanam incidit, præludia quædam, & προφαινόμενα ipsius febris signa persentit, ac si in eam denuò esset casura. Et admirabilis mos fuit istius febris quartanæ. Paucæ admodum, aut nullæ similes vnquam obseruatæ sunt. De ea muliere primo libro.

Apud viduam Colot tonsoris vxor cuiusdam Latomi valdè succulenta in febrem incidit. Hæc de genere continuarum. Neglecta est ad dies octo. Pessimè cum ea

actum est. Nono die puncticulæ & maculæ, culicum morsibus similes: Comatosa affectio: Incontinentia vrinæ. Quærebamus an præsente isto comate agendum esset aliquid. Tremula, & in potibus substrepens, interijt. Prætermissa primis diebus occasio huius calamitatis fortè causa fuit.

Historia. Vxori Claudij du Four mirum quod contigit. Narrat tibiæ suæ, cùm deuolueretur genibus flexis, aciculam fortè infixam. Dolor parum quieuit. Deinde recruduit de nocte. Sæuissimus fuit. Multos menses durauit. Tandem signis collectum est os affectum esse. Ita erat. Pyroticum adhibitum, & emplastrum de ranis. Melius habuit. Nondum ossis particulę abscesserunt. Id fuit tale, quale à lue venerea fuisset.

Iuxta domum Adriani Vallęi mulier pleuritica præter opinionem interijt. Cessauit dolor lateris aliqua ex parte. Delira facta est. Interijt. Sputa erant biliosa, & corpus erat valdè solidum, & sanum videbatur. Et in ea ægra verum fuit, quod Hippocrates in Prorrhetico scripsit, "Lateris dolor ex sputis biliosis, si repente absque ratione "euanuerit, in furorem aguntur, part. 5. sect. 3. lib. 1. Prorrh.

Humorum cacoëthia lethales morbos parit. Mira est vis humoris morbos cõmittentis. Licèt enim multus humor crudus congestus sit, hic tamen morbum non facit, sed nescio quæ vis maligna, & virus quoddam. Declarat subita mutatio, & transitus morbi in alium. Item (quod notandum est) videmus morbos quosdam, vehementissimos & lethales creditos, quodam die critico, facto abscessu etiam paruo, aut dolore in crure oborto, aut in simili parte mitiores reddi. Quasi natura mirum in modum sit recreata excussa particula humoris maligni in partem aliquam. Id quod historia Ioannis Duteil docuit.

Ista vidua Ioannis Brizart dolebat circa primum intercostale. Pleuritin esse putabant. Metu maioris inflammationis sanguis detractus. Alij sæpius detraxissent. Nos obstinatè à phlebotomia abstinuimus. Incubuimus in ἀναχάθαρσιν. Conualuit. Temerè in doloribus ad costas sanguinem detrahere non oportet. Idem contigerat

filiæ

filiæ Dominæ de ſancto Amando : Idem Sangermano.

Quid quod videmus eos quibus pulſus validus eſt, magis ſæpè obnoxios morbis, alios quibus pulſus languidiuſculus, diutius ſæpè viuere. An quia maior reſiſtentia in ijs, quibus pulſus validior eſt? An quia pulſus iſte aliquando fallax eſt? Nam pleriſque ob motus animi præcipites, & ſatagendi ſtudium, in ſpiritibus habent conceptam veluti phlogoſin, propterea cæteris ſunt magis febriculoſi? An quia ſuis viribus fiſi plus edunt, & maiora in ſanitatem peccata committunt? An quia facile eſt decipi in pulſus vel firmitate, vel infirmitate? An quia in ijs quos infirmos iudicamus, pars aliqua eſt princeps, vt pote cor, quæ firma ſit & compacta; vnde pulſus non ita ſe ſe oſtentat? Vel potius dicemus, in ijs quibus vires ſunt imbecillæ, non ita validos eſſe motus, & humorum, & naturæ. Motus autem vis mutationum magnarum cauſa eſt, & ſubitarum tranſlationum de parte in partem. Niſi fortè dicamus, non eſſe æſtimandas vires ex mole. Contrà quibus pulſus debiles, & vires ſunt infirmæ, ij minùs ſunt de ſanitate ſua tuti, & minùs in commoda valetudinis peccant, vnde vulgare iſtud: *Vn pot feſlé dure plus qu'vn neuf.*

Quid? Non abs re fortaſſis αἱματοχόται illi, qui audacter ſanguinem detrahunt, obijciunt illud de nutricibus, quibus pueri plus quàm vncias ſex aut octo, plus minúſve lactis exugunt. Et tamen lac excrementum benignum eſt, ſpiritu plenum eſt, cur non vires tanta lactis ſuctione diſſipantur, quemadmodum frequenti ſanguinis detractione? Verùm longè diſpar ratio lactis & ſanguinis. Nam lactis materia ducitur quidem ad mammas, & ab ijs attrahitur. At ſanguis, aliarum partium futurus alimentum, attrahi tantùm videtur. Vt mirum non ſit, ſi multa copia eliciatur lac, nullo nutricis incommodo: Sanguis verò, non ita magna ducatur copia. Accedit quod paulatim lac ſugitur. *Euacuationis lactis & ſanguinis differentia.*

Mirum quomodo gibboſus iſte æger à febre continua, & dolore lateris euaſerit. Sexies detractus ſanguis. Incredibilis excretio materiei, & pituitæ putris qua offerti

erant pulmones. Sudores diaphoretici. Præter spem conualuit. Hinc patet, quod audacter sanguinem detrahere, & anacatharsin procurare confert.

Vxori D. de Brezé dolor insignis ponè aures. Parotis minatur. Quæritur an in hoc casu sæpius sanguinem detrahere bonum? Nam impedire ne ad suppuratum tendat, bonum est. Repellere nocet. Si vena secatur, & aliquid est egressum è vasis, & aliquid paratum est adhuc in partem fluere, retardamus suppuratum, refrigeratur, & crudescit materia. Sic occasio maiorum posthac dolorum datur. Contrà, si primo quoque tempore procuratur suppuratum (nisi fortè malum sit adeò leue, vt nec hinc, nec illinc periculũ impendeat) non ita multo sanguine detracto, curatio est & facilior, & breuior.

Vena sectio suppuratum retardat.

Idem D. Thiersault contigit. Nam in fœmore obortus tumor fortè suppurari prohibitus est purgatione, & phlebotomia. Et incredibile quantum negotij id attulerit.

Katharina Tiennette, laxato cerebro, & viribus omnibus in summa cacochymia intra viginti horas à specie quadam anginæ oppressa interijt. Malum neglexerat, nec tanti arbitrata est.

Iste honestus vir ad Diui Pauli ædem, cum primis diebus diligenter curatus esset (id est legitima remedia adhibita erant) dolore ad latus sinistrum oborto, & sanguine planè puro detracto, ferè salutem pollicebamur: sed corporis cacochymia, & febris exigua alleuatio, etiam tantum sanguinis detracto, spem nostram fefellit. Septimo die rudimenta erant coctionis. Nono sudor manauit: ac febris nihilo minor quoad illam, ad manum minor videbatur. Sudor aut potius mador toto corpore manauit vsque ad decimum septimum. Quod mirum fuit. Vrinæ boni quidem coloris, sed nil subsidens, & ne in medio quidem apparens habebat. Idem contigerat mercatori Antissiodorensi, de quo in primo tomo Consiliorum nostrorum. Nam sudor iste διαφορητικὸς per totum tempus sex aut septem dierum nullo profectu manauit. Interijt. Circa istum ægrum duo notare oportet. Prius est, quod

olim lue venerea laborauerat. Alterum est, de detractione sanguinis: An æquum est audacter sanguinem demere, quia putris apparet? Nam perturbatio id facit. Et quamdiu manet perturbatio, tamdiu manet & malus iste sanguinis color. Itaque errant fortè, qui inde occasionem sæpiùs detrahendi captant. Confusio enim & perturbatio in febribus sanguinem malum repræsentat, vnde sudoris eruptione defæcatur sanguis, & sublata ista perturbatione purus, si detrahatur, apparet. In quo plerique aberrare videntur. Dum falsa opinione impuritatis sanguinis, largiùs detrahitur, spirituum fit dissipatio, natura ab instituto reuocatur, & secretricis facultatis vires effœminantur. Nam etiam impurus sanguis spiritu viuifico abundat. Quid si etiam partes eo nutriantur? Vnde videmus multis etiam & sanis semper impurum sanguinem detrahi, & tamen viuunt sani: nisi quod in morbos celeriùs incidunt. Immò cùm aliquando animi gratia, & metu alicuius morbi, si sanguinem detrahi voluerunt, is etiamnum vitiosus est, & tamen sani viuunt; nomine sanitatis largiùs sumpto. Quod ad alterum attinet, quicunque lue venerea laboraucrunt, ijs consultiùs facienda medicina, & alexiteria nonnunquam sunt vsurpanda, quia residet semper aliquid veteris fermenti. Immò etiam leuia vulnera & vlcera sunt ægrè curabilia.

Quid quod in morbis quibusdam, vel etiam cùm non est commemorabilis morbus, vomitiones sunt frequentes, præsertim si quid estur aut bibitur, alioqui non vomitur? Id experta est lepida quædam Monialis, & innumeri alij. Id declarat irritationem oris ventriculi: Hæc autem & à quantitate, & à qualitate humoris est.

Vxor D. Vandolij cùm falsum germen (vt vocatur vulgò) excussisset, secuta est sanguinis immodica euacuatio, vt fieri solet, & vt annotauimus primo libro nostrarum Ephemeridon. Et, quod mirum magis, expurgata est quædam colluuies materiei albicantis, adeò tetri grauisque odoris, vt ei etiam valdè fastidiosa, & molesta esset. Quid hoc est? Idem in vxore D. Courtillier post aborsum vidimus. An illud est, quod Hippocrates in

Prorrhetico τὰ λευκὰ vocat?

Fontanus tumore inflammatorio testis dextri laborauit. Per penem paulò antè excreta fuerat quædam materia aut πυοειδὴς, aut χρυσοειδὴς. Gonorrhœam metuebamus. A renibus id fuit. Et curatus est.

In historia vxoris D. Malanij.

In primo tomo Consiliorum nostrorum annotauimus ex Hippocrate, turpem tristemque calamitatem esse, si eo ipso die, quo datum est medicamentum, aut vena secta, æger intereat. Itaque prudenter agendum est, ne commissi erroris culpa nos artemque nostram dedecoret.

ANNOTATIONES.

1. *Omnes quæ tum vagabantur destillationes, febrem habebant comitem, eamque non mediocrem. Tussis quæ tum infestabat, erat eiusmodi, vt conatus esset summus, & nil extussiretur, sed vomitus excitaretur, subuerso nimirum ventriculo; aut stillicidia sanguinis, vim passis cerebri venis, orirentur. Cessauerunt aliquot dies istæ molestiæ, sed circum mensem Iulium & Augustum acerbiores repetunt, & potius pueros adoriuntur. Quid hoc rei?*

2. *Non est dubium, quin pars thoracis recipiens partem materiei orgasmo incitatæ, inflammetur eodem modo, quo partes aliæ. Vnde pleuritis ea inflammatio propriè dicitur. Et ea translatio, maioris quantitatis humorum signum est. Vnde quibus est infra modum detractus sanguis isto præsente dolore, ij aut vi morbi perierunt, aut diutius ægrotauerunt. Nam & pars magis affligitur, & suppurati metus est. Id quod experientia patet.*

CONSTITVTIO ÆSTIVA

Anni Domini 1578.

IAM antè de æstatis initio dictum est. Sub finem æstatis iidem ferè morbi qui & antea viguerunt. Æstas flagrans & æstuosa fuit. Pueros quadrimestres, decimestres, & paulò adultiores febres adortæ sunt, quæ innumeros sustulerunt. Maximè ista solennis tussis, quæ *Quinta* seu *Quintana* vulgò dicitur, de qua antè dictum est. Huius grauia sunt symptomata. Pulmo ita irritatur, vt omni contentione nitens excutere id quod molestum est, nec admittat spiritum, nec vicissim facilè reddat. Intumescere videtur, & quasi strangulabundus æger medijs faucibus hærentes spiritus habet. Cur *Quinta* vulgò dicatur, dubio non caret. Quidam verbum fictitium esse putant per ὀνοματοποιΐαν, ab eo sono & strepitu, quem edunt ita tussientes. Alij non inde repetunt, sed vocari Latinè tussim *Quintanam* putant quòd certis horis repetat. Id quod experientia verum probat. Nam vacant ista tussiendi molestia aliquando horarum quatuor aut quinque spatio, deinde repetit iste tussiendi παροξυσμὸς, aliquando tam molestus, vt sanguis & per nares, & per os vi excernatur. Sæpissimè subuersio ventriculi contingit. Nondum quemque authorem legi, qui de ea tussi verba faceret.

In sequentibus probabiles istius vocis etymologias adduximus.

Ac dubitant an à capite, an à corpore ipsius pulmonis, an aliunde serum, aut ichor, aut ὀῤῥὸς, aut serina destillatio manare soleat. Videtur esse à pulmone ipso. Nam

plerosque vidimus ita tussientes, quibus post inanem conatum semiputris materia incredibili quantitate excreta est. Vt verisimile sit, eam materiam residem, & ibi collectam istius tussis causam esse. Alijs videtur esse à capite ipso, veluti liquefacto per quandam διάχυσιν, vt loquitur Hippocrates. Quid si aliundè? Nam commemorabiles duo sunt loci apud Galenum & Hippocratem, ex quibus elici possit demonstratio horum: Galenus in Epid. siccæ tussis causas assignans, statuit primam causam esse exasperationem gutturis, & faucium. Secundam, intemperiem instrumentorum respirationi seruientium. Tertiam, crassitiem humoris. Quartam, humoris tenuitatem. Deinde de humore tenui ita scripsit: Humor autem tenuis per guttur, & asperam arteriam delabens in pulmonem, φθάνει χεῖσθαι, id est, anteuertit fundi, ac diuidi, vel antè effunditur ac dispergitur (nam Interpres elegantem vocem φθάνει negligenter omisit) quàm à spiritu per tussim concitato excludatur. Quod Thasijs contigit, vtpote capite repleto ab austrino statu, & sic destillationem transmittente omnibus thoracis regionibus. Et ad part. 17. eiusdem lib.

Ad particul. 12 sect. 1. lib. 1. Epid.

Causa præcipua tussis siccæ & furibundæ.

Sect. 3. 6. Epid.

1. scripsit: Quæ destillationes capitis primùm homines raucos ac tussiculosos reddunt, nec tandem consistunt, hæ alteram tabis differentiam afferre solent: Duæ enim sunt eius differentiæ; vna est ex fluxionibus à capite, altera ex affectibus ipsius pulmonis, maximè post expuitionem sanguinis, potissimum vase rupto: Sæpenumerò verò fluxione impleto pulmone alia de causa ex partibus alijs, non ex capite: Quasi verò aliundè sit ῥεῦμα, quàm à capite.

2. Locus, meo iudicio, malè Latinus factus est, πολλάκις δὲ, ἢ ῥευματισθέντος τῦ πνεύμονος διά τινα ἄλλην αἰτίαν ἐκ μορίων ἑτέρων, οὐκ ἐκ τῆς ἐκ τῆς κεφαλῆς. Ego puto ῥευματίζεσθαι posse explicari, non destillatione affici, sed irrigari & repleri per quendam modum raptus à partibus internis, & per quandam σύντηξιν, id est, colliquationem partium vicinarum ipsi pulmoni, vel etiam proprij eius excrementi, quod fundi potest ac liquari. His conformiter idem Hippocrates scripsit: Erysipelas in pulmone fit, cùm sit nimiùm resiccatus ab ardore, à febribus, labore

Lib. 1. de morbis.

ac intemperie. Nam tunc plurimum sanguinis ad se trahit, maximè ex magnis venis. Hæ enim ipsi sunt vicinæ, & ipsi incumbunt; trahit enim tenuissimum ac debilissimum. Cùm traxit, febris ex eo fit acuta, tussis sicca, repletio in pectore, dolor acutus in anterioribus & posterioribus partibus, maxime circum spinam, nimirum magnis venis calefactis. Vomunt aliquando subcruentum, aliquando sublividum. Vomunt pituitam & bilem, & animo linquuntur. Quo loco explicat etiam naturam ipsius tussis molestissimæ, quæ *Quinta* appellatur. Et tussis siccæ occasio non à capite est, vt plerisque videtur; sed aliquando à pulmone ipso, aliquando à subiectis partibus. Quod fit à pulmone ipso, declarat ingens copia pituitæ putris, & semipurulentæ quæ extussitur: Nam si esset sola serina destillatio causa illius tussis permolestæ, quæ vulgò *Quinta* dicitur, non ea copia incredibilis materiei excluderetur. Quanquam non nego à capite aliquid defluere quod irritet. Quid enim impedit, quominùs eo modo se habeat materia in pulmone collecta, quo & ea materies quæ in ventre est? At quæ est in ventre, prout mouetur aliquando, ita tormina & punctiones alui excitat, dysenteriam, diarrhœam, exulcerationes leues: Ita quoque in pulmone irritat, pungit dum mouetur, & tussiculosos homines reddit, tusses veras excitat, & inane tussiendi desiderium. Quapropter errant qui ad caput tussis occasionem referunt. Vel potius ad id referetur, quod cum dormienti destillatio in pulmonem facta est, moram aliquam trahens acrimoniam maiorem acquisiuit. Deinde eo modo quo excitatur in cerebro sternutamentum, materia ista in pulmone tumultuatur, mouetur ac agitatur, vnde facultas partis irritata, tussim istam promouet. Cæterùm quod irritetur ῥευματισμὸς aliquis in pulmonem aliunde quàm à capite, declarat ingens copia materiei, quæ excernitur in suppurato à casu. Vix enim credat aliquis, quanta illius materiei copia euacuetur, quam non est credibile à capite manare, & tam citò ἐκπτυσθῆναι, sed alijs è partibus ad thoracicas partes affluit. Porrò incredibile dictu, quales & quantæ fuerint febres, quæ ador-

Hipp. videtur explicare naturam ipsius tussis, quæ Quinta appellatur.

3.

ſæ ſint eos, quos illa tuſſis vulgò dicta *Quinta* diuexarit; graues, vehementes, inordinatę & anxioſę fuerunt. Et licèt aluus fluat, vix mitigantur, immò ad quandam maciem & tabem ægros ducunt. Mirumque eſt, quod pueris multis qui ferinis iſtis deſtillationibus ſunt conflictati, ab iſtis intereundum fuit, & ijs excluſus eſt paulò ante mortem, aut pòſt humor viſu terribilis, ac ſi abſceſſus in cerebro fuiſſet. Alij interiêre cum ſumma difficultate ſpirandi, eáque terribili & immedicabili. Quæret quis, an pulmonis venæ poſſunt eſſe focus, & conceptaculum febrium iſtarum continuarum eſſentialium ? Poſſunt eſſe, ſi credere eſt Galeno, comm. in librum Epid. primum. Porrò vnum annotandum, quod obſeruauimus in eiuſmodi morbis, id eſt, & febre aſſidua, & tuſſi moleſta, quæ *Quinta* vocatur : corpus intumeſcit, deinde valdè extenuatur. Quod autem corpus intumeſcat, & coloratius reddatur in liquationibus iſtis, & fuſionibus pituitæ, docet Hippocrates lib. de morbis, & cur id fiat, docet. Item quod extenuatio poſtea contingat, idem Galenus docet in Epidemijs, dum explicat, cur Thaſij tuſſientes & catarrho acri, ferino & maligno ad extremam extenuationem adducerentur. Locus eſt valdè notandus, & diligenter legendus. Quanquam tumor & eleuatio ſeu inſufflatio cutis poteſt antecedere extenuationem ; quia extenuationem & contractionem cutis, laxitas ipſius præcedit Hippocrati.

Comm ad part. 73. ſectionis 1. lib. 1.

Initio lib. 2.

Calida deſtillationes extenuationem corpori afferunt.

Gal comm. ad part. 28. ſect. 1. lib. 1 Epid.

Iſte ſeruus D. de Villemor, Regij in camera computorum magiſtri, commemorabilem ſui hiſtoriam reliquit. Ex curru decidit, læſus eſt thorace, pręſertim dextra in parte. Dolores remedijs non ceſſerunt. Cogitabant de ſectione inter quintam & ſextam coſtam. Diuiſæ ſunt ſententię. Tandem vicit pars minor & periclitandi occaſionem captant ex deſperatis penè rebus. Applicatum cauterium. Fluxit per dies plus minus viginti aut viginti quinque materia ſanioſa ferè ad pintas quindecim, vt retulerunt Chirurgi. Conualuit.

Sectio Empyicis loco, & tempore eſt periclitanda.

Filiola D. Richer, & D. Roſe, & Ioannes Connart febre continua prehenſi ſunt cum tuſſi (quam *Quintam* vocant.)

cant.) Comites fuêre & tussis, & febris ad tabem vsque. Incredibilia fuerunt symptomata. Colliquatio penè illos contigit, iuxta id quod dictum est antè, nempe destillationes calidas & acres extenuationem corpori afferre. Præter spem conualuerunt.

Exempla de ferina destillatione, de qua paulò antè.

Iste Latomus in vico de la mortellerie conquestus est de dolore ad nothas costas, qua parte hepatis gibbum contingit. Dicebat se ea parte vim aliquam passum esse, vt contingit istis Latomis, dum graues lapides subleuant, aut loco dimouent. Nec tamen certus erat de læsionis & offensionis modo. Hinc cacochymus factus est. Et nobis ista cacochymia imposuit. Duodecies purgatus sena. Nunquam vidi medicamentum melius voto respondere. Secta vena quinquies. Alleuatio aliqua. Tamen designabat locum iam prædictum. Ego suadebam vt apertio fieret, quod tumor foras prominebat. Alijs visum non est. Tandem vi naturæ ruptus abscessus superiora petiuit. Quinque pelues intra triginta dies materiæ purulenta impleuit. Fœtens erat humor. Syncopæ graues. Incredibilia sunt quæ contigerunt. Tandem solum vertit, & penates patrios visere voluit. Illic tabefactus obijt.

Incertum remedium certæ desperationi præferendum.

Iste melancholicus D. Myronij amicus, dum de phlebotomia ageretur, narrauit se in summam virium imbecillitatem incidisse à phlebotomia, vno antè anno facta, & vix refici potuisse. Nos aliquantum id mouit. Et cùm videremus necessariò venam aperiendam, aperuimus. Religiosè sanguinem detrahebamus. Nondum pleno secundo vasculo cœpit aliquantum conuelli, & videbatur moriturus. Cùm ægri narrant se benè aut malè habere ex phlebotomijs, non est omninò fides deroganda. Testis Marefchalla Dubez.

Credendum sæpè est ægrotis ipsis de facilitate, aut difficultate in remedijs vsurpandis.

Vxori Ludouici Michel dolor implacabilis circa collum, & in occipite. Etiam minimo digitorum appressu, dolor sæuiebat. Secta arteria temporalis, & vena puppis. Applicatum parti dolenti cauterium. Melius multo habuit.

Applicatio cauterij capiti vtilis.

Nobilis mulier Dodyer fluxu sanguinis laborabat. Deliquia animi aderant. Medicus imprudens à vacuatione

Effusiones sanguinis in mulieribus,

Falsæ impregnationis sæpè signa sunt. esse putabat. At falsa erat impragnatio. Quoties repente mulieribus effusiones sanguinis adsunt, suspicari oportet de falso conceptu, quem natura abhorret. Id Domina Guerard docuit, de qua antè lib. 1. & sexcentæ aliæ, in quibus frustrà laboratum est in sistendo sanguine. Donec enim id quod contra naturam continetur, natura emoliatur ipsa, non is sistitur sanguis. Et grumi multi sanguinis excernuntur. Annotauit autem Hippocrates, melius *Lib. de genit. aut natura pueri.* esse grumosum sanguinem effundi, quàm omninò liquidum ac dissolutum. Ista ægra, de qua híc agitur, tametsi sanguinem supprimentia data essent, tamen non habuit melius, donec excussa fuisset res in vtero contenta. Id quod notandum, quia hic errari solet.

Minimè tutus pilularũ ex Mercurio vsus. Mulier quædam pilulis ex mercurio vsa fuerat ad reliquias luis propulsandas. Hinc ptyalismus, & tantus toto corpore ardor, vt metu mortis ob intemperiem, ad sũmè refrigerantia & humectantia concursum fuerit. Inde crusta vniuerso corpori inducta est, quæ ipsa integra, magna omnium admiratione, ablata est. Tergora veluti boum imposita esse videbantur. Adeò parum vsus tutus pilularum de argento viuo, quas tamen ab omni vetustate acceptas ferunt.

Hernia gentilitia. Procuratoris Domini Tolerom. familia habet aliquid συγγενές. Sexdecim liberos ex vxore suscepit. Omnibus ferè, aut maiori parti Hernia fuit familiaris recens natis. Ad quintum aut septimum annum durat ea infirmitas. Exacto anno septimo nil amplius tale apparet. An quia relaxatio peritonæi ipsa per se sanatur? Sic cùm matres queruntur de hernijs puerorum, non est cur tantopere in hoc curando laboremus. Natura enim est Medicus.

Venarum varicosarum apertio tuta. Vxor I. de Boudenier, & D. du Mesnil memorabile quid præstiterunt. Illi in venis varicosis sanguis est collectus, fusæ pici similis. Et cùm dolores essent, consilio quorumdam detractus est, magna copia, sanguis atramento similis. Ac postea illi optimè cessit. Alteri audio sanguinem nigrum ita concreuisse in iugularibus venis, vt carbones illic impacti crederentur. Vbi venæ varicosæ tur-

gent, euacuatio ista particularis proficit plurimum.

D. de Claigny Canonicus Parisiensis velut leucophlegmaticus erat. Lapidosus mortuus est. An lapidosi ita fieri possunt? Ita. Nam Fernelius annotauit suppressionem & regurgitationem cuiusdam materiei purulentæ à renibus ad venosum genus, id genus symptomatis inducere potuisse. *Cap. 12. lib. 6. de morb. & sympt.*

Vxor D. Godet interijt longo morbo. Mirum fuit, quod illi contigit. In ventre & abdomine apparebant durities tamquam gongronæ, magnitudine castaneam & duritia referentes. Vnde id ortum habuerit, ignorabant. Id dicebant similitudinem referre eius rei, quę in lecti apparatu dicitur, *vn lodier.*

Vxori D. de la Trousse in ipsis excrementis alui lapilli sunt deprehensi. Quærebant an à cysti fellis venissent, an in ipsis intestinis concreuissent, & quomodo. D. Fernelius multa his similia se obseruauisse fatetur. *Lapidosa diarrhœa.*

D. Bordier, qui annos duos penè integros aluinis symptomatis discruciatus est, & doloribus ad regionem ventriculi incredibilibus, mortuus est tandem. Cùm aluus diu antè fluxisset, dolores isti cessauerant, qui declarabant & collectionem tetri humoris, & perennem generationem. Venenum propinatum esse putabant. Aperto cadauere, inuentum est hepar planè albicans, & semiputre. Cartilago xiphoides induruerat valdè, & inferiore sui parte eminebat. Vnde credibile aliquid contulisse ad istum excitandum dolorem. Maximè dolores erant nocturni. Nullis remedijs alleuatus est. Pridie quàm moreretur, per os excreuit atrabilarium sanguinem. Hîc veritas Aphorism. 23. lib. 4. deprehensa est. Quibus ex morbis acutis aut diuturnis, vel ex vulneribus, siue quouis « alio modo extenuatis atra bilis, siue vti sanguis niger in- « fra exierit, postridie moriuntur. «

Filius D. Conart populari illa tussi, quæ *Quinta* vocatur, laborabat. Febris continua. Incredibilis pituitæ putris copia è pulmone tussi educta est. Mirum non est, si vi talis tussis pueri nequeuntes expectorare intereant. *Quinta tussis.*

Nam opprimuntur materiei & copia, & qualitate peccantis pondere.

Vxor D. Dodyer à multis mensibus dolores sentiebat in ventre: Alij vterinum quid, alij mesaraicum crediderunt. Institutus syrupus ex agarico, & foliculis. Multum & vehementer repurgata conualuit. In eiusmodi doloribus audacter purgandum est, nec dolores sunt blandiendi.

Frater vxoris D. Baillon febre non apparente tenebatur. τὴν γλῶσσαν ἀκρατής, quod melancholicum esse scripsit Hippocrates. Taciturnus. Sitibundus. Comatosus & aliquantum lethargicus factus est. Ingens capitis calor. Mortuus. Venæ sublato cranio apparent plenæ sanguine melancholico. Magna satis aquæ limpidæ quantitas in ventriculis reperta est. An id occasio mortis esse potuit?

Quintana tussis. Filiola D. Sangermani *Quintana* tussi laborabat. Visa est conualuisse. Recruduit morbus. Ante obitum excreta est è cerebro per nares materia latentis abscessus. Annotauimus paulò antè multis id contigisse tussi populari afflictis, vt filio sororis Philiberti Santueil. An non id ferinæ destillationis occasio esse potuit?

Seruo D. Myron dicenti phlebotomiam sibi semper molestam esse, & nonnihil afferre formidolosum, secta vena est, ad duo vasa sanguis demptus. Horruit, delirauit. Mori videbatur. An non quia nondum erat purgatus diligenter? D. Palmarius existimat corpore impuro, præsertim circum os ventriculi & simum hepatis, detractionem sanguinis hæc terrifica afferre symptomata. Hoc fortasse non caret ratione. Nam cùm repurgata est diligenter pars illa superior, tunc & tutius, & sine magno symptomate demitur sanguis. Quamobrem Medicus aliquando credere debet ægris, vt vel secando venam, vel dando pharmacum restrictior & cautior sit. Idem contigit seruo D. de Soulcy, I. Blanche: Incepit conuelli post mediocrem detractionem sanguinis.

Sorori Dominæ de Granville fluxio in brachium. Nul-

lis alleuabatur remedijs. Ingrauescebat malum. Datum decoctum sudorificum bis. Conualuit. An non idem in eiusmodi defluxionibus faciendum?

I. de Hanssy, post speciem doloris colici in regione hepatis, dolor oboritur sine febre, saltem non manifesta. Fortè videbatur consentaneum, quod dolor leuaretur, si febris superueniret, per Aphorism. Hippocr. de dolore hypochondrij sine febre. Et peccatur contra eum Aphorismum sæpè. Sectâ bis venâ, & dato pharmaco sæpius, conualuit. Credo quod ab orgasmo materiei biliosæ circum concauum, & gibbum hepatis dolor obortus est. Idem vetulę Damisellæ Le voys olim seruæ contigit. Dolorem colicum esse credebant. Pro desperata erat. Sectâ venâ bis, & prouocata aluo conualuit. Audendum est aliquid, præsertim arte dictante & ratione.

In Hieremia Tonsoris seruo multa obseruanda fuerunt. Primùm erat lentiginosus, & rufus. Ea corpora tetra quadam bile abundant. Et qui humor dominatur, & morbum facit, vix coctionem admittit. Sedari non potuit febris. Hemicraniæ erat obnoxius. Eius ergò guaiaco vsus fuerat. Et decoctum hoc siccitatem, & squalorem summam induxerat. Febris assidua. Vndecimo die dysenteria à praui bile. Non est alleuatus. Macruit omninò. Et tandem in maciem adductus ad diem 24. interijt. Pulmones sunt deprehensi putres. Intestinorum corpus vitiatum erat. *Corpora ruforum, & lentiginosorū tetra bile abundant.*

Imbalis virgo insigniter febricitauit. Cum fœdis coloribus laboret, in eius sanguinis massa virus est quoddam. Quarto die menses erumpunt. Omnia deteriora fiunt. Omittitur phlebotomia. Deinde omissæ illius nos pœnitet. Tandem quinto aut sexto die aperitur vena. Proficit detractio sanguinis. Scire oportet, quod si febris non frangitur erumpentibus mensibus, non est differenda phlebotomia; sed statim ea facta danda sunt apozemata cientia menses. *Præceptum therapeuticum.*

Filiola Damisellæ du Buy vndecimo febris die interijt. Repertus lapis in renibus. Vomebat frequenter. Cùm vomunt sæpè, & contorquent corpus pueri, loco non con- *Vomitus frequentes nephriticis.*

sistentes, de nephritide coniectura esse debet. Et fomenta ad renes applicabis. Quod notandum, vt prudentia Medici infantium imbecillitati, & infantiæ (vt ita dicam) humaniter succurrat.

Mulieris imprudentia ægrum peremit.

Honestus vir crassus, & succulentus febre capitur. Dolet regionem hepatis. Datur medicamentum. Secatur vena. Dum visitur à Medicis, consulunt vt iteratò mittatur sanguis, & sequenti die purgaretur. Imprudens mulier omnia peruertit. Nam differtur phlebotomia in sequens matutinum hora septima. Detrahuntur tria sanguinis vasa. Insciens Pharmacopœus eorum quæ gesta erant, dat medicamentum. Vires dissoluuntur. Dolor ascendit paulò altiùs. ῥέγχος. Sequenti die mors. Imprudentia eorum qui assidebant ægro, eum præcipitauit. Nam morbus erat sanabilis.

Ptyalismi perpetui causa hydrargyri litus.

Obseruatione dignum est, Nobili cuidam viro hydrargyri litum ptyalismi perennitatem attulisse.

Humores interdum veneni naturã adæquant.

Vxor Claudij Bombard repentè in leipothymiam incidit. Sequenti die mente mota est. Opportuna est tetræ destillationi in genam sinistram. Erat quoque quædam anxietas, & ægritudo. Ad se redijt adiuta remedijs. Παίδα παρωξύνθη. Tamen restituta est. Mirum quomodo venenatus humor in nobis generetur; tam citò mentem percellens.

Ioannes la Ville cùm de dysuria quereretur, nec non vnà cum vrinis pituitam veluti in capillos ductam excerneret, immò mictio esset sæpè cruenta, de calculo opinio fuit. Catheter immissus. Lapis non deprehensus. Vsu blandorum medicamentorum & hydromelitis assiduo sanatus est. Vinum album frequentissimè in pastibus bibebat. Quæ causa fuit traducti in vias vrinarias phlegmatis.

Vermes etiã in adultis terrifica excitant symptomata.

Castilius Mercator febre continua laborabat. Apparuerunt symptomata terrifica, præter rationem & morem febris. Manebat velut caroticus aut comatosus. Desperata omnia. Medici nesciebant quò referrent causam tam sæuorum symptomaton. Vocatus Gorræus, quo iudicio valebat, præsensit id à vermibus fieri. Contra vermes pu-

gnatum. Cessauerunt ea symptomata. Etiam in viris suspicari oportet de vermibus, vt in pueris.

Faber tignarius ex alto in sinciput incidit: Læsum erat os & fissum. Capitur consilium de admouendo modiolo. Admotus est. Media tantum sui parte os erat fissum. Itaque licèt trepanum non fuisset vsurpatum, nil perinde erat periculi. Et tamen quis quærat: nonne & ratione interioris cuiusdam contusionis caput fuit aperiendum? Fortassis. Et tamen ob ea incommoda quæ ossis apertionem sequi possunt, maturius consilium capi debet, cùm agitur de trepano. Et nostri Chirurgi vt aliquid agere videantur, satis facilè id vsurpant remedij.

Multis difficultas fuit vrinæ, quod corpus vesicę aut crassius fuerit, aut quod multa pituita corpori vesicæ adhæserit, vnde aliqua ex parte occupata fuerit capacitas ipsius vesicæ, & sic pauca vrina contenta fuit. Id verò vitij maximè iis contigit, quibus carnositas aliqua in vrethra fuerit. Nam tenuior & subtilior pars materiei excreta fuit per penem: crassior verò remansit, quæ obhærescens id symptoma attulerit. Et huius dysuriæ, & breuis mictionis causa ignoratur. Id Domino Le Veau contigit. Medici putabant esse calculum aut resolutionem aliquam. Et id nisi diligenter animaduertitur, datur occasio generationi lapidis vtendo diureticis, & perperam falsa calculi opinione vtimur ijs, quæ frangunt calculum, cum dysuria à vetere carnositate fortasse fuerit.

Dysuria à vetere carnositate calculi opinionem facit.

Misellus iste Bidaut, qui carcere nouem annos conclusus fuit, vlcere tibiæ infestabatur, herniosus quoque erat. Vlcus consanuit. Aliquot pòst diebus cùm è lecto micturus surrexisset, concidit ob deliquium animi. A casu febris. Facta est singultiens febris aut ob casum, aut ob ramicem, aut suppressum malignum serum ab antiquo vlcere. Septimo die interijt singultiens. Notandus iste morbus.

An verum illud quod vulgò iactatur, morbos qui adoriuntur puerperas, siue in puerperio ipso, siue quamdiu veluti spectacula vulgi, in lecto decumbunt, aut ægrè solui, aut præcipites dare ægras in periculum. Et nos vi-

An morbi qui adoriuntur puerperas, periculosi, vt vulgò creditur.

dimus plerasque de catarrho, aut dolore capitis, aut tinnitu aurium post puerperium, aut tempore puerperij incidente, conquerentes, quæ idcirco sibi malum immedicabile & esse, & videri crederent, quod ea occasione natum foret. An id verum est?

D. de Longueire dolore capitis periodico vexabatur, quomodo & plerosque alios laborauisse obseruauimus. Magna alui subductione, & sanguinis detractione liberatus est. Iuuit quoque & cataplasma anodynum ex mica panis.

Filiolus D. Coiffart tumorem quendam vagabundum patiebatur. Tandem pedes appetiuit. Nutrix litu discutere voluit. Superiora petiuit. Febris, difficultas spirandi, mors. Hippocrates libro de aëre, & locis, meminit hydropis testium in pueris recens natis, ob vsum aquarum crudarum. Hic morbus aliquid affine habet. An non si flatus iste ad imas erumpit partes, hic cohibendus est?

Nobili viro sursum sanguis vomitu exclusus est satis floridus; deorsum, qualis pix. Defectiones animi. Et tamen conualuit, præter Aphorismi authoritatem.

Si retinentur menses, & febris oboritur, an non sectio venæ in poplite, aut malleolo facienda? Tamen vulgò secatur vena in gibbero. An non id præter rationem est?

Castilij seruo febris oborta, dolor incredibilis ad sinistram colli partem, ad humerum vsque pertinens. De phlebotomia consulebatur. Videbatur ex opposito potius facienda metu attractionis in partem. Contrà factum est. Statim est alleuatus. Detractus est vitiosus sanguis. Fortè id non imitandum. Quanquam ex opposito latere parum confert.

Vxor Domini Dhierres quo die nupsit, ex retentione vrinæ præ pudore grauissimè habuit. Dolor enim ad vesicam & vterum pertinebat, & stranguria fuit. Magna inflammationis suspicio fuit. Tamen malum intra dolorem fuit, vt Celsus loquitur. Venæ sectione curationem recepit.

Malum esse intra dolorē.

D. Delaulbe

D. Delaulbe maximus natu dies aliquot impurgatus, ægrotabat. Febris aſſidua. Delirabat perpetuò, ſed eius deſipientia intra verba erat. Videbatur animam agere. Tamen multùm purgauimus illum, & cacochymiam exegimus. Liberatus eſt. Non oportet terreri metu infirmitatis, cùm ea potius à copia, aut cacochymia humoris pendet, quàm ab inanitione.

Infirmitas cùm à plethora & cacochymia, tum ab inanitione.

Domina Dubois febre aſſidua laborabat, cum dolore paulò ſupra hypochondrium dextrum. Inuaſio morbi fuit terrifica. Menſes ſuppreſſi. Suppreſſum & ſanatum vetus in tibia vlcus. Ignorabant tamen Medici. Victa malo ars noſtra fuit. Fortè ſi ſuppreſſionis virulentæ materiæ ex vlcere manantis ratio habita fuiſſet, non ita oppreſſa & extincta fuiſſet. An non reſerare tibiam oportuiſſet, & emiſſarium facere? 4.

Antiquæ vlcera ad cicatricem adducta admoto ruptorio aperienda.

Quæſtio eſt, an non tutò in angina, conclamatis omnibus, in gutture foris ſectio fieri poſſit? Periculoſum id quidem. Sed dummodò id fiat à perito artifice, qui norit neruos recurrentes vitare, id periculo vacat. Certam autem ſalutem pollicetur. Satius enim eſt anceps tentare remedium, quàm nullum. Et fortaſſis hoc omittitur præſidium magno ægrotantium incommodo. Fortaſſis idem & in pleuritide factitari poteſt inter quintam & ſextam coſtam. Exigua enim puris euacuatio magna affert commoda mortalibus.

Venarum gutturis apertio anginæ prodeſt.

In morbis malignis potius in alterationem per alexipharmaca incumbendum videtur, quàm in euacuationem. At dicet quiſpiam, videmus ijs qui laborant febribus malignis, & morbis id genus, vrinæ magnam contingere excretionem, aluum multis & bilioſis ferri excrementis, morbo præſertim ad criſin eunte; idque eodem modo fieri, quo videmus in alijs morbis euenire, in quibus ſimplex putredo vitium facit. At dicendum ſciendumque eſt, eam quæ contingit excretionem, non tam moliendam eſſe, quàm naturæ opitulandum, & oppugnandæ malignæ qualitati ſtudendum. Tales enim humores, etſi fortaſſis ſunt eius qualitatis participes; hi tamen non tam per ſe ipſi morbum alunt fouentque, quàm extranea quædam

Maligni morbi egent alteratione, potius quàm euacuatione.

putredo, & qualitas maligna ordinariam putredinem sua malignitate superans. Sic agendum primùm cum maligna qualitate. Deinde cùm fracta domitaque fuerit, cum humoribus agendum. At dices, vt in lue venerea multa tentatur excretio per cutim & aluum, licèt potius luis venenum qualitate infestet, quoniam coëffunditur humor bonus fouens, tanquam subiectum, istud virus; sic in morbis malignis fieri debet. Quanquam credo à multis grauiter peccari. Et non abs re Hippocr. τὸ θεῖον in morbis obseruandum putauit. Id est, videndum esse Medico; num præter humorum solitam putredinem, sit aliquid quod propter putredinis excellentiam aliam curandi rationem postulet. Est enim vbi vacuare & coquere oportet, est vbi alterare oportet, id est, oppugnare alexiterio. Si enim insignis aliqua fit euacuatio, vbi in virium robur & qualitatis malignæ euictionem incumbere oportet, hîc grauiter peccatur, & in perniciem ægri struuntur insidiæ. At difficilè cognoscitur ea maligna qualitas. Difficile quidem. Sed vitalis facultatis status id facilè indicat. Quanquam qui morbi oppressionem causam sui agnoscunt, aut in quibus bilis tumultum facit, osculumque ventriculi infestat, sæpè similitudine symptomatum nobis imponunt. Hîc autem experientissimorum expectatur iudicium.

Bilis os ventriculi infestans vitalis facultatis robur infringit, vt maligna qualitas.

Suppressio menstruorum etiam trium aut quatuor dierum molesta est; in conceptu saltem cùm infans fruitur, non est. A partu lochiorum suppressio statim necat. Quid id rei? Quia aliquando humor regitur, aliquando non regitur. Idem de corporum nostrorum humoribus dici potest. Nam quid est, quod quibusdam si semel aluus supprimatur, aut nisi sæpè purgentur, tam grauia eueniant symptomata, alijs non? Quia humores habent aliquid ἄπεπτον & naturæ contrarium. Vnde quibus in humore est quædam qualitas salsa, nitrosa, aut similis generis, ijs leui de causa inhorrescunt, & febricitant, aut destillationibus sunt ferinis obnoxij. Contrà, quibus humores sunt magis morati & mansueti, ij non tam facilè in morbos incidunt, nisi grauiter in victu deliquerint.

Suppressio lochiorum deterior menstrũ suppress. & cur.

Cuidam vulnerato ad nothas costas splen foris appa-

ruit. Ignorabat tonsor splenem esse. Intumuit valdè, & vitium contraxit. Alter venit audacior, qui secuit prius superiore parte ligatum. Conualuit æger. Est.ne igitur splen tam necessarius?

Vulnera splenis non lethalia.

Dominus de Villeneufue in expeditione contra Flandros instituta, catapultæ ictu circa tempus dextrum læsus est insigniter. Effractum os partim temporis dextri, partim frontis. Occalluit tandem pars longo pòst tempore. Cùm Londinum venisset, speciem quandam pareseos in parte eadem, nimirum in brachio pati visus est. Tandem venit Lutetiam. Sexagesimus aut septuagesimus dies exactus erat, vt planè restitutus & securus videretur. Cùm vino venerique paulùm indulgere vellet, dolor in veteris vulneris loca obortus est. Intolerabilis erat. Inquies, vigiliæ, dolor lancinans, leuia deliria intra verba solùm. Febris assidua. Omnibus prouisum remedijs. Denuò aperta cicatrix. Nil profectum. Dolor mox in parte antiqua sæuiebat, mox in alteram partem, velut desultorius, redibat. Comatosus factus. Mors. Aperto cranio, nescio quæ sanies, sed exigua, in parte in qua dolor fixus videbatur, apparuit. Sed in cerebri penetralibus abscessus erat, à quo credibile manauisse saniem, tam sæui doloris parentem.

Capitis vulnera etiam leuia non negligenda.

Claudij du Four pulmonici notanda historia. Cùm pulmonis morbo antiquo alui profluuium dysentericum successisset, pulsus inæqualis, intercisus, mox dicrotus, mox intermittens deprehensus est. Diu admodum perseuerauerunt ista. Tandem ad suam æqualitatem redijt, sed frequentior & minor erat. Paulo pòst interijt. Adeò de pulsu iudicare est difficile.

Admirabile quod contigit vxori Maclouij. Primùm dolores colici. Deinde nephritici. Vomitiones. Febris assidua. Tandem mictio cruenta, sanguine multo nimirum effuso, apparuit. Diutissimè perseuerauit. Sex aut septem septimanas laborauit. Tandem tota tabefacta interijt. Nullum lapidem excreuit. An id nephriticum fuit?

Filiola D. de Creuey, vtroque parente orta calidis

visceribus prædito, etiam dum sana est, singulis penè mensibus diem vnum febricitat satis insigniter. Id latentis cuiusdam vitij inexplicabilis signum est. Lutetiæ eodem modo affecta visa est. Febris perseuerauit. Inclinatio & propensitas in somnum. Rubor genarum summus. Exanthematon suspicio erat, aut peripneumoniæ metus. De salute desperabatur. Conualuit præter spem. Sic præcipitanter de morbis pręsagire non oportet.

Sectio inter anularem, & digitum minimum quartanam soluit.

Sectio inter anularem, & minimum digitum ab antiquis credita est febrem quartanam soluere. Quædam mulier septem iam menses quartanaria fuerat. Masilij Medici consilio secta est vena, detractusque satis copiosè sanguis. Febris iugulata est. Sed annum ferè vnum manus tota, veluti liuefacta, mansit. Eadem asseruit cuidam nobili verò sibi noto idem contigisse.

Admirabiles vires seri & flatus.

In re quaque, siue ea nutriat, siue dolorem excitet, siue morbum faciat, nosse oportet aliquid esse tenue; siue sit ὀῤῥὸς, siue flatus, seu vapor aut exhalatio; siue quid aliud vix sub sensum cadens, quod tantas habeat vires. Id quod primùm in doloribus capitis à solo odore cernere est. Nam quid illud est, quod sola exhalatio è rosa exhalans catarrhum cieat, & moschi odor tantoperè lædat? Et tamen aromata dicuntur cerebrum roborare, & ei dicant operam suam. Præterea, in febribus quid illud est, quod lassitudinem tantam, & membrorum confractionem quandam afferat initio paroxysmorum, & quod tribus pòst horis, post luctam naturę cum ea re; discussum omnium dolorum sedationem affert? Non est credibile molem esse humoris, sed qualitatem nescio quam, quæ non desinit naturæ molesta esse, donec eius vi domita fractaque fuerit. Indicat & id vigor febris; vigor doloris hemicranici, pulsus & calor auctus est. Victo superatoque aut humore tenui, aut ichore, aut re alia consimili, ista omnis seditio sedatur. In nutritione quoque ipsa, vapor benignus, aut tantillum vini, aut paucum panis sępè naturæ facit satis. Et licèt multùm adsit humoris, idipsum natura tanquam alimentum non reputat, sed tanquam excrementum. Sic statuere oportet, siue in nutritione, siue

in doloris generatione, aut in morbis aliquid esse tenue, quod tantas vires habeat, vt non abs re excitati fuerint Medici πνευματικοὶ, qui tantùm flatui & simili rei tribuerunt, vt omnes morbos, & symptomata penè ab ijs repetiuerint.

Et quod magis mirum est, qualitas propria humorum tenenda est. Quid enim est, quod quidam domiti sint, alij indomiti? Alij chæradas in quibusdam generent, alij cancros, epilepsiam alij, arthrîtin alij. Id tenendum exactè, vt de remedijs certum sit. Obseruatum est quibusdam obortos dolores fuisse non admodum acerbos, aliàs acerbos, qui vagi fuerint, nec certâ sede morati fuerint: post tempus aliquod tandem desierunt in partem aliquam, & tuberculo, cicer magnitudine non superante, ibi relicto tandem reliquas partes reliquêre. Sed tuberculum illud aut cancrum minabatur, aut aliquid simile. Adeò difficilis est morborum cognitio, difficilior sæpè curatio.

Humorum qualitas propria cognoscenda.

Difficilis morborum cognitio, difficiliorque curatio.

Admirabile quod contigit Ioanni Regnard mercium venditori. Obortus est dolor fœmoris & tibiæ. Is satis erat tolerabilis. Pugnatum est lenientibus & paregoricis. Vomitiones aderant. Deinde earundem partium stupor contigit. A stupore sensus deperditio, vt ne impacta acus dolorem moueret. Defectiones animi frequentes. Mors. Vnde hoc? Similis penè historia obseruata est antè.

Socrus D. Passart Medici frequenter colico dolore tenebatur, eóque valdè crudeli. Ad hepar illud referebant. Ea videbatur mœsta perpetuò, nec ridere poterat. Tandem incidit in febrem continuam. Dolor totam partem dextram penè occupabat. Ab iecore omninò id esse autumabant. Nulla re iuuari potuit. Nono icterus χαλωρὸς. Mors. Aperto cadauere cystis fellis lapillis plena reperta est. Hepar albicans. Adhærescebat contumaciter diaphragmati, vt hinc auelli non potuerit. Item pulmonis pars dextra adhærebat. Superiùs annotauimus de quodam nomine Bordier, cui colicus dolor per duos penè annos perseuerauit. Hepar albicantius deprehensum

Cystis fellis lapillis plena.

est. Sic serum nescio quod tetrum nascitur, quod istos excitat dolores.

Mulieres nostrates hoc in ore habent, recens natos blando suo halitu efficere, vt nutricibus lac abundet. Immò si nutricibus duorum annorum dentur, non modò lac, vt aiunt, renouare, sed etiam ijs conceptum accelerare. Cur id fiat, & an verum sit videatur.

Ad verrucas sanguinem leporis Dioscorides commendat.

Ad verrucas, aiunt, iuuare plurimum excipere sanguinem animalis recens iugulati, & sinere eum sanguinem concrescere, idque sæpiùs repetere. Experiendum est, deinde causa eius inuestiganda.

Quidam interijt tertio die phreniticus, non vi phrenitidis, sed vi & qualitate succorum virulentorum.

Quidam annos natus 25. cœpit febricitare. Sequenti die ad Medicum ventum est, qui remedia præscriberet. Is solo clysmate contentus fuit, ne humores citatos magis commoueret. A meridie voluit æger sibi venam aperiri. Id factum est inconsulto Medico. A detracto sanguine paulò pòst mente motus est, & desipuit. Vix contineri potuit. Ad se non redijt. Quatuor pòst horis interijt. Nescitur quò tam subitæ mortis occasio sit referenda. Hippocrates quidem in Epidemijs de Halicarnassensi narrat, qui cùm iam ætatis grandis esset, & hyems quoque esset, propter auris dolorem detractionem sanguinis sustinuit. Facta non est suppuratio, & phreniticus factus est. Quodam in loco annotauimus de duobus, quibus cùm paulò plus sanguinis detractum esset quàm par esset, statim à detracto sanguine delirauerunt. Sic in eo remedio vsurpando cautos esse oportet, nec ita, vt ferè fit, liberales.

7. Epid.

Refrigerantia nocent doloribus capitis cum febre.

In doloribus capitis, præsertim cum febre, etsi magna vis febris, impressionem facit in capite; cauendum ab ijs, quæ multum refrigerant, vt ab anacollematis & populeone. Si enim mador aut sudor manans dolorem aut minuit, aut sedat, quis dubitat quominus refrigerantia & repercutientia adhibita, difflatu materiam prohibentia, noceant plurimùm?

Quibus vrina acris & mordax, qui sicci squalidíque sunt, nec non temperamento bilioso, ijs maxima ex par-

te arenulæ in vrinis apparent. Hæ autem sunt veluti particulę humoris biliosi & salsi in sabulum conuersæ & concretæ. Et tamen eiusmodi acrimoniæ quædam est opportunitas. Nam detersio magna fit, & si quid glutinosum est medijs hærens vijs, id veluti destringitur ac diluitur. Contrà, si vrina non ita acris, lentescit facilè ac pituitescit. Et vt concedam non ita facilè in arenulas cogi, faciliùs obducendæ pituitæ & cogendæ dat occasionem. Notandum id.

Nunquid illud fortè verum est, quod experientia aut verum, aut probabile comperitur? Nimirum eas mulieres, quæ diu nutrices fuerunt, grauibus aut morbis posteà opportunas, aut debiles viuere, aut fluxui muliebri obnoxias. Atque id præsertim contingere, si aut delicatiores aut debiliores extiterint. In ijs enim facilis est humorum liquatio, & partium excipientium idoneitas. Id quod cuidam vetulæ contigit. Hæc adeò lacte exuberabat, vt diu tres infantes lactauerit. Hinc vasorum inanitio & infirmitas consequi potuit.

Quæ nutrices diu fuerunt, debiles existunt, aut fluxui muliebri opportunæ.

Si natura in parte quapiam in quam humor influxit, suppurationem vult moliri, si dolor, si inflammatio, an sectione venæ, & purgatione ab eo instituto natura reuocanda? An non purgandum vacuandumque (non quod materiam quę influxit amoliri consilium sit) ne vi doloris & imbecillitatis partis pars aggrauetur obruaturque magis? An non sinendum totum naturæ? An non (quod verum esse quidam asseuerant) natura suppurationem promouet, licèt detractio sanguinis, aut euacuatio aliqua pręcesserit? Quasi verò nil sit quod naturam ab eo instituto remouere queat? Id Medicis plurimùm dat negotij.

Venæ sectio, & purgatio suppurationem non impediunt.

An verum quod vulgus mulierum iactat, morbos eos qui aggrediuntur enixas, & eo tempore quo decumbunt, aut θανασίμους, aut δυσκείτους, aut δυσανιάτους. Probabiles multæ rationes hinc illinc adduci possunt.

Quid illud est, quod quidam iuuenilibus annis suis morbosi viuant, & valetudinarij: contrà quo magis ætate, & annis processerint, eò ægriùs de valetudinis firmæ gra-

du deijciantur? Id quod viduæ D. Hureau contigit, & alijs innumeris.

ANNOTATIONES.

1. *Nam ait alio loco Galenus; Tabes maximè consequitur eas à capite destillationes, quæ vocis vitium afferunt.*

2. *Vnde initio paroxysmorum in febribus tusses excitantur, non tam à capite labente materia, quàm à partibus subiectis. Vnde non parui refert scire, vnde fit tussis. Aliunde enim quàm à capite repetenda est.*

3. *Quidam affirmat legisse se apud quendam authorem nomen illud,* Quintæ *vel* Quintanæ tussis. *Cuius nominis ratio vix reddi potest. Alij dicunt vocari* Quintam, *quod redeat quinta quaque hora, aut circum circa (est enim numerus certus pro incerto.) Vnde nomen traductum ad eos, qui molesti sunt, & infensi alijs per certa quædam interualla, & vocant,* hommes quinteux. *Alij à Musicis hoc desumptum volunt. Vt quemadmodum inter octauam & Quintam proportio quædam, & concentus conuenit, disparibus tamen gradibus & numeris; Ita qui hanc molestam tussim patiuntur, in faucibus sonum edunt; qui alteri sono quodammodò respondet, in profundo pulmonis edito. Aliorum sit iudicium.*

4. *Idem contigit Nobili viro, cui suppressa erat materia, per vlcus tibiæ manare consueta. Et hoc loco annotari vnum potest: cùm certum est de antiquo aliquo vlcere, quod temerè ad cicatricem fugacem tamen adductum est, non alienum fuerit, si denuò pars vlcerata aperiatur. Ita enim leue malum inductum, graue aliquod & periculosum anteuertet.*

CONSTITVTIO ÆSTIVA

Anni Domini 1579.

OLORES laterum vagi ægros molestabant. Non exiguam partem occupabant, sed totum latus ad regionem hypochondriorum. Dominabatur nescio quis teter vapor & humor. Expectorabant satis facilè. Nonnullis toto morbi tempore sudor emanabat; qui Medicis dabat negotium, quod curandi occasionem preriperet. Contagiosi erant aliquantum. Et nisi aër Etesijs & anniuersarijs ventis perflantibus temperatus fuisset, metus erat morborum pestilentium atque malignorum. Non iuuabat multùm venæ sectio, præsertim cùm morbus aliquantum processerat. Et circa mensem Augustum multis in fauces, & partes ori vicinas fluxiones fuerunt acres, inflammatoriæ. *Cardiaca in sudore variolarum.*

Puella D. Devueil febre laborabat, cui successit alui profluuium. Leuata est. Diebus interiectis aliquot perpetuò querula est, & lachrymabunda. Exclamat & eiulat aliquando, & pauoris plena à somno excitatur. Alij ad vermes id reuocant, alij ad intestinorum torsionem. Tandem mater ei minata est, incussitque metum; vsurpatis aliquot remedijs, & conciliato somno pedetentim primæ sanitati est restituta.

Vxor Equitis Ducis Aumallæi, cùm ægrè ferret morbum mariti sui, statim animo consternata est, & ἄφωνος reddita est, & velut catoche apprehensa. Vocem non recuperauit, nisi sex exactis horis. Et antequam recupe-

raret, bis aut ter modo epileptico conuulsa est. Admirabilis morbus iste, & successio symptomaton.

Offensionis cerebri signa

Filia D. Le Noir cùm cacochyma foret, & veluti icterica, dum è lecto desurgeret cecidit, & in terram prostrata est. A casu non ita longè pòst epileptico modo conuulsa est, & ἄφωνος facta visa est restituta. Ab eo tempore attonita veluti concusso cerebro mansit. Tandem interijt, postquam aliquoties conuulsa est. Læsum insigniter erat cerebrum.

Mirum quod contingit puello D. Devueil adhuc lactenti. Tumor oboritur aliàs in brachio, aliàs circa collum. Euanescit. Deinde conuellitur. An non id à veneno est? Et nisi bonitate naturæ aliò amandaretur; nunquid mortem, aut grande periculum intentaret huic puello?

Cardiaca in suspic. variolarum.

Filiæ D. de Champigny exanthematon eruptio minabatur. Datum medicamentum. Aluus postea diarrhœæ modo fluxit. Certis temporibus & locis maculæ rubræ se se proferebant. Magna erat suspicio variolarum. Cùm pene desperaretur, præter spem nostram conualuit. Pugnatum est multis cardiacis intus & foris.

Comitis Chaulnei filius ictericus factus est, & mortis appetens. Is natus annos quatuordecim. Olim venustulus, lepidulus, & bonæ indolis, facilis. Postea verò illepidulus, morosus & subtristis, ceruicosus. Ictericus factus de repente. Febricula. Alui profluuium albicans, fœtens & corruptum. Ita perseuerauit per dies 15. Medicamenta obstinatè abhorruit. Cùm nil tale cogitaretur, stridebat dentibus, ad interrogata non respondebat. Manè vox querula & horribilis. Tota die ἄφωνος. Conuellebatur nocte. Veluti ecstaticus erat. Vox inarticulata & eiulatus magnus. Conuulsiones. Mors. Expirando è naribus excreuit nescio quid subnigrum, & subuiride. Dubitabamus, an id à cerebro esset, an recursus liquoris medicamenti quod datum erat, ad os, & ab ore ad nares. In cerebro nil commemorabile deprehensum est, quod mortis causa fuisset. Pulmo vitium insigne contraxerat. Vitiosius erat hepar, & velut ...χλωρον. Anno superiore

ante mortem exanthematis fœdissimis laborauerat, & ab eo tempore non bellè habuerat. Galenus simile quid annotauit in historia de eo, qui repente phreniticus factus paulò pòst interijt. Non interijt, inquit, vi phrenitidis, sed ob dominatum humorum virulentorum, qui sua malignitate virus adæquant.

Humores quidam sua malignitate virus adæquant.

M. Sulpitij filiola tussim *Quintanam* patiebatur cum febre. Destillatio in pulmones. Ab eo tempore ita vi destillationis & febris emarcuit, vt tabida euaserit. Magna vis est destillationum calidarum & ferinarum.

Tussis Quintana.

Vxori Domini Dhierre fluxio in genam dextram, ac præsertim in musculum masseterem. Vix dentes diducere potuit. Materia eadem quæ & parotidas facere solet, loco differebat. Octauo pòst die ruptus abscessus intrò. Et quia materia suppurabilis in mentum inclinabat, ibi adactus cultellus. Aliquot pòst diebus natura visa est velle moliri abscessum paulò supra connexionem maxillæ. De apertione cogitabatur. Parentes, deformitatis alicuius metu, fieri recusauerunt. Suppurantia & malactica abundè vsurpauerunt. Contrà Chirurgi mediocriter illis vtebantur, & cataplasmatis solennibus ad arcendam putredinem vtebantur. Vocatus Empiricus tribus pòst diebus, & tardius quàm visum fuerat, aperit, pus educit abundè. Ægra habebat ὀρθόπνοιαν. Dum ita largiter pus educeretur, & viribus nihilominus consuleretur, oborta syncope grauissima, & cruris dolore intolerabili repente mortua est. Sic negligentia verorum remediorum, & contemptu eorum qui adesse debent, domus funesta reddita est.

Remedia vera non negligenda.

Filiolæ I. Santueil cùm vtrumque brachium intumuisset à reliquijs variolarum, opinione alicuius suppurati dextro brachio pyroticum adhibetur. Nil eductum est. Paucula tantùm fluxit sanies. Cogitabatur de altero pyrotico in sinistro brachio. Cùm nil satisfactum esset expectationi de priore pyrotico, non est alteri brachio adhibitum. Mirum quod contigit. Liberius, expeditius & indolentius fuit brachium, cui pyroticum adhibitum fuerat. Alteri metuebatur ne ignauum foret. Sic in suspi-

Præceptum therapeutic ū

cione qualitatis malignæ, licèt pus non sit aut aliquid commemorabile, tamen magno profectu cauterium applicatur: Sic Petro Tonsori aurem vehementer dolenti, pyroticum in sæuitia doloris radici auris adhibitum est. Multò alacriùs dolorem tulit.

Vxor Ioannis Baude vterinis doloribus afficiebatur; More solito ad muliebria remedia, aut potius ludibria, confugitur. Auctiores dolores. Tandem tumor hypogastrij; dolor ea in parte in inguinibus. Suppressio vrinæ, tumor in recto intestino digito deprehensus. Febris. Sensio doloris pungentis ab vmbilico ad sedem vsque. Sectione vna atque altera venæ, vterinis remedijs, cataplasmatis remollientibus, pessarijs medicamētis, cathetere immisso ad educendam vrinam, meliùs multò habuit. Partium ἔφοδοι, ῥοπαὶ καὶ κινήσεις, seu motus naturales admirabiles sunt. Horum quidam sunt occulti, alij manifesti & apparentes. Quid enim est, cur penis virilis ita increscat ac intumescat, aut rei iucundæ cogitatione, aut formosæ mulieris contactu ac inspectione? Quid? quod viso serpente, aut re tristi ita contremiscat corpus, aut viso inimico expallescat omninò? Sed & in excretionibus naturalibus id cernere est, præsertim in sudoribus, qui grauissimis morbis finem imponunt. In variolis, lue venerea, exanthematis elucet id maximè, cùm ab interno corpore ad superficiem humor erumpit, à magnis & formidolosis morbis vindicans. Et cùm cutis aut fœdatur, & maculis siue genitiuis, siue aduentitijs inquinatur, id in malis ponendum non est. Vnde etiam quosdam dolores arthriticos pati videmus quotidie, sero quodam tetro ab intimis in extima manante, quibus multos in annos vita producitur ac propagatur. Et nisi hac ratione natura, facultate secernente & expellente, tanquam fidelibus ministris vtens, partes intestinas expurgaret, fieret collectio tetri humoris, cuius motus & putredo præsentem mortem, aut periculum intentaret. Sed & fabulosum non est, id quod in mulieribus vulgo obseruari dicitur, quantum spectat ad motus, & errores vterinos. Si enim tanti momenti vterus esse creditur, quis eas incli-

Motus vterini mirabiles.

nationes & motus, partim naturales, partim quodammodò animales deneget? Id quod maximè est tenendum, siue hysterica passio mulierem affligat, siue morbus sit aliquis, in quo crises expectentur, & considerari debeant. Naturalis verò eius vis, & inclinatio tantò cæteris partibus præstantior, quantò hæc pars alijs antecellit, in semine concipiendo, retinendo, & nonnullam aliam operam in formando fœtu præstando elucet. Magis verò cùm mulier ad pariendum vicina est. Vterus siquidem magna edit simul diuinæ suæ virtutis & inclinationis argumenta.

Vxor Mercatoris insignis, cognomine Le Prestre, mammam sinistram aliquantum dolitabat. A papilla serum quoddam manabat pruritum excitans. Aliquo post tempore in genu eiusdem regionis tumor excitatus est durus, qui si irritatus fuisset, cancri, aut tumoris alicuius maligni metum attulisset. Interea nil à mamma resudabat. Repentè euanuit tumor. Manauit serum, vt prius, à mamma. Nunquid admirabiles sunt naturæ motus, & inclinationes, & transpositiones, & metastases?

Admirabiles naturæ motus, & metastases.

Nuper vidimus mulierem succosam, & ἐξέρυθρον, quæ cum quinto partu mater fuisset, nec tamen vnquam menses quà solent erupissent, vomitioni sanguinis, & expectorationi obnoxia est. Et motus iste excretióque per superiora, eruptioni per sinum pudoris est vicaria & succedanea. Quod diligenter obseruandum est.

Vomitio sanguinis vicaria & succedanea eruptioni lunaris purgationis, seu profluuij genitalis.

Quidam in sura vulnus accepit. Fluxit sanguis multus, non tamen immodicè, vt ne ad fluxum sanguinis referas id quod contigit. Ab eo tempore enim congredi non potuit; nec semen emisit, saltem non arrexit sufficienter. Id mirum fuit etiam peritis rei anatomicæ. Non videtur enim ratio, cur vulnus ea parte inflictum eam impotentiam afferat. An id fortassis Hippocrates adumbrauit, dum scripsit sectionem in malleolo infœcundos reddere? Sic aliquis earum partium est consensus, sed is fortassis nondum intellectus.

In sura vulnus acceptũ congressus impotentiam attulit.

Ioanni Bruguet in dolore capitis acerbissimo, febre assidua, sed cuius argumenta in capite erant, pilularum vsus etiam præsente febre, contulit. Item cùm septimus

morbi dies instaret, datum ex aquis cardiacis poculum cum pauca aqua theriacali. Profuit, & naturæ conatum iuuit.

Apud Io. Richer erat quidam ophthalmicus, à tempore omni abstemius. Humores adeò acres fuerunt, vt nulli penè remedio cesserint. Verum esse deprehendimus, quod scripsit Gal. ad Aphor. Dolores oculorum, &c. quod suppressio humoris acris vsu τῶν ἀποκρουστικῶν procurata, dolores excitat maiores, & symptomata terrifica. Tandem inuitis nobis, & minimè cogitantibus suppuratio facta est. Eodem ipso die conualuit. Itaque grauiter peccant Medici, qui fascijs imbutis collyrio refrigerante oculorum regionem constringunt: Dum enim lachryma, & salsus ichor supprimitur, multum incommodi afferre solet. Propterea Hippocr. lib. de locis in homine, multam lachrymam mouendam esse ait.

Frigida oculis nocent.

Filiolæ D. De la vau mirum quod contigit. Febris continua. Dolor lateris sinistri. Is fugax fuit, nec perseuerauit. Vnde dilata est phlebotomia. Benè habere visa est. Febris recruduit. Difficultas spirandi. Mors. Aperto corpore epiploon pure perspersum erat. A thorace fluxerat. Nam totus sinister pulmo, & thoracis pars sinistra pure plena erat. Catarrhosa erat, nec expectorauerat quicquam vnquam.

Filiolæ D. De vueil dolores implacabiles, vt credebatur. Nam non dormiebat, iactabatur perpetuò, clamabat, lachrymabatur. Tandem incusso metu, & datis somnum conciliantibus, melius habuit.

D. Passart Medicus cùm malè haberet, nec sibi prouideret, tandem sumpto medicamento validissimo peius habuit. Dolor obortus circa dextrum hypochondrium. Circum vmbilicum dolores quoque. Irrita fuerunt omnia. Purgatus fuit ex arte. Expectationi Medicorum medicamenta satisfaciebant. Tandem ventris tumor. Sitis implacabilis. Dolores perseuerantes. Credebatur hepar in vitio esse. Mors.

Carpentarius ventrem doluit, & febricitauit. Ad mulieres itum est. Hæ hominem vt ab vtero laborantem cu-

rant. Irrita opera. Augetur febris & continua fuit. Quarto die vocatus Medicus, venam ſecare, purgare cœpit. Septimo quieuit. Eodem die factus ἄφωνος per ſex horas. Pulſus valebat. Id erat κρίσιμον μὴ κρίνον. Inanis quippe naturæ conatus. Nam nondum ſigna coctionis patefiebant. Vndecimo ferè ſic habuit. Et cùm datâ operâ diebus criticis nil moliremur, motum neſcio quem naturæ obſeruabamus. Ad triginta penè dies prouectus morbus. Conualuit. Religiosè ſunt obſeruandi dies κριτικοί.

Dierum criticorum obſeruatio non negligenda.

Cuidam mulieri in ſpinam fluxio. Rigida penè erat. Nutrix erat. Et lactandi diligentia, & aſſiduitas occaſio fortaſſe mali fuerat. Datum medicamentum potens. Goſſipium cum oleo applicatum. Breui conualuit. Secta vena non eſt. Lecti tepor, & vnctio pepaſmum procurauit. Alius Medicus fortè venam aperuiſſet.

Claudius à Cruce ramicoſus vomit aſſiduò. Inteſtinum reponi nequit. Fotus. Litus. Demum contuliſſe viſus eſt clyſter ex vino maluatico cum hiera. Tandem contra ſpem repoſitum. Nam Chirurgus paulatim eâque aſſidua contrectatione, ſenſim atque ſenſim reducendo, ſpem fefellit. Sic conatus aſſiduus, & perſeuerantia malum tandem vicit.

Mirum quod contigit vxori I. Chalentonij. Hæc enim imprudentis Pharmacopœi conſilio vſa pilulis ex hydrargyro, ab eo tempore caput doluit, cerebrumque affectum ita fuit, vt perpetuò vacillare videatur.

A pilulis ex hydrargyro tremor capitis excitatus

Vxor D. De Here eo modo capite laborauit, quo & quoſdam annotauimus initio huius lib. Nam periodicus fuit dolor capitis, hemicraniæ inſtar. Tandem validiſſimis purgationibus ceſſit. Mirum fuit, cur tandiu perſeuerauerit.

Filia D. Angenoſt Conſulis febre laborioſa eſt prehenſa. Oculi ſcintillantes & lachrymantes. Fluxus ſanguinis è naribus. Item eruptio menſium. Repentè conualuit, & à ſymptomatis plethoricis liberata eſt. Vide id quod annotauimus de vxore Guerardi, ex ſententia Hippocratis. Non diſſimilis eſt hiſtoria de virgine Lariſſæa, in Epidemijs, cui plenitudo cauſa morbi fuerat.

Annotauimus antè de filia Dumæi, & Ioan. Puthomme filio, quod vterque nescio qua ferina & indomita destillatione laborauerit, quâ interierit. Sed puer hic exanthemata patiebatur, quæ ἀξιολόγως non eruperunt. Serum erat malignum, quod corruptionem parti attulit. Indéque mors est consequuta. Id in morbillorum & variolarum suspicione euenire solet. Quid hîc facias? Nam si dum vrgent dolores isti, si dum tumet pars, ad suppurantia festines, corruptionis metus maior erit. Si in solis anodynis consistas, opera fortassis ludetur. Itaque videtur id consilij sequendum, quod aliquando eadem in mali specie Medici secuti sunt. Etenim dum quædam tempestas sæuiret, pustularum & eruptionum ferinarum ferax, oborti sunt tumores & dolores in variolis, quæ pueros necabant corruptis partibus solidis. Itaque in eam itum est sententiam, vt emplastrum de Vigo cum mercurio applicaretur, alijs litus leuis ex hydrargyro fieret. Mirum in modum id remedij profecit. Id quod non negligi debet, ne tam facilis & ad manum parati remedij contemptus calamitatem ægris afferre videatur.

Emplastrum de Vigo cũ mercurio ad tumores & dolores variolarum.

Ea sagax & sedula mulier ad insigne D. Petri hydropica interijt. Sensim aqua in abdomine collecta est. Sensim tumuit abdomen. Menses suppressi erant. Suppressionis causa partim ad dolorem animi mœrorémque, ob obitum liberorum conceptum, referebatur. Sed grauida erat. Febris assidua. Vrina pauca, sed crassa & turbata, qualis in febribus putridis apparet. Dolor in dextro hypochondrio, tumorque percipiebatur & durities in regione hepatis. Lumbos & renes dolebat. Vrina non percolabatur, sed maior seri pars in abdomen refundebatur. Hinc hydrops. Aperto cadauere hæc reperiuntur. Penè duodecim libræ aquæ in abdomine contentæ. Hæc aqua vrinam colore & consistentia referebat. Hepar durum, siccum, infinitis coloribus variegatum. Color erat cineritius multis locis. Denique tota sua substantia vitium fecerat. Ren vnus erat, sed magnitudine duplo superabat renem naturalem. Sinister erat. Dexter nullus, sed species quædam inuolucri. Credo quod nunquam fuerat. Mirum. Sępè nephriticos dolores

dolores passa lapides excreuerat. Nullus tamen vel in rene, vel in vesica lapis inuentus est. Sicci pulmones. Febris erat assidua. Tandem per duos dies ἄφωνος reddita, interijt. Duodecies purgata fuerat, incolumi tamen fœtu, id est vi medicamenti non excluso.

Pueris, vt & cæteris alîus ætatis, non nisi prudenter medicatio decerni debet. Sed maior in illis cautio est adhibenda. Nouimus plerisque data medicamenta, qui eo ipso die, medio purgationis tempore, interierunt. Id quod non sine calumnia, & artis dedecore contigisse visum est. Maximè verò id attendendum, cùm iam corpus eorum puerorum squalet aretque, & aut vi morbi, aut diuturnitate fractum debilitatumque est. Hippocrates enim obseruauit siccos, id est, iam morbo afflictos & extenuatos non facilè medicamentum tolerare. At turpis est calamitas dato medicamento, eodem die, ægrum interire. Id quod nos ad perpetuam memoriam his literis mandandum putauimus. Cùm enim iam corpora elanguêre, potius in refectionem incumbendum est, quàm in euacuationem. Tametsi fortasse obijciat quis, subesse tetrum humorem qui malum foueat. Sed sæpè etiam cum eo humore anima effunditur. Et potius emendandus est bonitate succi alibilis, quàm agitandus. Est autem vbi natura seu potius corpus languet, quàm ægrotat. Languere enim aliud quippiam est quàm ægrotare. Intemperies τ̀ ἀτονίαν inuehit: ἐκ τῆς δὲ ἀτονίας alienatio: ex alienatione languor. Sic roborandum est potius, quàm vacuandum. Vnde enim natura magis opis est indigens, inde magis est illi occurrendum.

Corpora sicca, strigosa, aut quouis modo extenuata medicamentis nō sunt agitanda.

Languoris ab ægrotatione discrimen, & causa.

Axioma therapeuticum.

De phlebotomia pueris celebranda, maior quædam quæstio est. Nam obijci solet ætatula. Galenus valdè religiosus est. Nam multas apponit conditiones, antequam hoc de remedio decernatur. Ait enim; Si post decimum quartum annum pleuritis aut peripneumonia oboriatur; si puer sit sanguineus, si ver sit; si regio temperata; audacter venam secabis. Quasi verò id tempus sit expectandum, & eæ spectandæ conditiones. Duretus, vnicus Hippocratis interpres, rogatus sententiam, cur Hippocra-

Galen. lib. de sanguinis missione.

tes pueris pleuriticis aut peripneumonicis venam non ceciderit: respondet, Hippocratem non agnouisse pueros pleuriticos aut peripneumonicos. Id quod audiendum ratione τȣ̃ ἐπιδεικτικȣ̃. Cùm enim pueris sanguis sit crassiusculus, cùm benignus & halituosus, caret ijs stimulis, qui sunt necessarij ad incitandum sanguinem. His accedit, quòd nutritioni & auctioni sanguis satisfacit, vt reliquus paucus sit. At non idem de iuuenibus iudicium. Cùm enim iustum ceperint incrementum, superfluit. Hinc consectariæ hęmorrhagię. Et earum loco dysenteriæ. At si ne his modis quidem superuacuus sanguis euacuetur, morbi progerminant. Vnde spuitiones sanguinis, pleuritides, peripneumonię. Quæ ratio Dureti an valeat, iudicandum relinquitur. Idem videtur indicasse Galenus comm. in Aphor. 29. lib. 3. Quærit enim an illud verum sit quod Hippocrates scripserat; Iuuenibus sputa sanguinis & tabes euenire: Ita respondit. Hæc quidem non secundum ætatis naturam iuuenes patiuntur, sed secundum aliquid quod patiuntur magis: Id est ex euentu id accidit. Plura illo loco legas.

Pueri rarò fiunt pleuritici & peripneumonici.

Vxor Quartarij Pharmacopœi hypochondriaca erat. Tandem successit ad nates tumor ἀνθρακώδης insignis, indeque sex aut septem pòst mensibus febris quartana. Bellè habuit, & affectione ista liberata est. An non hypochondriaci febre quartana liberantur? Id est, iuuantur ad tollendam eam dispositionem, si febris quartana succedat?

Quidam tertiana febre laborabat, eaque satis vehementi. Cùm molestiam aliquot paroxysmorum pertulisset, nouum & insolens remedium experiri voluit. Cùm enim ex aquatione & fluuio equi reuertissent, iussit eos aqua puteali perfundi. Cùm hoc spectaret, istaque affusio aquæ perplaceret, idem voluit sibi fieri. Et vt id serui facerent, coëgit. Educunt frigidam è puteo, nudo corpori, medio in paroxysmo, aqua affunditur. Nec id diu impunè tulit. Nam paulò pòst vocem amittit. Conuulsiones eum adoriuntur. Spuma in os cucurrit. Epilepticè conuellitur. Mors. Mirum vnde tanta mortis

Consilium & remediũ malum, consultori & inuentori pessimum.

occasio. Licèt enim difflari prohibeatur materia tertianam committens, non ita tamen sæua edit symptomata. Credibile est istud serum, eumque febrilem halitum, qui effertur è materia putrente (licèt febris ipsa εὐήθης videatur) malignum quid habere. Declarant dolores vehementes capitis, aut totius corporis, & id genus symptomata, quæ tam citò assidere solent febribus etiam mansuetis. Vt mirum non sit, si insolentem experientiam & imprudentem tam fatalis casus exceperit.

Damisellæ vxoris D. Mydorge, cùm grauida esset, sanguis ex vtero multus fluxit. Credebamus aborsuram. Tamen ad iustum pariendi tempus fœtus vtero gestatus est. Videndum expectandumque est, quid euenturum sit. Vxori D. Amaulry in quadam gestationis opinione, per quinque menses suppressa solennis per vterum euacuatio. Circa festum Paschæ, reseratis orificijs vasorum, sanguis effluxit. Venter non tumet. Sed euentus rem diiudicabit. Obstetrix mihi affirmauit, isto profluuio sanguinis conceptum, & partum legitimum non fuisse impeditum. Immò ad legitimum pariendi tempus gestatus vtero fuit fœtus.

Sanguinis fluxus ex vtero partũ legitimum non impedit sæpè.

Nobilis vir febre tertiana laborabat. Medicus qui illi medebatur, vt erat αἱμόφοβος, detractionem sanguinis neglexit. Quarto paroxysmo ruptis velut venis, & facto impetu quodam in partibus internis, tanta foras excretio sanguinis est consecuta, vt eo ipso die illi obeundum fuerit.

Omissa in febre tertiana vena sectio mortis causa fuit.

Fratri D. De la barre Medici febris tertiana. Quartus paroxysmus adeò fuit vehemens, vt sursum translatus humor fuerit. Hinc ἐκπιεσμὸς vnius oculi factus est, id est, expressio oculi, & exitus foras. Et hic oculus deperditus tabuit.

Exitus oculi vi febris.

In febribus continuis rigores frequentes in mulieribus, & virginibus. Lumborum & colli dolores, & alia terrifica symptomata eruptionem menstruam significant. Et detractio sanguinis postridie mouet menses. Id quod D. Duhamel contigit, cùm ea grauissimè haberet. Gale-

nus ad particulam 50. sect. 3. lib. 1. prorrhet.

Aquæ minerales, vt mercurij, auripigmenti, vlcera maligna, nomas, serpigines malignas, & id genus cætera curant. An ob vim siccandi summam? an quia proprietate aliqua id faciunt?

In vlceribus aut vulneribus neruorum, & partium nerualium instillata olea calidissima à conuulsione, & cæteris symptomatis terrificis prohibent. An quia summa attenuandi & penetrandi vi & facultate pollent, vulnerisque coalitum impediunt; sicque ichori, à parte affecta mananti, maligno exitum præbent? An quia calidum neruosis partibus amicum?

Apertio varicum tuta & salutaris.

Vxor I. Bon-denier varices magnos habebat in cruribus & tibijs. Temperamento est melancholico. Consilio super ea re adhibito apertæ sunt venæ. Detracta est sanguinis copia insignis. Ab eo tempore nullum commemorabile incommodum secutum est. Galenus cap. 4. lib. de atra bile. Et consilio 17. libro 2. Consiliorum meorum.

Consil. 10.

Quæstio est, an in affectibus capitis euocantibus ex alto, & medicamentis validis sit vtendum. Affectus multi sunt. Itaque distinctione est opus. Sed inter cætera, sunt ea animaduertenda, quæ ea de re in tomo 2. Consiliorum nostrorum scripsimus. Ac præsertim cùm ageretur de catarrho, in quo sæpè hærent Medici, num validioribus locus esse debeat. Et eo loco Celsi authoritatem adduximus, qui de phtheiriasi loquens, ita scripsit. Medicamenta intus lenia esse debent, ne quid acrioris pituitæ concitent. Ad hunc locum pertinet id quod animaduerterunt quidam Chirurgi. Nimirum in vulneribus & offensionibus capitis medicamentorum vsum non valdè vtilem esse. Nam augentur dolores, symptomata excitantur, inflammationes prouocantur. Agitatur enim humor, non euocatur.

Obseruarunt quidam in ijs reperiri solere abscessum in hepate, quibus à vulnere capitis intereundum fuit. An hoc verum, experientia doceri debet. Deinde cur ita eueniat, inquirendum.

Cur & sudores cruenti non sunt? Si enim sudor ab extremis venulis manat in cutim desinentibus, si facultatis expultricis vis relucet, si sæpè languet retentrix, cur ἐν τῇ διαφορήσει cruento sudore non exudatur? Obseruatum est in filio clarissimi illius Gulielmi Budæi, qui sui sæculi lumen extitit, illud horrendum symptoma, vt lintea eo sudante maculis cruentis persperſa fuerint. Et eo morbo è viuis discessit. Citat Theoph. ex Monade Medico, sudorem aliquando emanare, cui similitudo insit cum sanguine. Aristot. cap. 19. lib. 3. de histor. animalium, narrat quosdam sudore cruento exudauisse. Sic non indigna videtur quæstio, Cur sudores nostri cruenti non sint? Nam in rubiola effusio sanguinis per cutim esse videtur. *Sudor cruẽtus.*

Anno Domini 1580. & 1581. pestis grauissima in homines sæuijt. Quanta fuerit calamitas, quàm dolenda symptomata, alijs locis aperiemus; sed id magno nostro dolore. Nunc vnum ex ijs quæ mulieribus acciderunt, commemorare consilium est. Omitto alijs in locis explicandum, omnes penè mulieres abortiuisse, quibus à pestilenti morbo moriendum fuit. Id quod minimè insolens est. Et abortiuisse quidem minus mirum, sed paulò ante ipsum obitum ea incidit calamitas. Illud verò quod in præsentem locum explicandum transtulimus, est eiusmodi. Innumeris contigerunt dolores ad hypogastrium. An essent vterini, an alterius generis, non facile fuit colligere. Et tamen summa fuit & sæuitia, & diuturnitas. Immò tanta diuturnitas & acerbitas, vt Medicorum omnis & opera, & industria lusa fuerit. Cuiusmodi id fuerit, & an resiperet aliquid ἐπιδημικὸν, an verò σποραδικόν, Medicis vel experientissimis fuit incompertum. Multis autem oboriebantur tumores ad emunctoria, & illi erant ἀσινέες innocui. Cùm intonuisset, humores, quasi mutato more, & ingenio, excitarunt tumores & malignos, & pestiferos. Quanta est tempestatum vis! Rursum cùm pestis velut sua tempora habuisset, & desæuijsset, denuò tumores in faucibus & emunctorijs apparuerunt, & ij omni cacoëthiâ vacarunt. *Mira tempestatum vis.*

Empiricorũ remedia metallica morbos desperatos profligant, & cur.

Empirici aliquando mirificum quoddam effectum præstant, dum suis vtuntur metallicis. Immò vincuntur morbi, qui ordinarijs euacuationibus vinci non poterant. An quoniam per istas ὑπερκαθάρσεις soluitur veluti tenor, & vis naturæ; & fit colliquatio quædam tam succorum laudabilium, quàm illaudabilium, vt idem contingat quod in situ hydrargyri? Soluitur enim compages, & οὐσία, & vis partium omnium, & humiditas etiam ipsis insita partibus illiquefit. Vnde non modò ordinarij humores, sed διαθέσεις ipsæ soluuntur, & euanescunt.

De filia Domini De Chailly an credibile quod dicitur? Idem & socrus mea experta est; & vxor D. Reburtij. Cùm vtraque hydropica foret, & aqualiculus valdè distenderetur, partim aquis, partim flatu aliquo, postquam vtraque extincta est, ita resedit venter, ac si nusquam intumuisset. Et ista filia Domini De Chailly cùm gibbosa foret, fato functa ac repente mortua, ista gibbositas & incuruitas ferè tota disparuit. Et seipso corpus longius redditum est. Quod mirum est. Qui fit enim, vt hoc vitium spinæ ita repentè euanuerit?

Lentiginosi malis ichoribus abũdant.

Lentiginosi cacochymi ferè sunt, & eorum hepar κακοπραγίᾳ laborat. Prauis humoribus abundant, & sero malo scatent. Immò si vlcera habent, ea sunt dysepulotica. Vnde Hippocrates lib. 2. Epidem. Vlcera quæ ægrè persanãtur, sunt ex genere exalbidorum (Græcè ἔκλευκοι dicuntur) qui ferè lentis colorem habent. Id est, lentiginosi, si vlcera habent, ea ægrè persanantur. Et cutis diffringitur, ac labia; ab ichoribus, & humore salsuginoso, qui sub cute & à capite contingit, cùm à pulmone fuerit calefactus. Cùm ergo in lentiginosos ægrotantes incideris, mirum ne sit, si remedia ex arte etiam instituta sæpè eludi videas.

Suppressio materiæ virulentæ mortifera.

Filia Domini De Masseparault manantem aurem habebat. Id quod effluebat, erat ἰχωροειδὲς. Suppressum id est. Dolor inde capitis eiusdémque grauitas. Caput videbatur non sustinere posse. Febris. Nullis malum capitis cessit remedijs. Mors. Inuentus est grauis in cerebro abscessus.

Notandum quod contigit matri D. Ellenij Medici. Illa sensit dolorem incredibilem in cruribus. Febris assidua. Secta vena bis aut ter. A detractione sanguinis tanta mutatio pulsui contigit, vt ferè morientium pulsus videretur. Inæqualitas erat, & intermissio. Deinde intercidebat. Mox recurrebat alia pulsatio, vt in dicroto. Interea temporis cùm vires imbecillæ viderentur, nil nos moliti fuimus. Et ea mutatio non tam erat ab infirmitate, quàm à latente quadam partium affectione, quæ se patefecit per nonnullam imbecillitatem.

Eidem (quæ habitu est melancholico, & quæ sæpè hypochondriaca est iudicata) tumor in crure sinistro quà decurrunt cruralia vasa. Indolens initio, deinde nonnullum dolorem excitauit. Qui medebantur, varias in sententias trahebantur. Alij existimabant promouendam excretionem puris, mitificato & cocto prius humore. Alij abstinendum, & metu carcinomatis aut cancri nutriendum tantum esse malum. Secuta est posteriorem sententiam. Nec deterius habuit. Tertio post anno pustulæ excitatæ sunt in superficie tumoris. Aperti abscessus. Sanies manat. Cicatrix solidatur. Extinctum malum, alio loco reuiuiscit. Denique ad chæradas malum accedit, & reuera sunt chærades.

Virgo præ pudore desijt esse mẽstrua.

Virgo quædam dum humi cecidisset, & verita esset ne naturalia detexisset, præ pudore desijt esse menstrua. Patiebatur autem menstrua. Verebatur verò, ne quid istius impuræ excretionis apparuisset. An tam facilis suppressionis mensium causa, reuocato spiritu alio, qui sanguinem ad partes conducebat?

In obstinatis morbis humorum motus sequendus, etiam die paroxysmi.

An non tutum in febribus quartanis, & alijs obstinatis, dum humor mouetur, & in die paroxysmi dare medicamentum?

Vxori D. Duhamel triplice quartana laboranti datum medicamentum. Vnâ post horâ horruit. Incaluit. Alacriter tamen medicamentum tulit. Repurgata est quibus oportuit. Ab eo tempore aliquot, sed paucæ admodum, accessiones repetierunt. Postmodum omninò ab ijs pa-

roxyſmis eſt liberata. An non in ſimili exemplo purgationi opera dari poteſt?

Hiſtoria. Filio D. Pileur annos 12. nato mirum quod contigit. Suppreſſio vrinæ. Dolores ad radicem penis. Clamores. Catheter ſubire non potuit. Aliquot pòſt diebus pus niciebat. Malum miteſcebat. Vrina verò facilè reddebatur. Quid hoc rei? Id ſæpius & redijt, & contigit. Venit in mentem lithotomis ſecare illum propè ſerotum, vt exprimerent lapillum medio hærentem ductu, & è veſica egreſſum. Si egreſſus erat, ſi medio inſiſtebat ductu, cur non perpetuò vrinæ exitum præcluſerat? Credo quod ille lapillus ex interuallis inflammationem excitabat, & quod alueolum habebat, quo ſe recipiebat. Quia verò per inflammationem pars tumeſcebat, ideò anguſtior erat meatus. Cùm pus exierat, liberior erat meatus, ipſis parietibus paulùm collapſis. Notandum quod diximus, illum lapillum ſibi cuniculum egiſſe. Declarauit curatio. Nam longo pòſt tempore ſine maiore moleſtia elapſus eſt calculus. Ab omni ſimili tormento liberatus eſt.

Vxor D. Boyer poſt partum ægerrimum iſchiadica facta, & Dobilonius Caſtalleti Scriba, vterque doloribus ad iſchion diuexatus. At iſta mulier crudeliſſimè. Varia remedia vſurpata, modò anodyna, modò euocantia, modò digerentia, modò narcotica. Nil profectum, Materia erat diffuſa. Tandem collecta eſt. Prouocatum eſt ſuppuratum. Pus multum & diu fluxit. Conualuit. Cùm dolores iſti ita crudeliter affligunt, conandum vt συστροφὴ fiat & collectio. Poſtmodum adducenda eſt per πεπασμὸν ad ſuppurationem. Alioqui miſerè ægros torqueri ſinimus.

In magnis doloribus ſuppuratio prouocanda.

D. De Longueil ad menſem Majum tormina. Abundat & humore bilioſo, & ſucco crudo. Vtriuſque humoris mores inæquales, motus inæqualis. Dolor ad imum ventrem inclinans ad partem potius dextram. Turgebant adeò humores, vt ferè oppreſſus fuerit, toto aqualiculo in tumorem elato. Febris ſucceſſit partim periodica, partim non. Tandem excreuit puris materiam, facto in meſenterij

Meſenterij abſceſſus ſymptomata & ſigna.

mesenterij partem, aut intestino aliquo abscessu. Melius habuit. Post longum tempus, & longas adeò purgationes conualuit. Horrebat aliquando, & rigebat; sed rigor erat à suppurato. Omnis enim rigor aut est ἀπὸ τ̃ ἀγγείων, aut ἀπὸ τ̃ ἑλκέων. Quod notandum; ἀπὸ τ̃ ἀγγείων, affecto præsertim panniculo carnoso. *Rigoris cuiuslibet causa.*

Damisellæ Ruades dolor, & tormina ad ventrem. Suppressio alui omnimoda vsu calefactoriorum, aucto interno calore maior alui constrictio. Inutilia medicamenta per os sumpta, inutilia & enemata. Magna eidei rudimenta. Febris. Contractiunculæ. Dolor ad regionem vteri implacabilis. Metastasis ad vterum facta. Nonnulla excretio facta est materiei saniosæ, & ἰχωροειδέως. Metuebamus aut cancrum, aut quid simile in vtero. Exitus tamen fuit fortunatior. Nil enim tale contigit.

Benjamino anginoso, non vera angina, suppuratio facta est præter expectationem Medici vsu cataplasmaton ex mica panis & violaria. Conualuit præcedentibus malis & signis, & symptomatis.

Amicus noster S. Ger. febre continua, τριταιοφυέων naturam referente laborabat. In accessionibus, præsertim maioribus, ἀφωνία, ἄφεσις, languor membrorum, obliuioque erat. Discussa febre, ad se redibat. An hoc proprium febrium? Nequaquam. At Galenus narrat contingere aliquando per accessiones febriles καταφορὰς, καταλήψεις, κατοχὰς καὶ κώματα. Hippocrates meminit cuiusdam constitutionis malignæ, in qua περὶ τοὺς παροξυσμοὺς, καὶ ἀφωνία, καὶ λήθη, καὶ ἄφεσις erant. Ἄφεσις autem est πάρεσις, id est, exolutio omnium corporis partium, cùm non aliter ac resolutis vires projectæ apparent. *Ad part 37. sect 3. lib. 3. Epid.*

Mirum quod contigit Præsidi à sancto Andrea. Huic ruptum os tibiæ, & interuentu calli conglutinatum fuit. Extincto corpore, (dissolutis penè omnibus) callus dissolutus est, & os tibiæ, quod ferruminatum erat, diuiditur ac dissoluitur noua veluti fractura.

FINIS.

mesenterij partem, aut intestino aliquo abscessu. Melius habuit. Post longum tempus, & longas adeo purgationes conualuit. Horrebat aliquando, & rigebat; sed rigor erat à suppurato. Omnis enim rigor aut est ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος, aut ὑπὸ τῆς ἕλκεος. Quod notandum; ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος, affecto præsertim panniculo carnoso. Rigor cum suppuratione.

Damisellæ Ruades dolor, & tormina ad ventrem. Suppressio alui omnimoda vsu calefactoriorum, aucto interno calore maior alui constrictio. Inutilia medicamenta per os sumpta, inutus & enemata. Magna esset rudimenta. Febris. Contradiunculæ. Dolor ad regionem vteri implacabilis. Metastasis ad vterum facta. Nonnulla excretio facta est materiei saniosæ, & ὑγροειδέως. Metuebamus aut cancrum, aut quid simile in vtero. Exitus tamen fuit fortunatior. Nil enim tale contigit.

Beniamino anginolo, non vera angina, suppuratio facta est præter expectationem Medici vsu cataplasmatum ex mica panis & violaria. Conualuit præcedentibus malis & signis, & symptomatis.

Amicus noster S. Ger. febre continua, καυσώδη naturam referente laborabat. In accessionibus, præsertim maioribus, ἀφωνία, ἄφεσις, languor membrorum, obliuioque erat. Discussa febre, ad se redibat. An hoc proprium febrium? Nequaquam. At Galenus narrat contingere aliquando per accessiones febriles καταφορὰς, καὶ λήθας, καὶ κώματα. Hippocrates meminit cuiusdam constitutionis malignæ, in qua περὶ τὰς παροξυσμοὺς, καὶ ἀφωνία, καὶ λήθη, καὶ ἄφεσις erant. Ἄφεσις autem est παρεσις, id est, exolutio omnium corporis partium, cum non aliter ac resolutis vires proiectæ apparent. ad part. 3. sect. 3. lib. 3. epid.

Mirum quod contigit Præsidi à sancto Andrea. Huic ruptum os tibiæ, & interuentu calli conglutinatum fuit. Extincto corpore, (dissolutis pené omnibus) callus dissolutus est, & os tibiæ, quod ferruminatum erat, diuiditur ac dissoluitur noua veluti fractura.

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A

H

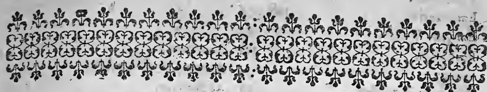
I

Idiosyncrasia

T

V

FINIS.

INDEX VOCVM GRÆCARVM OBSERVATV DIGNIORVM,

quæ in BALLONII Epidemiis continentur.

A

B

Γ

Δ

E

FINIS.

Errata ſic corrigito

PAgina 3. Epiſt. ad Lect. lin. 2. ſiniſtræ. Pag. 1. Epiſt. Ball. lin. 3. tunc. Pag. 2. li. 24. effluere. li. vlt. permanet. Pag 8 lin. 10. ἀσώδης. in marg. ſubſtantiæ partium. Pag. 10 lin. 2. ratus. lin. 18. angina. Pag. 14. lin. 11. an ineunte. Pag. 22. lin. 1. κροταφιτῶν. Pag. 24. bilioſum. Pag. *dele* talem affectum. Pag. 29. lin. 5. tabe. 31. lin. 18. Sudores proruperunt. 53. lin. 19. maſſa pilul. 66. lin. 18. auriginoſo colore. 70. lin. 21. nos debet. 71. lin. 20. nec regitur. lin. 26. is verè. 75. lin. 19. morbum. 79. lin. 9. *dele* multos. 80. lin. 2. queritur. ibid. fiat. lin. 9. At æq. lin. 14. fiat. lin. penult. nequiret. 81. lin. 23. tranſmittatur. 81. lin. 5. luis venereæ. 84. lin. 19. factitant. 87. lin. 4. obſeruauimus contigiſſe, *dele intermedia*. 99. lin. 12. aſperitates. 101. lin. 4. ſuppeditetur. 102. lin. 28. quod color. 105. lin. 35. Et ſi. 110. lin. 31. relapſus. 111. lin. 25. decoloratio. 114. lin. 23. inſomniis. 116. lin. 9. pomeridiano. lin. 22. lotium. 213. in marg. ſemin. 128. lin. 4. proferatur. 130. lin. 18. purum. lin. 23. Vxor. 138. lin. 10. apparebat. 148. lin. 13. 164. lin. 2. contrà 169. lin. *penult*. emunct. 240. in marg. in Emp. 241. lin. 18. materia. 250. lin. 33. ij. 251. lin. 15. viro.